

ÁLLATORVOSI KÉZI KÖNYVTÁR
KIADJA
A MAGYAR ORSZÁGOS ÁLLATORVOSEGYESÜLET

XXV.

CSŐSZ

ÁLLATORVOSI KÉZI KÖNYVTÁR
ÁLLATORVOSI MŰSZÓTÁR
XXV. KÖTET

A MAGYAR ORSZÁGOS ÁLLATORVOS-EGYESÜLET TAGJAINAK
1934-35. ÉVI KÖNYVILLETMÉNYE

ÁLLATORVOSI KÉZI KÖNYVTÁR

ALDOL

A MAGYAR ORVOSOK ÁLLATORVOSI EGYESÜLETÉNEK

.XXV.

OSZD

ÁLLATORVOSI KÉZI KÖNYVTÁR

ÁLLATORVOSI MUSEUM

XXV. KÖTET

A MAGYAR ORVOSOK ÁLLATORVOSI EGYESÜLETÉNEK

1921-22 ÉVI ÉVKÖNYVE

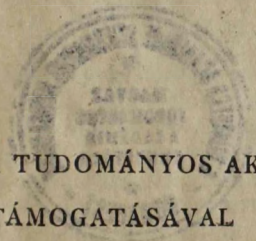
Ország. O. 657. e / 25.

ÁLLATORVÓSI MŰSZÓTÁR

SZERKESZTETTE

DR CSŐSZ GYULA

M. KIR. FŐÁLLATORVOS

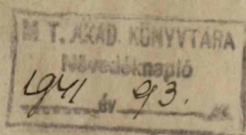
A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
TÁMOGATÁSÁVAL

BUDAPEST

1937

174064

Stephaneum nyomda r. t. - Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.
A nyomdáért felelős: ifj. Kohl Ferenc.

ELŐSZÓ.

Az állatorvosi műszavak gyűjtésének gondolatát 1901-ben pendítettem meg a Magyar Főiskolai Lapokban.

Egy emberöltőn át hazánk különböző vidékén sok olyan tájszót, népi kifejezést gyűjtöttem, mely az állategészségügy és állattenyésztés körébe tartozik.

Az anyag kiegészítése és értékének megállapítása céljából a nyelvészeti, szótári és szakirodalmi adatokat kiírtam. A műszó után jelzem, hogy legelőször hol fordul elő, ki az alkotója, a tájszót, népi kifejezést pedig hol használják.

A rövidítési és forrásnyelvi jegyzékben a háromszáz kötetnél többre menő irodalmi anyagból csak az értékesebbeket sorolom fel.

Az évezredekben át állattenyésztéssel foglalkozó magyarság nyelve az állatra vonatkozó mesterszók olyan tömegét termelte, hogy pl. a ló és a tulok színt, valamint a szarvállást jelző szókészlete (kékszáz-, hetven-, illetve nyolcvannál több) minden más nyelvénél gazdagabb. A színt kifejező nyelvrészek már megromlott: fehérnek mondják a kékszöke, daruszörű magyar tulkot, a szöke mangalicát és a kesely angol sertést is. Sok idevonatkozó szavunk már elkallódott, sok elavult, ill. jelentésében módosult, ezért sürgős, hogy veszendő szókincsünket megmentsük.

Elkallódott az üsző és tinó mellől a növendék bika korát és ivarát egy szóval kifejező szavunk. Hiányzik magának az ősfoglalkozásnak a latin származású pásztor (pastor) szóval helyettesített alapszava. Elavult nyelvmélekeink számos olyan szava, amely ebfajtál, lószínt, testrészt stb. jelent. Több régi jó műszó rosszabbal cserélődött fel (a szörnyál, ször-mázzal, a csőseb sipolytal, a tárgy takonykórral stb.), amint értekezéseimben kimutaltam. (ÁL 1934, 13: Szaknyelvünk magyartalansága; 1935, 3: Áo-i vonatkozású régi szavaink; 1936, 4: A műszótan fontossága a szaktudományban; 1937, 5: Orvosi műszavak keletkezése.)

Kívánatos, hogy az Áo. Msz. anyagának megismerése után mások is közöljenek olyan kifejezéseket, amelyek eddig ismeretlenek maradtak.

Idegen emlőn nevelkedett szakirodalmunk magyartalan műszógyármányait a jobb kifejezések megismerése után selejteznünk kell.

Az *Áo. Msz.* a közhasználatra szánt vezérműszó után az elavult és hibás kifejezést is közli, mert történeti vagy nyelvtudományi szempontból esetleg az is felhasználható.

Az országszerzte használt patkó és polozsna szó révén megállapíthatjuk, hogy a patkolást és a tyúktenyésztést a magyarok valamelyik itt lakó szláv néptől tanulták.

A juh szócsoportjából kitűnik, hogy régi szójegyzékeinkben és a *Calepinusban*, valamint *MA* szótárában a birka szó ismeretlen, ezt a *XVII.* században behozott rövid-gyapjas morva juhajtja jelzésére később alkották.

Az *Áo. Msz.* anyagából a nyelvtörténetet érdekli, hogy a honfoglalás óta alig változott terelő szavainkban a magyar nyelv ősi maradványa él. Szócsoportjából megértjük, hogy hajsza! kiáltásra miért fordul az ökörfogat csára, csál! kiáltásra pedig hajszára.

Orvostörténeti adat a gümökór szócsoportjában, hogy ez a betegség *MA* idejében is elterjedt és súlyos lefolyású volt, a csikómérget pedig az ő korában is babonázásra, kuruzslásra használták, mint *Plinius* és *Vergilius* idejében.

Gazdaságtörténetiek a *XIII.* században híres magyar poroszka lófajtára, a bakonyi sertésfajtára, a patás sertés hazai előfordulására, valamint az ebajták régi elnevezésére vonatkozó adatok.

Az állatorvosnak ismernie kell minden kifejezést, amely működése körét érinti, a műszavak szakszerű értelmezése a nyelvtudomány szempontjából is szükséges.

Az *Áo. Msz.-ban* sok olyan műszó található, melyet a «fogalom hű és szabatos visszatükrözése» (*Jo*), «dajszóadás, régi szó föllevenítése, szóelemzés és szóhasonlat» (*Fo*), ill. «kombináló szóalkotás» útján «az összetétel és szóképzés megszokott és eleven eszközeivel» (*Si*) alkottam.

Ha az *Áo. Msz.* révén az idegen és magyartalan kifejezések egyrésze kiszorul, munkám nem hiábavaló.

Budapest, 1937. évi szeptember hó 1-én.

Dr. Csösz Gyula.

A RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE.

Az Áo. Msz.-ban használt rövidítésekön kívül a Magyar Állatorvosi Könyvészetben felsorolt szerzőknek csupán vezetékneve van jelezve. A szótárban tárgyalta rövidítés itt nincs értelmezve.

- A., aa, \bar{a} l. a szótárban
 Áeg «Állategészség» folyóirat
 ÁK «Állatorvosi Közlöny» folyóirat
 ÁL «Állatorvosi Lapok» folyóirat
 Al Alexy Emil dr.: Orvos-Természet-
 tudományi szótár
 alf. alföld
 am. annyi mint
 ang. angol
 Angy Angyalffy
 áo állatorvos(i)
 Au Aujezsky A. dr.: Általános bak-
 teriologia. Budapest 1924
 Az Azary
 B. l. a szótárban
 Ba Balásházy
 Bac Bachich J.: A legszükségesebb
 tudományok vejeje. Pozsony 1821
 Baj Bajnok-Wagenfeld
 Bakt bakterium
 Ball A Ballagi Aladár: Régi magyar
 nyelvünk. Budapest 1903
 Ball Ballagi Mór: A magyar nyelv tel-
 jes szótára. Pest 1873
 Baló Baló J. dr.: A láthatatlan kór-
 okozók. Budapest 1931
 Bal Balogh Kálmán: Orvosi műszótár.
 Budapest 1883
 Bar Barts J.: Orvos-gyógyszerészeti
 műszótár 1884
 BB Baradlai J. dr. és Bársony E.:
 A magyarországi gyógyszerészet tör-
 ténete. Budapest 1930
 Be Berrár M. dr.: Állatorvosi sebészet.
 Budapest 1924
 Ben Benkő S.: A fekete epésmérték-
 letnek... leírása. Pest 1791
 Besz A Besztercei szószerzet. Finály H.
 Budapest 1892
 Bf Bartzafalvi Szabó Dávid: A tudo-
 mányok magyarul. Pozsony 1792
 BNA Basilea Nomenclatura Anatomica,
 baseli bonctani névjegyzék
 Boe Boehm K.
 Bug Bugát Pál: Az egészséges emberi
 test bonctudományának alapvonatai.
 Pest 1828, Éptan 1830, Közönséges
 kórtudomány. Pest 1830, Bugát P.
 és Schedel F.: Magyar-deák és deák-
 magyar orvosi szókönyv. Pest 1833,
 Bugát P.: Természetudományi szó-
 halmaz. Buda 1843
 C 1.: A. Calepini Dictionarium decem
 linguarum Basileae 1589 és Melich
 J.: Calepinus latin-magyar szótára
 1585-ből Budapest 1912. 2. l. a szó-
 tárban
 Com J. A. Comenius: Orbis sensualium
 pictus. A látható világ. Lőcse 1728
 Cs Csász Gyula dr. gyűjtése, ill. meg-
 határozása
 Csa Csapodi I. dr.: Útmutató a szem-
 szetben Budapest 1890, Egészségtan,
 A szemészet kézikönyve Budapest
 1902
 Csű Csűry Bálint: Szamosháti szótár
 Budapest 1935
 CzF Czuczor G., Fogarassy J.: A ma-
 gyar nyelv szótára Pest 1862—74
 Czil Czilbert

- D l. a szótárban
 Dász Dászkál
 De Demkó Kálmán: A magyar orvosi rend története Budapest 1894
 Dely Dely Mátyás
 Dict Veranesics Faustus: Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum. Venetiis 1595
 Dol Doleschal
 Dor Dorner B.: A sertés Magyarországon Budapest 1901
 Dug Simai Ö.: Dugonics mint nyelvújító e. ejtsd
 Ecs Ecsedi I. dr.: A Hortobágy. Debrecen 1914
 EG Eisenmayer-Göbel
 Eng Engelbrecht
 EtSz l. GM
 F l. a szótárban
 f. féle
 Fa Farkas József: Baromrovostudományi jegyzetei 1819-ből
 FG Frankovith Gergely: Hasznos és fölötté szikés könyv. 1588
 FL Förster A., Lendvay B.: A kórbonctan tankönyve Pest 1869
 fn. főnév
 Fo Fogarasi J.: Az új szókról. Budapest 1875
 Fő Földi J.: Természeti historia. Pozsony 1801
 fr. francia
 Fr Freckay J.: Mesterségek szótára. Budapest 1900
 Gal Galambos
 gen. genitivus
 GKat Geleji Katona I.: Magyar grammatikácska. Gy. Fejérvár 1645, Titkok titka. Gy. Fejérvár 1645
 GL «Gazdasági Lapok» folyóirat
 GM Gombocz-Melich: Magyar etymologiai szótár. I—XII. füz. Budapest 1914—36
 Gy A gyöngyösi latin-magyar szótár-töredék. Melich J. Budapest 1898
 Gya Gyarmathi Sámuel: Vocabularium. Szótár. Béts 1816
 H l. Hutýra, 2. l. a szótárban
 hn. hímnemű
 Haz Okm Hazai Okmánytár, kötet, előford. év
 HB A Halotti Beszéd
 He Heksch
 HeFab Heltai G.: Szász Fabula. Kolozsvár 1566
 Het Hetzel H. dr. A szarvasmarhák meddősége. Budapest 1912, Állatorvosi szülészet. Gödöllő 1925
 HO Herman Ottó: A magyarok nagy ősfoglalkozása Budapest 1909, A magyar pásztorok nyelvkinése. Budapest 1914
 Hof Hoffner
 i. ige
 ill. illetőleg
 Is «Ismertető» folyóirat
 J l. Jakab I. 2. l. a szótárban
 Já Jármái Károly dr.: Általános kórtan. Budapest 1925
 Je Jendrassik E.: Nyelvészeti tanácsadó. Gyoma 1906
 Jo Joannovics Gy.: Magyar szóalkotás. Pest 1870
 K l. Klauzál, 2. l. a szótárban
 Ka Kadocsa Gy. dr.: Gazdasági állattan. Budapest 1929
 Kar Karlovsky E.: A löverseny. Budapest 1912
 KBM Korizmic L., Benkő D., Mórócz J.: Mezei gazdaság könyve. Pest 1855
 KET «Közhasznú Esmeretek Tára» c. gyűjteményes mű. Pest 1831—34
 Kéz Kézirat a zirci apátság könyvtárából: A barmok járványos nyavalyái. 1838
 Ki Szattmáry Király György: A barmokrul Austriában tett rendelések. Eger 1760
 KM Kovácsy B. és Monostori K.
 Kó Kóssa
 Koss Kóssa: Régi magyar betegségnemek QH-1907.: Régi magyar bonctani kifejezések Budapesti Orvosi Újság 1910.: Régi magyar gyógyszernevek MNyt F 1911.: Magyar orvosi emlékek Budapest 1929

- Koy Kováts Mihály 1. A gyenge élet meghosszabbításának mestersége Pest 1802, 2. Orvosi törvénytudomány Pest 1828, 3. Háromnyelvű műszótára Buda 1845
- Kr Kresznerics F. : Magyar szótár Buda 1831—32
- Kt «Köztelek» folyóirat
- L Linzbauer F. X. : Codex sanitario-medicinalis Hungariae Buda 1852—56
1. lásd
- Leib Leibitzer
- Len Lencsés
- M 1. Mihálkovic G. dr. : Általános bonctan Budapest 1881 2. 1. a szótárban
m. 1. a szótárban
- MA Szezezi Molnár Albert : Dictionarium Ungarico-Latinum Noribergae 1604
- Ma Marikowzki M. : A néphez való tudósítás, Nagy Károly 1772
- Mar Marek
- Márt Márton József 1. Lexicon vagyis szókönyv. Béts 1807. 2. Lexicon trilingue. Viennae 1818
- Mát Mátray Ferenc : A magyar színelnevezésekről. Kalocsa 1910
- Máty Mátyus István 1. Diætetica. Kolosvár 1766. 2. Ó és új diætetica. Pozsony 1787—93
- Máty Mátyus
- Me Mesterházy Péter könyve. ÁL 1906
- MG «Magyar Gazda» folyóirat
- MgB Manninger V. dr. és Bakay L. dr. : Onomatologia medica. Orvosi neveskönyv. Budapest 1907
- MgK Manninger R. dr. és Kotlán S. dr. : A szárnyas baromfi fertőző és parasitálás betegségei. Budapest 1931
- MGTsz «Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle» folyóirat
- Mi Miháltz-Vanier
- Mih Mihálka-Wagenfeld
- MJ Melich János : A magyar szótárodalom. Budapest 1907
mn. melléknév
- MNy «Magyar Nyelv» folyóirat
- Mo Monestori
- Mok Mokry Benjamin : Deák-magyar etymologiai lekszikon. Pest 1823
- Mol Molnár János dr. : Orvosi Törvény. Sz. Fejérvár 1818
- Msz Orvos-gyógyszerészi műszógyűjtemény. Az OH szerk. Pest 1862
- Mu Szamota Istv. : A Murbellius-féle latin-magyar szójegyzék 1533-ból. Budapest 1896
- N. 1. a szótárban
- Na Nagyváthy
- Nád Nádaskay
- Nár Náray-Günther
- Nék Nékám S. és Poór I. : A szükségesb-
orvosi műszavak zsebszótára. Pest 1861
- Ném Német-Sind
- nn. nőnemű
- Nyr «Magyar Nyelvőr» folyóirat
- NytSz Szarvas G., Simonyi Zs. : Magyar Nyelvtörténeti Szótár. Budapest 1893
- NyuSz Szily K. : A magyar nyelvújítás szótára. Budapest 1902
- O. 1. a szótárban
- OH «Orvosi Hetilap» folyóirat
- Oklsz Szamota I., Zolnai Gy. : Magyar Oklevélszótár. Budapest 1902—06
orsz. országosan
- P, p. 1. Prély-Rohlwes, 2. 1. a szótárban
- Pe Pethe-Rohlwes
- Pesti G. 1. Fab. : Aesopi Phrygis Fabulae. Bécs 1536. 2. Nomenclatura sex linguarum 1538—68
- Pet Pettkó-Szandtner : A magyar kocsi-
zás. Budapest
- PL Patikai
- Pl Plósz
- pl. például
- plur. pluralis, többes szám
- Pó Póra F. : A magyar rokonértelmű szók és szólások könyve. Budapest 1913
- PP Pápai Páriz F. : Pax corporis. Nagyenyed 1687, Kolozsvár 1764
- PPB Pápai Páriz F., Bod P. : Dictionarium. Nagyszében 1767, 1782
- Pr Preis

- Prób Próbákbul...
 R Rátz
 Rácz Rác S.: Orvosi tanítás. Buda
 1778—80
 Re Reizner
 Rei Reischer
 Rév Révai ÁL 1930
 Ro Rodiczky
 S Szamota I.: A Schlägli magyar szó-
 jegyzék. Budapest 1894. 2. l. a szó-
 tárban
 s. sive, akár
 Sb l. a szótárban
 Schw Schwenszky
 Si Simonyi Zs.: 1. A magyar nyelv.
 Budapest 1905. 2. Középiskolai mű-
 szótár. Budapest 1906
 SI Sándor István: Sokféle. Győr 1801.
 Toldalék a deák-magyar szókönyvhez.
 Bécs 1808
 sing. singularis, egyes szám
 sn. semleges nemű
 So Dr. vitéz Házi J.: A Soproni ma-
 gyar-latin szójegyzék. Budapest 1924
 Sy Sylvester János 1.: Rudimenta...
 2.: Puerilium... Cracovie 1527
 Sz Szinnyi József: Magyar Tájszótár.
 Budapest 1893—96
 Sza Szabó Alajos
 Szak Szakáll
 SzD Baróti Szabó Dávid 1. Új mértékre
 vett versek. Pest 1777. 2. BSzD-Va-
 nier. 3. Verskoszorú. Kassa 1786.
 4. Kised szótár. Kassa 1784 és 1792.
 5. Magyarság virági. 1803
 Sze Szegedy András: A zsebrék (De
 aphtis). Pest 1838
 Szécs Széchenyi
 Szék Székely Ádám
 Szi Szirmay Antal: Hungaria in para-
 bolis. Buda 1804
 Szik Szikszai F. B.: Nomenclatura seu
 Dictionarium Latino-Ungaricum. Deb-
 recen 1590 (MJ nyomán)
 SzP Szabó Pál
 T Tolnay-Wolstein
 Tá Tátray
 Tak Takáts S.: A magyar mult tarló-
 járól. Magyar nagyasszonyok. A régi
 magyarok jókedve. Szegény magya-
 rok. Budapest
 Than Thanhoffer
 TK «Természettudományi Közlöny» fo-
 lyóirat
 Tor Tormay B.
 Tseh Boehm
 Tsere Apáztai Tsere János: Magyar en-
 cyclopaedia. Ultrajectum 1653, Győr
 1803
 Tsz Magyar Tájszótár. 1833
 TV Tolnai Vilmos: Magyarító Szótár.
 Budapest 1927
 Uj Ujhely
 V. l. a szótárban
 v. vel, vagy
 Ve Verseghy F.: Tudományos mester-
 szókönyv. Buda 1826
 Vet «Veterinarius» folyóirat
 vö. vesd össze
 We Wellmann
 Wesz Weszprémi L.: Magyarországi öt
 különös elmélkedések. Pozsony 1795
 Zolnai Gyula: Nyelvemlékeink. Bu-
 dapest 1894
 Zimm Zimmermann Ágoston: 1. Házi-
 állatok anatómiája. Budapest 1922,
 2. Fejlődéstan. Budapest 1922
 Zim Zimmermann J.
 Zl Zlamál

A SZÓTÁR BEOSZTÁSA.

Az ábécé rendben rövid és hosszú magánhangzó különbség nélkül szerepel.

A latin szó «k» hangja c-vel, a görög származásúé k-val van írva. Az Áo. Msz. nem alkalmazkodik a német szakirodalom nyomán elterjedt írásmódhoz, amely a latin szó «k» hangját gyakran k-val (kommensalismus, konservativ stb.), a görög származásúét pedig c-vel írja (sarcoma, septicaemia stb.). Nem utánozza azt a német írásmódot sem, amely az idegen műszót utolsó szótag-része csonkításával, ill. módosításával akarja nemzetivé alakítani (acut, bifurcation, primär stb.).

Az összetartozás, értelmezés és szöfejtés szempontjából a legtöbb szó tőszava után van sorolva, amely némely esetben a fogalomkört csoportosítja.

A vonatkozásban levő szavaknál utalás van egymásra.

Az összetett vagy igekötővel kapcsolt szót elsősorban tőszavánál kell keresni.

A ~ jel helyébe a vezérszót, ill. annak / jellel elválasztott részét kell helyettesíteni.

Egyöntetőség kialakítása céljából használjuk állandóan a magyar vezérműszót. Magyartalan vagy túlhosszú kifejezés helyett alkalmazhatjuk a tömörebb latin műszót, de ennek ok nélküli állandó használata tudakosságnak tűnik fel.

A, Á

- A**, a. a bonctanban : **arteria** = verőér ;
a gyógyszer-tanban : **aqua** = víz ; a
szemészetben : **accomodatio** = alkalmazkodás ; a természet-tanban : **ampère** ; a vegy-tanban : **argon**
- aa.** : **arteriae** = verőerek
- aa** l. egy mérték szerint
- ab** (latin praep. ablativusszal) -tól, -től, -ból, -ből, -ról, -ről
- abál** (HO Győr m., Cs Bácska), **abárol** (MA), **köveszt** (SzD, HO Somogy m., Cs Veszprém m. : puhára főzi az abálékot, töltelékbe való disznóaprólékot, bőrt, fület, nyelvet, májat, tüdőt, kövéres húst) = **elixat carnem pinguem**
- abalé**, **abárlé**, **fonnyó**, **fonnyasztó**, **fonnyadó**, **gornnyadó** (Sz Békés m., Szilágy m. : abálás után az edényben maradó zsíradék) = **ablutio carnis elixae**
- Abbe** / ~f. készülék (a mikroszkóp fény-sűrítője) = ~**condensor**
- Abderhalden** l. **átbontás**
- abdom/en**, ~**inalis** l. **has**
- abduc/ens**, ~**tio**, ~**tor** l. **távoltítás**
- abderdeen-angus** (ang. e. ebördinengősz) : Skóciában kitenyészített fekete, hússal hasznosító szarvatlan őstulokfajta
- aberra/ns**, ~**tio** l. **tévedés**
- abiogenesis** l. **nemzés**
- ablactatus** l. **választott**
- ablatio** l. **leválás**
- ablepharia** l. **szemhéj**
- ablepsia** l. **vakság**
- ablutio** l. **abalé**
- abnormalis** l. **szabványtalan**
- abomasus** l. **oltógyomor**
- aberalis** l. **szájtól távolabbi**
- abor/itur**, ~**tivum**, ~**tus** l. **vetél**, **elvezető**
- abrak** (C), **szem**, **szemestakarmány** (PPB), **erőtakarmány** (Eng), **baromeledelel** (C) = **pabulum** ; **abrákló** l. **jászol**
- abrasio** l. **horzsolás**
- ábrázat**, ~**léc** l. **arc**
- abrin** l. **toxin**
- abroncosos köröm** l. **rokkant pata**
- absce/do**, ~**ssus** l. **tályog**
- absentia** l. **hiba**
- absinthium** l. **üröm**
- absolutus** 3 l. **feltétlen**
- absorben/s**, ~**tia** l. **elnyelő**
- Aburjuk** (arab szó) : a **telivér** arab ló egyik családja
- Abu-Ukub-Syglavi** : a **nedsedi öt arab telivér lőtörzs** egyike
- accessorius** 3, **accidentalis** l. **járolékos**
- accomodatio** l. **alkalmazkodás**
- accumulatio** l. **halmozódás**
- accuratus** 3 l. **szabatos**
- acélszürke** l. **lőszín**
- acephal/ocysta** l. **galandféreg**, ~**us** l. **torz**
- acer**, **acria** l. **edző**
- acetabulum** l. **vápa**
- acetanilidum**, **antifebrinum** : **láz- és csúellenes orvosság**
- acetone**, **dimethylketon**, **CH₃COCH₃** ; **acetonemia** : **aceton** a vérben ; **acetonuria** : **aceton** a vizeletben
- Achilles-in** (Hof), **horgas-in** (C, Arany-J. : Toldi), **árva ín** (Sz Heves), **gunáryak** (Sz Szatmárnémeti), **rokkant ín** (Tsch), **Kati könyöke** (Sz Debrecen), **Kata könyöke** (Jókai MNY 1925) (a háromfejű lábikraizom - m. triceps surae-, ill. a lábszárikerizom - m.

gastrocnemius - csánki inas része) = tendo calcaneus Achillis (aki a monda szerint csak a sarkán volt sebezhető) (C: suffrago) ~ ~ visszahajlás (a gyengén feszült ~ ~ megütése a láb-száríkerizom rángásszerű összehúzó-dását váltja ki) = reflexio tendinis Achillis

acholia l. epe

achori/na, ~on l. kosz

achromat/icus 3, l. szín, ~opsia l. színvakság

acid/butyrometria, ~imetria, ~itas, ~ophil, ~osis, ~um l. sav

acies l. él

acil (arab szó): tisztavérű, acél-inú arabs ló

acin/osus, ~us l. tüsző

aconit/in, ~um l. sisákvirág

actino l. aktino

act/io, ~ivitas, ~ivus, ~ualis, ~us l. cselekvés; ~io cordis l. szívverés; ~iválás l. gyógyítómód

actol l. ezüst

Acuaria (Dispharagus): a zúzában élősködő fonalféregnem

acupium l. csiptető

acupunctura l. égetés

acusticus 3 l. hallási

acutus 3 l. edző, éles, hevenyész

A. d. l. víz

ad (latin praep. accusativusszal) = -hoz, -hez, -höz, -ra, -re, szerint

adag (Bug), adat (Kov), szabat (NyuSz), beadandó mérték (Uj), adomány

(Tsere), egy vétel (Ma) = dosis

adaktyl/ia, ~us l. ujj

adamantinoma l. hámdaganat

Adams-Stokes l. szív

adaptatio l. alkalmazkodás

ádázás l. veszettség

adde l. adni

Addison-f. betegség l. bronzkór

additamentum l. nyomtaték

adduct/io, ~or l. közelítés

aden/itis, ~oid, ~oma, ~opatia l. mirigy

adeps l. zsír

adhaesi/o, ~vus 3 l. összetapad

adipos/itas, ~us 3 l. zsír

adius l. bejárat

adjunctus l. tanár

adjuvans l. segítő

ad libitum l. tetszés szerint

admiss/arius l. mén; ~ura l. fedezettés

adnexae l. függelék

adni - dare; adj! - da!; adj hozzá - adde!; adassék = detur, a rendelővénnyen: D.

adomány l. adag

adrenalin, suprarenin, tonogen: 1. a mellékvese hormonja; 2. az együttérző ideg útján ható érszűkítő készítmény (tonogen Richter)

adsorptio l. felületi lekötés

adstringen/s, ~tia l. összehúzó

ad usum l. használatra

adventitia l. ériál

advocatio l. Rp.

adynamia l. bronzkór

adypsia l. szomjúság

AE, IE (Ehrlich): antitoxin v. immunitási egység: az a savómenyiség, amely 250 g-os tengerimalacra halálos legkisebb différiatoxin-adag számszorát közömbösíti

aegagropilus l. álkölabda

aeg/er, ~reseit, ~rotat, ~rotus l. beteg

aequalis l. egyenlő

aequivalen/s, ~tia l. egyenérték

aër, ~aemia, ~ob, ~obionta, ~obiosis

l. levegő; ~ocystis, ~ocystitis l. fül;

~ogenes bacillosis l. vérhas; ~ophagia

l. levegőfálgó; ~ophil l. levegő; ~ugo,

~ugismus l. réz

Aeskulapius, Ἀσκληπίος: a görög hitregében az orvoslás istene, kigyós botl ábrázolták. Templomában a beteggel álmában (incubatio) közölte a gyógyításmódot

aesthesi/a, ~ologia l. érzés

aestu/at, i. koslat; ~a l. ivarzás

aetas l. életkor

aether: alkoholgyök oxydje, bódító szerves vegyület; ~ pro narcosi: altatásra való; ~ aceticus: ecet-

savas ~; ~ sulfuricus s. depuratus,
~ chloratus l. aethyl
aethiop l. higany
aethyl: C₂H₅, bódító vegyület; ~aether,
~alkohol, ~chlorid, ~bromid: ~ké-
szítmények
aetio/logia l. kóroktan; ~morphosis l.
alak; ~tropia l. fordulás, kórok
affectio l. betegség
affinitas l. vegyrokonság
afflictio l. baj; ~us l. rokkant
afrikai/bőrleveg l. járványos nyirokér-
gyulladás; ~parti l. piroplassmosis
ág (C) = ramus, ágazó = ramosus 3;
ágas (Besz), ösztörű (Sz. Dunánt.),
rén (MNy 1910), renfa (Cs Veszprém
m.) = statua ramosa
agár (S), hort (Besz) = Canis fam.
venaticus leporarius; afrikai ~, török
eb (Fő), kopasz ~, törpe ~; szőr-
telen diszeb; angol ~: sárga, fekete
v. tarka; magyar ~: borsó-sárga v.
szürke; orosz ~: nagy, hosszúsörű;
skót ~: szálkászörű; agárhas l. has
agar-agar: keleti növények nyálkája,
bakterium-tenyésztalaj
ágaskodik = nititur
agaso l. lovász
agenesia l. fejlődés
agens l. cselekvő
ageusia l. izlés
agg l. öreg
agglomeratio l. csoportosulás
agglutinatio l. csoportosulás, ~s titer:
az a legkisebb vérsavó mennyiség,
mely 1 cm élettani konyhasó oldat-
tal eldörzsölt azonos bakteriumtenyész-
tetet még képes agglutinálni; agglu-
tulin (Gruber): a megtámadott szer-
vezetben a bakteriumok csoportosu-
lását kiváltó ellenanyag
aggott l. aludt
aggressin, lysin: a szervezetet megtá-
madó bakteriumok leküzdésére faló-
sejtek által termelt anyag (aggre-
dior = megtámadok, *λω* = oldok)
agglossia l. nyelvhiány
agnathia l. állkapocshiány

~agoga, *ἀγωγός* = vezető, elválasztó (vő.
epe, nyál, tej)
agonia l. vonaglás
~agra l. fájdalom
Agrostemma l. konkoly
agy, -acs l. agyvelő, koponya
agyag (C), ~föld, örmény ~ = bolus,
armena alba, argilla, terra
agyar l. fog
ágyék (C), vesetáj (Nád) = lumbus;
~bénaság l. béna; ~fájás = lum-
bago; ~hártya l. rekeszizom; ~i =
lumbalis; ~kergeség l. bénaság; ~ta-
lan = perosomus elumbus, vő. torz;
~vér, ~tályog l. sercegő üszök
agyvelő (C), agylágy (S), fővelő (Tseh),
fejeveleje (Prób), eszeveleje (Cs Győr
m.), agy (Tsere) = encephalon (*έν* =
-ban, *Κεφαλή* = koponya); nagy ~ =
cerebrum, ~ ~i = -alis; kis ~ =
cerebellum, ~ ~i = -aris; nyúlt ~
l. velő; ~alap = basis cerebri, ~ ~i =
basilaris. Agyvelő-törzs = truncus en-
cephali, felső négy kiemelkedése =
négytelep, ikertest = corpora quadri-
gemina. Csüllőagyvelő = rhombence-
phalon. Csüllőárrok (gerincevelőcsatorna
nyílása a nyúltagyvelő felett) = fossa
rhomboidea. Agyvelőszoros = isthmus.
Középagyvelő = mesencephalon, része
a Varol-hid = pons V-i. Elülső agy-
velő = prosencephalon. Agyvelőkő-
peny = pallium, alsó bemélyedése a
Sylvius-I. árok = fossa cerebri latera-
lis S-i. Agyvelőkéregredő = hippocam-
pus, cornu Ammonis (Amum egyip-
tomi istenhez, ill. a lófejű halhoz ha-
sonló). Agyvelő/sátor = tentorium ce-
rebellei. ~félteke = hemisphaera ce-
rebri. ~függelék, turhamirig (az
~ alaphoz helyeződő belső elválasztá-
sú mirigy, váladéka a véryomást
növeli, kivonati anyaga: hypophysin,
glanduitrin, pituitrin, pituglar dol
méhösszehúzóasztalt vált ki) = hypo-
physis cerebri, glandula pituitaria.
(*ύπό* = alatt, *ψύο* = nővök, pituita =
turha). ~gerenda, heges test = corpus

callosum. ~kamra, ~gyomrocs (a két ~ félteke savót [= liquor cerebri] tartalmazó ürege) = ventriculi laterales prosencephali. ~kocsány (a nyúlt ~ szétágazó két kötege) = pedunculi cerebri. ~szaglási központ = rhinencephalon. Töröknyereg (mélyedés az ~függelék mellett) = sella turcica. **Agyvelő/burok, agykér (PP)** = meninx (plur. : meninges) (μήνιξ = hártya); kemény ~ ~ = dura mater s. pachymeninx s. meninx fibrosa (παχύς = kemény), ~ ~ ~ alatti = subduralis, ~ ~ ~ feletti = epiduralis, extraduralis; pókhálóburok, pókhálóhártya = arachnoidea s. meninx serosa, ~ alatti = subarachnoidealis, ~ feletti = epi~ (ἀράχνης = pókháló); lágy ~ ~ = pia mater s. meninx vasculosa. A pókháló~ és lágy ~ ~ közös neve: leptomeninx (λεπτή = finom). ~ ~gyulladás = meningitis cerebri s. phrenitis; kemény ~ ~ ~ = pachymeningitis, lágy ~ ~ ~ = leptomeningitis. **Agy- és gerinevelőburokgyulladás** = meningitis cerebrospinalis. ~ ~sérv l. sérv. **Agyvelő/bővérűség** = hyperaemia cerebri. ~gyulladás, agylob (P), dühöscsira, bőszcira (T), rajos, raja van, bolyókás (Tseh) = encephalitis. **Agyvelő kevésvérűség** = anaemia cerebri. **Agyvelő-lágyulás** = encephalomalacia. **Agyvelő-rázkódás** = commotio cerebri. **Agyvelő-szürkeállomány-gyulladás** = polio/encephalitis, -myelitis (πολιός = szürke). **Agyvelő-verőérkoszorú** = circulus arteriosus Willisii. **Agyvelő-vízkór, belső ~ l. butacsira, vízkór**

airdale l. terrier
airol l. bismutum
áj (Sz Székelyf.): V alakú juhfüljegy, vö. ajo, csipkézett
ajak (S), ajk (MA) = labium, labrum, χείλο; alsó ~ ~ = inferius, felső ~ ~ ~ superius; a lóé: habaró (Sz Székelyf.), a tuloké: szutyak, szotyak, fényuszáj, orrtükör = planum nasola-

biale; a sertésé: orrkorong, túró (Cs Boldog), túrókarima = planum rostrale. **Ajkvályú** (bemélyedés a felső ajkon) = philtrum (φίλτρον = szemlmi varázs). **Nyúlajk, nyúlszáj** (fejl. rendell. : hasítottág) = labium leporinum, cheiloschisis. **Rövidajkúság** = brachycheilia. **Hosszabb állcsont, pontyszáj** = prognathia; **állcsont-rövidség, csukaszáj** = brachygnathia. **Ajksömör** = herpes labialis. **Ajkszorító** l. pipa

ajo (Sz Gyergyó): ~metszetű jegy a marha füln, vö. áj, csipkézett

ájul, el~ (C), alél (SzD, Kr: «alig él») = stup/escit; ~ás, ~ság = -or; **mély ~** = koma; ~t el~t = -idus 3, vö. lerogyganas

akadályverseny l. verseny

Akantho/cephala: a fonalféreg egyik osztálya, vö. buzogányféreg. ~ma l. hámdaganat. ~sis l. bőrtúlzarosodás **akarat/átvitel** l. sugallás. ~os l. csökönyös

akar/iasis, ~inosis ~us l. atka

akeiós l. lejtőző

akephal/ocysta l. galandféreg. ~us l. torz

akeratos l. szarvatlan

akinesi/a, ~s l. bénaság

akiurgia l. seb

akklimatisatio l. honosulás

akme l. csúcs

akne l. faggyú

aknemia l. végtag

akol (C, HO Kecskemét, Cs orsz.), **akoj** (Sz, Székelyf.), **okaj** (Sz Aranyos-Torda m.) = caula, vö. cserény, esz-tena, rekeszték

akologia l. kötözöszertan

akormus l. törzshiány

akrania l. koponyahiány

akro/megalia, ~mikria, ~pachya l. csontvégkór

aktinium: radio-aktív elem

aktino/gramm: röntgenkép; ~skopia: vizsgálat -sugárral; ~therapia: gyógyítás -; ~bacillosis, ~myces;

~mykoma, ~mykosis, ~mykoticus 3 l. súly. ~phytosis l. fonalgomba
 aktoprotin (Chinoin): vegytiszta casein csírátlan oldata fehérje-erovslásra, vö. gyógyításmöd
 akut l. hevenyös
 ál, valótlan, hamis = spurius 3
 ala l. szárny
 alábbhagy/ás = remissio; ~ó = remittens, vö. láb
 aláfutás l. folt
 alak (Gya) = forma, σχήμα. ~adó l. vivöszer. ~i = -lis. ~iség = -lismus, vö. termelöképesség. ~ító = plasticus 3. ~javítás = alloplastica. ~es elem = substantia formata. ~tan = morphologia. ~ulás = morphosis, külsö ok folytán történö ~ ~ = aetio-. ~változat (elem módosulata: szén, grafit, gyémánt) = allotropia. Gyógyszeralak = formula, hivatalos ~ = - officialis, mesteri ~ = - magistralis. Sokalakú = polymorph/us, pleomorph/us, ~ság = -ismus
 alalia l. beszédhiány
 alany = subject/um. ~i = -ivus 3
 alap (Bf) = basis, fundamentum; alapi = basilar/is, basalis; ~csont = os - e, alapszín l. lószín, marhaszín; alapször l. ször; alapszövet, váz (FL) = stroma, vö. állomány
 álarc l. álea
 alaszakai eb: szánhúzó szibériai farkaseb alatt = sub
 alb/ídis, ~us l. lószín, marhaszín
 albin/ismus, ~o l. kesely
 albug/ineus 3 l. burok. ~o l. hályog
 album/en, ~in, ~inat, ~inometria, ~inosus 3, ~inuria, ~ose, ~osuria l. fehérje
 álea (NyusZ), álkép (Hof), álarc (Zl), rejtöc (Mi) (rovar fejlődési báb-alakja) = larva
 aleomb = crus, sn. vö. alkar. ~csontok = ossa cruris: a) sípесont (C), nagyaleombesont = tibia; b) szárkapoes (Bug), kapocs (C), kisaleombesont, lábikraesont (Sza) = fibula, pe-

rone (περόνη = varrófü); aleombi = cruralis; sípесonti = tibialis; szárkapesi = fibularis, peroneus 3
 áldomás, vételnek ~a (NytsZ: a vétel hitelesítése a járlatkötelezettség előtt, az ívök tanuskodásával) = mercipotus, vö. járlat
 alél l. ájul
 aleppói daganat l. piroplasmosis
 aleukaemia l. álférvérűség
 alexin l. védöanyag
 álférvérűség (vérképzöszeri betegség fehérvérsejt-szaporodás nélkül) = pseudoleukaemia, -lymphatica, lymphadenia, lymphomatosis, aleukaemia, Hodgkin-f. betegség
 alfel l. bél
 alga l. moszat
 alg/esia, ~ia l. fájdalom
 álgümökör = pseudotuberculosis; ~os bélgyulladás, Johne-Lalland-f. betegség = enteritis chronica -a, lymphadenitis caseosa. Szvm. és bivaly ~ ~a szavatossági főhiba 30 napi vélelmi határidövel
 álhártya l. hártya
 alimentaris, ~um l. táplálék
 alitura l. táplálkozás
 alizarol/pröba: - oldatra az erjedö tej színét változtatja
 alj, ~azás, ~azat l. alom, lüg
 alkali, ~phaenomen l. lüg
 alkalmazkodás = adaptatio, accomodatio
 alkaloida: alkálihoz hasonló szerves növényi bázis
 alkar, előkar (M); állaton: felsö láb-szár = antebrachi/um, vö. aleomb; alkarcsonatok: a) orsöcsont = radi/us, b) singsont (S) = ulna, vö. könyök, -i = -alis, -ris
 alkat, kül- (Márt), külem (Sza), megjele-nés, magatartás (TV) = habitus (-us, hn.), morphogenesis, extéieur (fr.); alkati, szokványos (Nyr 1883) = habitualis; az ~ lehet: durva = -durus, finom = -subtilis, erőteljes = -robustus, szilárd = -constans, petyhüdt, mirigyes = -lymphaticus,

gümőkóros = - phtysicus; belalkat (Cs) = constitutio, ~i = - nalis
 alkatrész = ingrediens
 alkattan = morphologia
 álkép l. álca
 alkohol l. szesz
 álkölabda (Cs) (meg nem emésztett chitingomolyag) = bezoar (pa zahar perza szó = ellenméreg); növényi ~ = phyto-, pikkely~ = ambro- (ambri- ces = halpikkely), szőr~ = pilo-, aegagropilus (a Hircus aegagrus perzsiai kecskében találták), toll~ = plumo-bezoar
 alkusz l. csiszár
 áll (S) = ment/um, ~i = - alis, ~alatti = sub - -
 álla lapiekája l. állkapocs
 állalatti nyálmirigy = glandula submaxillaris, vezetéke: D. ~e ~s. Whartoni
 állandó, megmaradó = permanens, persistens
 allantiasis l. hurkamérgezés
 allantois l. húgyhártyaburok, ~cloaca l. ürügyü
 állapot = status (-us), stadium; jelen~ = - praesens
 állás (MA) l. (a lábszár iránya a talajhoz és a függőzsinórhoz viszonyítva) donga~, dongás, lőcs~, karikalábú = genu varum; tehén~ (Mátyy), csánkos (Sz Tolna m.), csámpás (SzD, Sz Udvarhely m.), fitos (Sz Székelyf.), X~ = genu valgum; kard~ (KM) hámfalábú (MA), horgaslábú (C), gacsos (HO Debrecen), csajkos, csajhos (MNY 1915), kaszás (Hof), kajszás (Sz Székelyf.), kasziba (Sz. Csik m.) kacsiba (Mikes K. lev., HO), keszetes (Cs Göcsej), forgó lábú (HO Bugac), csoszogó (Hof) (a has alá hajlik, a száralcambi szög 135°-nál kisebb) = pes ensiformis; széklábú (KM), merőlábú (C), (túlegyenes, a csánk szöge 160°-nál nagyobb) = pes gradus; francia~, franciás, táncmester~ (KM) (a lábvég kifelé fordult) = pes divergens; fokfáltipró (Schw) hegytipró (Tor), balo-

gos körmű (Sz Székelyf.) (befelé fordult) = pes convergens; mankóállás, mankós, kecskés (Cs Bácska), mankólábú, kecskelábú, meredek csüdű (Hof) kecskeállás (Leib), bakállás, bakpata, zergeállás (KM), bankós (első lábaira - 1789-ből, MNY, 1915): a csüd - lábközépesonti szög 135°-nál nagyobb; puha csüdű (KM), medvelábú (Hof): hajlottcsüdű, 135°-nál kisebb szögű.
 2. l. hídlás, járás, szín

állásrúd l. közfa

allas l. hurka

állat, régebbi értelme lény (res) volt, (asszonyi~, lelkes~, Jord. K, Tsere) később jelentése szűkülte s a vagyontérték jelentette, vö. marha, végül csupán a lábasállat, baromállat (Érdy K), barom (Jord. K), baromi lelkes (Jókai K), érző lelkes állat (Mu), élőállat (C), lábasjóság, jószág (HO), fogalomra szorult = animal, pecus (gen. -oris sn., -udis nn.), brutum; ~i = -is, pecorius, pecualis, pecudalis, pecuinus 3, brutalis; ~barát, ~szerető = zophilus; ~bírálat l. bírálat; ~egészségügy = hygiene veterinaria; ~rendőri hatóság = politia veterinaria, ~rendőri intézkedés = praecoordinatio veterinaria; ~egyén (Áz), ~egyed (Ball) = individuum; ~fogyatkozás = depeccatio; ~kórház = veterinarium; -i szén l. szén; ~ország (Fő), ~világ (NyuSz): legtagabb természetrajzi csoportosítás; ezen belül: törzs = phylum, altörzs = sub-, osztály = classis, al~ = sub-, rend = ordo, al~ = sub-, család = familia, nem = genus, faj = species, fajta = varietas) = regnum animale

állatorvos (KET 1831 Almási Balogh Pál), állatgyógyász, lógyógyász (CzF), baromorvos (MA), baromgyógyító orvos (C), lóorvos (PPB), marhaorvos (T), marhaurvosos, (Sz Háromszék, Udvarhely m.) = veterinarius (Cato és Columella szerint a vehere = vinni, húzni szóból: veheterinus, veterinus, vete-

rinarius; MA szerint: vetus, eris = agg, régi, veterinus 3 = agg vagy munkás tereh hordozó barom, veterinarius = terehordó baromgazda, baromorvos), medicus equarius, hippiaater, kteniatrus, mulomedicus, vö. ktenos, ló, orvoslás; hatósági - - - officialis, járási - - - districtualis, kör - - - circularis, községi - - - communio-nis, törvényhatósági - - - municipi-alis, m. kir. - - - regius Hungaricus. -i alkalmazás l. használat, -i iskola l. egyetem, -i Lapok: a MOÁE szaklapja, vö. Veterinarius, -tan, baromorvosi/tudomány, -művészet, -gyógy-tudomány (A. Balogh Pál KET 1831) = ars veterinaria. Állatorvostan-hallgató = studiosus artis s. medicinae veterinariae. Állattan = zoologia. Vad-állat = bestia, ~i = lis

állattart/ás = propagat/io pecudum; ~ó -or -

állattenyészt/és (Tsere), tenyésztetés (KET 1831) = zootechn/ia, generatio animalium (Tsere); ~éstan = -ologia; ~ő = -icus

állatvásár, sokadalom (C), baromvásárló-hely (Gy) = nundinae pecuariae, mercatus; ~tér = area nundinarum

állatvédelem = defensio animalium

állatvilág l. állatország

állésont (MA), felső állkapocs (M) = maxilla, γνάθος. -i = -ris. ~alatti = sub ~ris. ~ferdeség = kampylognathia. ~hosszabság, ~rövidség l. ajak. ~üreg, ~öböl, Highmor (ang. e. hájmor) barlang = sinus -ris, anthrum H-i, vö. állkapocs

allerg/en: az ~ít kiváltó anyag. ~ia (Pirquet bécsi orvos einev.): virus v. antigen hatására megmásult életműködés, (ἄλλος = más, ἔργον = munka). ~is visszahatás (a fertőzött szervezet másképpen való viselkedése, túlérzékenysége antigennel szemben) = reactio allergica, vö. bőrvisszahatás, mallein, tuberculin

allgani/ marha: az ~ hegység vidékén

Ausztriában és Bajorországban kitenyészett borzderes, barna, rövidszarvú, bőtejelésű

állkapocs (Bug), állkapca (C), álla lapicakája (MNY 1915), álltetem (S) = mandibula; -i = -ris; ~ alatti = sub -ris; ~hiány = agnathia, perognathia

allo~, ἄλλοιος = más; ~biosis l. átalakulás; ~plastica l. alak; ~rrhythmia l. szív; ~triophagia l. hiánybetegség; ~tropia l. alakváltozat

állomány (Dug), töltelék (Kov), gyurma, temérdekség (C) = parenchyma, substantia, pulpa (παρεγγέω = kitöltök); fehér~ = subst. alba, kemény ~ = -compacta, kéreg~ = -corticalis, szürke~ = -grisea, velő~ = -medullaris; ~gyulladás = pulpitis; ~i, ~os = -tosus 3, -lis, vö. alapszövet

állöv/et l. beömleszt/és. ~ő l. ~ő

állszíj l. kantár

állvány = stativa

alma, ~s, ~zott l. lószín

aloe: az ~ növény levelének tejnedve, hashajtó

aloin-próba: vér kimutatásának módszere; terpentinolaj és borszeszes aloin a vért tartalmazó bélsár aetheres kivonatát megpirosítja

alom (SzD), alj (SzD, HO Palócság), aljzat (P), aljzás (Cs Szabolcs m.), baromágya (C) = substramentum, egy ~i: egy ellésből származó ivadékok

álmom (C) somn/us, ὕπνος; álmos = -olens; ~ság = -olentia; ~ító, al-tató = -iferum, hypn/oti um, -agogum, vö. delejesség; álmokór = sopor, ~os = -osus 3, vö. trypanosomiasis; mély~ = lethargia (λήθη = feledés, ἀγρία = tétlenség)

alopecia l. kopaszság

alsó = inferi/or, ~us 3; a testen: száj-tól távolabbi = aboralis, farki = caudalis

áltakonykór l. járványos nyirokérgyulladás

általános, ~ult = generalisat/us 3, ~ság = -io, vö. helyi

általrekesztő l. rekeszizom
 altató l. álom
 alterna/ns, ~tívus 3 l. váltakozó
 altest (Bug) = alvus, ~i = alvinus 3
 Althea l. gyökér
 attilis l. göbőly
 alttuberculin l. gümőkór...
 altus 3 l. magas
 aludt/tej, aggott ~ = oxygala
 alum/en, ~inatus 3, l. timsó, ~inium acet.
 l. folyadék
 alvad/ás = coagulat/io, ~t = -us 3
 álvarrat l. izület
 alve/olaris, ~olus, ~us l. meder
 alv/inus 3, ~us l. altest, bélsár
 alvón kutatás l. boncolás
 alypin: helybeli érzéstelenítőszer
 amastia l. tejmirigy
 amaurosis l. hályog
 Ambly/omma l. kullancs, ~opia l. hályog
 amboceptor: a védővérsavó különleges
 hőálló anyaga, melynek egyik haptophor csoportja, complementuma a kártekonny sejtet, bakteriumot köti le, a másik a sejtreceptorhoz kapcsolódik (ambo = kettő, capio = fogok)
 ambra: illatos tengeri gyanta. ~ alba, cetaceum: a bálna, cet (Physeter makrocephalus) testüregének olajszerű váladéka. ~ flava = borostyánkő. ~ liquida = styrax
 ambrozoar l. álkőlabda
 ambulat/io l. járás, ~orium: rendelőintézet járó betegek részére
 amel/ia, ~us l. végtag
 amentia l. butacsira, esztelenség
 amentum l. bőr
 amido~, amino~: ammoniak származék
 Amidostom/um anseris (Strongylus nodularis): lúdban élősködő fonalféregfaj; ~iasis: ~ okozta betegség
 amissio sanguinis l. vér-
 amitosis l. sejt
 ammonium: alkalifémszerű gyök.
 ~ aetieum solutum: liquor ammonii acetici. ~ bromatum: csillapítószer.
 ~ carbonicum: nyálkaoldószer. ~ chloratum, szalámiasó: nyálkaoldó-

szer. ~ jodatum, ~ sulfo-ichthyolicum l. ichthiol. Liquor ammoniae: szalmiakszesz
 ammonszarv l. agyvelő
 amni/ata, ~on l. báránnyártaburok
 amoeba, end~, ent~: a Protozoa törzsbe s az Amoebina rendbe tartozó véglény. Haem~: vérsajt-élődsi, vő. Plasmodium, ~(a)iasis: ~ okozta betegség (ἀμύβω = változom)
 amorphus l. törzs
 amotio l. leválás
 Ampère (A. M. fr. fizikus 1775—1836): a villanyáram-erősség egysége
 amph/arthrosis l. izület (ἀμφι = körül); ~mallum l. gerezna; ~stomum conicum: kéredző gyomrában élősködő fonalféregfaj; ~trich l. csillangó
 amphoter: kétirányban hatásos, savi és lúgos; a kék lakmuspapirost megpirosítja, a vöröset megkékíti
 ampulla l. korszócska
 amputatio l. csonkítás;
 amy/ase, ~oid, ~um l. keményítő
 ana, ana = fel, vissza, ismét, szerint, vő. egy mérték. ~bolismus l. anyagcsere
 anaemia l. vérefogyottság
 anaërob l. levegő
 anaesthe/sia, ~ticum l. érzéstelen
 anakrotus l. érlökés
 analepticum l. serkentő
 Analges: a toll zászlójában, szárában, vagy a bőralatti kötőszövetben élősködő atkafaj. Falcuifer. Dermoglyphus. Epidermoptes Pterophagus. Pterolichus. Mégninia. Freyana, vő. tollatka
 analg/esia, ~eticum, ~ia l. fájdalomtalan
 analis l. bél
 analogia l. egyértelműség
 analysis l. vegyelemzés
 anamnesis l. kórelőzmény
 anamnia l. báránnyártaburok
 anaphrodisiacum l. ivarzás
 anaphyla/xia, védelemnélküliség (An), szérumbetegség, Arthus-f. ~, Smith Theobald-f. tünemény: idegen fajú fehérje ismételt parenteralis bejutása-

kor előforduló szervezeti visszahatás. (Vizenyős duzzanat, bőrpírosság, hányás, hasmenés, görcs, bénulás, φάλαξιν - védelem) vö tünetény. ~ktin, toxogenin, sensibilin, ~xiás reactio testecske: az ~xiát közvetlenül kiváltó anyag. ~ktogen, sensibilisíno- gen: az ~xiát kiváltó idegen fehérje. ~toxin: az ~xiás mérég. Anti ~xia: az ~xia kiállása utáni védettség. Hetero~xia: más okból származó ~xia-szerű tünet

anaplas/ia, ~is l. fejlődés. ~mosis l. piroplasmosis

anas l. kacsá

anasarka l. vizenyő

anastomosis l. szájadzás

anatomia l. bonctan

anatoxin l. toxin

Anchitherium l. lónem őstörzse

aneclo l. ankylo

andaluziai ló: spanyolországi, kosfejű, magas nyakillesztésű, lejtőző

andro/gynia l. hímnősség. ~zoonosis l. betegség

Andrya: nyúlban élősködő bélféregfaj

anerosia l. ivarzásihiány

aneurisma l. értágulat

angelica l. gyökér.

angeln/i marha: Schleswig-Holstein ~ félszigetén kitenyészett világos-vörös, barna-vörös, tejelő

Angerer l. higany

angi/ektasia l. értágulat. ~itis l. érgyulladás. ~ologia l. értan. ~oma l. érdaganat. ~oneurosis l. érzizalom. ~ostronylus vasorum: szívben, érnben élősködő fonalféregfaj

angina l. szorítás

anglo-bretagne-ló: a La Manche csatorna mentén kitenyészett kocsi- és hátsló

anglo-normann-ló: a régi normann- és az ang. telivér ló keresztezése

angolítás l. farkvágás

angolkór, sertések szuszogó kórja, csikók korpabetegsége (H) (csontszövet hiányos meszesedése) = rachitis (ράχις =

csigolya) vö. hiánybetegség. ~ellenes = antirachiticus 3. ~fejlesztő = rachitogen; veleszületett angolkór, vidraborjú = congenitale (fejl. rendell.); foszforhiány miatti ~: Barlow-Möller-f. betegség

angol kosorrú nyúl: kosfejű, hosszú, szélesfüllű (65—18 cm), ívelthátú húsnyúl

angol tapasz l. ragasztó tapasz

angora/kecske, ~ macska, ~ nyúl: Kisáziában Ankara (Törökország fővárosa, a régi Ancyra) vidéken kitenyészett hosszú-, selyemfényű, értékös szőrméjű fajta.

angulus l. szeglet

angyalgyökér l. gyökér

anhelitus l. lehellet

anima l. lélek

animal, ~is l. állat

anion l. ion

aniridia l. szivárványhártyahiány

aniso/cytosis l. sejtegyenlőtlenység. ~koria l. látaegyenlőtlenység. ~metr/ia, ~opia l. egyenlőtlen méretűség

ankoneus l. könyök

ankylo/s, ἀγκύλιος = görbe. ~blepharon l. szemhéj. ~sis l. ízületmervesség. ~stom/a, ~iasis l. bányaféreg

annotinus 3 l. növendék

annulus l. gyűrű

anodynum l. fájdalomnyhító

Anopheles l. piroplasmosis

anophthalm/ia, ~us l. szemhiány

Anoplocephala: ló-galandféreg nemi neve

anorexia l. étvágyhiány

anorganicus 3 l. szervesetlen

anotia, aotia l. fülhiány

Anguillula: bélben élősködő fonalféregfaj

ansa l. kacs

antagonis/mus, ~ta l. ellentét

antebrachi/alis, ~um l. alkar

anteflexio l. hajlás

anteri/or, ~us 3 l. elülső

antervers/io, ~us 3 l. fordul

anthelminthicum l. bélféregűző

Anthomyia l. légy
anthra/cosis l. szén, ~x l. lépfene
anti~, *ἀντί* = ellen
antiae l. vakaró-
antiagglutinin: az agglutinin ellen-
 anyaga
antiagressin, antilysin: a szervezetbe
 jutó aggressinnel, lysinnel szemben a
 szervezet fogékonyságát növelő anyag
anti/anaphylaxia l. ~
antianyag l. ellenanyag
anticestodea l. féreggűző-
antidiarrhoicum l. hasmenés elleni szer
antidotum l. méreg
antifebrinum l. acetanilidum
antifermentum l. erjedés
antigen (Detre L.) = ellenanyagképző,
 vö. ellenanyag, haptén
antilena l. hám
antilysin l. antiagressin
antimonium, dárdany, piskolc (PPB)
 = Stibium, kémiai jele Sb. Aranyglét
 (C) = Sb. sulfuratum aurantiacum, ~
 pentasulfid, vö. borkő
antinematodum l. féreggűző
antiparasiticum l. élősdellenes
antipathi/a, ~cus 3 l. szenved
antiperistaltic/a, ~us 3 l. bélmozgás
antiphlogisticum l. gyulladásellenes
 szer. ~in: aluminiuszilikátos ké-
 szítmény
antiphymatol l. gümőkór elleni oltóanyag
antipyr/eticum, ~inum, pyrazolonum:
 lázellenes szer. ~inum salicylicum =
 salipyrin
antirhachiticus 3 l. angolkőrelleses
antiseptis l. fertőtlenít/és, ~ticum l.
 ~ó szer
antiserum l. vérsavó
antispasmodicum l. görcsellenes szer
antitist l. ellenanyag
antitoxi/cus 3 l. méregtelenítő. ~n l.
 toxin
antivirus l. gyógyítómód
anura l. farkatlanok
anuria l. vizeletrekedés
anus l. bél. ~vulvo-vaginalis l. ürügy
anya/állat l. apa~

anyag (SzD) = materia, energia; az ~
 megmaradásának törvénye: ~ nem
 termelhető és nem semmisíthető meg;
anyagcsere (élő szervezeti ~felvétel,
 bontás, áthasonítás, elhasználás, ki-
 küszöbölés) = assimilatio, dissimila-
 tio, anabolismus (*ἀναβολή* = felmenés)
anyagjegy = naevus, (-i), **lencsefolt** =
 lentigo
anyarozs (a rozs kalásán elősködő *Clavi-
 ceps purpurea* gomba) = secale cor-
 nutum; alkaloidja: ergotin/inum,
 készítménye: secoin (ér- és méh-
 összehúzó). ~ mérgezés = ergotismus
aorta l. ér
apaállat (Tor) mag-ló: mén ló (SzD);
anyaállat, mag ló (Széch); magkanca
 (Sz. Tolna m.), mag-disznó (C, Sz Pan-
 nonhalma), magló sertés (HO Kecske-
 mét, Sz Sopron, Veszprém m., Cs
 Bácska) = animal ferax, vö. tenyész~.
apáca l. juh, zörej
apad/ás, lohad/ás (SzD) = reductio. ~t
 (C), **fogyott** = marcidus 3
apaszt a tehén (CzF, Cs. orsz.), elfogódik
 a tej (Sz Orosháza), csökked (Sz Szé-
 kelyf.), szárazon marad (Cs Bácska),
 züllik, el~, meg~ a tőgy (Sz Ipoly-
 völgye, Bodrogköz, MNy 1919 XVII.
 száz.) = decrescit lactatio
apathia l. lélek
apathogen l. betegítő
aper l. kan
aperientium l. hashajtó
apertura l. nyílás
apex, apicalis l. csúcs
aphakia l. lencsehiány
aphonia l. hangtalanság
aphrodisiacum l. ivarzást fokozó
aphtha, apthhisatio l. zsebre
apthae epizooticae l. szájj- és körömfájás
Apis l. méh
aplasia l. fejlődés
apneumatosi l. légtelenség
apnoea l. lélekzészhiány
apodia l. végtaghiány
apokopticus 3 l. csonka
aponeurosis l. inlemez

apoplexia l. gutaütés
 ápor l. geny
 apostema, ~tosus 3 l. kelés
 apparatus l. készülék
 appendi/citis, ~x l. féregnyúlvány, füg-
 gelékszerv, mellékpetevezeték
 appetitus l. étvágy
 appanatio l. egyenesedés
 applicatio l. gyógyszeralkalmazás
 approbatio l. javallat
 apró/barom, ~marha l. baromfi
 aprosopia l. archiány
 arany/farú szövőhernyó (szőre a legelő
 marha szájgyulladását okozhatja) =
 Porthesia chrysoorrhoea, vö. búcsú-
 járó ~. ~glét l. antimón, arzén.
 ~szület (KM: vonalbeosztás, mely
 szerint feltételezik, hogy az arányos
 testű ló törzse hosszúsági vonalán
 mért kisebb rész aránya olyan a na-
 gyobhoz viszonyítva, mint ezé az
 egészhez) = sectio aurea. ~színű,
 ~szőrű l. lószín. ~verőhártya (a tulok
 vakbelének savóshártyáját aranymű-
 ves használja) = membrana serosa
 caeci, tunica bracteata (= aranyfüstös)
 arány (Bf) = symmetri/a; ~os = -cus
 3; ~talan = a -cus 3
 arbit/er, ~rium l. bírálat, szakvélemény
 arbor l. fa
 arc (Dug), orca (C), ábrázat (Dict),
 kép (Cs orsz.) = faci/es, πρόσωπον;
 ~i = -alis; ~léc = crista -alis; hip-
 pokrat/esi ~ (végvonaglásszerűen el-
 változott) = -ica. ~hasíték = schi-
 sto/prosopia, ~hiány = a- (fejl. ren-
 dell.). ~aljászol l. jászol
 areanum l. orvosság
 archiater l. orvos
 architis l. bél
 areus l. ív
 ardeni ló: belgiumi hidegvérű, köny-
 nyebb kocsiól; dupla~, kondroz:
 nehezebb igás
 area l. terület; ~Celsi, ~Johnstoni l.
 kopaszság; areae uterinae: vemhes
 sertés méhnyálkahártyáján észlelhető
 sötétebb foltok; areola l. csecsbimbó

areca/dió, betel~ (az ~ Catechu ter-
 mése) = szem ~e, feregűző
 arecolinum: hashajtó, látaszűkítő;
 arecivetrol (arecolin-veratrin): szív-
 burokgyulladás esetén szapora és ko-
 pogó szívverést okoz, kórjelző
 arena l. homok
 árfolyam (a versenylóra való tét és nye-
 remény aránya) = odds
 Argas l. óvantag
 argentinai betegség l. szvm. vérfertőzése
 argentum l. ezüst
 argilla l. agyag
 argon: gáznemű elem
 Argulus l. halbetegség
 argyr/iasis, ~ismus, ~osis l. ezüst
 arhythmia l. szív
 aridus 3 l. száraz
 aries l. juh
 arment/arius l. csordás. ~um l. nyáj
 armura, ~r l. sercegő üszök
 armus l. címer
 Arndt-Schultz-f. biológiai törvény: gyen-
 ge inger élénkíti, középerős fokozza,
 túlerős bénítja a sejttevékenységet
 és az életfolyamatot
 Arnica l. kappanőr
 Arnold-próba: a nyers- és a forralt tej
 megkülönböztetésének kémiai mód-
 szere, vö. Storch
 árnyadoz l. betegeskedik
 árnykép, ~ezés (a forgatott szemtükör
 árnyékának a látán való áthaladásá-
 ból megállapítható a szemrétegek
 fénytörő képessége) = refactia, skias-
 kopia (oxla = árnyék)
 árok (MA) = fossa, fovea, vö. barázda
 áros l. hús~, ló~
 árpa (C) = hordeum; átvitt ért. a pilla
 faggyúmirigyének = hordeolum, v. a
 Meibom-mirigynek genyesedése, jég-
 árpa = chalazion (C: «chalaza, eves
 szem, lwsv.»?) árpája l. zabja
 arrostia l. kimaródás
 ars = művészet, tudomány, vö. állat-
 orvostan, gyógyszerrendeléstán, or-
 voston
 arsenicum l. arzén; arsetonin ad usum

vet.: dinatrium-methylarsenat, ~késztmény befecskendezésre (Chinoin)
 ár/szabás, díj ~ = taxa; gyógyszer ~ =
 - medicamentorum
 árt = nocet, ~almas = nocens, noxius 3,
 ~almatlan = innocens, ~alom (C) =
 noxia. Régi orvosi mondás: «Non
 nocere!» = ne ártsunk! vö. segíteni
 ártány (Oklsz), ártán (HOSzékelyf.) =
 verres; kanos ~ (Cs Bakony), kan-
 lott ~ (HO Hortobágy), kanzsa (Sz
 Székelyf.), kallott disznó (Sz Heves):
 öregkorában herélt; verő ~ l. malac
 artefici/alis, ~um l. mesterség
 artemisia l. üröm
 arteri/a, ~tis l. ér. ~a hyaloidea l. üveg-
 test. ~osklerosis l. érfalmevség
 arthr/itis, ~odia, ~ologia l. ízület.
 ~opoda l. rovar
 Arthus l. anaphylaxia
 articul/aris, ~atio, ~us l. ízület
 artif/ex, ~icialis, ~icium l. mester
 artiodaktyla l. csülkösök
 artis peritus l. szakértő
 artus l. végtag
 árva/gané (Ecs Hortobágy), ~trágya
 (Jókai: Hortobágy) (a legelőn össze-
 szedett, tüzelésre szánt száraz marha-
 trágya) = faex sicca ~hús (Ecs Hor-
 tobágy: a bőrről lekapart hús) =
 m. cutaneus
 árverés, gyapjú~, telivér ~ = auctio, li-
 citatio
 arvina l. háj
 aryaen/ektomia, ~ioidea l. kannapoc
 arzén, egérkő, mireny, rusika (Tseh) =
 arsenicum, jele As. (ἀρσεν - hím,
 serény). ~essav l. sav. Aranyglét
 = ~trisulfid, auripigment
 Asa foetida l. búzaszat
 ascari/asis, ~s l. orsóféreg
 aschistodaktylia l. ujjösszenöttség
 Aschoff-Tavara-l. csomó (ingervezető
 ideggóc a szív pitvar-kamarai válasz-
 fala mellett) = nodulus ~-
 ascites l. vízkórság
 Aesclepius, l. Aeskulapius
 Ascoli (Albert milánói egy. tanár) -l.

thermopraecipitatio: a főzött lépfenés
 szerv szűrletére rétegzett azonos fajú
 lépfenévsavó csapadékot vált ki
 (kékes-fehér gyűrű)
 asellus, asinus l. számár
 asepsis l. csírátlanság
 ásít (S) = oscitat. ~ás = -io
 askari/asis, ~s l. orsóféreg
 aspeci/alis, ~ficus 3 l. különleges
 aspergill/osis, pneumonomykosis: ~us
 tömlőgomba által okozott betegség,
 tüdőpenészesedés, vö. penészgomba
 aspermia l. ondóhiány
 aspersio l. hintés
 asphyxia l. érelkés hiány
 aspidium l. páfrány
 aspiratio l. szívás
 aspirin l. sav
 assanatio l. egészség
 assa/rius 3 l. sült. ~tura l. peccsenye
 assimilatio l. anyagcsere
 assistens l. tanárségéd
 associatio l. társulás
 astasia l. ingatagság
 asteatosis l. faggyútlanóság
 asteroocya l. idegsejt
 astheni/a, ~cus 3 l. erőtlen
 asthma l. lélekzés
 astigmatismus l. gyújtóponteltolódás
 astomia l. szájhiany
 astragalus l. csánkcsont
 ásvány = mineral/e, ~i = -is, ~termék,
 ~víz = -e, plur.: -ia
 assymetri/a, ~cus 3 l. részaránytalanság
 aszály l. marhavész
 aszás (C), össze~, el~, leletezés (C) (vív-
 vesztés folytán) = mumificatio, kra-
 urosis, vö. senyvedés, sorvadás, zsug-
 orodás
 aszat l. bűz
 askór l. senyvesség
 aszúkörság l. gümőkór
 átalakulás = metamorphosis; szerve-
 zet~ (kopoltyú tüdővé stb.) = allo-
 biosis vö. fejlődés, hanyatlás, vissza-
 alakulás
 átaljáró epe l. pók
 atav/ismus l. visszautás. ~isticus, ~us l. ős

ataxia l. összerendezetlenség
 átbontás (vérsavóvizsgálat fehérjebontó fermentumra) = dialysis (Abderhalden)
 ateleiosis l. törpeség
 atelektasia l. légtelenség
 átfekvés l. fekvésesb
 átfúród/ás = perforati/o, ~ō = -vus 3
 áthangolás l. gyógyítómód
 atharoma l. pépdaganat
 áthasonfítás l. anyagcsere
 áthat/ó, ~oló, átnyomuló = penetra/nis ;
 ~olás = -tio ; ~olhatóság = permeabilitás ;
 ~lanság = impermeabilitás ;
 ~lan = -s (penetro, permeo = ~olok)
 athelia l. csecsbimbóhiány
 athero/ma, ~matisis, ~sis l. érfalkeményedés, hámdaganat
 áttizadmány (Cs) = transsudatum, vö. izzadmány
 átjárja l. betegszik
 átjáró pók l. pók
 atka (Márt) = Akarus, ἀκαρί. ~kór = akari/asis (acarisis), ~nosis, vö. bárosnyatka. Harpyrinchus. Lábrühátka. Légzsákátka. Madártétűatka. Óvan-tag. Rühátka. Syringophilus. Tollatka. Tyúktetű
 átkaesolódás l. bélelfűződés
 átkos = ominosus 3 (omen = jel) vö. végzet
 átlag l. szabvány
 atlas l. fejgyám
 átmaródás (Cs) = diabrosis, διαβρωσις, vö. átnyomulás, szétválás
 átmeneszítés (Cs) (élő szervezetbe oltás a ragályanyag erősítése v. gyengítése céljából) = passage (fr. e. passázás)
 átmenet = metabolia
 átnyomulás (Cs) = diapedesis (διαπηδήσις = átlábalok) vö. átmaródás, szétválás
 atokia l. meddőség
 atoni/a, ~cus 3 l. feszültség hiány, renyheség
 atoxyl: bőr alá fecskendezhető arzén-készítmény
 átöml/esztés = transfusio. ~ō = diffundans
 atresia l. elzáródás

atrichia, ~sis l. szőrtelenség
 atrium l. pitvar
 atropa/a, ~inum l. nadragulya
 atrophi/a, ~cus 3 l. sorvadás
 átszívárgás l. osmosis
 átszűrő (M. gyógyszerkönyv : a gyógyító növény hatóanyagának kivonására szolgáló készülék) = percolator
 áttelepülés (Cs) = metastasis, μετάστασις
 attenuat/io, ~us 3 l. szelidítés
 attributum l. tulajdonság
 átültetés l. ültetés
 átütő képesség l. képes
 átvándorlás l. vándorlás
 átvészelés l. vész
 auctio l. árverés
 auditus l. hallás
 Augusztal bajnok
 Aujeszky (Aladár dr., kiv. m. mikrobiológus, 1869-1933) ~l. betegség, fertőző nyúltvelőbénulás = paralysis bulbaris infectiosa (Juckpest)
 aura epileptica l. kórság
 Aurantium l. kéreg
 auricula, ~ris l. fül
 auripigment l. arzén
 auris l. fül
 auscultatio l. hallgatódzás
 autan: formalint fejlesztő földalkali-hyperoxyd por
 auto/s, αὐτός = maga, ön~, saját.
 ~chton: a maga talaján keletkezett (χθών = talaj). ~clav: gőznyomású főzőüst. ~haemoterapia l. gyógyító mód. ~infectio l. fertőzés. ~inoculatio l. oltás. ~intoxicatio l. mérgezés. ~lysis l. oldódás, ~mati/cus 3, ~smus l. önműködő. ~mutilatio l. csonk. ~nom l. önhatalmú. ~psia l. szemle. ~pyotherapia, ~serotherapia l. gyógyítómód. ~vaccina l. oltóanyag
 auxiliarius l. segítő
 avas (MA) = vetustus 3, rancidus 3
 aversor l. utáalom
 aviditas l. veyrokonság
 avirulens l. ragály
 avitaminosis l. hiánybetegség
 avulsio l. szakítás

avult, avétt (HO) = obsoletus 3, vö. ősz
 axilla, ~ris l. hón
 axis l. forgócsigolya
 axungia l. zsír
 aylesburi l. kaeca
 ayrshire (ang. e. érsőr): ~ skóciai gróf-
 ságban kitenyészített lapályi sárgás-
 piros v. barna-tarka bőtejelő őstulok-
 fajta
 ázalékállat l. véglény
 azant l. búzaszat

Azary Ákos dr. orvos, áo., a bpesti áo.
 intézetben 1881–1888-ig tanította a
 belorvostudományt
 azonos = identi/cus 3; ~ság = -ficatio
 azoospermia l. ondósejthiány
 Azorina Delafondi: galamb galandférgé
 azot, ~aemia, ~icus 3, ~orrhö, ~uria
 l. fehérje
 áztatás, fonnyasztás (Rác) = maceratio,
 vö. pállítás
 azygos l. páratlan

B

B. a bakteriológiában: bacillus, a ké-
 miában: bór
 Ba. l. baryum
 bába: kicsi, fejletlen; ~kakas (SzD,
 SzAlf., CsBácska), paszkonca (CsFe-
 jér m., PPB): «paszkonca kender =
 cannabis femina», ontorác (SzUdvar-
 hely) (törpe, magtalan) = gallus ager-
 minans, vö. hímnős. ~tojás (CsBácska)
 kártojás (MNY 1929 Szabolcs m.):
 rendellenesen kicsi
 babócs l. bagócs
 bábos (We): a szabványosnál nagyobb
 tojás, vö. bába
 habos l. tarka
 bábotszülők (a kétszárnyúak – Diptera
 – egyik alrendje) = Pupipara (pupa =
 báb, pario = szülők)
 baboz l. cicerél
 bacca = bogyó, vö. bélsár
 bacillaris = bacillusos
 bacillol/um: fertőtlenítő folyadék
 bacillus: a hasadógombák csoportjába
 tartozó pálcika alakú bakterium.
 (B. = pálcika) ~ abortus infectiosus l.
 vetélés. ~ acidi lactici l. tejsav B.
 ~ anthracis l. lépfene. ~ avisepticus
 l. baromfivész. ~ bipolaris l. pas-
 teurella. ~ botulinus l. kolbászmér-
 gezés. ~ Breslaviensis l. paratyphus.
 ~ cholerae gallinarum l. baromfivész.
 ~ cholerae suum l. sertéspesztis. ~ coli
 l. paratyphus, vérhas. ~ cuniculicidus
 l. nyúlverfertőzés. ~ enteridis l. para-

typhus, vérhas. ~ erysipelatis suis
 l. sertésorbánc. ~ gangrenae emphy-
 sematosae l. sercegő üszök. ~ gigas
 l. bradsot. ~ mallei l. tárgykór.
 ~ nekroseos l. borjúdiftéria, vérhas.
 ~ oedematis maligni l. rosszindulatú
 vizenyő. ~ paracoli l. vérhas. ~ para-
 typhi l. paratyphus. ~ plurisepticus
 l. pasteurilla. ~ proteus l. vérhas.
 ~ pseudotuberculosis l. álgümőkór.
 ~ psittacosis l. paratyphus. ~ pyelo-
 nephritis l. vesemedencegyulladás.
 ~ pyocyaneus l. vérhas. ~ rhusio-
 pathiae suis l. sertésorbánc. ~ sarko-
 physematis l. sercegő üszök. ~ sui-
 pestifer l. paratyphus. ~ suisepticus
 l. sertésvész. ~ tetani l. dermedés.
 ~ tuberculosis l. gümőkór. ~ gazda,
 ~ hordozó l. ragály
 bacon (ang. e. békn): hasított húser-
 tés süldő fej és láb nélkül, részben
 kicsontozva, pácolva
 bacterium l. bakterium
 baculu/m, ~s l. pálcá
 baesa, baesó l. juh
 badius l. lószín
 bagár l. szarvállás
 bagázsia l. málna
 bagdadi betegség l. piroplasmosis
 bagdán l. combizom
 bagócs, ló~ (Az, Sz Sopron, Cs Alf.),
 babócs (Kr, Sz Vas m.), bagólégy
 (Cs Bácska), lódongó (Cs Somogy m.),
 dandár (Cs Szikszó, Nyr 1927) (a két-

szárnyúak = Diptera rendjébe, a rövid-
csápúak = Brachycera alrendjébe a ba-
gócselegyek = Oestridae családjába tar-
tozó légy) = Oestrus equi; nyüve =
Gastrophilus equi intestinalis, lógyom-
rában fejlődik s kiürülésekor a vég-
bélrészén tapadhat: rozsléreg (Tseh,
Sz Székelyf., Cs. orsz.) = Gastr. equi
haemorrhoidalis; vándorolhat a bőr
hamrétegében s bőrgyulladás okoz:
bagócskór (Cs) = gastrophilosis cutis,
dermatitis aestivalis buccarum, der-
matosis/vermiformis, - serpiginosa,
larva migrans, creeping disease (ang.
e. kripin disziz = mászó betegség) vö.

bögöly, juhbagócs

bagonyai l. ráolvasás

bagoz l. bagzik

bagózás (KM, Cs orsz.): a takarmány
puhítása a pofában, vö. ollós fogkopás

bagri l. szarvállás

bagzik (MA, Sz Somogy m.), bagoz (Cs
Esztergom m.), kanol (MNY 1919),
megforgatja (Cs Veszprém m.) = coit
canis, vö. cicerél, fedez, görget

bágyadt l. tompult

baj (Gya), bántalom, sérelem (Birk
K) = afflictio, vö. betegség, hiba; baj-
előző l. óvás; bajfűmag (MGtSzVI) =
bacca Lauri

bajnok = champion (ang. e. csempión),
recorder; tejelő~, európai ~ volt
1930-ban a «Ruca» nevű simmenthali
tehén (Paradicsom pta, Tolna m.),
melytől 365 napos tejelési időszak
alatt 15.897 kg tejet (3-7%-ost, 588-2
kg tejsírt) fejtek; legnagyobb napi
tejtermelése 53-8 kg volt. 1935-ben
a «Dáma 171» tehén (Kistölgyfa pta)
világ~ volt, mert II. 25-én 69-7 kg
tejet fejtek tőle s 358 nap alatt 19.664
kg tejet, 696 kg tejsírt termelt. Tej-
szirbajnok, világ~ volt 1923/24-
ben az «Angusza XXVI» nevű hazai
piros-tarka tájfajta tehén (Marton-
vásár), melytől 365 nap alatt 767-54
kg tejsírt nyertek

bajusz l. lószin

bajusz l. szarvállás

bak (S, Sz Veszprém m., Cs Orsz.),
kecskecáp (Sz Háromszék) = caper;
bakállás l. állás; bakfog l. fog; baksa
(Sz Székelyf.): fiatal bak

bakló (Bug, Tsz Fejér m., Cs Göcsej),
boklyó, bogjó (Sz Balaton mell.),
szaka (PPB, Sz Szeged, Cs Bácska,
Pest m., Szikszó), esércse (SzD, Sz
Székelyf.), csüngő (Cs Sopron m.),
csüllöngő (Cs Hódmezővásárhely),
csengetyű (TK Zimm.), fityegő (Áeg
1903), függő (Cs Baranya m.), szakáll
(Cs Bakony, Somogy m), gyöngy
(Cs Bácska), mácsik (Sz Vas m.) (I.
kecske, juh, sertés nyakán, állán elő-
forduló kettős bőrfüggelék, 2. a ba-
romfi állebenye) = appendix / mentalis,
- colli

baklós l. csökönnyős

bakol l. legyekedik

bakon l. bacon

bakonyi / sertés: Eötvös K. írja: A Bo-
ronya halála c. novellájában: «Régi
bakonyi sertésfajta. Fehérszőrű álla-
tok. Sörtéjük ritka, halványrózsaszínű
testük. Szempillaszőrük is hófehér.
Húsuk és szalonnájuk jóízű, szalonnájuk
közepén van valami páncélréteg». E leírás teljesen megfelel a zirci
apátsági múzeumban levő kitémött
egy éves emsének. Feje hosszúkas,
orra elhegyesedő, füle kicsi, felálló.
Szőre síma, keselyű; bőre, körme fes-
téktelen. A páncél magyarázata a pajzs
szónál. ~nak nevezték a XVIII.
század elején a vaddisznót is (Tak).
~ fajta már nincs, de a bécsi vá-
sáron így (Bagoner) jelzik a man-
galicát

bakpata l. rokkant

baksa l. bak

bakszarvmag (Tseh): Trigonella foenum
graecum

bakteri/aemia l. vérfertőzés. ~cid -
~umölő. ~ologia, mikro/biologia,
~graphia, protisztologia: ~umok és
más apró szervezetek (mikro/organis-

- mus, ~phyton, ~bium, ~ba, hasadó/gomba, sarjadzó~, fonal~, protozoon, szűrhető, ultramikroszkopikus virus stb.) ismeretével foglalkozó tudomány. ~olysis = ~um-oldás. ~o-phagia l. ~umfalás. ~otherapia l. gyógyítómód. ~otrop = ~um-vonzó. Bakterium (Kohn N.), Schizomyceta (Nägeli), Protista (Haeckel): a legalsóbb rendű gombákhoz tartozó apró szervezet (*βάκτρον* = pálca, *σπίζειν* = hasadni, *μύκης* = gomba, *πρώτος* = első); bakterium/falás, D'Hérelle-f. tü-nemény (~ pusztítás) = bakteriophagia. ~pyosepticum viscosum equi: osikó lázas fertőző betegségét okozza. ~ syneaneum: a tej megkékéülését okozza; bakteriuria = ~vizezés
- bakugró, bokkoló (KM):** hirtelen megtorpanó
- bal,** csás, csális, csális (Sz Somogy m., Cs orsz.), kéztülső (Cs Mezőkövesd), kezes (Cs Abauj m., Pest m., Zemplén m.), embertülső (Cs Alf.) (a fogat baloldalon menő hajtó keze melletti) = sinister 3, vő. jobb
- bál,** köteg = Balle
- balan/itis, ~oposthitis, ~us l. makk**
- Balantidium coli:** bélben élő ázalékfaj
- balatetű, ~kovács l. tetülég**
- balatus l. bégés**
- Balbani l. petesejt. ~a l. Sarkosporidium**
- baldríanfű l. gyökér**
- baleri l. trypanosomiasis**
- balhiedelem l. távolhatás**
- ballottade:** a ló spanyol műmozgásának egyik alakja, vő. capriole, croupade
- balne/a, ~um l. fürdő. ~otherapia l. gyógyítómód**
- balog/os = scaevus 3 (Cs Bakony):** csak bal oldalon járó ökör, vő. állás, szarv-állás
- balsamum l. balzsam**
- baltavágás l. nyak**
- balvaldinój l. bénaság**
- balzsam (mézszűrűségű növényi illó olaj, gyanta) = balsamum; kanadai ~ (az Abies balsamea-ból) = ~ kanadense;**
- perui ~ (a Myroxylon fából -) = ~ peruvianum**
- bándor l. bendő**
- Bang (Bernhard 1849-1932),** a kopenhágai áo. és mezög. főisk. kiváló tanára, először állapította meg a fertőző elvetelés kóroktanát. ~ l. bacillus, ~ l. fertőzés l. brucellosis
- bangó (rattler, pines, dobermann, fekete sárgafoltos patkányirtó, ill. fűrgediszeb) = Canis soricidus**
- bangócs l. bagócs**
- bankós l. állás**
- bántalom l. baj**
- bantam l. viador**
- banteng (hátsóindiai és szundaszigeti tulokfaj) = Bos sondaicus domest.**
- bántja l. leli**
- bányaféreg (Ka), horgály (Zl) (a fonalféreg osztályába tartozó belső élősködő) = Ankylostom/a. Uncinaria. Dochmius. Bunostom/um. Necator. ~kór = -iasis (*ἀγκυλώσις, δόχηος* = görbe, uncus = horog)**
- bárány l. juh; ~bénaság l. vérfertőzés; bárányhártyaburok** magzating, vízbu-rok (Rác), vízhólyag (Cs orsz.), láb-hólyag (He) (a belső magzataburok) = amnion (*ἀμνός* = bárány) vő. húgy-hártyaburok, irhaburok. ~ban születők = amniata, ~talanok = an-; báránymervülés l. vérfertőzés; bárányozik l. szül; báránytartó l. méh; bárányvar l. kosz; bárányzsebre l. szájpnenész
- barázda = sulcus, vő. árok. ~ít = sulcatus 3**
- barba l. szakáll**
- barballós l. béna**
- barbone l. bivalyvész**
- bárd l. tagló**
- Bard l. származástan**
- bari ne! l. hívogató**
- bari/s, ~zs l. ordas**
- barium l. baryum**
- barlang (Gy) = antrum**
- Barlow l. angolkór**
- barmol l. bivaly**

barna - brunus 3, fuscus 3, vö. lószín, marhaszín
 barom l. gulya, tulok. ~alja l. alom. ~esipő-, ~kergető fenebogár l. bögöly. ~járó l. legelő. ~vásárlóhely l. állatvásár. Baromfi (MA), apróbarom (PPB), aprómarha (Márt), szárnyasmarha, szárnyasjóság (NytSz), szárnyasbaromfi (MgK), tollas majorság (MNy 1907), szárnyas háziállat (H), házimadar (Zimm), szárnyas (Beszt) = pecus volatilis (tyúkfélék = Galliformes, fácánfélék = Phasianidae, kacsafélék = Anatidae). ~difteritisz l. ~himlő. ~gümőkór = tuberculosis avium. ~hagymáz, ~tifusz, tyúkfusz, fehérlágyvérűség, csirkék ~e (a B. gallinarum által okozott fert. betegség) = typhus avium. ~himlő, szemnátha, torokpenész (R), tyúktakony, baromfi-diphtheria, difteritisz, gregarinosis, roup betegség (tyúkfélék és galamb bőrén és feji nyálkashártyáján szűrhető ragályanyag által okozott, kiütésben nyilvánuló járványos betegség) = variola avium, diphtheria avium, epithelioma s. epitheliosis avium. ~kolera l. ~vész. ~kullancs l. óvontag. ~nátha, fertőző ~, ragadós ~ = coryza contagiosa s. rhinitis infectiosa avium. ~pestis, tyúkpertis (szűrhető ragályanyag által okozott fert. járv. betegség) = pestis avium, kyanolophia, typhus exsudativus gallinarum (μρανός = kék, λόφος = taraj). ~vész (R) ~kolera, tyúk~, szárnyas~ [a Pasteurella avium (B. cholerae gallinarum, B. avisepticus) által okozott ~betegség] = pasteurellosis (cholera) avium; helyi elváltozásos alakja a lebenybetegség (Csontos) = wattle disease (ang. e. netl disziz) bérsony l. lószín. ~atka (álcája csibe bőrében élősöködik) = Trombidium, ~cula s. Leptus
 Bartholin/us (kopenhágai anatomus 1655 -1738) l. hüvely, nyelvelatti mirigy
 Bartonella (Barton J. orvos után): a

Rickettsia csoporthoz közel álló a vörösvérsejten élősöködő apró coccus, ill. pálcika, az oroya-láz okozója
 baryum: földalkali fém, kémiai jele: Ba. (βαρύς = nehéz) ~ chloratum, ~chlorid, chlor~, klór~: ~só. ~sulfuricum: ~sulfat

bárszing l. nyelőső
 basalioma, carcinoma basocellulare: alapi-sejtes, hámrétegi rák
 bas/alis, ~ilaris, ~is l. alap

Basedow (merseburgi fizikus, 1799 - 1854) ~kór (az együttlérző ideg izgatottságában, érzéki és mozgási zavarban, golyvában, düledt szemben, szapora szívverésben stb. nyilvánuló betegség) = struma ~ificata

basis: lúgos kémiai hatású anyag, savval sőt képez; szerves~: nitrogennek, antimonnak, arzénnek, foszfornak stb. szerves gyökkel való vegyülete; szervesetlen ~: fém hydroxydje és anhydridje; basophil l. lúg

Bassi l. mészakór

bastard l. fajkeverék

bathy/aesthesia, ~an~ l. érzék

Bauhin l. billentyű

Bayer József dr. áó., a bécsi áó főisk. volt tanára és rektora, kiváló szakíró

bázna/i sertés: ~ (Nagykükküllő m.) községben mangalica emse és berkshirei kan keresztezésével kitenyészített szapora, hizékony tájfajta; színe fekete alapon fehér haránt öv

Bazzi-Bianchi l. hallgatósó

BCG l. gümőkór elleni oltóanyag

beadandó mérték l. adag

becce, becek l. borjú

Bechthold l. szűrés

Becquerel: rádióaktív sugár

becsapni a körmöt (Cs orsz.): marhatrágyával puhítani

bécsi kék nyúl, kékes-fekete, felálló fülű, nyaklebenyes, húst és szőrmet termelő

bedikah l. metszés

beefsteak l. bélszín

beékelődés (a magzat megszorulása a

medencekijáratban) = paragonphosis
(γομφός = szeg)

Béka I. járom

befecskendezés = injectio; ismételt ~
= re~, vö. belöveltség, oltás

befogadás [kórosan kimozdult szerv (intussusceptum) másik szervbe (intussusciens) jutása] = intussusceptio, vö. behüvelyződés, betüremkedés

befogadó képesség = capacitas

befordulás = inversio. ~tság l. szemhéj

bég/és (Gy), ~etés = balatus

begöngyöl/és = involutio, ~edés l. visszaalakulás

begy (MA) = ingluvi/es; ~hurut = ~tis; ~tej: keltő galamb ~ének elzsírosodott hámsejtjei fiókája táplálására

begyökeresedett l. rögzött

Behring (Emil marburgi bakteriologus) állapította meg, hogy a védett szervezet vérsavója más szervezetbe juttatva, azt is védi

be/hurcolás, el~, közvetítés = invection, phoresis, translatio

behüvelyződés (Cs) (szervrész kóros betolulása saját ürterébe) = invaginatio; bé)~ = -intestinali, vö. befogadás, betüremkedés

beidegzettség = innervatio

beiktat l. kezdeményez

beivódás (folyadéknyomulás a szövet-hézagokba) = inhibitio; véres~ = suffusio, sugillatio

bejárat = aditus (-us), introitus

bejelentési kötelezettség = nuntiatio ad officium de morbo

bék, ~olat l. csüd

béka (S) = Rana, ranula; átvitt értelemben I. nyelv békája (PPB), nyelvdagadás (MA), nyelvpattanás, nyelvelés (PL), békaleveleg (MNY 1927), halhólyag (Pe, Sz Heves, Cs Sáros-patak), halpukkantó (Sz Hegyalja), nyelvméreg (Pe) (a nyálvezeték elzáródása folytán keletkező nyáltömlő) = cysta salivalis, lyssa (régében a veszettséggel vélték összefüggőnek); 2. dagadóbéka (Sz Székelyf., Cs Bácska),

békadaganat (Hof), ló szájal an béka (Tseh), szájpöfödék (T), inyatja (Zl); inyes (mn. Sz Székelyf.) (a kenőny-szájpadlás duzzanata) = tyloma palati duri, vö. inyez. 3. szív békája (Sz Heves), szívfülecske (Zimm), kutyafül (Cs Szikszó) (a sertésszív pitvara) = auricula cordis; 4. köröm békája l. nyír. 5. szaru-béka l. szarugesztenye. 6. kis-békavar l. szarusarkantyú. 7. békavar l. sarjadzás, sömör. 8. békafekély, békarak, békarothatás l. nyírfekegy. 9. békahas l. has. 10. békaszáj l. lójegy

béko (Besz, Sz Balaton mell., Szentes, Cs Alf.), béklyó (Berzsenyi D., Sz Abauj-, Zemplén m.) = compes; bakonyi~: perce fűzfagyökérből készült, cigány~: ördöglatat módjára záródik (Cs AL 1915), gönci~ (HO): különleges zárszerkezetű, vö. nyűg

beköp/és, ~i l. nyű

bél (S), béleső, bélesatarna (Bug) = intestinum, *επιερον*; béli = -alis, enteralis, tenuous, duodenalis, jejunalis, iliacus 3, caecalis, colonicus 3 s. colicus 3, rectalis, analis. Fejbél: a szájes garatüreg; előbél: a vékonybél, húr (Érdy K., Sz Debrecen), pergéc (Sz Háromszék) = int. tenue részei: a) epésbél, nyombél (Bug), gyomorvégi-bél, tizenkétujjnyi-bél (Kov), = int. duodenum, b) éhbél, üresbél = int. jejunum c) esipőbél, fodorbél = int. ileum; középbél: vastagbél, hurbél (Bug) = int. crassum, részei: a) vakbél, gömböc (Máty) = int. caecum, *τροφίον*, b) remesebél (NytSz, Sz Brassó m., Csik m.) = int. colon (görögül: *κόλον* és *κόλον*, lat.: colon és colum, gen.: coli) gyulladása: colica s. colitis; utóbél: végbél, véghurka (PP) = int. rectum; véghélnyílás, alfél (PP), segg (S), hátulja (Tseh) = anus, podex, *προκίτος*, *ἀρχός*; vékony/bélgulladás = enteritis; vak~ ~ = typhlitis; remese~ ~ = enteritis colica; vég~ ~ = proktitis, archnitis

belalkat l. alkat

belaskaris l. orsóféreg
 bélbennék l. bélsár
 bel/c, ~ja l. marhaszín
 bélesavarodás l. csavarodás
 belegyökeresedett l. rögzött
 beleheltetés = inhalatio
 béleldugulás l. elzáródás
 beléndék, beléndfü (C), csalmatok =
 Hyosciamus niger, látatágító, szív-
 izgató, váladékesökcentő
 belépőállomás l. határállatorvosi hivatal
 belfa l. járom
 belez (Kr), ki~ = exenterat, ~és = -io,
 vö. kizsigerel
 bélféreg (Kr) = parasita intestinalis,
 ~kór = helminthiasis. ~űző = anthel-
 minthicum
 bél/fodor (Bug), lantorna (Kr) (a bélcső-
 vet tartó hashártyaredő) = mesenteri/-
 um; bélfodri = -cus 3, ~alis, mesarai-
 cus 3; gyomor~ = meso/gastrium;
 méh~ = -metrium; petefészek~ =
 -salpinx; remese-bél~ = -colon;
 vakbél~ = -caecum; vékonybél~ =
 mesostenium
 bélfonál (Cs), bélhúr = catgut (ang. e.
 ketget, cat = macska, gut = bél)
 belga óriásnyúl: nagytestű, lógófülű,
 hússal hasznosító
 bélgáz = physa, φύσα, vö. felfúvódás
 bélgiliszta l. bélférgesség
 bélgöres l. csikarás
 belgyógyászat l. orvostudomány
 bélgulladás = enteritis
 belhám (Than) = endothel
 bélhurut, hurutos bélgulladás = ca-
 tarrhus intestinalis
 bélhús l. bélszín
 béli fájdalom l. csikarás
 belind l. bölény
 bélkő l. kő
 Bellani-f. hiba: a hőmérő üveganyagá-
 nak molekuláris változásából származó
 pontossághiány
 bélelfűződés, átkacsolódás = strangulatio
 intestini
 bellény l. galandféreg
 bellér l. hentes

Bellini l. vese
 bélmozgás = peristaltika (περισταλτικός
 = körülfogó); ellenirányú ~ = anti-;
 rendellenes ~ = dys-
 beloveltség (a hajszálér erős teltsége) =
 injectio
 bélpecsenye l. bélszín
 belrésztanítmány l. zsigertan
 bélsár, ürülék, széklet, trágya (Ball), szék
 (C), bélbennék (Nyulas F. 1800), gané
 (C), ganéj, ganaj, szar (Gy) = faex
 (plur. faeces), excrementum, excrementum,
 dejectio, alvus, oletum, *stercus (gen.
 -oris), skybalon (bélsárrög = σκύβαλον,
 κόπρος). ~bogyó = bacca. ~i = faeca-
 lia alvinus 3, stercoralis. ~mérgezés =
 kopraemia. ~pangás, székszorulás,
 székeröltetés (Ball), székmegállás (C),
 székrekedés, bélsárrekedés (CzF), has-
 szorulás (Hof), bélszorulás, betömlés
 (Tseh), dugulás (Mi) = obstipatio,
 koprostasis (obstipo = bedugok, στάσις
 = állás) ~ürítés, székelés, székezés
 (Bug), székletétel, trágyázás, ganézás
 (MA) = defaectio, stercoratio
 bélső, benső = internus 3, ~ keletkezésű
 = endogen, vö. külső
 bélső elválasztás (kivezetéstelen mirigy =
 endokrin szerv váladékának (= incre-
 tum, incrementum) a véráramba ju-
 tása) = secretio interna, incretio. ~ű
 mirigy = organum endokrinum (αδένω
 = választok) vö. hormon
 bélső hályog l. hályog
 bélső hangvizsgáló l. hallgatócső
 bélsőség l. zsigér
 bélső vakság l. hályog
 bélső vizsgálat (testüreg, ill. üreges szerv
 szemlélése villanylámpás tükörrel) =
 endoskopia
 bélszakadás l. sérv
 bélszín (Fr), vesepecsenye (Gvadányi),
 vespecsenye (Nyr 1926), bélhús (SI,
 Sz Székelyf.), bélpecsenye (Sz Kézdi-
 vásárhely), pántlikáshús (Sz ?), sipos-
 pecsenye (SI): az ágyékizmok (m.
 psoas minor, m. iliopsoas, m. quadra-
 tus lumborum) húsipari megnevezése.

- Beefsteak (ang. e. bifsztek) Sirloin (ang. = ágyék). Borjúvesés: borjúbélszín és hátszín, vö. hátszín
- bélszorulás l. bélsárpangás, felfúvódás
- bélszúrás l. csapolás
- bélszurok l. magzatszurok
- béltan l. zsigertan
- beltenyésztés (CzF) (egy tenyészetbeliek pároztatása) = inbreeding (ang. e. inbridin), vö. rokontenyésztés
- bélvérzés = enterorrhagia
- bélyeg (Érdy K), billyeg (MA), billeg (Dict), billog, bilyog (PPB, Sz Székelyf.) = signum. ~zés, égetés, tetoválás, festés stb. Mintája: betűs, alakos, természetes, daruláb, szarkaláb stb. (Cs ÁL 1918)
- bemerítés = immersio. ~es lencse: a mikroszkóp tárgylencséje és a vizsgálandó tárgy közé fénytörést kiegyenlítő anyag (cédrus olaj) van iktatva
- bemetelés, meghasogatás, megvagdalás (Dict) = scarificatio
- bemetszés l. metszés
- bemutatás, magzatfekvés = praesentatio
- béna (C), hűdött, szelütött (M Gt Sz VI., Cs orsz.), szél érte (Cs Veszprém m.), barballós (Cs lócsiszár kif., cigányul: barvaldinoj = szelütött) = paralyticus 3; bénaság (PL), bénulás (PPB), hűdés (De), szelütés (Cs orsz.), szélkórság (Szi), gutaütés (MA, Cs orsz.), merevség (P), tagelesés (PP) = paralysis (παράλυσις = feloldottság), paresis (πάρεσις = petyhűdés), akinesis, akinesia, hypokinesis (κίνησις = mozgok); részleges / bénulás = paralysis partialis; kiterjedt ~ = par. diffusa; féloldali ~ = hemi/plegia, ~paresis; egy izomcsoportra terjedő ~ = monoplegia; két izomcsoportra terjedő ~ = diplegia; kétoldali ~ = para/plegia, -paresis (πληγή = ütés). Ló járványos keresztbénulása = paralysis enzootica equorum. Ágyékbénaság, ágyékkergeység (Zl), fertőző keresztbénulás = paralysis infectiosa
- benderész l. cicerél
- bendő (Gya, Sz Háromszék, Cs orsz.), böndő (C), göndő, gönde, cápány (Sz Székelyf.), böhény (Sz Gösej), bá dor (Sz. Bácsfalu), göbönye (Sz. Somgyom.), kéro-gyomor (PPB), kéro-s-gyomor (Com) (a kéro-dzó legnagyobb előgyomra) = rumen (rumino = kéro-dzom). ~hurut = ruminitis. ~me; terhelés = dilatatio ruminis ab ingestis
- ben/e l. jól, ~ignus l. jóindulatú
- bengás l. beteges
- bennék l. bélsár
- beönt/ség: a test mikénti fedettsége gyapjával; jól ~: a fej és a lábszár is gyapjas
- benzidin/próba: vérkimutatás a vizeletben, a gyomor v. beltartalomban. Szesz ~oldat, H₂O₂ és ecetsav hozzáadására vér jelenlétében kékes-zöld színeződés észlelhető
- benzol/um: főleg hexan és heptanból álló kőolajfinomítási termék
- benzoé, styrax: szíami fa gyantája. ~sav: ~ származék, erjedést gátló
- benzol/um: folyékony szénhidrogén, C₆H₆
- beondózás (termékenyítés céljából ondo mesterséges bejuttatása a női ivarszervbe) = spermiofusio
- beömlesztés (Cs Bakony), beöntés (Ball), betöltés (Tseh), csöre (Bug), allövet (P), klistér (C), kliszter (Ném), klistély, klyasma, klisztir (PL), kristély (C), klyster (Tseh) (folyadék-ömlesztés a végbélbe) = infusio, klysterium (infundo = beöntök, κλύση = öblíték); beömlesztő (Cs), beöntőedény (ÁL Mócsy J. 1926), öblőgető (ÁL Morvay Gy 1906), csöre fecskendő (Bug), allövető (P), orvosi tisztítójó szerszám (Sy 1.) = irrigator (~o = öntözök); öntsd be! = infunde!
- berbecs l. juh
- berber ló: Északafrika nemes keleti lófajtája
- béres l. in
- berdune (arab szó): hibás szülők ivadéka, vö. hadsine

berég l. üzekedik
 bergány l. bokros
 berget l. fedez
 beri-beri l. hiánybetegség
 berke l. juh
 Berkefeld l. szűrés
 berkshire/i sertés: ~ angolországi grófságban kitenyésztett fekete (tarka) hússal hasznosító sertésfajta
 Berlin l. közel
 bernáthegyi eb l. szent~
 bern/i marha: ~ svájci kantonban kitenyésztett szabályos vörös-fehér, vegyes hasznosítású
 berreg l. üzekedik
 Bertin l. oszlop
 Besredka l. gyógyítómód
 bestia, ~lis l. állat. ~rius l. gyepmester
 beszéd (C) = sermo, *lalalia*. ~hiány = alalia
 beszűr/ődés, ~emkedés, sejtes~ sejtesedés [idegen anyag (zsr, amyloid, savó, vér, geny, vizelet, festék, újképződmény sejtje stb.) benyomulása a sejtekbe vagy a szövethézagokba] = infiltratio (filtro = szűrők) vö. izzadmány
 beteg (Sy) = morbosus 3, aeger 3; ~es (Dict), kóros, bajos (MA), sínylődő, nyavalyás (Sy), sínlődő (SzD), góthős (SzD, Sz Székelyf., Cs Bácska), zsémbelygős, zsémbes (Cs Bakony), keskedt (Cs Veszprém m.), bitringes (Sz Heves m.), pesznyés (Sz Turkeve), bengás (Nvr 1897, Cs Bakony, Győr m. Cigányul beng = ördög, ördöngős, törökül bengi = kábult) = morbidus 3, aegrotus 3, languidus 3, vö. csökött;
 betegeskedik, sínylődik (SzD), zsémbeskedik (Cs Bakony), gubbaszkodik (Sz Orosháza), göbbeszkedik (Sz Fejér m.), gubbaszt (Cs Bácska), árnyadoz (Sz Székelyf.), kornyadozik, vajuszik (SzD), gornyadoz (Ném.), darvadoz (Tsz Vas m.) = aegrotat, languetur, infirmatur; betegítő, meg~, kórnevező (Bug) = morbificus 3, pathogen; nem ~ = apathogen, vö. ragály;

betegség (C), baj, kór (MA), kórság (Gyulafehérvári glossa), nyavalya (Gy) fogvatkozás (T) = morbus, languor, malum, affectus (-u), infirmitas, νόσος; állati/betegség = zoonosia, emberi ~ = andronosis, emberi-állati ~ = androzoonosis; b~tegszik, meg~, betegedik, meg~, betegül (Döbrentey K), megkóru (Kazinczy K); a betegség / leli (Tseh, Cs orsz.), ~ bántja, ~ rájön, ~ erőlteti, ~ rontja, ~ fogja, ~ rajta esik, ~ rajta üt (SzD), ~ ráereszkedik (HO), ~ rája érkezik (HeFab), ~ megszöki, ~ nyilal, ~ rázza, ~ háborgatja, ~ vesztegeti, ~ tőri, ~ átjárja, ~ erőt vesz, ~ felveri, ~ lövelli, ~ megkél, ~ fészket ver, ~ megveszi (a kórokozó megismerésére) = aegrotat; betegülékenység = morbiditas

betel-dió l. areca

betolás = immissio

betömülés l. bélsárpangás

betüremkedés (Cs: üreges szerv befordulása önmagába) = inversio; húgyhólyag ~ = vesicae, vö. befogadás, behüvelyeződés

beültetés l. ültetés

bevág (Hof), kalapál (KM), kovácsol (Cs Bácska), csakkant (HO Barkóság) (ló hibás lábmozgása, hátulsó körme megüti az elülső talpát) = malleat; ~ás, talpvágás (Is 1841); vágó (Leib), patkóba ütköző (Dász) = equus malleator

beválás (egyetemi, főisk. tanárrá minősítés) = habitatio

bevándorlás = immigratio

bevon/at, lepedék = obtectum; ~ó szer = tectivum, de~

bezáró/dás = inclusi/o; ~lag = -ve

bezoar l. álkölabda

Bi. l. bismut

bial l. bivaly

bibe, bibis l. fáj

bibires, ~ó (SzD), ~ók (Tsz Vas m.),

boboresó (C), bubores (Koss), buborcsik (Cs Bácska), bibores, biboresó (Me), rücsök (Sz Abauj-, Bereg-, Zemplén m.) (a bőrön állandósult göb) = papula

biborkereszt egylet: a VIII. békekongresszus intézménye az állatorvos, a lóápoló és a ló védelmére háborúban bice/g, ~nt l. sántít; ~get l. legyeskedik

biceps l. fej

bichromaticus 3 l. szín

biconcavus 3 l. homorú

biconvexus 3 l. domború

bicornis l. szarv

bicuspidalis l. hegy

biesaklik l. ficamodik

bieska l. kés

bidet, double ~: bretagnei törpe lófajta

biennis l. meglett

Bier, ~ezés l. gyógyítómód

bifidus 3 l. hasadt

bifurcatio l. elágazás

bige l. szarvállás

bigemini l. iker

bika (S), monyas (Sz Dunánt.) = taurus;

~borjú = vitulus

bilateralis l. oldal

Bilharzia, ~sis l. Schistosoma

bilis l. epe

bilentyű (Márt) = valvula; gyomor-epésbéli ~ = pylori; csípő-vakbéli

~ = ileo-caecalis; csípő-remesei ~

= caeco-colica; csípő-remese-vak-

béli ~ = ileo-caeco-colica s. ileo-

caecalis Bauhini, Tulpi, Fallopii;

Eustach-f. ~ (a h. üres gyűjtőerben) =

~ venae cavae caudalis; féloldalakú

~ (az életérben és a tüdőverőerben) =

~ seminularis; nyirokér ~ (minden

nyirokértörzs benyílási helyén) =

chylifera; háromhegyű ~ = tricus-

pidalis a jobb-, kéthegyű ~ =

bicuspidalis a bal pitvar-kamarai nyí-

lásban. ~ elégtelenség = insufficiens

valvulae, kiegyenlített ~ = insuf.

compensata, kiegyenlítetlen ~ =

insuff. incompensata. Thebesius-f. ~ =

(a szív gyűjtőerében) = sinus coronarii

Billroth-battiszt: átítatott vízálló szövet

bimbó l. csecs

binocularis l. szem

binominalis l. változat

binya l. ménes

binyol l. fáj

bio/s, *βίος* = élet. ~chemia l. vegyészet.

~genesis l. nemzés. ~genetica, ~genia

l. fejlődéstan. ~logia l. élettudomány.

~rizált tej l. tejkezelés. ~typus l. jelleg,

vérvonat

Biot l. lélekzés

bipartitus l. osztott

bipolaris l. sark

bírál, el~, meg~ = iudicat. ~at, állat~ =

= -io, arbitrium; értékszámokkal

való ~ (pointirozás) = pointillage (fr.

e. poentillázs). ~ó bizottság = jury

(fr. e. zsűri)

birge l. kiütés

birka l. juh

birke l. tetű

bi/s = kettős, vö. mono/s

bismut/um, wismut: fémelem, kémiai

jele: Bi. ~ oxyjodogallicum = airof;

~ subgalicum = dermatol; ~ sub-

nitricum = magisterium bismuti; ~

tribromphenylicum = xeroform

bison l. bölény

bissulin: sozójodol készítmény, fertőt-

lenítő

bistouri l. kés

bisulcata l. csülkösök

bitang l. bolygó

bitjug / ló: ~ a Don mellékfolyója men-

tén tenyésztett nehezebb ígás~

bitonya l. fekély

bitringes l. beteges

bivaly (Oklsz, Sz Zala m., Cs orsz.),

bival (Cs Veszprém m.), bial (C), bihaj

(Sz Sopron, Vas m.), bihaj (Sz Zilah,

Maros-Torda, Háromszék), barnol =

Bos bubalus dom. ~ borjú, bocs (Sz

Székelyf.) = vitulus; bivalyész {a

Pasteurella bubali (B. bipolaris bu-

balisepticus) által okozott hevenyész

vérfertőzés] = pasteurellosis (septicaemia haemorrhagica) bubalorum (olaszul: barbone dei buffali)
bizakodó (Cs) (az erősen fogadott versenyző) = sweet (ang. e. szvit = édes)
bizományos: állatkereskedelmi közvetítő
bizony/íték = document/um; ~ság, ~ítás = -atio; ~talan l. kétes
Bizzozero l. vérelemzke
black (ang. e. blek) = fekete. ~head l. vakbél-máj gyulladás. ~horse: Angolország nehéz igás lova. ~leg l. sercegő üszök
Blandin l. nyelv
blasto/genia, ~mera, **blastula** l. csírafejlődés. ~ma l. újképződmény. ~myeeta l. sarjadzógomba. ~mykosis l. járv. nyirokérgyulladás
Blatta l. csótány
blenn/a, ~orrhöa l. nyálka
blephar/itis, ~on, ~ophimosis l. szemhéj
blister l. higany
blue tonge l. kék nyelv
Blunk l. érzűző
boatus l. bögés
bóbellás l. bokros
bóbita, konty (PPB), búb, búba (Cs Bácska), bogolya (Sz Székelyf.) = crista plumosa
bcboreos l. bibircs
boea rajada l. szájfekély
boes l. bivaly
bócsing l. szár
boeskorszájú l. lójegy
bodacs l. riska
bóditó, csendesítő (Rác) = narcoticum, vö. csillapító
bodor l. kondor
bódutság l. butacsira
bodzás láb l. sömör
bog l. csomó
bogár (C): a férgek (Vermes) egyik osztálya, Coleoptera. ~as, ~os l. legyes; bogárzás = oestromania; bogárzik (Sz Bács m., Torontál m.): légyraj miatt nyugtalanodik
bógász l. légysekedik

bogdánpecesnye l. combizom
bogjó l. bakló
bojszi, bojt l. szőr
bojtár l. pásztor
boka (S), ízbütyök (Bac) (a sípесont távolabbi végének belső dudora) = malleolus; ~abroncs l. tetem. ~ízület = articulatio phalangealis. ~keles l. sömör. ~serény, ~szőr, ~üstök l. szőr. Bokázik = talipedat; bokázás, súrolás (Hof), lábfogás (Leib) = -io
bokádol l. ökröndözik
bokkoló l. bakugró
boklyó l. bakló
bokorbúvó l. szarvállás
bokros (SzD, Széch, Arany J.: Nagyidai cig.), bukros (Cs Bácska, Fejér m., Szabolcs m.), vadas (Sz Veszprém m.), szeles (Széch, Cs Szikszó), fene (Jókai K), szilajos, frissvértű (Nyr 1909), délceg (PPB), természetes (Sz Göcsej, Győr m., Vas m., Cs Veszprém m.), tündéres (Sz Göcsej, Győr m., Cs Szabadka), vilos (Sz Csallóköz), gyihos, gyehenna (Cs Bakony), rigolyás (Sz Székelyf.), lator (SzD, «Aki ~ paripán ül, zabolán itat», közm.), holdas, hódas (Sz Tokaj), bergány (Sz Baranya m.), céda (Sz Zala m.), csúnya (Sz Tolna m.), bóbells (Cs Pest m.), rossz erkölcsű, farkacsavaró, felrűgó, magát megördögölő (Tak), húgyos (Cs Göcsej), prutyi (Cs Győr, cigány lócsiszárkif. = rűgós) = equiferus, indomitus. ~ság = ferocitas vö. butacsira
bóktat l. legyeskedik
Boldogasszony ága (Tseh) = Juniperus sabina
bolha (Mu), balha (Besz) = Pulex; ebi ~ = - serratriceps s. ktenocephalus canis; emberi ~ = - irritans
Bollinger l. sejtzárvány, szvm. vérfer-tőzés
bolondulás l. kergeség
bólongat l. legyeskedik
boltozat = formix
bolus l. agyag, falat

bolygó, kóbor, csavargó, bitang (MA), kósz, kószáló (Cs Bácska), kalészó (Sz Mecsekhat), kavilla (HO Székelyf.) hóder (Sz Kassa), kuritoló (C) = vagus, vagabundus, vulgivagus 3, pecus devians. ~ideg = N. vagus; **bol-lyong** = vagat (A ~, bitangságban talált állatot régente gazdája jelentkezéség a bitangkaróhoz kötötték)

bolyh (Márt) = villus, bél~ = - intestinalis; ~os = villosu/s 3, ~os szív = cor - m

bolyókás l. agyvelőgyulladás. ~ság l. butacsira

Bombus l. poszméh

Bombyx l. búcsútjáró hernyó

bonmlás l. veszettség

boncol (Nyr 1981, XVII. száz.), koncol (Jord. K, Sz Göcsej) = secat; ~ó, **boncenok** = prosector; **boncolás**, tetelebontás, tagolás (SzD) = sectio, obductio; élve~, alvón kutatás (Deseő D. ÁL 1934) = vivisectio, narkodotomia (Deseő D.); **bonc/tudomány**, ~tan (Bug), boncolmány (Dug) = anatomia; állat~ = zootomia, háziállat ~ = - veterinaria, ép~ = - systematica, kór~ = - pathologica, általános ~ = - universa, rendszeres ~ = - descriptiva s. analytica, táj~ = - topographica, összehasonlító ~ = - comparativa, sebészi ~ = - chirurgica, művészi ~ = - plastica

bongyor l. kondor

bonkos l. pókos

bonta, bunta l. tarka

bonus 3 l. jó

bonyhád/i marha: Tolna m. ~ községe vidékén kitenyésztett vörös-tarka, jól tejlő tájfajta

bonyodalom l. szövédmény

bookmaker l. könyves

Boophilus l. piropalmsosis

bor = vinum

bor: nem fémi elem, kémiai jele: B.

bórax, póris (Mi) = natrium tetracarbonat

borbéltság l. sebészet

borda (Dict), tetem (S), oldalsont (C) = costa (emberben, nyúlban 12, húsevőben, kérődzőben 13, sertésben 14, lóban 18); valódi ~ = - arcuaria s. vera, (a gerincoszlopon -), ál~ = - sternalis s. spuria (a szegycsonton tapad); **álbordaív** = hypochondrium. ~i = -lis; ~ív l. ív. ~kimetszés = costektomia. ~tartó izom = m. scalenus, ~i gumó = tuberculum scalenii s. Lisfranci (az első ~ feje)

bordás l. juh

borék l. burok

borintás l. csavarintás

borított, fedett = obtectus 3. ~ fog l. ollós fogkopás. ~ ideg = N. obturatorius. ~ lik l. lik

borja, bornyó van a ténének, borjúja, bornyúja a gazdának

borjas, borjú van alatta (Nyr 1885, Cs orsz.): megellett

borjaz/ás l. ellés. ~ási hideglelés l. ellési láz. ~ik l. szűf

borjú (S), bornyú (Nár, Cs orsz.); gyermeknyelven és dédelgetve: boci (HO Cs Alf.), beci, böcce (HO Fejér m., Cs Veszprém m.), becek (Sz Somogy m.), betze (SzD) = vitulus. ~bénaság l. vérfertőzés. ~diftéria = diphtheria vitulorum. ~lábú l. elülső lábtő. ~nyál l. nadár. ~szájfájás l. szájpenész. ~tartó l. méh. ~var l. kosz. ~vesés l. bélszín. ~zsebre l. szájpenész

borkő (PPB) = tartarus, vö. antimon; tisztított ~ = - depur., cremor tartari; hánytató ~ = - stibiatus, kalium stibio-tartaricum, - emeticus; Seignette-só = - natronatus. ~sav l. sav

bornai betegség l. tarkómerevség

bornyikál l. görög

bornyútartó l. méh

borogatás, borítás = fomentum

boróka = Juniper/us communis, termése = frunctus -i (étvágyjavító, köptető, húgyhajtó)

borosta l. kefe. ~ja l. zabja

borostyánkő l. ambra

bórsav l. sav
 borsó = Pisum. ~alakú = pisiumis.
 ~csont l. incsont. ~s hús l. torkos-
 pecsenye. ~s, ~ka, ~kakór, ~ka
 nyavalya l. galandféreg
 borszesz l. szesz
 Borysthenes l. Ió
 borzadózás l. láz
 borzas l. szőr. ~láb, borzláb l. sömör
 borz/deres l. marhaszín. ~eb, paracsókó
 (Gy), tacskó (SzD), füttyészó gyevér
 eb (SzD), daxli (ném. Dachshund) =
 Canis fam. taxoninus, vertagus
 borzsikol l. dagaszt
 Bos l. tulok
 boszorkánytej (hím, ill. fiatakorú tej-
 mirigyének váladéka) = lac gyneco-
 mastiae s. neonatorum, vö. tejmirigy
 Botallo l. vezeték
 botkos l. pókos
 botl/ik («A lónak négy lába van, mé-
 gis ~»), ~ás (MA) = caespitatio.
 ~ó = -or
 botlott hús l. hulla
 botry/s, *βότρυς* = szőlő. ~ocephalus l.
 galandféreg. ~ooccus, ~omyces,
 ~omykoma, ~omykosis l. fürtgomba.
 ~tis: szőlőfürtszerű spóracsoportot
 képező élődsi fonálgombafaj, vö. mész-
 kór
 botul/ismus, ~us l. kolbászmérgezés
 bougie (fr. e. buzsi = viaszgyertya):
 a) testüregtágító műszer, b) test-
 üregbe tolható s ott elolvadó pálcika,
 orvosság
 boulognese: franciaországi hidegvérű,
 középnehéz lófajta
 bouton l. gombfekély
 bov/ile l. ől. ~inus 3 l. tulok. ~ovaccin
 l. gümőkór elleni oltóanyag
 Bowman (W. ang. orvos e. baumen)
 hártya l. lemez. ~ mirigy l. szaglás.
 ~ tok l. vese
 box l. rekeszték
 bozsenica l. buzsenyica
 böce, betze l. borjú. ~ ne! l. hívogató
 böcsikél l. legyeskedik
 bődül l. bög

büfeteg l. loosingaganat
 böf/ékelés, ~űgés (Dict) = eructatio.
 ~ögő l. levegőnyelő
 bög (C), bődül, bömböl (Szik) = boat.
 ~és (Dict) = -us
 bögöly (Com), marha~ (Tsz, Cs orsz.),
 bögöcs (Sz Dunapentele), bögécs (Cs
 Bakony), baromcsípő bogár (MA), ba-
 romkergető fenebogár, vargalégy (C),
 csimbe (Az), pondrólégy (Cs Szikszó),
 vaklégy (Bac, HO Hajduhadház, Cs
 Szabolcs m.) (a bagócslegyek —
 Oestridae — családjába tartozó légy-
 faj) = Oestrus bovis. Nyüve tulok hát-
 bőre alatt fejlődik: imely (SzD, Cs
 Alf.), imély, émély, imő (Sz Székelyf.),
 pondró (Cs Szikszó), bögölyféreg, ku-
 kackelevény (P), bögölykelevény
 (Nár), bugárgörös, gümöcs (Cs Nagy-
 kapos vid.), métely, métej, méttő
 (Cs Gőcsej, Szabolcs m., Veszprém m.)
 = Hypoderma bovis; az általa oko-
 zott betegség: imelyesség = myiasis
 subcutanea, vö. bagócs, légy, pócaök
 bögre l. fazék
 böhény l. bendő
 bök, ~ös l. döf
 bökékel l. ökröndözik
 bökölég l. légy
 bölény, belind (Grad) = Bison
 böllér l. hentes
 bömböl l. bög
 böndő l. bendő
 bönye (Tsz, Cs Alf.), izompólya (Zimm),
 inashús (PPB), mőcsing (Sz Zala m.,
 Cs Győr m., Veszprém m.), pötyö-
 gős (Sz Nagyunság), hibóca (Sz Há-
 romszék), madár (Sz Székelyf.) (izom-
 mal, szervvel összefüggő inhartya) =
 fascia, vö. pólya
 bőr (S), köztakaró = cutis, integumen-
 tum commune, *δέρμα*; felbőr (Bug) =
 epidermis; szőrös ~ = epitrichium,
 köröm ~ = eponychium, szarv ~ = epi-
 keris; felhám (ajkon, csecsbimbón) =
 epithel, vö. csecs; mélyebb hár ré-
 teg = rete Malpighii, alatta az üha,
 (MA) = corium s. derma; cserzett

kidolgozott állapotban: szij = amentum; szattyán bőr (Cs Alf.), kordovány (S), zémes (He Fab) (kidolgozott juh- v. kecskebőr) = corium Cordobense (Cordoba spanyolországi városban mórok készítették); lenyűzött bőr = pellis; bőrálatti = subcutaneus 3, hypodermalis, ~ kötőszövet = subcutis; bőrbeni = intracutaneus 3, intradermalis, bőrhöz tartozó = dermalis

bőrcöl l. üzekedik
 bőrcül l. kérődzik
 bőrfarkas l. bőrgümőkór
 bőrféreg l. tárgykór
 bőrgümőkór, bőrfarkas = lupus
 bőrgyulladás = dermatitis
 bőrhámrajzolat l. orrtükörrajz
 bőrhús l. árvahús
 bőrkeményedés l. keményedés
 bőrkirágó feneféreg l. tárgykór
 bőrlégdag l. légdaganat
 bőrlemez, bőrszelvény (az embrió őszelvénye, melyből a bőrálatti kötőszövet fejlődik) = cutis lamella, vö. izomlemez
 bőrmoh l. sömör
 bőrorbánc l. sertésorbánc
 bőrpárolgás l. izzadság
 bőrpír (az irha és a szemölcsréteg ereinek teltségétől származó pirosság) = erythema, roseola, rubeola (έρυθημα = vörösség, r. = rózsácska)
 bőrpróba l. bőrvisszahatás
 bőrrepedés = rhagades (ράγας = repedés)
 bőrszaru = cornu cutaneum
 bőrtúlszarusodás, tövisszerű színes ~ = akantosis nigricans
 bőrvisszahatás, bőrpróba (bizonyos időszűlt fertőző betegség — gümőkór, tárgykór — esetén u. a. betegség kórokozójának, előlt tenyészetének vagy toxinjának bőrbe juttatására nyilvánuló tünetek összessége) = cuti-, cutan s. intradermalis reactio, vö. allergia
 bőség l. befogadóképesség. ~es l. dús
 bősény l. hólyag
 bőszesira l. agyvelőgyulladás

bőtkő l. nyír
 bőtlök l. csomó
 bővérfű, vérbő (NyuSz), vérdús, vértolulásos, vértorlódásos, vérmes (SzD) = hyperaemicus 3. ~ség, ~ság, vérár (Mi) (kóros vérfelhalmozódás) = hyperaemia, congestio sanguinis, polyaemia, plethora (πληθώρα) = teltség, vö. szemínvaló, vérhüdk
 bővizezés l. húgyár
 Br. l. bróm
 brabanti ló: franciaországi, hosszúfarú, hidegvérű fajta
 brachi/alis, ~um l. kar
 brachy/s, βραχύς = rövid. ~cephalus l. tulok. ~cera l. légy. ~ceros l. tulok. ~cheilia, ~gnathia l. ajak
 bracteatus 3 l. aranyverőhártya
 bradsot (norvég-), braxy (skót kif.) [a B. gigas (Novy-f. B., stb.) által okozott rosszindulatú vizenyő juhon] = gastromykosis ovis
 brady/s, βραδύς = lassú. ~cardia l. szív
 ~pnoë l. lélekzés
 Braid, ~ismus l. delejesség
 brahma-tyúkifajta: indiai, ill. amerikai származású, borsótarajú, tollaslábú, feketén szegélyezett fehér tollazatú
 brak l. selejt
 branchi/a, βράγχια l. kopoltyú. ~ata = kopoltyúval léleklzők (állatt.). ~ogen szerv: ami a magzati zsigerív entodermájából fejlődik. ~oma = -résből fejlődő daganat
 Brauell l. táska
 braxy l. bradsot
 Breslauer bacillus l. paratyphus
 Bretagne/i ló: ~ vidéken Franciaországban kitenyészett nehéz igás-. ~i mörha: fekete-, ill. vörös-tarka, rövidfejű, tejelő
 brevis l. rövid
 brezan l. juh
 brie l. sajt
 Bright (Rich. ang. orvos, e. brájt)-i. dörzsölözörej: kórosan érdes felületek érintkezésekor keletkezik. ~kór l. vesegyulladás

brindza, brinza, brenze, bronza, boronza
l. tőrő

bring/a l. torokgyulladás. ~ás l. galandférgek

brizli l. csecsemőmirigy

brom: a halogen csoportba tartozó barna, átható szagú elem, kémiai jele Br.

bronch/iektasia, ~iolitis, ~iolus, ~itis,
~us l. hörgő. ~olith l. kőképződmény.

~**o**phonia = hörgi lélekzési hang. ~**o**pneumonia enzootica l. hurutos tüdőgyulladás. ~**o** verminosa l. tüdőférgekesség. ~**o**stenosis l. hörgőszűkület

bronzkór, Addison-f. betegség (a bőr és a ny. h. bronz-barna színeződése a mellékvese betegsége folytán) = adynamia

Brown- (Rob. ang. orvos, e. braun) l. molecularis mozgás: apró (3—5 μ) életelen testecskének hő által okozott szabálytalan gyors mozgása

Brown-Séguard l. gyógyítómód

brucellosis (Bruce ang. orvos fedezte fel kórokozóját 1888-ban), fertőző/elvételés, járványos ~: a *Brucella* nembe tartozó baktériumfaj v. válfaj okozta állati fert. betegség; emberre is átterjedhet: Bang-f. betegség, hullámmzó láz, földközi-tengeri- v. máltai láz (abortus infect., febris/undulans, ~melitensis, melitococcosis) vő. Bang, vetelés

Bruce Low (ang. e. brasz ló) tapasztalati elmélete: kiváló futó = running és örökítő = sire (e. szájr) előállításában a kancacsnek van döntő szerepe. Az angol telivér törzskönyvben 1—43-ig számozott kancacsaládok közül kiváló futó az 1., 2., 4. és 5.; kiváló méncsalád a 3., 8., 11. és 12. számú, a többi kivüleső = outside (e. autszájd). Közeli rokontenyésztésből = high breed (e. hájbríd) a kancák-, távoli rokontenyésztésből = out breed (e. autbríd) a ménék válnak be. Kiegyenlítés elmélete (= saturatio, compensatio) szerint a magzat anyja véret kö-

zömbösíti s ezért kiváló csikó után a kancát más ménnel kell párosítani; jó külemű, de nem jól futó ivadéket a párosítást ugyanazzal a ménnek kell folytatni, míg az anya vére teljesen közömbösítődik

brúkol l. dagaszt

Brunner-mirigyek = glandulae duodenales

Bruno l. gyapot

brut/alis, ~um l. állat, tulok

búb, ~a l. bóbíta

búbjához l. felsál

búbo/l, ~z l. cicerél

buboresik l. bibires

buborék (Gy) = bull/a, ~os = -osus 3; könnyesont/i ~ (kérődző ~jának tágulata) = -lacrimalis ossea tympaniformis; **buborékiütés** (Cs) (ismételten keletkező, gyógyulékony bőrhólyagocska) = pemphigus, dermatitis bullosa

bubul/eus l. gulyás. ~us l. ökör

bucca, ~lis l. pofa

buckó l. esomó

buesak l. riska

búesújáró hernyő (érdes mérgező szőre a legelő állat szeme és szája gyulladást okozhatja) = *Bombyx processionalis*, vő. aranyfarú

buddizálás l. tejkezelés

búg l. görget, görög, fészek

buga l. szarvállás

bugárgöres l. bögöly

búgás l. lélekzés

buja l. meddő. ~kór, ~nyavalya, ~ság, ~senyv = lues, morbus gallicus, vő. gümőkór, ivarszervi hólyagos kiütés, trypanosomiasis

bujatria l. szülészeti műtét

Bukephalus l. ló

bulb/aris, ~itis, ~us l. hagyma, velő

bulimia l. étvágy

bull/a, ~osus 3 l. buborék

bulldog l. csiptető, szelindek

bunda l. pászma

bunostom/jasis, ~um l. bányaféreg

Bunsen-f. égő: a világítógáz benne tö-

kélelesebben, nagyobb hőfejlesztéssel
ég el
buphtthalmus l. szem
burbikol (Sz Nyitra m.): a sertés fújva
kotorász a folyadékban
Burdach-f. kötege: a gerinevelő hátulsó
ikképű kötege
Burdi l. méhnyak
Burdizzo-f. herélő fogó: ép bőr alatt
vágja át az ondózsínort
burgán l. kondor
burgonya = Solanum tuberosum, alka-
loidja: solanin
buri-buri! l. hívogató
burjánozás l. sarjadzás
burok (Szikszai F), borék = tunica;
hashártya-here ~ = -albuginea testis,
- vaginalis propria; haspólya-here ~
= - vag. communis; nyüzött ~
(Cs), nyüzhártya (Bug) = - dartos
(δαρτός = nyüzött) vö. agyvelőburok,
aranyverőhártya, hereburok, ideghár-
tya, magzatburok, szőlőhártya
Burov l. folyadék
Burri-f. módszer: tárgylemez készítmé-
nyen tussal kevert vérben a Spiro-
chaeta csavarodott vörös képletként
tűnik fel
burs/a l. táská, ~itis l. pók
busa (Sz Balaton mell., HO, Oklsz, Cs
Bácska): nagyfejű = makrocephalus
bush-ló (e. bős): eredeti ausztráliai fajta
butacisira (H), csira, butaság (Hof), kába/
csira, csendes ~ (Nár), álom/csira,
dühös ~ (E), csírás betegség (T), bok-
rosság (Is 1841), csendes/kábulás,
~bódulás (Tseh), kábaság, ostoba
szédélges (Leib), kábultság, bódult-

ság (Angy), bolyókasság (Tseh). Dili-
nós (Cs Győr, lócsiszár kif., cigányul :
dilyino = ostoba) = amentia, intumes-
centia cerebri, hydrocephalus chro-
nicus internus, morosis (ném.: Koller)
butyrum l. vaj
búváros l. szarvállás
buzogányféreg (az Akanthocephala osz-
tályba tartozó bélélősdí) = Echinor-
rhynchus, Plagiorrhynchus; ~esség
= -iasis (ἐχίως = sün, ἰώνχος = zörej)
buzsenyica (Sz Székelyf.), bozsenica (Pel
Nót): füstölt juh-, v. kecskehús, vö.
csásás
buzsor l. csiszár
büdös l. bűzös. ~ hús l. sarjadzás. ~kő
l. kén. ~/sántaság l. sár~. ~ seb l.
fekély
bülöke l. bárány
bürge l. juh
bürke l. kiütés
bürök, foltos ~ = Conium maculatum
alkaloidja coniin
bütkö l. nyír
bütyök (Bug) = condyl/us, ~i = -oideus
3. ~daganat = -oma
büz (MA) = foet/or, put/or. ~ös, бүдös
(C) = -idus 3; búzaszat, aszat, ör-
dögszar (Tseh), ozsont (Sz Rábaköz),
azant (Pe) (a Ferula növényfaj gyö-
kerének átható szagú gyantája) = Asa
foetida; búzlel (SzD), búzlel (Sz
Székelyf.) (szaglássza az ivari vála-
dékot) = odorat vulvam
Byerly Turk (ang. e. bájerli törk): Bécs
ostrománál zsákmányolt török ménlő,
az angol telivér egyik őse, vö. Godol-
phin's Arabian

C, Cs

C. l. szén
Ca. l. Calcium
cachexia l. senyveség
cadaver l. hulla
cadogel: kolloid kátránykészítmény,
börgyulladás orvoslására
caec/alis, ~itas, ~us l. bél, vak

caesaries l. szőr
caesius l. szem
caesus 3 l. seb
cafos l. hererejtő
cafra/g ~ng l. csótár, rost. ~gos főszál
l. felsál
cakó l. szarvállás

calamus l. gyökér, íróttoll, sárkányvér
 cale/aneus 3 l. csánk, sarok. ~ar l.
 sarkantyú. ~itrat l. rüg
 cale/aria l. calcium. ~ificatio l. elme-
 szesedés. ~ino l. mézskór. Calcium:
 lúgos földfém elem, kémiai jele Ca.
 ~carbíd, Ca C₂, víz hozzáadására
 acetylenre és ~hydroxydre bomlik.
 ~carbonat, Ca CO₃: kréta, márvány,
 mézskő. ~ carbonicum praecipita-
 tum: iszapolt kréta. ~ chloratum:
 ~ klorid. ~ hydroxyd, aqua calcis:
 meszes víz. ~ hypochlorosum, cal-
 caria chlorata: klóros méz, vö. chlor.
 ~ oxydatum, calcaria usta: égetett
 méz. Calcaria hydrata s. extincta:
 oltott méz. ~ phosphoricum: ~ fosz-
 fát. ~ sulphuratum: ~ szulfid. ~ sul-
 phuricum: ~ szulfát: gipsz
 caleulus l. kő
 caldus l. hő
 calix l. kehely
 call/ositas, ~us l. heg
 Calmette l. gümőkór
 Calodium l. hajszálférgesség
 calor l. hő, nyári seb
 calv/aria l. koponya. ~itas, ~ities, ~us
 l. kopasz
 calx l. sarok
 Cambusean (ang. e. kemböszken): 1872-
 ben behozott ang. telivér mén, Kin-
 csem apja
 camembert l. sajt
 camera l. csarnok
 camphora l. kámfor
 canalis l. csatorna
 cane/er, ~roid l. rák
 canga l. juh
 cani/culus, ~nus 3, ~s l. eb, fog
 can/ities, ~us l. ősz
 Canquoin-f. pép l. chlörincik
 canter l. vágta
 cantharides l. kőrisbogár
 cantherius l. herélt
 cap l. bak
 capacitas l. befogadó képesség
 cápány l. bendó
 casper l. bak

Capillari/a, ~osis l. hajszálférgesség. ~s
 l. ér
 capillus l. haj
 cap/italis, ~itulum, ~ut l. fej. ~itatum
 l. járulékos csont
 capo, ~nisatio l. kappan
 cáprág l. csótár
 capriole: a spanyol ló műmozgásának
 egyik alakja, vö. ballottade
 capsul/a, ~itis l. pók, tok
 capulum l. pányva
 carbo, ~neum l. szén
 carbol l. sav
 carbonat: szénsavas só
 carbogvan: állati szénkészítmény méh-
 gyulladás, gyomor-bélhurut orvoslá-
 sára
 carbozoo, eea (Mazzucchi olasz bakte-
 riologus elnevezése): saponin oldat-
 ban emulgeált spórás lépfeneoltóanyag
 carbunculus l. lépfene
 careeag l. piroplasmosis
 carcinoma l. rák
 cardi/a l. gyomor, szív. ~acum l. szív-
 izgató. ~ogram, ~ographia, ~o-
 pneumaticus l. szív
 cari/es, ~osus 3 l. szű
 carminativum l. felfúvódás elleni szer
 carn/alium l. hússzék, ~arius l. hentes,
 húsárus; ~ificatio l. sarjadzás; caro
 l. hús
 carotis l. nyaki verőér
 carp/alis, ~us l. elülső lábtő
 Carrel A. Amerikában élő fr. seborvos,
 a szervezetet kívüli sejtenyésztés mű-
 velője
 cartilag/ineus 3, ~o l. porc
 caruncula l. könnyhüscska, méhgomb,
 taraj
 case/in: a tej phosphorproteidje. ~us
 l. sajt
 Castellani-f. kísérlet: immunizált állat
 vérsavója azonos bakterium törzzsel
 összekeverve elveszti agglutináló ha-
 tását
 castor/eum: a hód fitymaváladéka.
 ~rex: változás, mutatio folytán kelet-
 kezett kiváló szőrméjű házinyúlafajta

castrat, ~io l. herél
 casu/isticus 3, ~s l. eset
 cataplasma l. lágyító
 catarrh/alis, ~us l. hurut
 catellus l. eb
 catgut l. bélfonál
 catharticus 3 l. hashajtó
 Cato l. ló
 catulit, ~io l. üzekedés
 cauda, ~lis l. farkok
 caula l. akol
 causticus 3 l. edző
 caut/ela, ~io l. óvás
 cauterisatio l. égetés
 cavalcator l. idomító
 cav/atio, ~erna, ~ernoma, ~itas, ~um
 ~us l. üreg
 Cavia cobaya l. tengeri malac
 c-c-c! l. hívogató
 CD l. Rp.
 céda l. bokros
 cédrus olaj = oleum Cedri, vö. beme-
 tése lense
 cédula l. járlat
 cekula l. kecske
 cele l. sérv
 cele-cula l. málha
 cell/a l. légzsák. ~ula, ~ularis, ~ulogia
 l. sejt. ~ulbid = kolloid gyapot. ~ulo-
 se: növényi sejtanyag
 Celsius A. svéd csillagász, a hőmérőn
 a fagyás és forráspont közti távol-
 ságot 100 részre osztotta, vö. Fahren-
 heit, Réamur
 Celsus (Aulus Corn. Kr. e. 30–Kr. u.
 kb. 50-ig) híres római orvos
 cenk l. öleb
 centgener rendszer: a szülők tenyész-
 értékének megállapítása utódaik alap-
 ján (centum = 100, generatio = nem-
 zedék)
 centr/alis, ~alisatio, ~um l. közép.
 ~ifuga, ~lis l. lódtító. ~iolum
 ~osoma l. sejtközpont
 cenzál, ~r l. csiszár
 cephal/omyiasis l. motoz, nyűvesség;
 ~opagus l. torz; ~ophora l. csiga;
 ~us l. fej

cer/a, ~osus 3 l. viasz
 Cere/aria: a szívóféreg farkalt előalakja
 (κέρατος = fark). ~omonas l. Tricho-
 monas
 cereb/ellaris, ~ellum, ~ralis, ~rum l.
 aggyelő
 cerkad l. hull
 cérna l. fonál
 cerussa l. ólom
 cervi/calis, ~x l. nyak
 cesol, neu~ (Merck, Darmstadt): fer-
 tőtlenítőszer
 cessat l. szűnik
 Cestodes l. galandféreg
 cetaceum l. ambra
 chagas l. trypanosomiasis
 chalaz/a l. tojás. ~ion l. árpa
 chalicosis l. mészlerakódás
 Chamberland l. szűrő
 chamomilla l. virág
 champion l. bajnok
 character l. jellem
 Charcot-Leyden-l. kristály: leukaemiás
 vérben, csontvelőben; asthmás nyálka-
 váladékban előforduló oktaéderez kris-
 tály
 charlatan l. kuruzsló
 charmoise l. juh
 charolais / (fr. e. sarolé) marha: ~ vidé-
 kén a Loire völgyében kitenyészített
 sárga, nagyhomlokú, hússal hasznosító
 charta l. papiros
 chatillionais l. juh
 cheddar l. sajt
 cheilo/gnathopalatoschisis l. szájpadrás.
 ~schisis l. ajak
 cheledermatitis l. csülökirha-gyulladás
 chem/ia l. vegyészet. ~osis l. hurut.
 ~otaxis, ~otropismus l. vegyi befolyá-
 solás. ~otherapia l. gyógyítómód
 Cheyne-Stokes l. lélekzés
 chiasma l. látóideg-keresztvezetés
 Chilomastix l. Trichomonas
 chinin/um: a chinafa kérgének alkalo-
 idja, láz- és malariaellenes
 chirurg/ia, ~us l. sebész
 chitin: bizonyos alacsonyrendű szerve-
 zet hyalinszerű anyaga (χρῆμα = ruha).

chlám: a szíriai lófaj arabs megnevezése
chlamydozoön l. sejtzárvány

chlor: gáznemű elem, kémiai jele: Cl.
(χλωρός = zöld). ~alum hydratum,
klorálhidrát: -ból és szeszből álló
csillapító szer. ~at (um): ~sav sója.
~barium l. baryum. ~id (um): ~hydrat
sója. ~it: ~os sav sója. ~kalium
-kalium ~atum. ~mész = calcium
hypochlorosum s. calcaria chlorata
(savhatásra 20% ~t fejleszt). Chloro-
form(ium): trichlormethan, ~ pro
narcosi: altatásra való, tisztított.
Chloroma: a csontvelőből kiinduló
zöldszínű daganat. Chlorophyll(um):
zöld növényi festőanyag (φύλλον =
levél) Chlor/osis l. sárgaság. ~os víz =
aqua ~ata. ~savas kalium l. kalium.
~uria: ~sók elszaporodása a vizelet-
ben. ~eink: az edző Canquoin-f. pép
anyaga

choana l. horty

choeras l. golyva

chol/e, χολή, ~agog, ~angiektasia, ~an-
gitis, ~edochus, ~eductus l. epe.
~aemia l. epésvérűség. ~ecystitis l.
epéhólyag. ~elith l. kőképződmény.
~esteatoma: ~esterint tartalmazó da-
ganat. ~esterin: az epében, vérben, zsír-
ban előforduló fehérjeanyag. ~uria l.
epefestékvizelés

cholera / gallinarum l. baromfivész.

~ suum l. sertéspestis

cholericus 3 l. vérmérséklet

cholin: hullaméreg anyaga

chondr/in, ~odystrophia, ~oma l. porc

chord/a, ~oma l. húr

chorea l. vidtánc

chorioid/ea, ~itis l. érhártya

chorion l. irhaburok

Chorioptes l. Dermatophagus

choristoma l. kirekesztmény

chrom: fémelem, kémiai jele: Cr.

Chroma, ~ticus 3, l. szín. Chromatin
l. magszín. Chromatotexis l. sejtmag-
szétesés. Chromatoskopia l. színvizi-
gálat. Chromosoma l. sejt

chronicus 3 l. rögzött

Chrysanthemum l. rovarirtó por

Chrysops l. pöcsök

chyl/orrhöe, ~uria, ~us l. nyirok

chym/osin l. pepsin. ~us l. emésztet

cibak l. marhaszín, szarvállás

cib/alis, ~arius 3, ~us l. étel

cicák l. pip

cicatri/cula l. tojás. ~x l. heg

ciceré/l, ~z (Sz Észtergom m., Vas m.,

Cs Veszprém m.), petélődik, kecél

(Csú), búbo/l, ~z, girbicöl (Cs Zala m.),

baboz (Cs Szabolcs m.), herél (Sz

-opron m.), hergel (Sz Gömör m.),

hergesz (Sz Losonc), herécel (Sz Má-

tyus-ölde), herécsöl, hericsköl (Cs

Nyitra m.), tojókodik (Sz. Zemplén

m.), tojóz (Sz Sopron m., Cs Török-

szentmiklós), peckel (Sz Székelyf.),

fércel (Sz Palócság), petéz, petél (Cs

Szatmár m.), hág (Cs Bácska), monyaz,

monyasol (Sz Somogy m.), benderész

(Sz Háromszék); a gácsér gácséroz

(Cs Szabolcs m.), gácsérozódik (HO

Csongrád); a gunár gunár/oz (Cs Sza-

bolcs m.), ~ozódik (HO Csíkyimes),

gögézik (Sz Zala m.), petézik (Sz

Szatmár m.); a pulyka: kanoz (Sz

Balaton mell.), MA) = coit gallus, anas,

anser, meleagris

cicula l. gida

~cid = öllő (occido = öllök), bakteri~ =

B. öllő

cifra l. szarvállás

ciga/ja, ~ra l. juh

eigánypecsenye l. pecsenye

eikázik (Sz Fertő vid., Cs orsz.), szökdé-

csel (C) = subsultat

eikjuh l. juh

cikus l. malac

ellia l. csillangó, szemhég

eimer (C, Sz Szeged, HO) (a borjú v. juh

vállnegyede) = armus; eimeres l.

szarvállás

Cimex l. poloska

címke l. jel

cimpa l. orr

cina l. virág

cincér l. csiszár

- cinereus 3 = hamu, szürke, vö. lószín
 eingul/a l. heveder. ~um l. öv
 cink: fémelem, kémiai jele: Zn. =
 zincum; kénsavas~, fehérgálic (Tseh)
 = - sulphuricum. ~kenőcs l. kenőcs.
 ~klorid, klór~ = - chloratum. ~oxyd,
 semmi = - oxydatum
 cinka l. malac
 eipák l. pip
 eipópecsenye l. tarja
 eireul/aris, ~us l. kör
 eireum = körül. ~erentia l. izületlap-
 találkozás
 eire l. előhasi
 eiri! l. hivogató
 eirkás, eirmos l. marhaszín
 eirrhosis l. tömörödés
 cirrus l. szőr
 cisterna l. tartály
 cito l. gyorsan
 citvormag l. virág
 Cl. l. chlór
 Cladothrix l. Trichobakterium
 classis l. osztály
 clau/do, ~sus 3 l. zárni. ~dicatio, ~dus
 3 l. sánta. ~strum l. ellető, fiadztató,
 fogadtató, rekeszték
 clavic/eps l. anyarozs. ~ula l. kulcs-
 csont
 clevelandi (ang. e. klivlendi) ló: angol-
 országi, higgadt, jó mozgású, nehezebb
 kocsiló
 elin/amen, ~o l. hajlás
 elitella/rius 3 l. málhás
 elitoris l. csikló
 cloaca l. ürügyű
 Cloquet l. csatorna
 Clostridium: orsóalakú bakteriumfaj.
 ~ butyricum: a vajban fordul elő.
 ~ polymixa Prazmovszky: a tej nyú-
 lósodását okozza (κλωστήρ = orsó).
 ~Welchii l. entero-toxaemia
 elunes l. far
 eleydesdalei (ang. e. kleidszélei) ló: an-
 golországi, középnehéz, hidegvérű ígás
 Cnemidocoptes l. lábbrühatka
 coactile l. nemez
 coagulat/io, ~us 3 l. alvadás
 cob (e. kab): angolországi kis, zömök
 nyerges ló
 cobák, copák, eubák l. nyomtaték
 cocain/um: az Erythroxylum coca leve-
 lének alkaloidja. ~ hydrochloricum:
 sósavas~, érzéstelenítő
 coccidi/osis, ~um l. Eimeria; coccoid:
 ~usszerű; Coccus: gömbalakú bak-
 teriumfaj; diplococcus: kettős-, mo-
 nococcus: egyes-, sarcina: négyes-
 coccygis l. farktorzsa
 Cochl/ea l. esiga. ~osoma l. Trichomonas
 cocles l. felszemű
 coctio l. főzés
 codein/um: idegcsillapító opium-alka-
 loida
 coel/ia, ~iacus 3, ~oma, ~otom, ~otomia
 l. hasüreg. ~iakia (OH 1931): csene-
 vészfeljődés megrögzött hasmenés
 miatt
 coënaesthesia l. érzés
 coenur/osis, ~us l. galandféreg, kergeség
 cofferin/um: a kávé, a tea stb. alkaloidja
 cognatio l. rokon
 co ide! l. terelés
 coitus l. pázás
 coki! l. terelés
 cola/tura l. szűrés
 colchic/in, ~um l. kikirics
 Coleoptera l. bogár
 coli/bacillosis l. vérhas. Colistol: bis-
 muthnatrium-salicylatos készítmény
 borjúvérhas ellen (Chinoïn)
 coli/ea, ~tis l. bél, csömör
 colla/bitur, ~psio, ~psus l. leroggyanás
 collare l. lószerszám
 collargol l. ezüst
 collateralis l. oldal
 collempastrum l. ragasztótápasz
 colliculus l. dombocska
 collie (ang. e. kolli): skót juhászeb;
 vöröses, sárgás-fehér, ritkábban fekete,
 bár a régi angol-szász «coll» szó feketét
 jelent
 colliquatio l. folyósodás
 collodium l. kollodium
 colloid l. kolloid
 collum l. nyak

collyrium l. sárga szemvíz
 Colocynthus l. kolocint
 colon, ~icus 3 l. bél
 colophonium l. kanafória
 color, ~ius 3 l. szín
 coloradói láz l. dengue
 colostrum l. fecestej
 colp/itis, ~os l. hüvely
 columna l. oszlop
 coma l. ájulás
 comb (Dict), konc (C), bonc (Mu) = femur; ~esont = os femoris; **forgó-
 esont** (Tseh), **forgó** (Cs Alf.), **csönköly**
 (Sz Vas-, Veszprém-, Tolna m.) =
 caput femoris; **tompor** (MA, Cs orsz.),
forgató (a ~ külső dudora) = trochanter
 (τροχός = kerék); **combgümő** l.
 könyökdagánat; **combhiány** l. végtag;
combizom, **konchús** (Fr), **tömbhús**
 (Zimm), **toposhús** (Sz Kecskemét),
bagdán (Sz Debrecen), **bagdánpecse-
 nye**, **combhúscsapja**, **lágylús** (Cs Du-
 nánt.): a négyfejű **combizom** = m.
 quadriceps femoris húspari megneve-
 zése. **Telt/comb**: izmos; **lapos~** (Sz
 Kézdivásárhely), **nyurga~**, **béka~**,
nyúl~: vékony, gyengén izmolt
combinatio l. összetervezés
combustio l. égés
comedo l. faggyú
comma l. vessző
commensalismus l. együtt táplálkozás
commissura l. ereszték
commotio l. rázkódás
compacta l. állomány
compendium l. foglalat
compensatio l. kiegyenlítés
compes l. békó
complementum l. védőanyag
completus 3 l. teljes
complicat/io, ~us 3 l. szövödmény
compressio l. összeszorítás
concauus 3 l. homorú
concentrat/io, ~us 3, **concentricus** 3 l.
 közép
conceptio l. termékenyülés
concha l. kagyló
conciat l. úszít

concrementum l. köképződmény
coneret/io l. összenövés, ~um l. tény
conculcatio l. letiprás
condens/ans, ~atio, ~ator l. sűrű. ~or
 l. Abbe
conditio l. erőállapot
condyl/oideus 3, ~oma, ~us l. bütők
confiscatio l. kobzás
conflatus 3 l. összefúvott
congelatio l. fagyás
congenitalis l. születés
congesti/o, ~vus 3 l. bővérűség
conglomeratum l. köképződmény
conglutinatio l. csoportosulás
congo-vörös: kémiai készítmény, a vér-
 alvadást gyorsítja
coni/in, ~um l. bürök
conjugat/a l. medence. ~io l. párzás.
Conjunctiv/a, ~itis l. hártya
conscientia l. tudat
consequen/s, ~tia l. következmény
consistentia l. összeállás
consperge l. hintsd
consta/ntia l. vérszilárdság. ~t l. meg-
 állapít
constitu/ens l. vivőszer. ~tio l. alkat
consultatio l. tanácskozás
consumptio l. fogyasztás
contagi/ositas, ~osus 3, ~um l. ragály
conter/e, ~itus l. tör
continu/itas, ~us 3 l. folytonos
contra = ellen. ~arbitrium l. szakvéle-
 mény. ~ctilis, ~ctilitas, ~ctus l. össze-
 húzódas. ~ctio, ~ctura l. zsugorodás.
 ~indicatio l. javallat. ~st l. ellentét
contrectatio l. tapintás
controll l. ellenőrző, tanú
contumacia l. veszteglő
contu/ndo, ~sio l. pártatiprás, zúz
conus l. kúp, teke
convalescit l. gyógyul
convergens l. hajló
convexus 3 l. domború
convulsi/o, ~vus 3 l. görcs, vonaglás
Cooper/f. juh mosó-por: arzénes készit-
 mény bőrelésdi ellen. ~olló: lapján
 görbített ~ (Cooper A. P. londoni seb-
 orvos)

- coordinatio, ~us 3 l. összerendezett
 cor l. szív
 coracoideus 3 l. hollécsőr
 corholók l. nyak
 coriagio (C): «az tehén bőrinek tsontyá-
 hoz való aszása»; cori(um) ago(nia)
 révén imelyre vagy gümőkórra lehet
 gondolni
 corium l. bőr
 Cornalba-f. eljárás: a vízzel hamisított
 tej felismerhető az oldott anyagok
 mennyiségi meghatározásával
 Cornalia l. szemcsekőr
 cornea, ~lis l. szaruhártya
 Cornet l. csiptető
 cornu l. szaru, szarv
 corona l. pártá
 corpu/lentus 3, ~s l. test; corpus inno-
 minatum l. mellékhere; corpus luteum
 Richter: fogamzást segítő hormon-
 készítmény
 correlatio l. viszonyosság
 corrigens, ~tium l. leplező
 corrosivus 3 l. edző
 corru/mpo, ~ptio l. zúz
 eort/ex, ~icalis l. kéreg
 Corti-f. szerv (hallóvégekészülék a csigá-
 ban) = organon spirale Corti (C. Al-
 fonso olasz anatómus 1822-76)
 corynebakterium: buzogányalakú ~
 (κορύνη = bunkó)
 eoryza l. nátha, orrhurut, tárgykőr
 costa, ~lis l. borda
 costia, ~sis l. halbetegség
 cotyledon l. méhgomb
 eoulure l. vetélés
 Cowper-f. (e. kauper) mirigy (járulékos
 húgyvesőhagymái szerv) = glandula ~i
 (C. Vil. ang. anatómus 1666-1709)
 cow pox l. himlő
 cox/a, ~alis, ~itis l. csípő
 cövek/csonst l. csánk. ~szarvú l. szarv-
 állás
 erampus l. görcs
 erani/alis, ~oschisis, ~otabes, ~um l.
 koponya. ~opagus l. torz
 erates l. cserény
 creeping disease l. bagócskőr
 eremaster l. emelő
 erementum l. növekedés
 eremium l. töpörtő
 cremor l. krém
 creolin l. kreolin
 crepitatio, ~us l. recsegés, zörej
 cresol l. folyadék
 cribr/osus 3, ~um l. lemez
 crico/ideus 3, ~tomia l. gyűrűporc
 crines l. haj
 cri/sis, ~ticus 3 l. válság
 crispus 3 l. kondor
 crista l. lécz, taraj
 croceus 3 l. lószín
 croton l. olaj
 croup, ~osus 3 l. homályhártya
 croupade: spanyol ló műmozgásának
 egyik alakja, vö. ballottade, capriole
 cru/entus 3, ~or l. véralvadék
 cru/ralis, ~s l. alcómb, nyír
 crust/a, ~osus 3 l. pörk
 crypto- l. krypto-
 crystalloid l. osmosis
 cten/iatrus, ~cephalus, ~otania l.
 kten/os
 Cu. l. réz
 cubit/alis, ~us l. könyök
 cuculio l. kápa
 cueurit l. kukorékol
 cukor = saccharum, nád~: - offici-
 narum, répa~ = - album, ólom~ =
 - Saturni, szőlő~ = - uvae, tej~ =
 - lactis; cukorbetegség (vizeletszapo-
 rodásban = polyuria, annak édessé
 válásában: cukorvizezés = glykosuria,
 mellituria, nyilvánuló betegség) =
 diabet/es mellitus, ~i = -icus 3
 (διαβήτης = megszökés); cukorszúrás
 (Claude Bernard): a nyúltagyvelő bi-
 zonyos pontjának megsúrására a vize-
 letben cukor jelenik meg
 Culex l. szúnyog
 culm/en, ~inatio l. tető. ~us l. izék
 cultura l. tenyészet
 cum = -val, -vel, ablativust kíván
 cumu'atio, ~vus 3 l. halmozódás
 cumulus l. domb
 cuneiformis, ~us l. ék

cunus l. péra
 cuprum- l. réz
 cura, ~bilis, ~ntia, ~tio l. orvoslás
 curara : amerikai növénymérég, a környéki idegvégződést bénítja
 eureuma (indiai szó): növényi sárga festőanyag, lág hatására megbarnul.
 ~ papiros: ~val beitatott~
 currus l. vágta
 cursor l. feckendő
 eurukkol l. hátrál
 curvatura l. görbület; ~ipes l. állás
 eusp/es, ~idalis l. hegye
 euti/meter: bőrvastagságmérő műszer.
 ~/reactio, cutan~ l. bőrvisszahatás.
 ~s l. bőr
 eyan/hydrogen l. kéksav. ~olophiaea l. baromfipestis. ~ophyceae l. kékmószat. ~osis, ~oticus 3 l. szederjesség
 Cyathostomum l. Trichonema
 cycl/icus l. kör. ~itis l. sugártest. ~opia l. szem
 Cylicostomum l. Trichonema
 cylindr/icus 3, ~us l. henger
 Cynomyia l. eblégy
 cyst/a ~is l. hólyag. ~adenoma l. hólyagos daganat. ~icercosis, ~icercus l. galandféreg. ~icus 3, ~itis, ~oid, ~olithiasis, ~oskopia, ~otomia l. hólyag. ~ocele, ~okele l. sérv. ~oma l. hólyagos daganat. ~oides intestini l. gázbuborék
 cyt/a, ~ocentrum, ~ologia, ~olysis l. sejt. ~optosis l. véresejtsüllyedés.
 ~odites, ~oleichius l. légszakatka
 esá!, esalé!, esáli! l. terelés
 Csaba ire (Gy): Sanguisorba offic., Pimpinella saxifraga
 esábrág l. csótár
 esasi l. szamár
 esáfás (Sz Erdély): sült kecskehús, vö. buzsényica
 esaffog l. kaffog
 eság l. csánk
 esahol l. ugat
 esai/hos, ~kos l. állás
 esajla l. szarvállás
 esakkant l. bevág

esákó: szétálló, vö. állás, fül, szarv
 esalád = familia (az állattenyésztésben: egy anya ivadékai). ~i = ~ris
 esalán (C) = Urtica urens. ~/kiütés ~os ~(Az), ~küteg (Nár), ~láz (Eall), rossz féreg v. menyét megfúrása (Tseh) (hevenyés, viszkető piros bőrfoltok) = urticaria, knidosis, pomphosis; rögzött ~ = urticatio (κνίδη = csalán, πομφός = bőrvizenyő)
 esalmatok l. beléndek
 esálya l. szarvállás
 esámesogás: nyállal, ill. tapadós étellel telt szájnyitogatásakor keletkező hang
 esámpás l. állás, járás
 esánk, csong (MNY 1915), cság (HO Békés), térd, hátulsó térd (Tseh), lábtő (Bug), szökőizület, horgasin-izület (P) = tarsus (ταρσός = széles), ~csontok = ossa tarsi: 1. csiga/csont, szökő~ v. ugró ~ = os tarsi/tibiale, Tt., talus, astragalus; 2. középső ~ = -- intermedium, Ti.; 3. sarok ~ = -- fibulare, Tf., calcaneus (sarokgumó = tuber calcanei); 4. középponti lábtő ~ = -- centrale, Tc., -- naviculare s. scaphoideum; 5. a) ék ~ v. cövekcsont = os tarsale primum s. cunei-forme, T1.; b) -- secundum, T2.; c) -- tertium, T3.; d) kockacsont = -- quartum et quintum, ~ cubo-ideum, T4 + 5. Csánkhajlási pók l. pók. Csánkos l. állás. Csánkpók l. pók. Csánkpróba: ~pók esetén, ha a csánkot 1-2 percig behajlítva tartjuk, utána ügetés kezdetén fokozott sántaság észlelhető
 esap, csurgatócsó = epistomium, vö. végbélkúp
 esapadék (Bug) = praecipitatum
 esapás l. ütés
 esapfejű daganat l. pók
 esapolás, próba~ (folyékony v. gáznemű anyag kieresztése csövön át) = punctio, centesis, paracentesis; ágyécsatorna~ = -- lumbalis s. spinalis; szűrő~, körpölyözés, bendő~, bél~, vakbél~, has~, mellkas~ = runáno-,

entero-, typhlo-, laparo-, thoraco-
centesis (pungo = csapolok, κεντέω =
szúrok)

esapostór l. szúrócsap

esapott = decussus 3. ~far l. far. ~fül
l. fül, vö. csipkézett. ~pofa (HO): az
arc egyik oldala világos, a másik sötét
színű (mintha festéket csaptak volna
oda)

esappantott l. csipkézett

esappantyú l. érvágó

esarnok = camera, vö. szem. ~víz, víz-
nedv (Kov) (a szemcsarnoki folyadék)
= humor aqueus

esá/lés, ~lis, ~s l. bal

esáshártszélés l. metszés

esatorna = canalis; **bimbó** ~ l. csecs ~;
félkör ~ l. fül. **Havers** ~ l. csont;
könny ~ l. vezeték; **központi** ~ l.
gerincevelő; **lágycél** ~ l. lágycél; **látó-
ideg-lencse** ~ = - hyaloideus Clo-
queti. **Volkman-f.** ~ l. csont

esavarint/ás, borint/ás (Bug) = pro-
nat/ío; ~ó = -or, (pronus = fordí-
tott) vö. hajintás

esavarodás (fordulás a hossz tengely kö-
rül) = torsio; (torqueo = csavarok)
vö. tekeredés; **bél** ~ = - intestini;
méh ~ = - uteri; **nyak** ~ = torticol-
lis, caput obstipum; **esavarodott** =
torquatus 3; **esavart** = spiralis, vö.
szarvállás

esávás l. moslékos

eseberbe hágó l. csöbörbe hágó

csöcs (S), **csöcs** (Mu): kisebb tejmirigy.

~**bimbó** (MA), ~**hegy** (S), (a tejmirigy-
mező bőrsánc-nyúlványa) = mamilla,
papilla mammae, θηλή. ~**bimbócsa-
torna**, tejevezeték (a tejedényké, tej-
járatok, tejenetek = Dd. lactiferi s.
galactophori kivezetőcsöve a tejmé-
dencéből = cisterna s. receptaculum
lactis) = canalis papillae; ~ ~ **gyul-
ladás** = galactophoritis. ~**bimbói** =
mamillaris. ~**bimbóudvar** (a ~bimbót
övező sötétebb bőrfolt) = areola ma-
millae. ~**emő** l. szopós. ~**gyulladás** =
thelitis. Fejl. rendell.: ~**hiány** =

athelia; **csökevényes** ~ = mikrothe-
lia, mamilla plana s. circumvallata;
túlfejlett ~ = hypertrophia mamillae;
összenőtt ~ = synthelia; **számfeletti**
~ = hyperthelia, polythelia, vö. tej-
mirigy

esecsemőmirigy (NytSz), magzatmirigy,
kedeszmirigy (Bug), mirigyrozsa (Cs
Dunánt.), tejesbél, brizli (Sz Sopron)
(a fiatal korban a mellkasbejáratban
helyeződő, később visszafejlődő belső
elválasztású mirigy; hormonja a nő-
vekedést sietteti, a szív működést csök-
kenti, a fehérvérsejttermelést fokozza,
méregtelenít) = glandula thymus

esées l. himlő, ~**kő** l. kiütés

esek, esék l. hímvessző

eseka l. malac

esékágy l. fityma

esekél l. csökönység

esekti l. sánta

eseklek/edet (C), tett = actus, factum, vö.
hatás; ~**vés**, tevékenység = actio, ac-
tivitás, vö. működés; ~**vő** = agens,
-us 3, actualis; **tétlen** = inactiv/us 3;
tétlenség = -itas

eseli eselő l. terelés

esemege l. méz

eseme/l, ~r l. csömör

esemesz l. cseplesz

csendes / bódulás, ~ csira l. buta ~;

~ **düh** l. veszettség; ~**ító** l. bódító

csenevész l. csökött

cseng/etyű l. bakló. ~**ő** l. szarvállás

csenet l. cseplesz

cseslesz (Mu), **csenet** (Sz Rimaszombat),
csemesz (Sz Debrecen), **fodorháj**
(PPB), **recesháj** (Márt), **hájhártya**,
hájdederke (Sz Borsod m.) (a hasi
zsigereket lepelkint fedő hashártya-
kettőzet) = oment/um, epiplo/on.
(om. = fedő, επιπλοον = háló). ~**i** =
-alis, -icus 3. ~ **odavarrás** (a ferde
hasizomhoz, az oldalági vérkeringés
élénkítésére) = omentopexis (πῆξις =
erősítés) vö. rögzítés, táská

csepp (C), **csöpp** (MA) = gutta, ~**entő**

üveg = vitrum ~**torium**

csepű l. kóc

cser = querc/us. ~fa: j = cortex ~i.
~sav = acidum tannicum. Tannin/um
= a ~fakéreg összehúzó anyaga

csérese l. bakló

csérdít l. csördít

csereény (Besz, S, C, Petőfi Kiskunság),
karám (HO Kaba), enyhely, hodály
(Tsz), sellenc (Cs Rábасzentmihály),
szárnyék (MA, HO, Cs Bácska), nyék
(MNY 1905), dranka (Ecs Hortobágy),
kosár (Sz Székelyf., Cs Felvidék) =
crates viminea, vö. akol, esztana, re-
keszték

cserepecsik (Oksz, Sz Székelyf., Cs Bácska)
cserepecsív (T), cserepecsíp (Sz Balaton
vid.), csipcsalap (HO Ormányság),
csereksíp, cselepecsík (Et Sz) (herélés-
kor az ondózsínór összeszorítására
használt összekötött végű ujnyi páros
fa. SzD: «~ ázó kendert lenyomó rúd»
= vasopressor

cserepes l. malac

cseres l. marhaszín

cseta l. riska

esett! l. terelés

esiba! l. terelés

esibe l. tyúk

esicsa l. malac

esiesi, esicsika! l. hivogató

esidű l. csikó

esiga (S): 1. a Mollusca rendbe tartozó
Cephalophora, Helix (Cochlea) *κοχλίας*
(a mételyféreg cercaria gazdaállata
a Linneus és a Planorbis csigafaj);
2. a belsőfül része = cochlea; 3. csiga-
szerű izület = trochlea; esigaesont l.
csánk

esigás l. erőtlen

esig-big l. csökött, riska

esigolya (Bug), gerinccsiga (Ném) =
vertebra, *σπόνδυλος*; esigolyás hús
(Dor): szaláminak való csontos ser-
tész hús; esigolyagyulladás = spondyli-
tis, esigolyához tartozó = vertebralis,
esigolyaközi = intervertebralis

esik l. folt, hímvesző, nyúlja, torok-
gyulladás

esikarás (Cs Szikszó, Bácska), hascsika-
ras (Hof), hascsilorgás (P), csipedés
(Sz Bars, Hont, Nyitra m., Cs Győr m.)
esipkedés (Cs Győr), hasfájás (Ném),
hasrágás (MA, Cs Bácska), bélgörcs
(Nár), heverés (Sz Székelyf.), csor-
vás szenvedés (Zl), mulatás (Tseh),
rokkadás, rokkantság (Ném), egér,
egere van (T, PL, Sz Heves, Somogy,
Torontál m., Szeged), béli fájdalom
(PPB), gyomor-bélgyulladás (Angy),
menyétmarás, tekergeti magát (Cs
Nagykasos vid.), tekereg (Sz Vas m.),
vízféreg (MGtSz VI.), kólika (Ném,
Széch, Cs orsz.), kólyika (Ma) =
gastro-enteritis, colica, vö. csömör;
esikarásos, kólikás (orsz.), gántáros
(Sz Répce mell.) = gastro-enteriticus 3,
vö. csömörlött

esikasz (Arany J.: Toldy, HO Tokaj):
beesett horpaszú

esikkad l. hull

esikkan l. ficamodik

esikló (Bug), pecek (Kov) = clitoris,
κλειτορίς, vö. izület

esikő, csitkó (C), esidű (Sz Bodrogeköz),
csina, csinu (Sz Nógrád m.), kusi (Sz
Szlavónia), mackó (Sz Székelyf.),
csura (Sz Somogy m.), csetkő, lófi
(Mu), gyermekló (Tseh), gyermekded
ló (Tak), vehem ló (C) = pullus/equi-
nus, - equuleus. Csikóbénaság l. vér-
fertőzés. Csikófog l. fog. Csikókeh l.
mirigykór. Csikóméreg (Nád), lómé-
reg (Márt) (a húgyhártyaburok ál-
magzatvizében előforduló levált sző-
vetrés) = hippomanes (MA szerint
babonázásra használták, vö. CsÁL
1936, *Γπιπος* = ló, manes = kísértet).
Csikónyereg l. nyereg, Csikós l. pász-
tor. Csikózik l. szül

esikolt l. folt; esikolt test, farkalt mag
(az agyvelő oldalsó kamarája fenekén
levő kiemelkedés) = corpus striatum,
nucleus caudatus

esikorgatás (Diet) = frendor, vö. fog

esillag = stella, vö. kórság, lójegy, szí-
várványhártya. Csillagalakú gyűjtőér

- (a vese felületén) = vena stellata Verheyeni. Csillagnéző, csillagvizsgáló l. nyak. Csillagfürt (a pillangósok - Papilionaceae - közé tartozó takarmánynövény) = Lupinus, vö. takarmánymérgezés
- csillangó** (Pr), ostorszál, csilló (Sza) (a baktérium mozgási szerve) = cilium; egyesillangós = monotrich, két végén csillangós = amphitrich, ecetszerű ~ = lophotrich, körül csillangós = peritrich
- csillapító** (szer) = sedativum (sedo = nyugszom) vö. fájdalmat enyhítő
- csimaz** l. óvantag
- csimbe** l. tetülégy
- csina**, **csinu** l. csikó
- csipa** (MA) = gramia, lippitudo
- csipedés**, **csipkedés** l. csikarás
- csipertesség** l. idegbetegség
- csipesz** l. csíptető
- csipkézett** (Cs Bácska, Bakony), csípett (MNY 1915), csipkés, csapott (HO), csappantott (MNY 1915), szegett (Ném) (fülmetszéssel jelölt) = auricula execta, vö. új, ajó
- csípő** (C), csípőcsont (Leib) [a medencecsont (coxa) csípőcsontjának (ile) külső szöglete] = tuber coxae; félcsípőjű (Hof, HO, Cs Bácska), leütött farú (MNY 1915): törött = coxa fracta; tarisznya akasztó (Sza): kiálló. ~baj l. trypanosomiasis. ~bél l. bél. ~bénaság l. zsába. ~csavarintás l. idegbetegség. ~fartó l. fartó. ~i = iliacus 3, coxalis. ~köszvény l. zsába. ~remek l. fartó. ~ízület = articulatio coxae, ~i gyulladás, ~sántítás (Hof); forgós (mn. Sz Heves, Cs Bakony) = coxi is
- csíptető** (Gy), csipesz (Bug) = pincetta. Buldog~: erősen fogó ~; Cornet-f. ~: fedőlemez vízszintes tartására; Pean-f. ~, érszorító (Be), záró~ = pince hemostatique (fr. e. pënsz émoszt tik) vö. fogó
- csíra** l. butacsíra, fartómirigy, göboly, hímnős, meddő, petesejt, ragály, szarv-
- állás. (Czi, Cs Dunánt.); nyugati, tarka marha. ~fejlődés (a megtermékenyített pete oszlása) = blastogenia, vö. fejlődéstan (βλαστός = csíra, γεινείν = fejlődés). Barázdálódás = segmentatio, ~i golyó = blastomera, szedercsíra = mörula, hólyagesíra = gastrula: a ~fejlődés fokozatai. ~fertőzés l. távollhatás. ~folt l. petesejt. ~korong l. tojás. ~mirigy l. here, petefészek. ~mirigysejt l. ondósejt, petesejt. Csírászat l. tejgazdaság. Csírátlan = asepticus 3, sterilis, vö. magtalan. Csírátlanság, fertőtlenítés = asepsis, sterilitas. Csírátlanítás l. fertőtlenítés
- csirke** l. tyúk; csirkék fehér hasmenése l. baromfiagymáz
- csiszar**, ló~ (C, Sz Balaton mell. Arany J.: Epilogus), cincár (Sz Kiskunhalas, Szeged), szenzál, cenzál, cenzár (Cs Bácska), buzor (Cs Szabadka), kupec (Hof, Arany J.: A Józsa ördöge), esihés, közmér, fisér, kuszmér (Tak), komplár (MA), faktor (NytSz, Cs Szikszó), alkusz (tőzsdei műszó) = mango, mercator paciscens, vö. bizonyos, kereskedő, lóáros
- csitri-csutri** l. szarvállás
- csobán** l. szarvállás
- csobány** l. komondor
- csoda** = miraculum. ~latos = mirabilis, -e. ~rece l. rece. ~szer l. orvosság
- csóka**, ~s l. szem
- csókoló** l. zabja
- csoua**, **csuma** l. mirigy
- csomó**, ~cska, bötök (C), bog (Tsere), buckó (MNY 1910), domó (Cs Szikszó) = nod/us, -ulus. Arantius-f. ~ (kötőszöveti támaszték az életér és a tüdőverőér billentyűin) = ~A-i; **csomós** = -osus 3, -ularis, -ulosus 3, vö. bibircs, daganat, göb, gumó. ~ka l. nyirokcsomó. ~sodás l. csoportosulás
- csongorodott** l. konyha
- csóni**, ~ka l. malac
- csónk** (S) (levágás után tómaradvány) =

truncus, vö. tőke, törzs; **esonka** (C), csonkított, taglott (S) = mutilus 3, muticus 3, mancus 3, truncatus 3, apokopticus 3. (ἀποκόπτω = elvágok); **esonkítás** (MA) = mutilatio, amputatio, resectio; **önesonkítás** = automutilatio; **esonkítok** = mutilo amputo, reseco, trunco

esont (Mu), tetem (Tseh) = os (sn., gen. ossis, plur. ossa) ὀστέον; **~daganat** = osteoma; befelé nővő ~ = enostosis, kifelé nővő ~ = exostosis, szétterülő ~ = hyperostosis. **~fészek** l. tetem. **~gyulladás** = ostitis. **~hártya** = periosteum. **~hártagyulladás** = periostitis (versenylovon ang.: soreshin, e. szórsin = fájós láb). **~hús** l. heg. **~izületvég** = epiphysis, **~közép** = diaphysis (φύω = nővök). **~kinövés** l. tetem. **~közötti** = interosseus 3. **~osodás** = ossificatio, ostosis; **elsődleges csontosodás**, **csontszövet rakodás a porc helyébe** = ossificatio perichondralis, os primordiale. **~örv**, **~pók** l. tetem. **~szerű** = osteoid. **~tan** = osteologia (Hyrtl: «Osteologia est principium et fons anatomiae») **~velő** = medulla ossium, **~velőgyulladás** = osteomyelitis. **Havers** (ang. e. héversz) **esatorna**: csontszöveti üreg, ér, kötőszövet és csontsejt tartalommal; **Volkmann-f. esatorna**: csontszöveti érüreg; **esontevés** = osteophagia, vö. hiánybetegség; **esontláda**: csontzárlat (R) (elhalt csontrészét körülfogó gyulladásos csontok) = sequester. **Csontlágulás** (T), csontsenyv (P), porzsá/va, **~ba**, **~ka** (Sz Dunánt.) (csontlágyság, porhanyósság mész felszívódás folytán) = osteomalatia, osteoporosis, mollities ossium, spina ventosa, ostitis rareficans, halisteresis, osteopsathyrosis (μαλακός = lágy, ἄλς = só, στήρισις = rablás, ψαθυρός = törékeny). **~os** l. nagy. **~os oldalas** l. oldalas. **~szén** l. szén. **~vágo** (műszer) = osteoklast; **~fűrő** = rachiofor; **medeneevágó** = pelviklast (Dr.

Linde) (κλάω = töröm). **~váz** (Bf) = skeletum, σκελετός; ló és szvm. **~** 197, sertésé 271, húsevőé 256 darab esontból áll. **Csontvéghkór** (Cs): a végtagcsont él- és csúcsrészenek kóros megvastagodása, ill. megkisebbedése) = akropachya, pachyakria, akromegalia, osteoarthropathia, akromikria, osteodystrophia (ἄκρος = csúcs, παχύς = vastag, μέγας = nagy)

esopák l. szarvállás

esoport l. pók

esoportosulás (Cs) (csomósodás, életműködési visszahatás: védő vérsavó hatására azonos bakteriumok ~sal lecsapódnak) = ag/glutinatio, con -, agglomeratio (ag/glutino, con - = összeragasztok, agglomero = felgombolyítok), vö. Gruber-Widal. **Vérsejt** ~ (a vörös vérsavó vérsajtódó vérsavó hatására csomókba verődnek) = haemagglutinatio

esorda (S) csordajáró (MNY 1914) (legelőre járó szvm. csapat) = grex bovum. A ~ **örzője**: **esordás** = armentarius, vö. gulya

esoré l. túró. **~nyakú** l. kopasznyakú

esor l. esőr

esorvás szennvedés l. csikarás

esoszogó l. állás, járás

esótány, svábbogár = Blatta/ (Periplaneta) orientalis, - germanica (hasüregében alakul át a Spirocerca fonalféreg álcája)

esótár (Mu, Széch, Sz Balaton mell.), cafrang, cafrag (C), céprág (Gy), csábrág (ebből lett a német Schabracke), hagymán (S), hára (Mátyty) (nyereg-pokróc, ~takaró, ~dísz) = dorsuale, subsellium, phalerae

esóvát, csuhat l. farkok

eső (C) = tubu/s; **esővecke** = -lus, vö. Müller, vese; **esőves** = -laris, -lo-sus 3

esőbőrbehágó (Széch, Tak, Sz Heves, Cs Bácska, Pest m.), cseberbe hágó (HO), göröcsös (Cs Göcsei); kakaslépés (Cs Dunánt.), inrártás (Hof) [ló ritkán

szvm.) hátulsó lábának rendellenes mozgása, ránkásszerűen túlmagasra emelése] = passus gallinaceus
esős l. tejmirigy. ~kosz l. kosz
esőd, csög l. csüd
esőd/er, ~ör l. mén
esők . hímvesző
esőkevé/ny, ~sz = rudiment/um; ~nyes = -arius 3
esőkked l. apaszt
esőkönys (SI), ~ség (NyuSz, Sz Szed), rökönys (Sz Csallóköz), kötődő (Cs Bácska), makacs (Hof), makranco (SzD, Cs Szabolcs m.), akaratos (Cs Szikszó), hámfás, farhámos, fortélyos, kutyás (Sz Székelyf.), baklós (Sz Palócság), hökkenős (Zl), erkölcsös (PPB, Tor, Sz Szilágy m., Cs Szabadka, Győr), ribincos (HO Zilah), kunhátas (Sz Tisza mell.), kálhás (Sz Sopron), hertelen álló (Tseh), csekél (CzF), nerávás (Sz Háromszék) (húzni, dolgozni nem akaró) = pertina/x, -cia, equus disceptans, retractans, mania periodica (Lócsiszár kif. cigányul: ei csirdel, esi gyal an do vurdon). ~ödik, meg~ödik, baklik (Nyr 1891), megbakol (Cs Bácska): ~sé válik
esőkött (Bug, Tsz), csőkevé/ny, ~sz (Sz Székelyf., Somogy m.), csüg-büg, csigbig (Sz Szatmár m.), görhes (Oklsz), girhes, csenevész (Cs orsz.), poszka (Sz Győr m.), poszáta (SzD, Sz Somogy m.) = evolutione retardatus 3
esömör (C, Cs Bácska), csemer, csemel (Tsz Székelyf., Dict, Sz Udvarhely m.), zabálás, meg~ (Ném, Sz Szatmár m.), zabálódás (Pesti G) = gastritis, gastricismus, gastris, tormen (plur.: tormina). ~lött, zabált (S), nyerses (Tseh) = epulatus 3, vö. csikarás
esönköly l. comb
esőr (Bac), csor (KBM), káva, kanál (Cs Alf.), madár szája (Dict), madár-orr (Fő) = rostrum. ~ös emlős = Ornithorrhynchus
csör/dit, cser~ : közéjük csapkod

esőre l. beömlésztés
esürsz l. marhaszín
esőrül l. fej
esőseb (PL), sebeső (Pe), csőfekély (T), csöves fekély (Hof), csöves seb, porcos fekély (Rác), csősíp (C), sipoly (Bug), fuvora (Hof) (csőalakú régi seb) = fistula. Helye, ill. váladéka szerint: fog~, nyál~, pataporc~, tej~ stb.
esöves csontvég l. csont
esúes (C) = apex, akme, ἀκμή, ἀκρον. Darwin-f. ~: ember fülkagylója hátulsó csigáján előforduló ~ = - D-i. ~i = apicalis, vö. hegy, vég
esudasó l. só
esuhos l. szaru
esuka/fej l. fej. ~has l. has. ~májolaj l. olaj. ~pecsenye l. nyúlja. ~száj l. ajak
esukla l. kápa
esuklás (S) = singultus
esukló, ~nedv l. izület/i
esula, **esuli**, ~ga l. szarvállás
esunya l. bokros; ~/nyavalya, ~ság l. kórság
esupor l. fazék
esura l. csikó
esurol l. fej
esuta: tőmaradvány, vö. fog, szarvállás, törzs
esutak: összecsavart szalmacsomó, vö. szarvállás
esúz, **esúz**, Szent Antal tüze (Com, Sz Göcsej, Cs orsz.), folyosó (Oklsz), folyosó kórság (Gy). 1. (meghüléssel és légköri befolyással kapcsolatos heves fájdalom, annak szövődményei) = rheumatismus (ῥεῦμα = folyó); izom~ = - musculorum, myositis rheumatica; izületi ~ = - articulorum, arthritis rheumatica; 2. orbánc; ~dag, ~pók l. pók
esüd, **esüg**, **csük** (Nyr 1893, Sz Háromszék, HO), békolat (Tseh), bék (Leib), csülök (Dely), csőd (PPB), csürök (Sz Bodrogköz), nyüzgő íz (Angy), csög (SzD) = phalanx prima. ~bojha, ~szőr

l. szőr. ~esap l. szaru. ~esont = os phalangis primae. ~év, ~sömör l. sömör
 esüg-bűg l. esőkött, nyomtatek
 esülkösök (HO) páros ujjak, hasadt, hasított körműek (a patások = Ungulata alrendje) = artiodaktyla, bisulcata (ἀγριος = egyenes, δακτύλος = ujj, vö. patás sertés
 esüllő/agyvelő, ~árok l. agyvelő
 esüllőgő l. bakló
 esülök (HO, Cs orsz.), esülk, mancs (Bug), hasadt köröm (C) (a esülkösök lábvégé-

nek szarutokja) = ungula bisulca, vö. csüd. ~irhagyulladás = chelelodermatitis acuta diffusa (χηλή = olló)vö. patarokkantság
 esüngő l. bakló. ~ szőr l. szőr
 esürhe (Petőfi: A hold elégiája, Sz Bács m., Cs Szaboles m.), falka, fóká (Sz Dunánt.), nyáj (MNY 1912): legelőről, hazajáró sertécsapat, vö. konda. A ~ pásztora = esürhés (Sz Debrecen, HO), kanásza (Cs Bácska, Bakony) = porcarius, vö. kondás
 esürök l. csüd

D

D., d. a bonctanban: ductus = vezeték; a gyógyszer rendelésben: destillata = párolt, detur = adassék; a szemészetben: dioptria
 dabrone l. kiütés
 Daeshund l. borzeb
 dag l. daganat
 dagad (Bécs K) = tumescit; dagadó l. szegy; dagadó béka l. béka; dagadt (C), duzzadt (Bug), püccedt (Cs Győr m.) = tumidus 3
 daganat (Gy), daganás (Oklsz), dagadás (C), dag (Bug) = tumor, vö. duzzanat, újképződmény
 dagasz, takácsol (Cs Bakony), tapos (Cs Bácska), brúkol, borzsikol, túrja a tajtékot (Cs Boldog), «vadkan tajtékot túrván» (HeFab) (a kan sertés görgetés előtt elülő lábával helyben tapos és habot rág) = aestuat verres
 dairy l. tejelő
 dajka/far l. far; ~ság (idegem anyja tején való nevelés) = nutrice alere
 Dakin-f. oldat: (20 r. klórkalcium, 14 r. natrium karbonat, 1000 r. víz; sebtisztító) = liquor natrii hypochlorosi (D. H. newyorki vegyész)
 dakryo/n l. könny
 daktylos l. ujj
 dalm l. málha
 dalmát/eb l. szelindek. ~ rovarpor l. rovarirtó

daltonizmus l. színvakság
 damn/osus 3, ~um l. kár
 dandár, l. bagócs
 dogg l. szelindek
 dármarha: egyszínű barna-veres, lapályi őstulok, tejelő, vö. jütlandi
 Danysz-f. jelenség: az antitoxin mérgezővé válik, ha részletekben adjuk hozzá azt a toxinmennyiséget, amely egyszerrevaló hozzáadásakor közömbösítene, vö. tűnemény
 darab, rész, tag = portio, pars, membrum, articulus, μέρος; darabka = frustum. Nagyrész (a barázdálódó petesejt négy nagyobbik része) = makromera, kisrész (--- kisebbik része) = mikromera. Egyenlőrészű = isomer. Részleges = partialis. Soktagú = polymer
 darázs = Vespa, ló~ = crabra. ~lézkes l. recés
 dárdany l. antimonium
 Darley-Arabian: az angol telivér ló egyik őse, a XVIII. század elején Aleppóban vett arabs mén
 daru, darvas l. lószín, marhaszín, szarvállás
 darvadoz l. betegeskedik
 Darwin (Károly 1809—82 ang. természettudós) elmélete [-izmus szerint a mai fajok származása (= origin of species), a létért való küzdelem

(= struggle for life) során egyszerűb-
bektől a legalkalmasabbnak természe-
tes kiválasztódásával (= natural selec-
tion) öröklés és alkalmazkodás útján
történt] = descendentia-theoria
dauzzsolás l. gyömöszölés
Davainea l. galandféreg
daxli l. borzeb
debab l. trypanosomiasis
debili/s, ~tas l. erőtlen
decalciniatio l. mézstelenítés
decalvans l. kopasztó
decapitatio l. fejezés
déceeg l. ménes
decempeda l. mérce
deci (decem = tíz): a mértékegység (m,
l, g) tizedrésze. ~gramm = 0.1g; ~liter
= 0.1 l; ~méter = 0.1 m, vö. deka
decidua, ~ta l. leválmány
decoetum l. főzet
decoloratus 3 l. színehagyott
decompensatio l. kiegyenlítetlenség
deerescit l. apaszt
decubitus l. fekvéses
decurtatio l. rövidítés
decussus 3 l. csapott
defaecatio l. bélsáruírítás
Defays l. patatapasz
defectus l. hiba
defervescens l. láz
defibrinatio l. rostonyátlanítás
definitio l. határ
defluvium pilorum l. kopaszság
deforma/ns, ~tio l. torzítás
degenerat/io, ~us 3 l. elfajul
deglutitio l. nyelés
dehydratisatio l. víztelenítés
dein/de = azután
dejectio l. váladék
deka (δέκα = tíz): a mértékegység tíz-
szerese. ~gramm = 10 g; ~liter =
10 l; ~méter = 10 m, vö. deci
délafrikai lóvész l. lóvész
déleeg l. bokros, mén/es. ~ tanító l. ido-
mító
delejesség (Bug), állati ~, gyógyító ~,
(Mesmer A. orvos 1733—1816, Bécs,
Párizs), hypnosis (Braid J. 1841), sug-

gestio (Bernheim): az élő szervezet
delejes árama = magnetismus, annak
nyilvánulása = mesmerismus, braidism-
mus, hypnotismus. Sugallás (Cs) =
suggestio; ideghatásos érzés- és ön-
tudathányos testmeredtség = kata-
lepsia, somnambulismus, ezek felhasz-
nálása orvoslásra = psychotherapia, vö
gyógyítómód
delel (Arany J.: A Jóka ördöge, Toldi,
Cs orsz.): hever déltájban
delhii daganat l. piroplasmosis
delirium l. örültség
demarcatio l. üszök
demen/s, ~tia l. esztelen
demod/ex, ~icosis l. szőrtüszőruhósság
demonstratio l. szemléltetés
dendr/axon l. Golgi. ~it: az idegszövet
protoplasma nyulványa
dengue-láz (Délamerika), coloradói láz
(É. A. E. Á.): izület és izomfájásban,
csalánkiütésben stb. nyilvánuló jár-
ványszerű emberi betegség, melyet
szúnyog közvetít (dengue spany. =
disz)
den/s, ~tagra, ~tale, ~tes, ~titio l. fog
depeccatio l. állatfogyatkozás
depilatio l. kopasztás
depot l. halmozódás
depravat/io, ~us 3 l. rokkant
depress/io, deprimatus 3 l. lenyomás,
tompultság. ~or l. lehúzó
depuratus 3 l. tisztított
derék l. törzs
deres l. lószínű
deriva/ns, ~ntia l. elvezető. ~tum l.
melléktermék
derma l. bőr. ~centor l. piroplasmosis.
~nyssus l. madártetűatka. ~titis l.
bőrgyulladás. ~tokoptes, ~todektes,
Psoroptes: hámrétegen élősködő rüh-
atka faj. Dermatol l. bismuthum.
Dermato/mykosis l. kosz. ~phagus,
Chorioptes, Symbiotes, Epidermop-
tes, Otodektes: hámpikkelyel és var-
ral táplálkozó atkafaj. ~rrhagia l. vér-
zés. ~ryktes l. lábűrhatka. ~sis l.
bagócskór, nyári seb

dermed l. hull. **Dermedés**, **dermenet** (Bug), izomderme (H), merevgörcs, farkasgörcs (Cs Bácska), merevedés (PL), meredtség (Zim), szarvasnyalva (PL), szarvasbetegség (T), megfásulás (Boe) (a B. tetani által okozott betegség) = tetanus (τέτανος = feszültség). A rágóizom merevgörése: szájjár (Az), zárulás (Ném), szájjörcs (Zim), szájmerev (Nár), szájsukódás (Zl), szájrekkenés (PL) = trismus (τρίσμος = csikorgatok)

Dermestes lardarius: hússal táplálkozó rovar

dermo/id l. hámdaganat. ~sporidi/osis: ~um spórás állat által okozott bőrkosz

Derris/-por: ~ elliptica növény gyökérének pora, bögölyálca-, bolha- és tetűellenes

Descemet l. lemez

descen/dentia l. darwinismus. ~do, ~sus l. leereszkedés

desectio l. vágás

desin/ectio, ~icifálás, l. fertőtlenít/és. ~iciens = -ő; dezinfektor, Kafil~

Podewils-I. ~ -: a hullát forró gőznyomással fertőtleníti és ipari célra feldolgozza, vö. digestor

desodorans l. szagtalanító

desquamatio l. pikkelyezés

destillat/io, ~us 3 l. lepárlás

destru/ctio, ~o l. zúz

deszka / betegség l. körömgulladás. ~nyelv l. nyelv

detectivum l. bevonó

determinans l. öröklés

deterit, ~us l. horzsol

detrusor l. vizeletkiszorító

Detsch l. kés

detumescencia l. lelohadás

defurbatio l. döntés

deutoplasmá l. petesejt

dévánkodik l. szalaz

devon/i marha: Anglia ~ grófságában kitenyészett egyszínű mörös, rövidfejű, közepes szarvú (middle-horn) hússal hasznosító

devoratio l. nyelés

dext/er 3 l. jobboldali. ~rin l. szénhidrát

D'Hérelle l. bakteriumfalás

di/s, διπλούς = kettős. ~blepharia l. szemhéj. ~lut/io, ~us 3 l. hfg. ~miesio l. méret. ~morphismus l. ivari jelleg. ~oninum: aethiormorphinum hydrochloricum, csillapító szer. ~optria: a lense törési egysége l m távolságból; a két D.-ás mégegyszer olyan erős, tehát gyújtótávolsága felényi. ~phallia, ~phallus l. himvessző. ~phtheria l. baromfihimlő, borjúdiftéria. ~plegia l. bénulás. ~plococceus l. coccus. ~plopia l. látás. ~plostom/iasis: ~um cuticula szívóféreg által hal bőrén okozott fekete foltbetegség. ~prosopus l. torz. ~ptera l. szárny. ~pylidium l. galandféreg ~saccharidek l. szénhidrát.

dia-, διά = át, között, -ból, -ből (birtokezesettel), miatt (tárgyesettel)

diabet/es, ~icus 3 l. cukorbetegség, húgyár

diabrosis l. átmaródás

diaeresis l. szétválás

diaet/a, ~eticus 3 l. étrend

diagnos/is, ~tica l. körjelzés

diagramma l. vázonal

dialysis l. átbontás

diapedesis l. átnyomulás

diaphore/sis, ~ticus 3 l. izzadás

diaphragma, ~ticus 3 l. rekeszizom, szivárványhártya

diaphysis l. csont

diarrhoea l. hasmenés

diarthrosis l. ízület

diastase: keményítőt, szénhidrátot dextrinné és maltosévá változtató enzim, vö. erjesztő

diastasis l. távolállás

diastema l. hordász

diastol/e, ~icus 3 l. kitágulás

diathermia (Nagelschmidt, 1907): ~átmelegítő, szapora váltakozású villanyáram, melynek feszültsége alacsonyabb (nehány száz voltos-), de erőssége nagyobb a Tesla-áramnál

diatheseron l. terjék
 diathesis l. hajlam
 diazo-reactio (Ehrlich): bizonyos betegség (hagymáz, gümőkór) esetén a vizeletben olyan anyag jelenik meg, ami diazovegyülettel jellemző csapadékot ad
 Dibotryocephalus l. galandféreg
 dicephalus l. torz
 Dieraniotaenia l. galandféreg
 Dicrocoelium l. mételyféreg
 dictionarium l. szótár
 didym/i, ~us l. here, iker
 differens/s, ~tia, ~tialis, ~tiatio l. külön – diffu/ndans l. átömlő. ~sio l. szélesztés. ~sus 3 l. szétfolyó
 digalen: gyűszűvirágkészítmény, szívizgató
 digdános l. gebe
 digest/io l. emésztés, pállítás. ~ivum l. emésztető. ~or: gőznyomással porlasztó, hullafeldolgozó készülék (digero = emészték) vö. dezinfektor
 digi/clarin (inj. ad us. vet. Chinoïn): gyűszűvirágkészítmény, szívizgató. ~talis l. gyűszűvirág
 digit/igradus l. járás. ~us l. ujj
 dikhene l. gebe
 dikis l. kés
 diklop l. lóvész
 dikroti/a, ~smus l. érlökéskettőzős
 Diktyokaulus l. szőrféreg
 dilaceratio l. szakadás
 dilatatio l. tágultság
 dilectus 3 l. kedvenc
 dilyino l. butacsíra
 dió l. fehérpecsenye, mag
 diphtheri/a, ~tis: 1. nehezen leválasztható gyulladós állhártya a nyálkahártyán, savóshártyán, 2. a B. ~ae által okozott betegség, vö. torokgyulladás; ~a vérsavó = -serum; diphtheroid: a ~ához hasonló gyulladás (διφθερα = szj)
 directus 3 l. közvetlen
 dis-: összetételben az alapfogalom ellentéte, irányváltozás
 discissio l. hályogműtét

discus l. korong
 Diskomyces l. fűtgomba
 dislocatio l. hely
 Dispharagus l. Acuaria
 dispositio l. hajlam
 disseminatus 3 l. szétszórt
 dissertatio l. értekezés
 dissimilatio l. anyagcsere
 dissociatio l. társulás
 dista/lis, ~ntia l. távol
 distichiasis l. szempillaszőr kettőzöttség
 distol (Marek J. dr.): mételykór elleni készítmény (Chinoïn)
 distom/atosís, ~iasis l. mételykór. ~um l. mételyféreg
 distortio l. rándulás
 diszke, diszko l. növendék kor
 disznó l. sertés. ~fej l. fej. ~fül l. fül. ~paréj l. szélfü. ~sajt l. gömböc. ~szem l. szem
 diure/sis, ~ticum l. vizelet
 diver/gens l. forduló. ~ticulum l. öblösödés
 divi/de, ~sio l. oszd
 dizlei l. juh
 dob/dög, ~kór, ~nyavalya, ~vész l. felfúvódás. ~gyűrű l. gyűrű. ~hártya l. hártya
 dobermann l. bangó
 dobogó l. kórság
 doboz = scutula
 dobroc l. kiütés
 dobüreg l. üreg
 dochmi/asis, ~us l. bányaféreg
 document/atio, ~um l. bizonyíték
 dog, dogge l. szelindek
 dogány l. hússzék
 dolor l. fájdalom
 domb (C) = tumulus, vö. csomó, daganat, göb, gümő; domboeska = cumulus, colliculus; domború, domborodott, dülledt (MA) = turgidus 3, convexus 3, kettős domborulatú = biconvexus 3; domború öregér l. ér; domboredás = protrusio
 domesticatio l. háziásítás
 dominans l. uralkodó
 domó l. csomó

domosz, domuz l. sertés.
 Doneaster: a kisbíró ménes kiváló angol
 telivér méne volt
 dongás l. állás
 dongó l. bagócs, légy
 dongola ló: nagytestű, arabs származású
 egyiptomi ~
 doping (ang.): a tétevényképesség foko-
 zása céljából idegizgató szer (cocain,
 coffein, heroin, kola, morphium,
 strychnin) alkalmazása
 dorking: Anglia nemzeti tyúkfajtája,
 nagy, fehér v. sötétszürke, rózsás-
 tarajú, 5 ujjú, hússal hasznosítható
 dorombolás = murmuratio
 dors/alis, ~um l. hát
 dosis l. adag
 douche l. zuhany
 Douglas l. méhszalag
 dourine l. trypanosomiasis
 Dover-por l. mákony
 down l. juh
 döbröc l. kiütés
 döf (MA), öklel, meg~ (He Fab, Arany
 J.: Hece-hecc, tülköl, türköl (Sz
 Székelyf.), bök (Tsz, Cs Veszprém m)
 = pungit; döfös, kaján (Sz Székelyf.),
 bököcs = pungens
 dög, ~leletes, ~lik, ~mirigy, ~verem l.
 hull, hulla, marhavész, ragály, vész
 dögödzik l. genyed
 döndöre l. kondor
 döntés = eversio, deturbatio
 döngöl/ödzik l. vakarószik
 dörszörlözörej = fremitus
 drachma, dragma l. mérték
 Draconeulus s. filaria medinensis: bőr
 alatt élősködő fonalféregfaj (keleten
 Medina környékén stb.)
 drain, ~age l. levezetés
 dranká l. cserény
 drasticus 3 l. kíméletlen
 dray-horse (ang. e. dré horsz = taligás ló):
 nehéz ang. igásló fajta, vö. black ~
 Drepanidotaenia l. galandféreg
 dróg: feldolgozatlan kereskedelmi (nö-
 vényi, állati, ásványi) orvosszeranyag
 drisgetai: ázsiai vad lófajta

düslla, djolle (arab szó): az öt arab
 telivér lőtörzs egyike
 dubiosus 3 l. kétes
 due (Oklsz, Nyr 1883) = ganglion, vö.
 ideg~
 ductus l. vezeték
 dudor, ~odás l. gümö
 dug/attyú l. fecskendő. ~ott l. borított,
 lik, tömött. ~ulás l. bélsárpangás
 dunkopp l. lóvész
 dunszt l. párolás
 duoden/alis, ~um l. bél
 dupl/a l. di~. kettős. ~ex, ~icitas l.
 egyszerű
 dura/lis, ~mater l. agyvelőburok
 duroc-jersey (ang. e. djurok-dzsörzsi)
 sertés: az É. A. E. Á.-ban kitenyész-
 tett, szapora, hússal hasznosító fajta
 durus 3 l. kemény
 dúsz (Oklsz) gazdag, bőséges = opulen-
 tus 3
 dutja l. juh
 Duverney l. hüvely
 duzza/dás = turgor, ~dékony = erectilis,
 ~nat, duzz, duzma (Bug), ~g (Zl) =
 tumescencia, vö. daganat, lelohadás
 düh, ~ödés, ~ödség, ~össég, ~übeteg-
 ség l. vesztettség, ~ös esira l. agyvelő-
 gyulladás
 düledt l. domb
 ~mirigy (Bug) = prostata
 düren/i betegség: ~ vidékén (Német o.)
 észlelt vérzéses, elhalásos marhabeteg-
 ség, sójababliszt-mérgezés
 dynami/a, ~cus 3 l. erély
 dys-, δύς (fosztó előtag) = rendellenes,
 néhezített. ~chromatopsia l. színvak-
 ság. ~enteria l. vérhas. ~galaktia l.
 tejhiány. ~genesia l. torz. ~idrosis l.
 izzadás. ~krasia l. hajlam. ~pepsia l.
 emészthetlenség. ~peristaltika l. bél-
 mozgás. ~phagia l. étvágy, nyelés.
 ~plasia l. fejlődés. ~pnoëa l. lélekzés.
 ~therapia l. gyógy~. ~thermosia l.
 nyári keheesség. ~thyrea l. pajzsmirigy.
 ~tokia l. nehéz ellés. ~trophia l. táp-
 látkozás. ~uria l. vizelet

eb (S) kutya (C) = canis, κων. Kölyök (S), ebecske (C), kutyó (C), kutyócska (MA), kecel (Sz. Székelyf.) = caniculus, catellus, catulus. Kan ~ - - masculus; szuka (Gya, Sz Hajdu m., HO Csik m., Cs Felvidék), nöstény (Dict) = -feminina. Fajtái az illető címszóban. Ebekedhetnek l. koslat. Ebészet = kynologia. Ebhagymáz, stuttgarti ebjárvány (járványszerű vérömléses gyomor-bélgyulladás) = typhus canum. Ebi = caninus 3. Eb-lég (Besz), ~file maró légy (Mu), kutyalég (Cs Dunánt.), lócsimbe (Ka) lókullancslég [eb és ló gyérszörözetű testrészen (végbél, lágyék, fül) futkározó sárgásbarna légyfaj] = Hippobosca equina. Cynomyia, vö. tetülég. Eb/nyavalya, ~taknyosság, ~vész l. zsigora. Ebtanya (Cs) = kennel, vö. lótanya. Ebtej (Nyr 1914), kutyatej, szettyin (Pe) (az ~ félek = Euphorbiaceae családjába tartozó növények gyantaszzerű nedve) = euphorbium. Ebtyphus l. Ebhagymáz. Ébvészmag l. strichnin

Ébrény (Vajda P. 1841) = embryo (ἔμβρυον = bent növő). ~i = -nalis. ~kor utáni = post -nalis, vö. sejtmagzat, magzat

ebri/etas, ~us 3 l. részeg

ecet (C) = acetum; ~savas réz l. réz

Echino/chasmus l. tojócső-. ~coccosis, ~coccus l. galandféreg. ~rrhynch/iasis, ~ ~us l. buzogányféreg. ~stom/a, ~ ~iasis: métegyféregfaj, ~ által okozott betegség

eclampsia l. rángókór

Eclipse l. ló

ecraseur l. lánccfürész

eczema l. sömör

ecsel l. fej

ecset (MA) = penicillum, ~elés = litus (gen. ~us)

edami l. sajt

E

edax l. étvagy

Edelmann Richard kiváló német áo-tanár, a M. O. Á. E. külf. lev. tagja; „Húshygiéne” c. műve magyarul is megjelent

edentat/a l. foghíjas. ~io l. foghúzás

edény/hártya, ~tan l. ér -

édes/gyökér l. gyökér, kivonat. ~higany l. higany

edibilis, edulis l. édelhető

edző~, maró~, égető~, erős~ (Gy) (szer) = acer (plur. acria), corrosivus 3, causticus 3, fortis, acutus 3

efflorescentia l. kiütés

effluentia l. vérzés, el -

egér = mus, musculus, vö. izom. Átvitt értelemben: ~ (Tseh, Sz Győr, Heves, Somogy, Torontál m., Szeged), egere/van, ~ támad (Mest, PL, Cs Bácska, Szabolcs m.), egerezés (Ba), egere nőtt, megindult az egere, egeresedik (Ball) (ló pajzsmirigyének duzzanata, amit régente gyógyító célból fogóval zúztak: izomherélés) = hyperaemia glandulae thyreoideae. Egér/farok l. farok. ~ hagymáz = typhus murium. ~kő l. arzén. ~szőrű l. lószín. ~vérfertőzés (a Pasteurell/a muri/s [B.-septicus] által okozott egérbetegség) = -osis -um

egerland/i marha: ~ vidékén (Cseh o.) kitenyésztett barna, rövidfejű, vegyes hasznosítású

égés, meg~ (C) = combustio. Égetés, tüzes vas (T), izzóvas (Angy), gerezedelés (P), ponttűz, vonaltűz (PI) (hő mint gyógyítóeszköz) = ustio, kauterisatio, encausis, acupunctura, ignipunctura [καυτηριον = sütővas (Dict)] acus = tű, punctura = szúrás]. Égető készülék, Paquelin (villanyárammal vagy borszesszel izzítható) = thermokauter (καλω = égetek). Égett = ustus 3

egészség (Sy), épség (MA) = sanitas

salubritas, salus, incolūmitas. ~es, ép (C) = sanus 3, salubris, salutaris, salvus 3, validus 3, incolūmis, vegetus 3, hygienicus 3. ~es állapot létesítése = assanatio. ~es vagyok = valeo. ~telen = insanus 3, vesanus 3, insalubris. Egészségű, köz-, egészségvédelem = hygiēne (Hygieia az egészség istennője a görög hitregében); hús~ = -carnis; istálló ~ = -stabuli; tej~ = -lactis, vö. állat~

egophonia l. mekegés

egyed (SI), egyén (Kunoss E. 1834) = individu/um. ~i = -alis. ~i fejlődés l. fejlődés. ~i képeség l. képes

egyenérték = equivalen/tia, ~ű = -s, vö. hatás

egyenes = rectus 3. ~ fej l. fej. ~edés, ellaposodás = applanatio (planus 3 = sík)

egyenészet l. igazítás

egyenítő/esont = os / sesamoideum phalangis primae; ~szalag = ligamentum -, vö. incsont

egyenlő = aequalis, ἴσος, vö. iso/s; egyenlőszerűség (molekulasúlyban és alakban egyező, de más atomelrendeződésű vegyület) = isomeria; (μέρος = rész); egyenlőméretűség (mindkét szem egyenlő látóképeségű) = isometria, -opia; egyenlőtlen méretűség (a két szem felemás fénytörésű) = anisometria, -opia; egyenletes/ség = isotrop, -ia (τρέπω = fordulok); egyenlő töménységű = iso/tonicus 3, 0-9% NaCl-t tartalmazó oldat; a hígabb = hypo-, a töményebb = hyper-, vö. feszültség

egyértékűség (a testrészek alaki és fejlődési hasonlósága) = homologia, vö. hasonló

egyértelműség, egyező, ~és (C) = analogia; életműködési ~ (a kopolytű és a tüdőé) = -physiologica

egye/düli, ~s = mono/s, μόνος. Egyet-szülő (ember, patás stb.) = uniparus 3, vö. többetszülő

egyetem = universitas (a volt. Állat-

orvosi Főiskola mostani címe: M. kir. József nádor műszaki és gazdaságtudományi egyetem állatorvosi osztálya)

egyező l. egyértelmű

egyiptomi / malac l. tengeri ~

egykevé l. vérmérséklet

egy mérték szerint (Rév), egyenlő mennyiségben = ana (partes), aa (ἀνά = ismét, vissza, -val, -vel)

egynapos = ephemer, ἐπι ἡμέρα

egyöntetű, egyenmű = homogen (ὁμός = hasonló, γεννάω = nemzek) vö. külön-nemű

egyszerű = simpl/ex, ~ség = -icitas; kétszeres = dupl/ex, ~ség = -icitas; sokszoros = multipl/ex, ~ság = -icitas

együttes élés (egymás hasznára) = symbiosis (σύν = együtt). Együtt/ézés, ~érző l. szenvedés. Együtt/működés = synergia, -ismus; ~működő = -eticus 3, vö. ellentétes. Együttes táplálkozás (egymás károsítása nélkül) = commensalismus (con = együtt, mensa = asztal)

egy vétel l. adag

éh l. gyomor. éhbél l. bél; ehető l. eszem; éhezés (C) = esuries, vö. koplalás; éhgödör l. horpasz.; éhom (C), éhjom, éjom (NytSz) = jejunitas; éhség = esuritto; éhszemölcs, éhlenessé (az állalatti nyálvezeték szájadzása a szájfeneken) = caruncula sublingualis, vö. béka

Eimeri/a (Coccidi/um): spórás véglény; az általa okozott betegség: ~osis

Einschlusskörperchen l. sejtzárvány

eirometer l. gyapjúmérő

ejaculatio l. kilövelés

ejtőzés l. emésztés

ék (C) = cune/us, ~alakú = ~iformis, ékalakú pore (a gégefedő két oldalán helyeződő páros porcnívulvány) = cartilago cuneiformis Wisbergi, vö. gégeporc; ékesont, ikcsont (Bug) = os sphenoides/um, ~i = -us 3 (σφήν = ék)

ekbolieum l. vetéltető

ekchymosis l. folt

ekecsont (a koponyaalaptól a rosta-
 csontig terjed) = vomer
 ekkoprotieum l. hashajtó
 ekkyesis l. vemhesség, méhen kívüli -
 eklampsia l. rángókór
 ektasia l. tágultság
 ekthyma l. gennybűb
 ektomia l. metszés, ki-
 ekto/parasita, ~phyta l. élőski
 ektopia l. hely
 ektropium l. szemhéj
 ekzema l. sömör
 él (C) = ac/ies, -us; ~es = -utus 3
 elágaz/ás l. ág; ~ódás, villaág (Cs) =
 bifurcatio, gégecső ~ - - tracheae
 (furca = villa)
 elaggott l. öreg
 elájul l. ájul
 elasticus 3 l. rugalmas
 elbírá l. bírál
 elállós l. erőtlen
 elaszás l. aszás
 elesapja l. hashajtó
 elesigázott l. erőtlen
 el debab l. trypanosomiasis
 éldelhető (Kásmarton húsvágó rend.
 XVIII. száz.), megehető, élvezhető =
 edibilis, edulis
 eldugulás l. elzáródás
 electuarium l. nyelet
 elede l. táplálék
 elefántkór l. poklosság, tárgykór
 elég, elegendő = sufficiens; ~telen =
 in-; ~telenség = in-tia
 elegyít l. kever
 eleje = anticum, vö. hátulja
 elektoral l. juh
 elektro/d: a galvanikus áram levezető
 sarka; ~diagnostika: körjelzés vil-
 lanyárammal; ~lysis: folyadéknak
 alkotó részeire való bontása villany-
 árammal; ~lyt: villanyáramvezető
 sav, bázis v. só; ~motor: villamos
 erőgép; ~n (Stoney): a villamos
 töltésű legkisebb anyagrés; ~the-
 rapia l. gyógyítómód; ~tonus: gal-
 ván áram hatására megváltozott ideg-
 állapot; ~tropismus: sejt v. szer-

vezet viselkedése a villanyárammal
 szemben, vö. villany
 elemény l. táplálék
 élénkítő l. serkentő
 élyen l. oxygenium
 elephantiasis l. poklosság, tárgykór
 elernyedés l. kitágulás
 éles (Dict) = acer, vö. hevenyés
 eleség l. táplálék
 elesett l. erőtlen
 élésszer l. étrend
 élesztő, kovász (Dict) = saccharomyceta,
 vö. erjesztő
 élet (C) = vita, βίωσις; ~ér l. ér; ~erő =
 vigor; ~fa l. fa; ~férőhely (a leg-
 erősebb kilelekezők távozó levegő
 mennyisége) = vitalis/capacitas; ~gőe
 l. frótoll; ~i, ~hez tartozó =
 vitalis, ~i visszahatás = - reactio;
 ~jel = signa vitae; ~kor = aetas, vö.
 ébrény, magzat, újszülött, szopós,
 választott, serdülő, növendék, fiatal,
 meglett-korú, öreg; ~mű l. szerv;
 ~rend l. étrend; ~revalóság = -lis-
 mus, -litas; ~tan (Msz), ~folya-
 mat = physiologia, ~i = -cus 3,
 ~ konyhasó l. oldat; ~tudomány
 (Fejérváry G.), ~működés = biolo-
 gi/a, ~i visszahatás = reactio -ca;
 ~vegytan l. vegytan
 eleven = vivus 3. ~ér l. ér. ~szülő =
 viviparus 3
 élévülési idő: az az időköz, melyen be-
 lül a vevő szavatossági igénykerese-
 tét megindíthatja
 elfaj/ul (Tsere), ~zik (C) = degenerat/ur.
 ~ulás (hanyagló átalakulás) = -io,
 fehérjés ~ = -albuminosa, - amy-
 loidea, - colloidea, - hyaloidea, via-
 szos ~ v. Zenker-f. ~ = - cerea, zsi-
 ros ~ = - adiposa. ~ult = -us 3
 elfogódik l. apaszt
 elfolyósítás l. folyadék
 elhásjasodás l. háj
 elhalás l. üszök
 elhányja l. vetél
 elhelyeződés l. hely
 elhízás l. hízás

elhugyozás l. vetél
 elhull l. hull
 elhureolás l. behurcolás
 eliminatio l. kiküszöbölés
 elix/at l. abál. ~us 3 l. főzött
 elixir/um: kiváló értékűnek tartott folyadékorkovosságok régi elnevezése (al iksir arab szó = esszencia)
 elkábul l. ájul
 elkapott: rosszra szoktatott, vö. uszít
 elkobzás = confiscatio, praedatio
 elkülön/ítés, ~ülés, ~zés l. külön
 ellaposodás l. egyenesedés
 ellenállás, ~ó képesség = resistentia; ~ó = -s
 ellen/anyag, anti~, immun~: immunitás az antigen hatására fejlődő ~, főképen a vérsavóban kimutatható fehérjebontó anyag
 Ellenberger V. dr. a drezdai áo. főisk. volt tanára. Baummal anatómiáját, Schützcel a 'Jahresbericht'-et szerkesztette
 ellenjavallat l. javallat
 ellenméreg l. méreg
 ellenőrzés/s = invigilatio, vö. hús, tej~, ~ő = contröll (contra = ellen)
 ellenszenv l. szenvedés
 ellentét/esség = antagonis/mus, ~es, ellenfeles (Ba) = -ticus 3 (ἀγωνίζομαι = küzdeni). ~es hatású betegségek: egymással szemben való hatásuk kedvező a beteg szempontjából, pl. malaria - paralysis, tbc. - cukorbetegség. ~festés (mikroszkópi készítmény bizonyos része a festék iránti kémiai rokonság szerint másként festődik) = contrast tinctio. Tenyészeti ellentét = antibiosis
 ellenvélemény (szakvéleménnyel szembenálló más nyilatkozat) = contraarbitrium
 ellés l. szülés, ~i bénulás, ~i gataütés (Nád) (az éllel kapcsolatos [valószínűleg a vér calciumhiányából származó] önmérgeződés) = paresis s. paralysis puerperalis; ~i láz (H), szül-láz (Bug), tej-láz (Mi), borjazási hideg-

elés (Angy) (szüléssel összefüggő méh-fertőzés) = febris puerperalis; ellető (Sz Bodrogköz, Borsod m., Székelyf., Cs Veszprém m.) (elrekesztett ellési hely) = claustrum parturientium, vö. fiadztató; ellik l. szül
 elme, értelem (Gy, C) = mens, intell/ec-tus, -igentia, vö. ~baj, ~zavar = paranoia, psycho/sis, -pathia, vö. ész; elmélet = theor/ia, ~i = -eticus 3, vö. feltevés
 elmeszesedés l. meszesedés
 elmosódott l. szétfolyó
 elny/és = absor/ptio, ~ó = -bens (absorbeo = megiszom)
 elnyujtott = protrahatus 3
 előadm. ny - referatum (refero = újrahozok)
 előbőr l. fityma
 előcomb l. kar. ~daganat l. könyök-daganat
 előcsarnok, tornác (C), gátor, gádor (Bécsi K) = vestibul/um, ~i = -aris; fül~ (a csontos középfül) = -um labyrinthi; gége~ (a ~bejárat és az állangszalag között) = -um laryngis, vö. csarnok, fül, gége, hüvely, mellhártya, pitvar
 előér l. ér
 előesés l. iszamadás
 előfájdalom l. vajúdás
 előfok = promontorium; keresztcsonti ~ = - ossis sacri
 előgyomor (a kérődző négyrésztű gyomra közül a három első: bendő, recés, szátrétű) = proventriculus
 előhasi (Sz Dunánt., Cs orsz.), előhasú (C, Cs Debrecen), cire, diszke, diszkó, miora (Tsz, Székelyf. csak juhra) = 1. először vemhes = primipara, proto-gonos, 2. első ellésből származó = primo paritus 3
 előiszam l. iszamadás
 előjel l. kórjel
 előkar l. alkar
 előkészít/és = praeparat/io, ~ó = -or
 előkone l. kar
 előltekvő, útmutató = praevius 3. ~le-

lepény (a méh alsó falán tapadó méhlepény, amely akadályozza a szülést) = placenta praevia
 előljáró (HO Baranya m.), hittyes (Sz Kúnság): a négyesfogat első két lóva, vö. gyeplős, ostorhegyes
 előnyverseny l. súlyarányosító
 előre fogni (HO Debrecen): egymás elé ~, vö. széltire ~
 előrehajlás l. hajlás
 előre vág l. vág
 előre vigyázás l. óvás
 élősdí, élősködő, élődi (Bug), élődő (Than) = parasta (παράσιτος = másiknál evő); belső ~ = endo-, endophyta, entozoon; külső ~ = ekto-, epizoon; állati ~ = zoo-; növényi ~ = phyto-. **ellenes** (szer) = antiparasiticum; ~ség = parasitismus; ~tudomány = parasitologia
 elősúly: a vágóállat súlya levágás előtt, vö. vágósúly
 előszeretet l. kedvezés
 előtanulmány = propaedeutica (προπαιδευω = előre tanulok)
 előtűnet l. kórjel
 előzmény = praecedens
 elpárolgó l. illó
 elpatkol l. hull
 elreked l. bélsárpangás. ~és l. elzáródás
 elridegült l. rokkant
 elroggyadás l. leroggyanás
 elrúgja l. utánpróbálás
 elsajtosodás, sajtos elhalás = nekrosis caseosa
 elstétáló (Cs egyedül versenyző) = walkover (ang. e. vakauer = stétáló)
 első l. elülső. ~bbség = prioritas. ~bőr l. fityma
 elsődleges, elsőleges (Pl), eleji, kezdeti (C) = primarius 3, (primär), primordius 3; ~en = per primam intentionem (primus 3 = első, intentio = szándék) vö. másodlagos
 elsütői (Cs Bácska): eladja a rejtett hibájú lovat
 elszakasztott l. választott

elszarusodás (keratio-hyalin szemcséklerekódása) = keratosis
 elszegel l. nyilal
 eltér/és l. változ/ás. ~ó l. -ó
 eltolódás l. helyéből -
 eltöm/ödés l. elzáródás. ~ülés l. vérrög
 elumbus l. ágyéktalan
 eluvies l. moslék
 eluxatur l. ficamodik
 elülső, első (MA), mellső (Bug) = anterior/or, -us, anticus 3. ~ lábközép, ~ lábszár l. szár. ~ lábtő (We), ~ térd, térd (orsz.) = carpus, csontjai a felső sorban: sajka/csont = os carpi radiale s. naviculare, félhold ~ = - c. intermedium s. lunatum, sokszögű ~ = - c. ulnare s. triquetrum, járulékos ~ v. borsó ~ = - c. accessorium s. pisiforme; az alsó sorban: nagyobb/sokszögű ~ = - carpale primum s. multangulum/majus, kisebb ~ ~ = - c. secundum s. - minus, fejes ~ = - c. tertium s. capitatum, horgas ~ = - c. quartum et quintum s. hamatum. Térdes (HO Pta-Angyalház) ökörtérdű: előre-; borjúlábú: hátrahajlott; nyakalt térdű (KM): átmenete elvékonyodó; esztergályozott lábtő (We): keskeny
 elválasztás l. vála/dék, -sztott
 elváltozás = deformatio, vö. torzítás, változás
 élveboncolás l. boncolás
 elvér/eztetés, ~zés l. vérzés
 elvész l. hull
 elvet/él, ~kedik, ~i l. vetél
 elvezető (szer) (1. a betegség kitérését megakadályozó, 2. elvetéltető) = derivans, abortivum (derivare = lefolytati aborior = elmegyek) vö. melléktermék
 elzáród/ás, eldugul/ás, eltömőd/és, elreked/és = atres/ia, oclus/io, obliterat/io, obstipat/io, obstruct/io, obturat/io. ~ott, ~t, ~ött = -us 3 (á fosztó, τρησις = lik)
 elzsírosodás l. zsír
 emac/erat, ~iatio l. sovány
 emanatio l. kiáramlás

ember = homo (gen. hominis), ἄνθρωπος;
 ~i = human/us 3; ~iesített (az ~
 szervezetéhez alkalmazkodott) =
 -isatus 3. ~iesség = -itas. ~szerető =
 philantrop (φιλέω = szeretek). ~te-
 len = inhumanus 3. ~tűlső = balfelőli

embolia, ~us l. értömődés
 embryo, ~nalis l. ébrény. ~cardia l.
 szív. ~logia l. fejlődéstan. ~tomia l.
 magzatarabolás. ~troph l. méhtej
 emdeni l. lúd

eme l. nőstény
 emelgetős l. erőtlen; emelő = levator,
 a felső ajk ~ izma = m. — labii
 superioris, here ~ izom = kremaster
 (κρεμαστήρ = függesztő) vö. leházó

émely l. bögöly
 émelygés (MA) = nausea/a, émelygek, un-
 doklom (S) = -o

eme/sis, ~ticus 3 l. hányás
 emészt/és (S), ejtőzés (Jókai: Öreg em-
 ber nem vén ember) = digesti/o. ~ető
 (szer) = -vum. ~et (Bac) = chymus
 (χυμός = lé). ~hetlenség (Tseh), por-
 zsába (Cs Göcsej), gyomorgás (C) =
 indigestio, dyspepsia, (digero, πέπω =
 puhítok) vö. csömör. ~őcsatorna, ~ő
 készülék l. készülék; emésztőcsatorna
 mellőzések = parenteralis (παρά = kí-
 vül, ἔντερον = bél) vö. befecskende-
 zés

emik l. szopik
 eminentia l. kiemelkedettség
 emissarius l. mén
 emlő l. tejmirigy, ~alakú = mastoideus
 3. ~sök = Mammalia, Mastozoa

emmenagog l. méhreható
 emmentáli l. sajt
 emmetrop l. szabványos
 emollien/s, ~tia l. lágyító

emphysema l. felfúvódás. ~ alevolare
 l. keh. ~ gangrenosum l. sercegő
 üszök. ~ mesenteriale l. gázbuborék-
 kór. ~ oedematosum l. sercegő vi-
 zenyő. ~ pulmonum l. keh. ~ sub-
 cutaneum l. légdaganat

empiri/cus, ~smus l. tapasztalat
 emplastrum l. tapaszt

Empusa muscae: légyben élősködő
 gombafaj
 empyema l. gennygyülem

emise (SzD, Sz Csík m., Cs Bakony,
 Győr m., Veszprém m.), eme (S, Sz
 Székelyf., Nógrád m.), emy (MNY
 1927), emics (Sz Szolnok-Doboka m.),
 göbe (Sz Somogy m., Zala m., Cs
 Tolna m.), göde (HO Csík m.), gölye
 (SzD), gője (Tsz Erdély), gönne (Máty,
 Sz Székelyf.), goda (Sz Hunyok m.),
 koca (SzD, Cs Bácska, Abaúj m.,
 Pest m.), magló (SzD, Sz Sopron, Cs
 Bácska), nőstény disznó (Dict) = porca,
 scrofa

emul/get l. fej. ~sio l. fejet

emy l. emse
 enanthema l. zsebre
 enarthrosis l. ízület
 encausis l. égetés
 enchondrosis l. porc
 encephal/itis l. agyvelő/gyulladás. ~itis
 et myelitis enzootica l. tarkómerev-
 ség. ~okele l. sérv. ~omalacia l. -lá-
 gyulás. ~on l. agyvelo

endamoeba l. amoeba
 endemi/a, ~cus 3 l. járvány

endo/n, ἔνδον, ἐντός = belső. ~cardialis,
 ~carditis, ~cardium l. szív. ~gen l.
 belső -. ~krin l. belső elválasztás.
 ~metritis l. méhgyulladás. ~metrium
 l. méhnyálkashártya. ~myces l. szá-
 jpenész. ~parasita, ~phyta l. élősd.
 ~skopia l. belső vizsgálat. ~thel =
 belhám (Than)

energi/a l. erély. ~da (plur. : energeta) :
 a legkisebb önálló működési sejtegy-
 ség (ἐνεργεια = tevékenykedem)

engastricus l. torz
 enkranium l. torz
 ennsthali marha: az Enns folyó völ-
 gyében Stájerországban kitenyészített
 vegyestarka, jó tejelő

enophthalmus l. szem
 enorm/alis, ~is l. szabvány feletti
 enostosis l. csont
 entamoeba, ~iasis l. amoeba
 entequé l. szvm. vérfertőzős

enteralis = béli
 enteritis l. bélgyulladás. ~ paratuberculosa, ~ pseudotuberculosa l. algümökör
 entero/n, *ἔντερον* = bél. ~ hepatitis l. vakbél-májgyulladás. ~ kele l. sérv. ~ lith l. kőképződmény. ~ logia l. táplálkozás. ~ rrhagia l. vérzés. ~ tomia l. csapolás. ~ toxemia: kóródzőnek Clostridium Welchii által okozott súlyos sárgaságban, vérfesték/vizelésben és -vérúségben nyilvánuló betegsége
 entomologia, ~ us l. rovar
 entozo/a, ~ on l. élőski
 entropium l. szemhéj
 enucleatio l. kifejtés
 enzooti/a, ~ eus 3 l. járvány
 enzim l. erjesztő
 enyeg, enyek, enyék l. geny
 enyésztes l. irtás
 enyh/ely l. cserény. ~ ító l. orvoslás. ~ ül l. javul
 enyvtok = capsula gelatinosa
 Eohippus l. lónem-őstörzse
 eosinophil/ia, ~ sejt (Ehrlich): eosin festéket kedvelő
 ép, sértetlen = intactus 3, integer. ~ ség = integritas
 epe (Mu), sár (C) = bilis. ~ hólyagi ~ = fel. ~ vezetéki ~ = chole, *χολή*; epeér = chole/ductus, -dochus, ~ gyulladás = cholangi/tis, ~ tágulat = -ektasia; ~ epeképző/ = cholagog, ~ dés hiánya = acholia, oligocholia; ~ epekövesség = cholelithiasis; ~ epefesték = bili/pigmentum, kék ~ = -cyanin, vörös ~ = -rubin, zöld ~ = -verdin; epefestékvérúség = paracholia, parapadesis; epefestékvizelés = choluria; epehólyag = vesica c. cystis fellea, ~ gyulladás = cholecystitis, ~ kivezetőső = ductus cysticus; epeje l. értágulat; epekór l. gümökör; epekő l. kő ~; epe mirigy l. lépene; epesár l. gümökör; epésbél l. bél; epésvérúség = cholaemia; epevezeték l. vezeték

ependyma l. velőbélés
 epi-, *ἐπί* = fölött. ~ canthus l. szemzugredő. ~ cardium l. szívburok zsigerszíne. ~ demia l. járvány. ~ dermis l. bőr. ~ dermiscysta l. hámdaganat. ~ dermatophyton l. kosz. ~ dermoptes l. Dermatophagus. ~ didymis l. mellékhere. ~ duralis l. agyvelőburok. ~ genesis l. fejlődés. ~ glottis l. gégefedő. ~ keras l. bőr. ~ krisis l. válság. ~ lepsia l. kórság. ~ phora l. könnyezés. ~ physan Richter: csúzos izomgyulladást gyógyító hormonkészítmény. ~ physis l. csontvég, toboztest. ~ plo/on, ~ ~ ius 3 l. cseplez. ~ spadiasis l. húgycső. ~ staxis l. orrvérzés. ~ sternum l. szegy. ~ stomium l. csap. ~ stropheus l. forgócsigolya. ~ thel l. bőr. ~ thelioma l. hámdaganat. ~ trichium l. bőr. ~ zoa, ~ zoon l. élőski. ~ zoosis, ~ zootia l. járvány.
 ep(i)hemer l. egynapos. ~ hippium l. nyereg. ~ onchium l. bőr. ~ oophoron l. mellékpetefészkek. ~ ulis l. íny. ~ ocha, ~ ~ lis l. korszak. ~ ulatus l. csömörlött
 épség l. egészség. épvér l. telivér
 equ/a l. kanca. ~ aria l. ménes. ~ iet l. sárlik. ~ ile l. ól. ~ inus 3 l. ló. ~ isetum l. zsúrló. ~ itatio l. lovaglás. ~ uleus l. csikó. ~ us l. ló
 ér (C), vérér (Márt), véredény (Máty) = vas (plur.: vasa, sn.); életér (Tseré), főér (Mi), függér (Bug) kám (Sz Sopron m.) (a szív bal kamrájából kiinduló verőér) = aorta (*ἀορτή* = felemelő); életmírigy = paraganglion aorticum supracardiale; éresomó, ~ zás l. pók; érdaganat l. érfali-; érdugasz, érdugulás l. értömődés; erelés l. érvágás; érelmeszesedés l. érfalkeményedés; eres = vasculosus 3; eresülés (OH 1933) = vascularisatio; érfal, ~ külső/hártyája = membrana/adventitia, ~ ~ gyulladás = peri/arteritis (-phlebitis); középső érfal = membr. media, ~ ~ gyulladás = mesarteritis (mesophlebitis); belső

~ = membr. intima s. endothel(ium),
 ~gyulladás = endarteritis (endo-
 phlebitis); érfaltorzító gyulladás =
 - chronica deformans; érfali daga-
 nat, érdaganat = angioma, haem-,
 perithelioma, angiosarkoma, vö. pök;
 érfalerezet = arteriae nutritiae, vasa
 vasorum; érfalkeményedés, érleme-
 szedés = arteriosklerosis, athero/sis,
 -matosis, -sklerosis, skleratherosis;
 érfonat l. fonat; gyűjtőér (OH 1933,
 Pekár M.), vivőér (T), visszér (Bug),
 kékér (Nyr 1877), tágasér (Tsere), ér
 (S) = vena, φλέψ (φλεβός). ~gyulladás =
 phlebitis, ~hullámsz = undulatio ve-
 nae, gyűjtőér/i = venosus 3, ~beli =
 intravenosus 3, ~lüktetés (kamara-
 systolye ~ ~ [Mar]: a háromhegyű bil-
 lentyű elégtelensége miatt vissza-
 áramló vértől) = pulsatio venae; haj-
 szál/ér, ~edény (Bug) = vas capil-
 lare; verőér (Mu), ütőér (Than), ütér
 (Bug), osztóér (Zimm ÁL 1919), lük-
 tetőér (Pe, Sz Mátyusföldre), élőér
 (MA, Sz Győr m), szökőér (Com),
 elevenér (Sz Torontál), lélékzet-
 verőér (Mu) = arteria (ἀήρ = levegő,
 τερειν = vezetni. Galenus szerint le-
 vegőt - pneumát - szállít a tüdőből
 a testrészekbe). ~i = arteriosus 3;
 verőérgyulladás = arteritis; koszorú-
 ér (a szívizom táplálója) = arteria co-
 ronaria cordis; tüdőverőér, tüdős élet-
 ér (Tsere) = arteria pulmonalis. (Tseh:
 gyámol ér: V. digitalis, szügyér,
 hajlasi ér, tüdőér: V. cephalica hu-
 meri; fülér: V. auricularis; nyelv-
 alatti ér: V. lingualis; orra feletti
 ér: V. dorsalis nasi; rokkánó ér:
 V. tarsea lat. recurrens; sarkantyúér:
 V. thoracica ext.; szem ere: V. anguli
 oculi) érgelva l. pök; érgomoly l. vese;
 érgyulladás = vasculitis, angitis; ér-
 hártya, edényhártya (Bug) = (a szem-
 fehére és az ideghártya közti eres
 hártya) = chorioidea, ~gyulladás =
 -itis, ~fésű (~ nyúlvány madárszem-
 ben) = pecten; érhez tartozó = vas-

cularis; érideg = nervus vasomotori-
 cus, szűkítő ~ = N. vasoconstrictor,
 tágító ~ = N. vasodilatator; éridegre
 ható (szer) = vasomotoricum (reme-
 dium); érizgalom = angioneurosis;
 érképződés = vasularisatio; érki-
 metszés = vasktomia; érköri =
 perivascularis; érleszorító = tourni-
 quet; érlökés, érverés (C), érszökés
 (C) = pulsus, σφύξις, σφνγημός;
 egyenletes ~ = aequalis; változó
 ~ = alternans; szabálytalan ~ =
 - arrhythmicus 3 s. irregularis; gyors
 ~ = celer s. frequens, lassú v. nyuj-
 tott ~ = - tardus, kicsi ~ = - par-
 vus, nagy v. magas ~ = - magnus
 s. altus, lágy ~ = - mollis, kemény
 ~ = - durus, gyenge v. fonalszerű
 ~ = - debilis s. filiformis, kihagyó
 ~ = - intermittens, egérfarkszerűen
 fogyó ~ = - myurus, kettőzött ~ =
 - dikroticus, anakrotus, dikrotia,
 dikrotismus (κρότος = ütés); érlökés-
 hiány = asphyxia; érlökésírás = sphyg-
 mo/graphia, érlökésíró = -graph,
 vázrajza = -gramm; érmetszés, ér-
 nyitás l. érvágás; érpök l. értágulat;
 érszorító l. csipetű; érszökés l. ér-
 lökés; értágulat, érpök, ércsomó, vér-
 fészek, érdaganat (Tseh), domború
 öregér (MA), epéje (Tseh) = angiekta-
 sia, phlebektasia, varix, aneurisma,
 vö. pök. (Régi orvosi mondas: «Vari-
 cem scindere periculosum» = az ~ot
 felmetszeni veszélyes) álértágulat (a
 sérült ér mentén kötőszöveti tágulat)
 = aneurisma spurium (ἀνευρίνω = tá-
 gulok); hajszálértágulat = teleangiiek-
 tasia (τῆλε = távoli); értan, edénytan
 (Sza) = angiologia; értömődés, ér-
 dugulás (Msz) (a véráramba jutott
 szövetroncs vagy levegő miatt ér-
 dugasz (R) [= embolus] által elzárt
 hajszálérrel kapcsolatos kórfolyamat)
 = embolia (εμβολή = ronc) vö. vér-
 rög; érvágás (C), érmetszés (Cs
 Bácska), erelés (Sz Kunszentmárton),
 érnnyitás (T), vérbocsátás, vérkiésa-

polás (Dely) = phlebotomia, venae-
sectio; **érvágó** (C), csappantyú (Dász),
pattintó (Cs Bácska), verővas (Besz)
= phlebotom; **érverés** l. érlökés; **ér-
zűző** (Be) (az érfalat szakítva szorító
műszer. Blunk-f. fogó) = vasothryptor
ere (Besz) = metall./um. ~es = -icus 3.
~lerakódás a szervezetben = -osis.
argyresis, siderosis. ~szerecseny l. hi-
gany. ~szerű = -oid
erdélyi marha l. magyar ~, ~ tyúk l.
kopasznyakú ~
erdőkór, ~ság, **erdőnyavalya**, **erdei nya-
valya** l. piroplasmosis
ere l. gyeplő
erectio l. merevedés
eredet, kezdet (MA) = origo
eredmény = resultatum
erély, munka (C), teljesítmény = ener-
gia. ~es = -icus 3. ~tan = -etica.
hő ~ = az emésztésre és szervezeti mű-
ködésre elhasználódó ~, fenntartó tak-
armány = thermicus -ia (Kellner);
hatékony ~ (a hő ~en felül rendel-
kezésre maradó ~, termelő takar-
mány) = dynamicus -ia
ereszkedés l. tályog
ereszt l. szül; ~ék = commissura;
eresztőeső (Cs) (folyadék, gáz kieresz-
tésére szolgáló cső-műszer) = kathe-
ter (καθήτη = leereszteni) vő. kut-
ató. Nélaton-f. ~: vulkanizált gum-
iból ~; Marek-f. ~: durit gumból,
ló gyomortartalmának kieresztésére;
mandrin: az ~ ürterébe totható
vessző
erethismus l. izgatottság
érett (C) = maturus 3; ~len, idéetlen
(Gy), letlen (HO Fülek), létlen (Kr),
hasi (Sz Heves: anyja hasából kivá-
gott) = immaturus 3; kora~, korán-
érő (SI) = praecox; **érettség** = matu-
ritas
érez (MA) = sentiri
ergosterin, provitamin: besugárzás által
D vitaminná aktiválható cholesterin-
lipoid, vő. csukamájolaj, pekk, vigan-
tol

ergoti/ninum, ~num, ~smus l. anyarozs
eringi marha: Svájc Wallis kantonában
kitenyészített gesztenyeszínű, rövid-
fejű, vegyes hasznú
erjedés = fermentatio; ~es tej l. aliza-
rolpróba; ~gátló = antifermentum;
~tudomány = zymologia
erjesztő (katalysatorként ható élő sejt-
termék, amely a szervezet életfolya-
matától függetlenül képes szerves ve-
gyületet kémiaiilag átalakítani anélkül,
hogy maga megváltoznék, vagy elhasz-
nálódnék) = enzym (Kühne W.), zy-
mase (Buchner E.), fermentum, zymo-
gen, profermentum (ἐύμη = kovász,
ferveo = forrok). A nyers tej ~i:
galaktase, tejrypsín, katalase, super-
oxydase, vő élesztő, pepsinum
erkölcsös l. csökönyös
ero/s, ~ticum l. ivarzás
erosio l. kimaradás
erő (C) = vis (vim, vi, vires, m.), sthenia,
~állapot (Cs Dunánt.), jóléti állapot
(Rei) (magabírás, tápláltság) = con-
ditio; ~ hiányos tüdővész l. ragadós
tüdőgyulladás; ~ltetés (Ma) = tenes-
mus, hólyag ~ = - vesicae, végbél ~
= - ani (τενεσμός = feszült), ~teti
l. betegszik; ~mű = mechanic/a,
~művi = -us 3; ~mű hőgyenérték:
1. Kal., 427 kilogramméter (μυχαυή =
műszer, gép); ~s = sthenicus 3;
erősítő (Dict), zsongító (Bug) (az élet-
működést fokozó [arzen, digitalis, vas])
= tonicum, roborans; ~takarmány l.
abrak; ~tlen (Margit leg.) tartatlan
(Cs Veszprém m.), elesett (Ball), gyér
(Sz Székelyf.), guzslott (Sz Három-
szék), guzsolt (HO Csík m.), elesigá-
zott, csigás (Cs Bácska), hinár (HO
Csákberény), higóc (HO Hétfalu), hit-
vány (HO Erdély), emelgetős (Sz He-
ves, HO Nádudvar, Cs Fejér m.), el-
állós (Sz Háromszék), gyenge (C) =
imbecillus, debilis, astheni/cus 3, **erőt-
lenség** = -tas, -a; **erőt vesz** l. be-
tegszik
erreget l. ugat

erratio, ~or l. tévedés
 erszényesek (állatt., marsupium = erszény, Dict) = Marsupialia
 értekezés = dissertatio, doktori, tudori
 ~ (Bug) = -- inauguralis (inauguro = felavatok)
 értékszám l. bírálat
 értelem l. elme
 eructatio l. böfögés
 eruptio l. kitörés
 erysipel/as l. orbánc, sertésorbánc. ~oid l. orbáncszerűség
 erythema l. bőrpírosság. erythro/s, ερυθρός = vörös. ~blast, ~cyta, ~poëticus 3 l. vörösvérsejt. ~xylum l. cocain
 érzék (Bf), érzés (Tsere), érzet (Jókai K) = aesthesia, sensus (-us), sensorium, αίσθησις. ~ény (C) = sensibili/s, ~-ítés = -satio, ~-ített = -satus 3; érzékenység = -tas, csökkent ~ = hyp/aesthesia, érzéketlenség = an-, mély (izom-, csont-) ~ = bathy --; fokozott / érzékenység = hyper/aesthesia, mély ~ = bathy-. (βαθύς = mély). Érzéki = sensorius 3. Érzéki / zavar = para/aesthesia, kétoldali ~ = paraanaesthesia. Közérzet = coënaesthesia. Érzékszerv l. szerv. Érzéktan (Sza) = aesthesiologia. Érzéstele-nít/és = anaesthesia, Schleich-f. ~ ~: idegcsillapító szer alkalmazásán kívül a szövet átítatása konyhasó-oldattal; ~ő szer = anaestheticum. Érzőér l. ideg
 Esbach-f. próba (fehérje-kimutatás a vi-zetletben; 1 r. pikrinsav, 2 r. citrom-sav, 97 r. víz) = reactio E-i
 esca, ~lis l. étel
 eserin l. physostigmin
 eset (SI), történéis = casu/s, ~i = -isticus 3 (kazuisztika = ~ megírása)
 eselt l. hulla; esik l. hull; eskőr l. kórság
 Esmarck l. pólya
 esteli vakság l. hályog
 estráng l. hám
 euri/es, ~tio l. éh
 ész (C), eszmélet, öntudat = mens; esz-

telen = demen/s, ~ ~ség = -tia, amentia, vö. elme
 eszem = edo, com~, φάω; ehető = edibilis, ehetőlen = in-
 esze veleje l. agyvelő
 eszköz (Dict) = utensilia, vö. műszer, szerszám
 eszme = idea; ~i, ~nyi = -lis; ~let l. ész
 esztena (Tsere), esztrenga (PPB), isz-tronga (Sz Székelyf.), sztronga (HO) (bekerített juhfejtő hely) = locus mulctus ovium; esztrengál (Sz Hont m., Kúnság, Kecskemét), isztrongál (Cs Bácska), sztrongál (Tak) (tereli a juhót a fejőhöz) = oves ad mulctra pellit
 esztergályozott lábtő l. elülső lábtő
 étel (C), étek (Gy) = esca, cib/us. ~i = -lis, -arius 3, vö. táplálék; ~cső l. nyelöcső; ~i rendtartás l. étrend; étetés l. mérgezés; étrend, ételi rend-tartás (MA), étmérsek (Ball), életrend (Márt), öntartás (Kov), rendtartás, mértékletes tartás (T), élesszer (orvosi utasítás szerint való életmód) = di-aeta, διαίτα. ~i gyógyítás = diaetetica; étvágy, ételkiváns (MA), = appeti-tus, όρεξις; csökkent ~ = an/orexia; rendellenes ~ = par-, pica (PP); ~hiány = dys/phagia; mohó~, farkas~ = poly-, bulimia; ~javító (szer) = stomachicum. Falánk, torkos, nagy-ehető (C) = vorax, edax (pica = szarka, βοός = ökör, λιμός = éhség)
 ethmoidalis l. rostacsont
 etsch/tali marha, ulten/i ~: az ~, ill. az ~ völgyében Déltirolban kitenyészttet egérszínű, ill. sárgás, rövidszarvú és őstulokkeverék
 etymologia l. szöfejtés
 eu-, ev = jó, valódi, szép; Eucoleus l. hajszálféreg; eudermol: salicylsavas nikotin; eumyceta l. penészgomba
 euphorbium l. ebej
 euricephalus l. tulok
 Eustach l. billentyű, fül
 euthanasia l. halál
 ev (So, Sz Vas m.), év (SzD), evesség

(MA, Sz Nagykanizsa), evedtség (PPB, Sz Pápa), evetség (He Fab) (rothasztó sebváladék) = ichor (*ιχώρα* = vérméreg) vö. geny, rothadás, vérfertőzés; **evdaganat** l. sömör; **eved** (CzF), **evededik**, **evedzik** (Cs orsz.), **avad** (Sz Vas m., Zala m.), **evesül**, **ki-** (PPB), **avasul** (Tsch) = *putrescit*; **evedzés** (Sz Moldva), **evesedés**, **megevezés** (C) = *ichorrhöia*; **eves** = *ichorosus* 3, vö. **genyes**, **rothasztó**, **vérfertőző**
evacuatio l. vérzés; **~entium** l. has-hajtószer
eventratio l. kizsigerelés
eversio l. döntés
evés = *cibatio*
éves l. növendék
evidens l. látás
evisceratio l. kizsigerelés
évkötő l. genyszalag
evolutio l. fejlődés, kibontakozás
evögéga l. torok
evvérőség l. vérfertőzés
ex = -ból, -ből
exacerbatio l. lázemelkedés
exactus l. szabatos
exanthema l. kiütés. **~ coitale paralyticum** l. *trypanosomiasis*, **~ vesiculosum coitale** l. ivarszervi hólyagos kiütés
exarticulatio l. kiuzelés
excavatio l. vajúlat
excernit l. ürít
excessus l. kicsapongás
excitans l. serkentő
excoeratio l. lehámítás
excre/mentum, **~ io**, **~ um** l. bélsár, váladék

exenterat/io l. belezés
exhibe/re, **~tur** l. kiszolgáltatni
exitus l. kimenetel
eamor pony (KM): törpe angol ló
exogen l. külső
exophthalmus l. szem
exostosis l. tetem
expectora/ns l. feloldó. **~tio** l. köpés
experimentum l. kísérlet
exploratio l. vizsgálat
expuitio l. köpés
expulsio l. kimarás
expiratio l. lélekzés
extirpatio l. irtás
exsudat/iv diathesis l. hajlam. **~um** l. izzadmány
exsufflatio l. fúvás
exsuperantia l. fogtúlnöttség
extens/io, **~ivus**, **~or** l. feszítés
exterieur l. alkat
externus 3 l. külső
extra l. kívül
extract/io l. kihúzás, **~um** kivonat
extravasatio l. vérzés
extremitas l. végtag
exuviae l. vedlés
ezerjófű = *herba Centaurii*
ezüst = *argentum*, Ag., *ἀργυρος*; **citrom** savas ~ = - *citricum*, *itrol*; **kolloid** ~, **collargol** = - *colloidale*; **fehérjés** ~, **protargol** = - *proteinicum*; **salétromsavas** ~, **pokolkő** = - *nitricum*, **lapis (infernalis)**; **tejsavas** ~ = - *lacticum*, **actol**; **ezüstlerakódás** a szervezetben = *argyri/iasis*, -*osis*; **ezüstmérgezés** = - *ismus*; **ezüstnyúl**: **kis**, **szürke** szörmenyül; **ezüst/színű**, **~szürke** l. lószín

F

F. a kémiaiában: **fluor**, a rendelvényen: **fiat** = *legyen*
FA (We) = földalkali **alkalicitás**: a Ca. és Mg. viszonya a P.-hoz, a táplálékban mg *aequivalens* súlyban kifejezve **fa**, (élő) = *arbor*, (kivágott) = *lignum*.
Életfa: 1. a kisagyvelő faágszerű fehér

állománya = *arbor vitae*; 2. a fenyőfélék közé tartozó díszbokor = *Thuja*
Fabricius l. táska
faci/alis, **~es** l. arc
fact/itius 3 l. mesterséges. **~or** l. csiszár.
~um l. cselekedet
faculta/s, **~tivus** 3 l. feltétel

fac saros l. szarvállás

faci (Sz Székelyf.), csetva (Sz Vas m.): sovány, rossz marha, vö. gebe

faec/alis, ~es, faex l. bélsár

fagopyr/ismus, ~um l. takarmánymérgezés

fagy (C) = frigus; ~ás, meg~ = congelatio; fagyáspont meghatározás (eljárás ill. műszer folyadék molekula sűrűségének, ill. osmoticus nyomásának megállapítására) = kryoskop/ia; fagydaganat = pernio

faggyú (C), marha~, juh~ = sebum, sebum, stear, *στέαρ* (-τος); ~daganat, ~esap = steatoma, comedo; ~lolyás = seborrhoea, steatorrhoea; ~mirigy = glandula sebacea, ~gyulladás = akne, sykosis *ἀκμή* = csúcs, *σκόν* = füge; ~tlanság = asteatosis, xerodermia. Fitymafaggyú = smegma (*σμηγμα* = be kent)

Fahrenheit G. a hőmérőt 212 fokra osztotta, melyből 180 a forrás- és a fagy pont közt van, 32 pedig a fagy pont alatt, vö. Celsius

fáj (Nyr 1883), sajog (SzD, népdal: „Hogy ne fájjon, ne sajogjon”), gyötör, binyol (Csű), sérzik (Sz Székelyf.), sérík (Sz Moldva), sér (SzD) = dolet; fájás (Gy), fájdalom (C), gyötirelem (Sz Székelyf.), sajtás, szúrás, szegezés, hasogatás, szagatás (Nyr 1877, Mok, Cs orsz.), sérés (Szk Horváth Á. XVI. száz.), nyilalás (Gy) = dolor, algesia, algia, agra, odynia (*ἀλγεια*, *οδύνη* = fájdalom, *ἀγρα* = esapda); fájdalmas, bibis, bibe (SzD) = dolens, dolorosus 3; fájdalmatlan = analge/ticus 3, ~ság = -sia; fájdalom / enyhítő szer = -ticum, anodynum; ~ esökke-

nés = hypalgesia; fájdit, sajdít (Tsz) = doletur; fájdul: fájni kezd; kiáll a fájás (Nyr 1883): megszűnik a fájás

faj (MA) (természetrajzi csoportosítás a biztosan öröklődő közös jelleg alapján) = speci/es, vö. fajta, nem; azonos fajú, faji, fajlagos = -alis, -ficus 3, vö. különleges; idegen fajú = aspecia-

lis; fajadzik l. üzekedik; fajkép l. jelleg; fajkeveredés, elfajzás (SI) = hybridatio; fajkeverék, fajelegy (KM) kórcs (SzD), fattyú (Diet), kétfajú (SI), mangel (Cs Békéscsaba) = hybrid, bastard, mestiz (*ὕβρις* = szabálytalan származású, bastum = nyereg, ezen, nem törvényesen nemzett); fajsúlymérő = pyknometer, folyadék ~, sűrűségmérő = areometer, tej~ = lactodensimeter (*πυκνός* = sűrű, *ἀραιός* = híg; densitas = sűrűség)

fajta, fajt (NytSz) (az életkörülmény hatására állandósult külső alak szerint való csoportosítás a faj keretén belül) = varietas; fajtaelem l. vérvonal; fajtajelleg l. jelleg; fajtakeveredés, elfajtázás (Cs Alf.) = variatio; fajtakeverék l. keresztezés; fajtalankodás, (önfertőzés) = masturbatio; fajzat l. ivadék

fakadék l. fekély, gonybú

fakó l. lószín

fal = parie/s, ~i = -talis; ~esont (páros koponyacsont) = os - tale

falánk l. étvágy

falat (C) = bolus

Faleulifer l. tollatka

falka l. csürhe, nyáj

Fallopia G. (olasz anatomus 1523-62) l. billentyű, petevezető

falósejt (Pr) = phagocytá, makrophag (Metschnikow)

familia, ~aris l. család

fan (S) = pubes, faneont, szeméremcsont = os pubis; fanfésű, fésűcsont (Sza) = pecten pubis; fanpók l. pók

fango: felsőolaszországi vulkanikus iszap, fájdalomcsillapító, izzadmányt felszívató

far (Mu) = clunes, nates, *γλοτρός*; fari, farhoz tartozó = glute/alis, -us 3; barázdált ~: vályus ~; dinnye~: hosszúkás; alma~, csapott~, szamár~, öszvér~, dajka~ (Sz Székelyf.), kanfarú (MNy 1930, Cs Szabolcs m.), ormós~, tornyos~, fecske~, tarisznya aggató~: rövid~, meredek~, ko-

- porsófedélszerű, emelt, ill. kiálló csontú; **farsik** l. fark; **farlene** l. sercegő vi-
zenyő, üszök; **farhám** l. hám; **farhá-
mos** l. csökönység; **fartómirigy**, **csíra**
(Csü) (madár fartói bőrmirigye) =
glandula uropygii
- fáradt**, el~ (C), pilledt, el~ (Cs Bácska) =
fatigat/us 3; ~ság = -io
- farase**: tárgykór B. előtt tenyészetéből
készített védőoltóanyag
- farc**/men l. kolbász. ~minosa, ~n,
~nica l. fonalgomba, tárgykór
- fark** l. fark; **farkaesavató** l. bokros;
farkalt mag l. csikolt test; **farkpénz**,
farkapénz, **farokpénz** (Hof, Sz Csalló-
köz, Cs Győr m.), kötőfékpénz (Cs
Veszprém m.): az eladott állat gon-
dozójának adott borralaló; **fark-
rothadás** l. üszök; **farktorzsa** (Hof) fark-
karépjája (Sz Székelyf.) farkacsíkja,
farsika (Cs Bácska), kakukcsont (M) =
os coccygis, vertebrae coccygeae, uro-
pygium (κόκκος = kakuk, ennek cső-
réhez hasonló); **farkvágás** (Hof), fark-
csontkítás (KM), angolítás (T), kurti-
tás (Cs Alf.) = decurtat/io caudae;
kurtított, sutafarkú (Nyr 1909) =
-us 3
- farkas** = Canis lupus L. vő. gümö-
kóros bőrfekély. ~alma l. gyökér. ~eb
l. német~. ~fene, ~seb l. rák. ~fog
l. fog. ~gantatás, ~ügetés l. ügetés.
~göres l. dermedés. ~hályog, ~sötétje,
~vakság l. hályog. ~torok l. szá-
padlás
- farmat/ing**, ~ring l. hám
- farok**, **fark** (C) = cauda, δορυ; ~i =
-lis; **farkatlanok** (állatt.) = Anura;
farok/bojt l. szőr; ~kórság l. üszök;
~rágás l. hiánybetegség; **lófarok** (a
gerincevelő ágyéki, keresztirányú elágazó-
dása) = -equina; **esővát**~, **esuhat**~
(MNY 1915): düsszörű = -perpilosa;
patkány~ (Angy), **egér**~ (Nár), si-
lány~ (Hof), **suta**~, **csepű**~ (Nyr
1909): **kopasz**~, **gyérszörzetű** =
-calva; **ürű**~ (Mar: mozdulatlanul
lógó) = -vervecea
- farol** (HO, Cs Bácska, Veszprém m.),
fartol (HO Abaúj m., Sz Palócság,
Háromszék: hátuljával elmozdul) =
movetur
- farta!**, **fartó!** l. terelés
- fartó** (NytSz), ~hegy, csípő~ (Cs orsz.),
kereszt~, metszett~ (Zimm), csípő-
remek (Sz Szatmárnémeti), **frikandó**
(borjúé), **hóf** (Sz Brassó) (a felső- és
hátsó farizom húsipari megneve-
zése) = m. gluteus superficialis és me-
dius, m. biceps femoris, m. gastrokne-
mius
- farzsába** l. zsába
- fascicul/aris**, ~us l. köteg
- Fasciola** l. metélyféreg
- fastidio** l. utáloom
- fastigium** l. lázcúcs
- fasz** l. himvessző
- faszén** l. szén
- faszesz** l. szesz
- fat/alis**, ~um l. végzet
- fatányéros** l. pecsenye
- fatigat/io**, ~us 3 l. fáradt
- fattyas** (Cs Bácska), oklanka (Cs Szikszó)
(tenyészettsége előtt megvemhese-
dett) = praegravida
- favorit** l. kedvenc
- favus** l. kosz
- fazék** (C), **fazak** (HeG); csupor, göbre
(MA), bögre (Tsz, Cs Bácska), tégely
(Gya) = olla, ollula; **repedt** ~hang
(Az) (szűk nyíláson át örvénylő levegő
zöreje) = -rupta
- Fe.** l. vas
- febri/s**, ~lis l. láz. ~aphthosa l. száj- és
körömfájás. ~catarrhalis l. zsigora.
~puerperalis l. ellési láz. ~undulans
l. brucellosis
- fecundatio** l. termékenyítés
- fecse/fű** l. olaj. ~hasú (MNY 1917, Cs
Abaúj m., Bácska): fehérhasú;
~szőrű, ~tarka l. marhaszín
- fecskendezés** l. be~; **fecskendő** (MA) =
sipho; **Pravaz** ~: kis ürméretű, vé-
kony tűvel; **Raebiger-f.** ~: kenőcs-
tartályos ~; **rekord**~: üveghengerbe
köszörült fémdugattyúval. **Futó** (a ~

dugattyúszárának adagszabályozó tárcsája) = cursor

fecstej, főcstej (SzD, Hof, Sz Székelyf., Abaúj-Torna m.), guraszta (HO, Cs Bihar m.), gulaszta (Mok), csecstej (Nyr 1924) (a szülés után néhány napig fejhető nyúlós, hashajtó tej) = colostrum, neogala

fedez, földöz (Sz Dunánt.), úz, be~, fel~, meg~ (Sz Balaton mell., Cs Veszprém m.), hág, meg~ (GKat, Cs Bácska), megszőki (HO Csángók), szökődik (Tseh), megugorja (Cs Bakony), berget (Sz Háromszék) = coat admistrarius, taurus, vö. bagzik, cicerél, görget; **fedeztetés** (Cs orsz.), fajzás (C) = admissura; pusztai ~ (T), gulyabeli ~, ménesbéli ~: a ménék általában együtt vannak a kancákkal; félpusztai ~ (T), háremszerű ~: csak bizonyos időben engedik a mént a kancák közé; kézből~, házi ~ (T): a meghatározott mént eresztik a sárló kancára

fedőszőr l. szőr

fegyveres karóféreg (Zl) (ló vastagbélben élősködő fonalféregfaj) = Skle-rostom/um (Strongylus armatus), általa által a bélfodor verőérében okozott táglulat, eltömődés: ~ ~kór = -iasis

fegyvernekes ír (Tseh): seborvoslásra használt régi kenőcs (viasz, zsír, mandulaolaj)

fehér, fejtér = albus 3, λευκός, vö. lószín, marhaszín, szalonna; **fehérár, ~folyás** l. méhgyulladás; **fehéráru** (húskereskedelmi): szalonna, hár, zsír; **fehéredés** l. keselység; **fehérré** l. nyirokér; **fehérhasmenés** l. baromfiagyomáz; **fehérje** (Szily K.), **fehérnye** (Bug) (nagymolekulájú szerves vegyület) = albumen, azot (fr.), válfajai, ill. bomlástermékei: protein, proteid, proteinoid, fibrin, albumose, albuminat, acidalbumin, toxalbumin, pepton, enzim, proteose stb., **fehérjés, fehérjeszerű** = albuminosus 3, azoticus 3;

vérplasma fehérje/fogyottsága = hyp-albuminosis, ~ ~ szaporodottsága = hyper-, azotaemia; **fehérjevizelés** = albuminuria, albumosuria, azoturia; **fehérjeürítés** = azotorrhé; **fehérjekezelés** l. gyógyítómód; **fehérje meghatározás** (a savó~ kémiailag a Heller-f. gyűrűpróbával, mennyiségileg az Esbach-f. próbával mutatható ki) = albuminometria; **fehérlőtest** l. sárgatest; **fehérmáj** l. hasnyálmirigy; **fehérpecsenye** (Cs orsz.), **fejtérpecsenye** (Gvadányi: Pel nót.), **gömbölyűpecsenye** (Sz Kolozsvár), **gömbölyű felső, rózsza** (ÁL 1931); **a borjúé**: dió (Cs Dunánt.): **a feliginas farizom** = m. semitendinosus - **húsipari megnevezése**; **vö. pecsenye**; **fehérral tisztul** l. nadárzik; **fehér szik** l. tojás; **fehér taraj**: Favus fonalgomba által okozott betegség = achorion gallinae; **fehérvér** l. nyirok; **fehérvérsejt** = leukocyta, átmeneti ~: változó alakú, eosinophil ~: eosinszemcsét felvevő ~; **hízósejt**: sokalakú, magvas, basophil, nagyobbodó ~; **lymphocyta**: nyiroki -, esontelőli -; **mononuclearis** ~: egymagvú ~; **átmeneti fehérvérsejtszaporodottság** = leukocytosis; **fehérvérsejt/szaporodás** = hyper/leukocytosis, ~fogyás = hypo-, leukopenia (πενία = szegénység); **Leukocytozoon**: élődsi véglény (haemosporidium), az általa okozott vérfogyás = -osis

fehérvérűség (a fehérvérsejtek jelentékeny szaporodásában s a vörös vérsejtek fogyásában nyilvánuló betegség) = leukaemia, leukocythaemia, leukomyelosis; **nyiroki** ~ = lymphatica, lymphoemia; **tyúk** ~ = lymphomyelosis gallinarum

fehervonal l. vonal

Fehling-f. oldat: a szőlőcukor kimutatására szolgáló redukáló folyadék, vö. Trommer

fej (C), csőrül (Sz Göcsej), csúrol (HO), esel (Sz Balatonfüred) (kiüríti a tej-

mirigyét) = emulget; fejés = mulctus, fejési göb tehenészcsomó (tehénhímlős göb a fejő kezén) = variola vaccina; fe-jődény (Besz), sajtár, sétér, zsetér (Cs Bácska), rocska (Cs Bakony) = mulctra; fejős (Nyr 1885) (tejelő, tejhasonért tartott) = mulgibilis; friss~ (Cs Dunánt.), ujdón~ (Leib): leellett = neolactarius 3; nemfejős = immulgibilis; fejet (Gal) (nem oldódó anyagot finom eloszlásban tartalmazó folyadék) = emulsio; fejetesítés = emulgeatio

fej (S), fő = caput, κεφαλή; fejecske = capit/ulum; ~i = -alis; kétéfejű (C) = biceps, háromfejű = triceps, négyfejű = quadriceps, vö. torz; lefejezés = decapitatio; fejjúzás = cephalothrypsia. Lóteny.: egyenes~; kos~, juh~, horgas~, nápolyi~, félkör~; csuka~, dísznő~, ökör~; vénasszony~. Fejbél (Zimm): az emésztőszerv kezdeti (száj, garat) része; fejbetegség l. roncsoló orrhurut; fejelágya l. kutacs; fejcs = capitatus 3, ~csont l. elülső lábtő; fejetlen l. torz; feje veleje l. agyvelő; fejjgám (Bug) (az első nyakcsigolya) = atlas (a görög hitrege szerint Atlas tartotta vállain az eget); fejtető (Mu) = vertex; fejtűzés l. nyak; fejjvíz l. kergeség

fejjér / görög l. ólom; ~hályog l. hályog; ~hártya l. inhártya, vö. fehér~; ~ír l. ólom

fejlődés = evolutio, anaplasia (πλασσω = képezek) vö. kibontakozás. Kifejlettség = transvolutio, metaplasia. Hanyatlás = involutio, kataplasia, vö. visszaalakulás. Fejletlenség = agenesia, hypotrophia. Rendellenes / fejlődés = dysplasia, heteroplasia, túl~, túltengés (FL) = hyperplasia, hypertrophia. Tökéletesedő ~ = prosoplasia (lapos hámsajt hengeressé -, ez csilangóssá fejlődik). Hanyatló átalakulás = anaplasia (hengeres hámsajt lapossá alakul). Fejlődési = evolutio-

nalis, geneticus 3; ~rendellenesség l. torz; kifejlődési elmélet (a csírában kezdettől megvan minden testrés, amely később kifejlődik) = praeformatio; utőfejlődés tana (egyszerűbb szervekből fokozatosan fejlődnek a tökéletesebbek) = epigenesis; fejlődés tan (a fejlődésnek indult csíra alaki viszonyaival foglalkozó tudomány) = biogenia, embryologia, vö. csírafejlődés, származástan; állat ~ = zoogenia (γένεσις = fejlődés, ἐν = -ban, -ben, βρώω = csírázom); ~i alaptörvény (Häckel E.: az egyéni fejlődés a törzsfejlődés rövid ismétlése) = palingenesis. «Ontogenia recapitulatio est phylogenia» (πάλιν = ismét); egyéni ~ = ontogenia (τό ὄν = egyén); törzs~ = phylogenia, phylogenesis (φύλη = törzs); egy / őstörzs = monophyleticus 3, több ~i = polyphyleticus 3; őslénytan = palaeontologia (παλαιός = régi); fejlődik l. keletkezik

fék l. kötőfék

fekély (C), fekelvar (Bagonyai ráolv.), tūr (S, Sz Háromszék, közm.: «Közös lónak túros a háta»), türkelevény (Sz Cegléd, Halas), bitonya (Bug, Sz Székelyf.), fakadék (SzD) folyós seb, büdös seb (T), = ulcus (gen.: ulceris sn.), ἔλκος; fekélyes, túros, mervényes (Sz Rimaszombat), maligás (Cs Nagykapos) = ulcerosus 3; fekélyes nyirokgyulladás (Gram-positiv bacillus és genyococcus által okozott megrögzött betegség) = lymphangiitis ulcerosa eorum; fekélyes vakbél-májgyulladás l. vakbél-májgyulladás; fekélyesedik, túrzik (Sz Háromszék) = ulceratur

fekete = niger 3, black l. lószín, marhaszín; ~csomó l. festék; ~fene l. üszök; ~hályog l. hályog; ~higany l. higany; ~jegy l. fog; ~sár l. üszök fektetés l. kosarazás

fekvés = situs (-us); fordított ~ = mutatus 3 (pl. jobboldali szív); fekvésseb, felfekvés (Nár), átfekvés (Zl)

(fekvéses nyomástól származó zúzódás) = decubitus (decumbo = lefekszem)

fel l. epe

fél = semi/s, *ἡμισος*; ~ig hártás = -membranosus 3; ~ig inas = -tendinosus 3; ~holdképi = -lunaris; ~teke = hemisphaera; másfél = sesqui (1½)

feladvány = problema, *πρόβλημα*

félbenhagyó = intermittens

felbőr l. bőr

felcomb l. comb

félcsipejű l. csipő

feldmoeingi ló: bajor nehéz igás ló

felépül l. gyógyul

felett, fölött = supra (tárgy esettel)

felvaktság l. hályog

félfedes szárnyúak (a férgek egyik rendje, melybe a tetvek [Pediculida] és a szórtetvek [Mallophaga] is tartoznak) = Hemiptera

felfekvés l. fekvéses

fel-fúvódás (P), puffadtság (Angy), puffadás (Zl, Cs Bácska, Baranya m.), puffedség (Pe), puffedés (PL), szélkórság (T), szélkólika (Hof), dobkór dobvész (Zl), dobnayvalya (T), dob-dög (PL); i.: pókoz, megpókozik (Sz Szlavonia), pókot kap (Cs Nagykapos vid.); bélszorulás (Hof), hasdaganat (Nár) (gázfelhalmozódás miatt való gyomor-, ill. béltágulás) = tympanitis, helyesebben: tympania, meteorismus, emphysema, flatulentia (*τύμπανον* = dob, *μετεορισμός* = fel-emelés, *φύσα* = bélgáz, flatu/s = szél, -lus = fing); ~ elleni szer = carminativum (carmino = ~t eloszlatok)

fel-függeszt/és = suspensio; ~b készülék, sérvkötő = -orium

felhám l. bőr

felholdesont l. elülső lábtő

felholt l. halál

felhúsú l. sovány

felkar l. kar

félkosfej l. fej

félköresatorna l. fül

félmajmok = Prosimi (simius = majom)

fellengített (szilárd halmazállapotból gázneművé vált s lecsapódott) = sublimatus 3, vö. higany, kén

feloldó (Rác), oszlató, nyálkaoldó, köptető (szer) = solvens, re-, expectorans

felolvasztás l. gyömöszölés

féltrevelés l. szívás

felrúgó l. bokros

felsál, fösál, fösár (Sz Székelyf., Cs Alf., Dunánt.), szakadt/fösál, rongyos~, cafrangos~, sárpecsenye, búbjahús (Fr), fersály (SI): a combközeli izmok = mm. adductores húsiipari megnevezése

felső = superi/or, -us; a testen: feji = cranialis, száji = oralis

félszemű (Mu, Cs orsz.), félszemes (Cs Göcsej), kútbanéző (Cs Szatmár m., u. e. cigányul: dopasája kaki), mi-hók (Sz Zala m.) (egyik szemére vak) = cocles, vö. vak

felszerelés l. kellék

félszer l. szín; ~jászol l. jászol

felszívó = resorbens; ~dás = resorptio

feltétel, lehetőség = facultas; ~es = -tívus 3; ~ezés = supponatio; **feltétlen** = obligat/orius 3, absolut/us 3

feltevés = hypothesis

feltökri l. hererejtő

felügyel/és, ~b l. szemle

felül, rá, túl = super

felület (Bf), szín, felszín (MA) = faci/es, superfici/es; ~i = -alis, vö. terület; ~i lekötés [gáz, ill. folyadék laza rögzítése finom szemcséjű anyaggal (állati szén, agyag stb.)] = adsorptio, vö. gyógyítómód

felül/termékenyítés l. termékenyítés

felülvélemény = superarbitrium

felülvizsgálat = investigatio superior

felüz l. üzekedik

felvág (Gvadányi: Pel, Nót, HO Nádudvar, Cs Dunánt.): ügetésből vágatásba csap át

félvér l. telivér

felveri l. betegszik

felvigyázat l. megfigyelés

feminina l. ivar

femoro-patellaris l. térd

femur l. comb

fen l. járás

fené l. lépene, rák, üszök; ~bogár l. pöcsök; ~hólyag, ~torokfájás l. lépene

fenék (Dict) = fundus; gyomor~ = -ventriculi, ~ ~ mirigyek = glandulae gastricae; hüvely~ = -vaginae; méh~ = -uteri; szem~ = -oculi, vö. alap

fennálló szarvú l. szarvállás

fenntartás, tartózkodás = reservatio

fenntartó takarmány l. erély

fenőnyavalya l. idegbetegség

fennyen hág l. lejtőző

fényszáj l. ajak

feracitas l. tenyésztés

férel l. cicerél

ferde = obliquus 3

féreg (Besz), palack (Szi): 1. az állatország egyik törzse = Vermes, 2. a kisagyvelő középső domború része a két félteke közt = vermis cerebelli, 3. a nyelvlatli támasztó izomköteg régi elnevezése (Mu) veszettségi féreg = lytta, lyssa (régén kimetszették, mert azt hitték, hogy ezzel a veszettség kitörését megakadályozzák), 4. ~szerű kóros elváltozás régi megnevezése: **bőr~**, **kígyó~**, **féregmirigy**, vö. tárgykör; **féregatka** (R) (a pókfélék = Arachnoidea osztályába s a Linguatula nembe tartozó élősd) = Linguatula serrata s. rhinaria s. taenoides; fejlett alakja ember és eb orrában álcája = Pentastoma denticulatum kérődző és sertés belső szervében (nyirokcsomó, savós hártáry) élősködik; **féregatkakór** = linguatulosis; **féreg-hajtó** l. féregűző; **féregnyúlvány** (ember vakbele szabad végének csökevénye) = processus s. appendix vermiformis, **féregnyúlványgyulladás** = appendicitis, vö. függelékiszerv; **féregtan** = helminthologia (ἔλμινς, gen. ἔλμινθος = féreg); **féreg/űző**, ~hajtó, **giliszta elleni** (szerek) = anthelmin-

thica, vermicida, vermifuga; **fonal~elleni** = antinematoda; **szívó~**, **lapos~**, **galand~ elleni** (szerek) = anti-cestodea

férges / oltóvész l. gyomorférgesség. ~ **tüdőnyavalya**, ~ **tüdővész** l. tüdőférgesség; **férgesség**, **féregkór**, **giliszta-kór** = helminthiasis, vö. bél~, **gyomor~**, **tüdő~**, **tetvesség**

fermentatio, ~um l. erje/dés, -szto

ferox l. bokros

Ferrein l. húr

ferri-, **ferro-**, **ferru/go**, ~m l. vas

fertili/s, ~tas l. termékeny

fertőtlenít/és, csírátlantítás (sterilizálás)

= desinfectio, antisepsis, sterilisatio;

~**ő**, **posellenes** (Zi), **rothadás ellen való** (szer) (Ráczy) = desinfectans, antisepticum;

~**ő** **orvoslás** l. gyógyítómód;

fertőző, **meg~** (Németújvári glosszák), **förtőzők** (Debreceni K.), **förtőzlet** (T), **megszöki** (T, Cs Göcsej), **megvesztegetődik** (Ki), **megirtőzik** (Szék) = inficitur;

fertőzés, **fertézettség** (Margit-leg.), **ragályoztatás** (EK), **dög** (Debreceni K) = infectio;

némafertőzés (Manninger R. Kt 1937 43—44: külső

tünettelen~) = -muta; **önfertőzés** l.

fajtalankodás; **ön/fertőződés** (~ a

szervezetben levő, előbb ártalmatlan

csírától) = autoinfectio;

újra~ (gyógyulás utáni ~ u. a. kórokozótól) =

reinfectio; **fertőzéses** = infectionalis;

fertőző, **ragadós** = infectious 3, con-

tagiosus 3; ~ **anyag** l. ragály; ~**dési**

/ **arány**, **fogékonyági** ~ (a fertőzésnek

kitétek és a megbetegedettek közti

arány) = index contagiositatis;

~/**elvetelés** l. brucellosis;

~/**keresztbénulás** l. bénulás;

~/**kevésvérűség** l. vérefogyottság;

~/**nyúltelőlébénulás** l. Aujezsky;

fertőzött = infectus 3

ferul/osis: a ~a communis növény által

okozott mérgezés

fervor l. látz

festék (Dict), **festeny** = pigment/um,

melan/in, haemofuscin;

~/**lerakodás**,

~/**zetttség** = -atio -osis, -ismus; ~es

daganat (ÁL, 1906 Zimm), fekete/csomó (Hof), ~ csomagok (Zl) = melano/ma, -carcinoma, -sarkoma; zsírszerű szervezeti festék = lipo-chrom; festékhányók (Cs) = leuko-pathia, vitiligo; festő módszer, bakteriologiai ~ ~ = tinctura bakteriologica; Ziehl-Neelsen ~ ~ e, karbolos fuchsinnal, Kühne ~ ~ e, karbolos methylenkéekkel; Löffler ~ ~ e: methylenkéekkel; Gram ~ ~ e: karbolos gentiana ibolyával, melegítve, leöblítés, utánfestés jód-jódkáli oldattal, leöntés után színtelenítés töm. szesz-szel; ellenfestés = contrast~: hig. karbolos fuchsinnal; Gram / pozitív: a festődő~, ~ negatív: a nem festődő. Tokfestés = tinctura capsularis, Gabbet-Fränkell-f.: karb. fuchsinnal melegítve, színtelenítés kénsavval, ellenfestés methylenkéekkel. Pfeiffer-f. ~: szövet~ karbolvizes fuchsinnal, kivonás ecetsavas szesz-szel; festvény (Gal) (gyógyszeranyag szesz-szes oldata v. l.: vonata) = tinctura (tingo = festek); gyűszűvirág ~ ~ = digitalis; jód~ = -jodi; strophanthus ~ ~ = strophanti; üröm~ = -absinthii; zászpa ~ = -veratri

fésű (C) = pecten; ~csont, fan~ l. fan; szem~ l. érkártya; ~s = pectineus 3; ~s gyapjú (Ró) (hosszú, ~lhető) = lana pexa; ~izmok (a szívfülcében) = mm. pectinati

fészek (MA), fész (HB), bűg (Tsere) = nidus; ~alja: egy költésből való, vö. alom; ~fentő (SzD): a ~ben utolsó-nak maradt, gyengébb; fészektójas (Cs Somogy m., Tolna m.), kuku (Somogy m.), palasztójas (Gya), palasztójas (Sz Zala m.), palozsna (Sz Győr m., Cs Csenger, Földeák, Lengyeltóti), paluzsna (Cs Csallóköz), polozsna (Cs Bácska, Kondoros), polozsnya (Cs Somogy m.), polozsnak (SzD), polozsa (Cs Boldog, Dány, Kiskúfélegyháza), polosna (Sz Szeged), polostójas (Cs Bihar m.), monytojas (Cs Gelse) (az

orsz. használt szláv mesterszó arra utal, hogy a magyarok a tyúktenyésztést a szlávoktól tanulták, vö. Cs ÁL 1935. 4.) = ovum pelliciosa; fészkes-fene l. rák; fészkek ver l. betegszik fészít/és, nyujt/ás = extensio, tensio (extendo = feszítetek); ~ett, ~ott, kiterjedt = -ivus 3; ~ő, ~ó = -or; túl~ás = hyper-ío, vö. hajlítás; feszültség, zsong (MNY 1919), izgalom = tonus, τόνος; esökkent ~ = hypo/tonia; ~hiány = a-; túl~ = hyper-; feszes = tonicus 3, kóros izgalmi állapot = tonia, a n. vagus ~ ~ ~a = vagotonia, vö. erősítő

fetur/a, ~us 3. l. tenyésztés

fetus l. magzat, vemhes. ~in fetu l. torz

fiadz/ik l. szül. ~tató (Sz Sárospatak, Cs Bácska), kutrca (Cs Győr m.), katroc (Cs Bakony), kec (Sz Hajdú, Szaboles, Szatmár m., Bodrogköz) (elrekesztett malacoztató) vö. ellető

fialás l. születés

fiat l. lenni

fiatal, ifjú, gyermekded (MA, Tak) = juven/is; ~ítás l. Steinach; ~os = -ilis; ~ság = -tus, vö. életkor

fibelek l. láb

fibr/a, ~illarís, ~illum, ~osus 3, ~um l. rost; fibrin/a, ~osus 3, ~uria l. rostonya; ~ogen l. vérsavó; fibro-epithelioma l. hám/daganat; ~ma l. -szöveti-; ~sarkoma, ~ma sarkomatodes = rostszövetű, rosszindulatú daganat

fibula, ~ris l. alcomb

ficam/odás = luxatio, fél~ = sub-;

~odik, ki~, kimenyül (C), minyul, menül (Tseh), marjul (Gy), megcsuklik (De «megezokék»), iszomodik (Sz Somogy m.), csikkan (Sz Székelyf.), bicaklik, ki~ (Cs Bács m.) = eluxatur, vö. rándul

fidejuss/ío, ~or l. szavatos

field l. mezőny

figyel/és, ~ő l. szemle

Filari/a (Setaria, Thelazia): a fonal-

férgék egyik csoportja; ~osis = ~
által okozott betegség

filix l. páfrány. **Filmarion**, aspidinofilin: páfrány gyökértörzsének aetheres kivonata, féregűző

filit/er, ~ratio, ~ratum, ~rum l. szűrés

filament/osus 3, ~um, filiformis, filum l. fonál

limbria l. sallang; ~e tubae l. ördög-harapás

ling l. felfúvódás

finish l. végiram

finom = subtilis, vö. durva

fintoros l. gömböc

firmus 3 l. merő

fiscus l. kobzó

fiser l. csiszár

fissura l. hasadék

fistula l. csőseb

fitos l. állás

fityegő l. bakló, konya, pulyka

fityma, fitymány (NyuSz), előbőr (RácZ), száka (Tseh), makktyú (Bug) = praeputium, posthion, πόσθη; **kérodzön**: **esőke** (Cs Bácska), csekágy (CzF); **vaszorába (nadrágra) vizelő** (KM) (vizeleskor a himvesszőt nem ereszti ki a ~ból) = mingens praeputium; **fityma/gyulladás** = posthitis; ~kő l. kőképződmény; ~szűkület, makkörv (Ball) = phimosiis, para-. (φιμώω = összefűzők); **patáson**: **vaszora**, **vaszara** (Tseh, Sz Székelyf., HO Ormány-ság, Cs orsz.), **vaszar** (Ném), **vacora** (Sz Veszprém m.), **monyhüvely** (T), **monyatokja** (Cs Győr m.), **tömlő** (Leib)

lix virus l. ragály

fiziologias gyűrűzöttség l. közel látás

fjell-marha: szarvatlan svéd hegyi~, tejelő; fehér alapon barna színfoltok

flagell/ata l. véglény; ~um l. ostor

flamand, **flandriai**, **vallon ló**: nehéz-, félkosfejű belga igás; ~ ~ **marha**: északfranciaországi egyszínű, barna östulokfajú, lapályi tejelő

flatul/entia, ~us, **flatus** l. felfúvódás

flavus 3 = sárga

flex/ibilitas, ~io, ~or, ~ura, ~us l. hajlás

flocculatio (Ramón) = pelyhezés (Cs): különleges praecipitatio, mely az antitoxikus vérsavó hatásfóknak megállapítására alkalmas; a ~ra képes toxoid a szervezetben antitoxint termel (flocculus = pihéske)

flor/a (a virágok istennője): bizonyos vidékre jellegzetes növényzet, ill. szervre v. betegségre jellegzetes bakteriumcsoport, vö. fauna; ~es l. virág; ~idus 3 = virágzó, hevenyész

fluctuatio l. hullámlás

fluidum: folyékony gyógyszerkészítmények gyűjtőnevezése

fluor: a halogen csoportba tartozó elem, jele: F. ~ albus l. méhgyulladás

flyer l. röpke

locus l. góc, gyűjtőpont

fodicatio l. túsás

fodor l. kondor; ~bél l. bél; ~háj l. cseplesz

foenum l. fű

foet/idus 3, ~or l. bűz, ~ura l. szaporodás, ~us l. magzat

fog (S) = dens (dentis), δόδους (δόδοντος); részei: ~gyökér = radix; ~nyak = collum; ~korona = corona; **rágólap** = facies masticatoria; **bemélyedése a kupa** (Mi) s folytatása a **kupanyom**; **állandó** ~ = permanens; **váltó**~, csecs~, **tej**~ = caducus, deciduus, s. lacteus; **metsző**~ = incisivus, ezek közül a két középső: **fogó**~, a két szélső: **szeglet**~, a két közbenlevő: **közötti metszőfog**; **szem**~, **agyar**~, **farkas**~, **eb**~ = caninus; **záp**~ (Mu), **örlő**~, **bak**~ (Tseh) = molaris, ezek közül a három első: **előzáp**~ = praemolaris; **fej**l. **rendell.**: **esőkevényes**~, **hiányos fogazat** = defectus s. absentia dentium, oligodontia; **számféletti** ~ = supernumerarius, polyodontia, pleiodontia; **fogbél** (a ~ ér- és idegállománya) = pulpa; **fogbél/üreg** (kóros hézag) = porodontia; **fogcement** = substantia ossea; ~ **elefántcsontállománya** (a

dentin- és a mészállomány) = subst. eburnea; ~ ~ likacsosság (kóros üregek) = odontoporusis s. dentinoporusis, vö. lik; ~zománc = subst. adamantina; fogesillag, magnyom (a lekopott lófog, csuta gyökérürege) = cavum radialis; fogesikorgatás (C) = odontoprisis; fogesőseb = fistula dentis; fogdaganat = odontoma; fogfájás = odontalgia, -agra, dentagra; foggyulladás = odontitis; foghíjas = edentatus; foghiány = retentio dentis; foghús l. iny; foghúzás = edentatio; fogidomítás, fogigazítás = orthodontia; fogkő l. kőképződmény; fogmeder = alveolus, dentale; fogorvoslás = odont/iatría; ~ ~tan, fogászat = -ologia, stomatologia; fogtúlnövekedés = exsuperantia dentis; fogzás (C), hasadás (Máty) = dentitio
fogadás (tét az egyik versenyző nyeresi eshetőségére) = sponcio
fogadtató (Sz Heves, Cs Veszprém m.: rekeszték a szopni nem hagyó anyáknak ivadékaival való összezárására) = claustrum, vö. ellető, ketrec, rekeszték
fogamz/ás l. termékenyülés; ~ik (Ball), fogan (Széch), foganik (Sz Székelyf.), foganodik (Sz Bars m.), fogamodik (Cs Bács m.), fogantatik (Ma), fogonszik (Sz Háromszék) = concipitur
fogat, koesi, hintó, szekér, tal(y)iga, kordé = vehiculum. A befogott állat száma szerint: egyes~, kettős~ (vö. nyerges, rudas), hármass~ (vö. előre-, koppantóra-, széltire fogni), négyes~ (vö. gyeplős, ostorhegyes), ötös~ (debreceni~: három elül, kettő hátul)
fogékonyság (Bug) = facultas capiendi, vö. hajlam
fogja l. betegszik; ~ a fájás l. vajúdik
foglat, összefoglalás = compendium, synopsis
fogó (C) = forceps; mag~, golyó~, habarc~: kanálszerű pofákkal; Ferguson~: erős kettős fogazattal; tű~ = acupium, vö. csiptető
fogtatás l. termékenyülés

fogyasztás = consumptio; köz~: általános ~; magán~: saját célú
fojt/ás l. hurkolás; ~ott l. pecsenye
fok = gradus; ~ozatos = -alis, successiv/us 3; ~ozatosan = -aliter, -e
fóka l. nyáj
fokfal l. pata; ~típró l. állás
fokozó l. hőmérő
fóli/a, ~um l. levél
follicul/aris, ~us l. tüsző; ~in: petefészektüsző hormonja, a méhet és a tejmirigyet növesztí, vö. lutein
folt (MA) = macula, vö. nyáj; csirafolt l. petesejt; infolt (megvastagodás a szívburkon) = -albida s. lactea; petees (Gya), patécs (Sz Vas m., Gömör m.) (pontszerű vérfolt) = petechia; sárgafolt l. ideghártya; véraláfutás = ekehemosis (χρμός = lé); véresík = vibex, stria, vö. beivódás, bőрпиrosság, szaruhártya
folyadék = liquor; Burow-oidat = -aluminii aceticí; lysol = ~ kresoli saponatus; magzatvíz = -amni; perhydrol, peroxygenol = -hydrogenii hyperoxydati; szívburok ~ = pericardii; vasas fehérje-oidat = -ferri albuminati; vaschlóríd-oidat = -ferri sesquichlorati; gerinevelő-folyadék = -cerebrospinalis; vérsavó = -sanguinis; folyékony = liquidus 3; elfolyósítás = liquefactio; elfolyósodás = colliquatio, vö. összefolyó, szétfolyó
folyás, ki~ = fluor, vö. --rroë; fehér~ l. méhgyulladás
folyat l. üzekedik
folyó = fluens; ~epe l. pók; ~keh l. mirigykór; ~seb l. genyszalag
folyosó l. csúz, mirigykór, orbánc, rák, zsába
folyos seb l. fekély
folytonos, folyamatos = continu/us 3; ~ság = -itas; ~sághiány = laesio continui(tatis)
fomentum l. borogatás
fomes l. tapló
fonák = paradox/us 3; ~ság = -ia, -on

- (παρά = ellen, δόξα = (nézet) vö. viszszasság)
- fonal** (C), **cérna** (Dict) = filum, filamentum/um; ~as = -osus 3; ~szerű = filiformis; **selyem** ~ = sericeum; **fonalféreg** (SI) [a férgek (= Vermes) törzsében a fonalféregfélék (= Nematelminthes) altörzsébe tartozó élőski osztály] = Nematodes, Nematoda, vö. bányaféreg, Filaria, gégecsőféreg, hajszálféreg, orsóféreg, ostorféreg, Strongylus, szőrféreg, Trichinella, Tricho- (νῆμα = fonal) ~ **elleni szer** l. féregző; **fonalgomba** (fonalszerű, alsórendű kórokozó gombacsoport) = hyphomyceta, ~**betegség** = hyphomycosis, streptomykosis (σφηνα = szövevény); **ember és ló** ~ ~e = (a Sporotrichon equi által okozott genyecsomóképződés) = sporotrichosis, aktinophytosis, pseudoaktinomykosis; **szvmarha** ~ ~e, bőrféreg = streptotrichosis farcinica, lymphangiitis farcinosa, farcin du boef (fr) (farcimen = kolbász) **Tembladera** (spanyol szó = lóbálás): a Festuca Hieronymi fonalgomba által okozott mérgezés (Délamerika)
- fonalóc**, ~**kór** l. Trichinella
- fonat**, **fonás** (MA) = plexus (~us, hn.); **hasi** ~ (a bélmozgást lassító ideg) = -coeliacus; **kar** ~ (a kar körül fonódó ideg) = -brachialis; **repkény** ~ (Zimm), **vást** ~ (Bug) (a gyújtóérnek az ondózsínóron a verőér körül való fonódása) = -pampiniformis
- Fontana** l. szívárványhártya
- font/anella**, ~**iculus** l. genyszalag, **kutacs**
- fonnyadó**, ~**asztó**, ~**ó** l. abalé; ~**asztás** l. áztatás
- foramen** l. lik
- foreeps** l. fogó
- fordul/ás**, ~**at** = versio, tropismus; előre ~ = ante-, hátra ~ = retro-, visszaz ~ = reversio; ideg felé ~ = neuro-, nap felé ~ = helio-, kémiai szer felé ~ = chemotropismus; **okra/fordulás** = aetio/tropia, vö. kórok; **szervre** ~ = organo- (a szer kémiai rokonsága nagyobb a szervezet sejtjei iránt); **forduló** = vergens; össze ~ = con-, szét ~ = di-, varus 3; **fordít/ás** (MA) = vers/ura; ~**ó**: ~or (verto = fordítok) vö. hajlás
- forensis** l. törvényszéki
- forogat** l. koslat; ~**ás** (MA) = rotat/io; ~**ó** = -or (roto, στρέφω = forgotok)
- forgó** l. comb; ~ **esigolya** (a második nyakcsigolya) = epistropheus, axis; ~**lábú** l. állás; ~s l. eszpözületi gyulladás
- formaldehyd(um) solutum**: 40%-os formalin, edző, fertőtlenítő
- form/alismus** l. alakiság; ~**ula** l. alak
- fornix** l. boltozat
- forog** l. koslat
- forradás** l. heg; ~**alt tej** l. quajak; ~**ázat**, **öntelék** (T) (gyógyító növény hatóanyagának kivonata forró vízzel 10-15 percen át) = infusum; ~**ó** hideglelés, ~**óság** l. láz; ~**ok** = ferveo
- fortélyos** l. csökönyös
- fortis** l. edző
- fosás** l. hasmenés
- fossa** l. árok
- foszor** = phosphor/us, vö. sav
- fót** l. nyáj
- Foth-l.** festés a lépfene bacillus elkülönítő kimutatása rothadó hullából: a felkent készítmény levegőn való szárítás után két percig Giemsa-oldattal festve, leöblítve; a lépfene B. burka élénk vörös, a többi bakt. kék
- fovea** l. árok
- Fowler** l. oldat
- fő** l. fej; ~**velő** l. agyvelő
- födöz** l. fedéz
- főér** l. ér
- föld** l. agyag
- földközi-tengeri láz** l. brucellosis
- fölfuvalkodás** l. keh
- fölfúvódás** l. felfúvódás
- főlé** l. mén
- főlött** l. felett
- főlöz**: leszedi a tej felülülő zsíráját, a tejfelt.
- főlsál**, **főlsár**, **fősal** l. felsál

főtt l. főzött szó a főzésre szólnak

főveny/daganat = psammoma; ~kő l. kőképződmény

főz/és (C) = coctio; ~d = coque!; ~et, főtt lé (C) (gyógynövényből ~éssel kivont hatóanyag) = decoctum; ~ött, főtt = elixus 3; ~ő próba: vizsgálati mód pl. a hús vizeletszagának, a vizelet fehérjetartalmának megállapítása stb. céljából

fractio, ~ionatus, ~ura, ~us; fragilis, ~mentum l. tör

frane, ~ia kórság, ~ság l. gümőkór, ivarszervi hólyagos kiütés

francia / állás, ~s l. állás; ~ kosorrú nyúl: kosfejű, nagy és széles füle kétoldalt lóg; a nőstény nyaklebenyes; rövidszőrű, húsa hasznosító

frantzu léreg l. tárgykór

frank marha: Bajorországban a Majna vidékén kitenyésztett nagyhomlokú, sárgás, veres-barna, hármás hasznú

freiburgi marha: Svájc Freiburg kantonában kitenyésztett fekete-tarka vegyes hasznú

fremitus l. dörszőlőzörej, zúgás

frendor l. csikorgatás

frenu/lum, ~m l. fék

frequen/s l. szapora, ~tia, ~ság

frieando, frikandó l. fartó

Friedmann-l. oltóanyag l. gümőkór elleni oltás

Friehel-f. lábnyújtó: mankós lábvég

kifeszítésére szolgáló készülék

frig/iditas, ~or l. kéz

friss l. új; ~ fejős l. fejős; ~tők l. hivesítők; ~vérű l. bokros

fríz marha: Hollandiában Friesland vidékén kitenyésztett fekete-tarka, síksági őstulokfajta tejelő

fron/s, ~talis, ~tosus l. homlok

Fröhner Jenő dr. a berlini ao. főisk. tanára, a MOÁE külf. lev. tagja, számos alapvető szakkönyv írója

fructus l. termés

frustum l. darab

fű l. prüsszég; ~jős l. kehes; ~jtat l. liheg

fuliginosus 3 l. marhaszín

fullad (Ball), nyúvad, ~oz (Sz Székelyf.), rekken (Kr) (levegőhiány miatt elpusztul) = suffocat; ~ás = -io; ~ozás l. keheesség, lélekzés

fullasztás l. hurkolás; fuldoklás l. kehe, lélekzés

fulvus l. lószín, sárga

fum/igatio, ~osus, ~us l. füst

functio, ~nalis l. működés

fundamentum l. alap

fundus l. fenék

fungus l. gomba

funicul/itis l. ondozsinórgyulladás; ~us l. zsinór

furca unguiae l. nyír

furfur l. korpa

Furioso: a mezőhegyesi ménes angol fv. lőtörzse. A ~ (olasz szó = őrgöngy) nevű angol telivér mén 1842-ben került Mezőhegyesre

furuncul/osis, ~osus, ~us l. kelés

furvus l. marhaszín

fuscus l. lószín

fus/iformis, ~us l. orsó, olvasztott

fut = currit; ~ás = currus; ~os, meg ~ l. üzekedik; ~osó mirigy l. mirigykór; ~ószár, ~tatószár l. jártatószalag; ~ótűz l. sertésorbánc

futor: szénsavas takarmánymész

fúvás = sufflatio; ki ~ = ex -; beszívás = in -

fuvora l. csőseb

fű (C) = herba; széna = foenum, görög ~ lepkeszeg (Pe) = Trigonella - graecum

függelék (a méh ~részeinek gyűjtőelnevezése, méhkürt, petefészek stb.) = adnexae (adnecto = hozzáfűzők); ~szerv = appendix; here ~ ~ (folyadék tartalmú hólyagocska, a magzat Müller-f. csőve maradványa) = - testis s. hydatidis Morgagni; méh ~ ~ (a méhvel és hüvellyel azonos Müller-f. cső maradványa) = uterus masculinus, vagina masculina, uterovagina masculina, uterus s. sinus prostaticus; mellékhere ~ = appendix epididymidis;

remese~ = - epiploicae, vö. féregnyúlvány, mellékherceső, mellékpetevezeték
függ/élyes, ~öleges = verticalis, segmentalis
függér l. ér
függő l. bakló; ~csepp, nedves kamra: felfordított fedőlemezen függő folyadék a tárgylemez hornyában mikroszkópi vizsgálata
függőly l. szemölcs
fűkőröm (Sz Halas, Sopron m., Cs Dunánt.), kiskőröm (Hő Hajduhadház, Cs Abaúj-Torna m., Pest m., Szabolcs m.), fattyúkőröm (Cs Bácska), fattyúcsülök (Zimm) (a csülkösök talajt nem érő páros kőrömképződménye) = unguicula
fül (S); fülkagyló, külsőfül = auris, auricula, οὖς, ὄτος); hallókészülék = apparatus auditus; fülfájás = otagra, otalgia; belsőfül, tömkeleg (Bf) (= labyrinth) részei a) **tor-nác** = vestibulum, b) **esiga** = cochlea, c) **ívjáratok** (Bug), félkörécsatornák = canales semicirculares; **fülkürt**, **Eustach-f.** ~ (a dob- és garatüreg közti tágulat) = tuba auditiva s. pharyngotympanica; patáson légzaeskó = saccus aërophorus s. diverticulum tubae auditivae, gyulladása = catarrhus sacci aërophori s. aërocystitis; **hallóesontocskák** l. kalapács, kengyel, üllő; **középfül** (a dobüregi rész) = auris media. **Füllesztet** = otologia. **Fülfék** l. pipa. **Fülfolyás** = otorrhoëa.

Fülgulladás = otitis. **Füli, fülhöz tartozó** = auricularis. **Lótenyésztésben:** felálló~, hegyezett~, fecskefarkos~ (Nyr 1909): függőleges; **tehen~**, **csákó~**: vízszintes; **disznó~**, **kajla~**, **csapott~** (Nyr 1909): lógó~; **szamár~**: nagy; **egér~**: kerek; **nyúl~**: hegye szétáll. **Fültömírigy** (MA) (páros nyálmirigy) = glandula paroti/s (παρά = mellett); ~i = -deus 3; ~gyulladás = -tis, mumps; ~vezeték = D. -deus s. Stenseni. **Fülhiány** (fejl. rendell.) = anotia, aotia
fülledt = fervidus 3
fürdő (C), **ferdő** (S) = balne/um; ~orvoslás l. gyógyítómód; ~tudomány l. -ologia
fürészes = serratus 3, vö. fésűs; ~izom l. oldalas
fürt l. pászma; **fürtgomba** (Cs: szőlőfürtszerűen csoportosuló gomba, coccus [Botryomyces, Diskomyces, Botryococcus, Mikrocooccus] által okozott daganat) = botryomykoma, mykodermoid, mykofibroma, granuloma; **fürtgombakór** = botryomykosis (βότρως = szőlő, μύκη = gomba); **fürtös** l. gubás, juh; **fürtszőr** l. szőr
füst (Gy) = fum/us; **füstölés** = -igatio; **füstölt hús** = caro -o durata; **füstös** -osus 3, vö. marhaszín
fütye-lotya l. selejt
füvellő l. legelő
füzemény (Ném): négyesével összekötött löszállítmány

G

gabanc, gabbanes l. gebe
gácsér (Gya, Tsz Zemplén, Székelyf., Cs orsz.) (hím kacsa, kan réce) = anas masc.; ~oz, ~ozódik l. cicerél
gacsos l. állás
gádor l. előcsarnok
Gadus l. olaj
gágog (C), **gegög** (Szik), **gágároz** (Sz Me-zótúr) (kiabál a lúd) = gingrit anser

galak/tase l. erjesztő; ~tia l. tejelés; ~togogus, ~tophorus l. tejképző; ~tophoritis l. csecsg; ~toplerosis l. tejelés; ~tose l. tejcukor
galamb, házi~ = Columba livia
galandféreg (Bug), **szalagféreg** (P), **pántlikagilisza** (Cs Alf.) (a laposférgek [Cestoda] osztályába tartozó izelttestű belső élősködő faj) = Taenia; **galand-**

férgesség = taeniasis. Horgasfejű galandféreg (ember belében) = *Taenia solium* s. *armata*, fejletlen alakja: sertésborsóka (sertés izmában) = *Cysticercus cellulosae*; borsókakór (Zl), borsókanyavalya (Angy) = *cysticercosis* (κύστις = hólyag, mn. : borsókás, borsós (PPB), magyarós (Cs Göcsej), lencsés (Sz Dtúl), bringás (Sz Kapnikbánya) = *cysticercoticus* 3. Hízalt galandféreg, símafejű ~ (ember belében) = *Taenia saginata*, fejletlen alakja: marhaborsóka (szvm. izmában) = *Cysticercus bovis* s. *inermis*. Terjedelmes galandféreg (kérődöz belében) = *Moniezia* s. *Taenia expansa*. Kergeféreg (Ka) (eb belében) = *Taenia coenurus* s. *multiceps*, fejletlen alakja: hólyagféreg (juh agyvelejében) = *Coenurus cerebralis* s. *multiceps ovis*, vö. kergesség. Rivókaféreg (Ka) (eb belében) = *Taenia echinococcus*, fejletlen alakja: rivókatömlő (H), síróka (Sz Hegyalja), sokfejű bellény (KBM) (májban, tüdőben stb.) = *Echinococcus granulosus*; egytömlőjű ~ = *Ech. unilocularis*, polymorphus s. *cysticus*, többtömlőjű ~ = *Ech. multilocularis* s. *alveolaris*; rivókaférgesség = *echinococcosis* s. *hydatitosis verminosa* (έχινος = sünn, κόκκος = mag). Eb galandféreg = *Dipylidium caninum* L., *Taenia canina* s. *cucumerina* s. *elliptica*. Maeska galandféreg = *Taenia crassicolis*, fejletlen alakja: *Cysticercus fasciolaris*. Baromfi galandféreg fajok: *Amoebotaenia*, *Aporina*, *Botrycephalus* s. *Diphyllobotrium*, *Chonotaenia*, *Davainea*, *Dikraniotaenia*, *Drepanidotaenia*, *Hymenolepis*, *Mesocestoides*, *Metroliasthes* stb. Galandféreg fej = skolex. Fejletlen galandféregtömlő = *akephalocysta*. Hólyagtalan borsóka = *plerocercoid* (πλήρης = telt, κέρκος = fark). Galandféreg-űző l. féregűző

galea l. süveg
Galenus, Claudius ~ Γαληνός. Kr. u.

130—201 v. 210-ig Rómában élt görög orvos, a kísérletező élettan alapvetője. Nyolcvannál több orvosi munkát írt, melyek révén roppant tekintélye évszázadokon át megakasztott minden haladást Vesalius és Harvey fellépéséig. Nevét azonosították az orvostudománnyal: «~ dat opes, Justinianus honores»: ~ gazdaságot, J. méltóságot ad. ~i készítmény: nővényi orvosság. Galenismus (a testnedvek befolyása a vérmérsékletre és a betegség keletkezésére) = *humoralpathologia*, vö. kórtan

gálicikó (C), fehér ~ l. cink. kék ~ l. réz, zöld ~ l. vas

Galle l. pók

gallérhús l. nyak

gall/ina, ~us l. tyúk

galloway (ang. e. gellové) marha: észak-angliai őstulok, szarvatlan, göndör, feketés-barna szőrű, hússal hasznosító gallyesűcs = summitas (a borókafevő [Juniperus Sabina] ~a orvosság)

gallyas, gajjas l. szarvállás

galopp l. vágatás

Galton l. visszautés

Galvan/i: a fémek érintkezésekor keletkező villamosság (= ~ismus) felfedezője; ~okauter, ~ometer, ~oskopia, ~otherapia: a ~ismus alkalmazása égetésre, áram/mérésre, —kimutatásra, ill. orvoslásra

gama, ~es, ~nes l. gebe

gáma/s-, ~tlan oldal l. oldalas

gamas/osis, ~us l. Raillietia

gamba l. pata

gambiai láz l. trypanosomiasis

gameta l. öröklés

gamó l. gebe

ganaj, gané, ganéj l. bélsár

gáncs l. hiba

gangli/a, ~on, ~um, glia l. idegduc

gangos l. lejtőző

gangraen/a, ~osus 3 l. üszök; ~ mphysematosa l. sercegő —

gántáros l. csikarásos

gantat l. üget

garangyag l. pörk
 garat l. torok; ~ – mandulagyulladás l.
 mandulaszorítás

Gartner l. vezető

Gärtner-f. csoport: a Bakt. enteridis és
 válfajai

gast/er, γαστήρ; ~ricus 3 l. gyomor.

Gastin: rozsféreg elleni készítmény
 (Chinoin); ~ricismus, ~ritis, ~rosis
 l. csömör; ~rodiscus: ló és szvm.
 bélesővében élősködő laposféreg; ~ro-
 enteritis l. csikarás, gyomorbélgyulla-
 dás; ~roknemius l. lábikra; ~roma-
 lacia l. gyomorlággyulladás; ~romykosis
 l. bradsot; ~rophil/osis, ~rus l.
 bagócs; ~rophrenitis l. hashártya-
 rekeszizom gyulladás; ~roskopia l.
 gyomorvizsgálat; ~rula l. csirafej-
 lődés

gát (Bug), köztihús (Rác) = perine/um;
 gáti = -alis

gátor/köz, ~lemez, ~üreg l. előcsarnok,
 mellhártya

gátverseny l. verseny

gatyás (Cs Bácska: tollaslábú tyúk) =
 pes plumosus

gavallérhús (Fr): a felkarizmok hús-
 ipari megnevezése l. kar

gayal (hátsóindiai tulokfaj) = Bos fron-
 tosus domest.

gazdag l. dús

gazdagyalázó l. sovány

gaze l. szövet

gázbuborékkór (Cs) = emphysema me-
 senteriale bullosum, pneumatosis cy-
 stoides intestini; gázoedema l. bradsot,
 rosszindulatú vízenyő, sercegő/üszök,
 ~ vízenyő

gebbed l. hull

gebe (HeFab, Cs orsz.), gabanc (Petőfi:
 Vándorélet), gabbancs (Sz Rábaköz),
 gubánc (Sz Kisújszállás), gama (Sz
 Békés m.), gamacs, gamancs (Sz Tolna
 m.), gamó (Cs Bácska), gibercs (Sz Fél-
 egyháza), murga (Sz Székelyf.), pacér
 (Sz Baranya m.), digdánacs (Sz Vesz-
 prém m., Cs cigány szó: dikle dang =
 nézd a fogát), diklene (Jókai: Két-

szer kettő négy; Cs Alf. cigány szó =
 dikh chasz = köhögős), graszt (Sz Ada,
 Cs Bácska cigány szó = ló), dög
 Széch), mangel (MNY 1934 Jászksisér
 Cs cigány szó manglesz = kérdő
 olcsóbban) = equus exhaustus carne
 et viribus

gece l. kacs

geda, gedő l. gida, szarvállás

geel dikkop l. kék nyelv

gege, gege, góg (Gy), gegő (Sz Szeged) =
 laryn/x, λάρυγγ; ~hez tartozó, ~i =
 -gealis; ~fedő, nyeldekklő (MA), nyel-
 dek, nyelőcsap (C), ~fő (Kov) = epi-
 glottis, hypo-, gurgulio; ~hurut =
 -gitis; ~metszés = -gotomia, ~
 metsző = -gotom; ~/pore l. ékalakú
 ~, gyűrű~, kanna~, pajzs~, szarv-
 porc; ~szükület = -gostenosis;

~fűkőr = -goskop; ~vízenyő =
 oedema glottidis; ~zsák (emberszabású
 majom, Morgagni-f. tasakjának páros
 kitüremkedése) = diverticulum -geale.
 Gégeeső (Boe), légsző (Bug), légzőcső
 (Dely), lélekzőcső, lehellőcső (Angy).
 lélekcső (Pe), lélekzetcső, levegőszívó-
 cső (Ném), gőcsip (Bug), lélekzetvívő
 gége (C) trachea (τραχήλις = egyenet-
 len); ~be fecskendezés = injectio
 -alis; gégeesőféreg (Ka) = Syngam/us
 (fonalféregfaj), ~kór = -osis; gége-
 esőhurut = trache/itis; gégecső, ~höz
 tartozó = -alis; ~metszés = -oto-
 mia, ~metsző = -otom; ~-tüdő-
 esőgyulladás = -o-bronchitis; gége-
 esővezés = intubatio, tubage (fr. e.
 tubázs)

gegőg l. gágog

geher l. sovány

gelatina l. kocsonya

gelyva l. golyva; ~kelevény l. mirigykór

gemelli, gemini l. iker

gemitus l. nyugós

gemma / gustatoria l. ízelő szemölcs;

~tio l. nemzés

gen l. öröklődő anyag

genealogia l. származástan

generalisat/io, ~us 3 l. általános

generatio l. nemzés; ~ alternans l. ivadékváltakozás
 genesis l. származás
 genitura l. születés
 genus = szellem, nemtő (C: «nemz ő» helyett, nyomdahiba szülte); ~ epidemicsus l. járványszellem; ~ morbi l. kórszellem
 genotypus l. jelleg, öröklési –
 gentiana l. gyökér, kivonat
 genu l. térd
 genus l. nem
 geny, genyetség (C), genetség (Német-újv. gl.), genyedség (Dict), genyedség (Sz Balaton mell.), genyedék (Sz Háromszék), genyicség (Cs Szikszó), enyek (Sz Balaton mell.), enyék (P), enyeg (Cs Győr m., Somogy m.), enyekedés (Sz Vas m.), csúnyaság (Sz Fejér m., Veszprém m.), undokság (Mu), matéria (T, Sz Veszprém m.) = pus, purulentia, sanies, πύον, vő. ev; ubi pus; genyed, dögödzik (Csű) = suppurat; genyedés = pyosis, suppuratio; genyes, genyedő = purulens, -tus 3; genyes evesvérűség l. vérfertőzés; genyes / kürt l. petefészkek, ~méh l. méhgenyedés, ~mell l. mell; genybűb, fakadék (MA) = impetigo, ekthyma, juh ragadás ~ja, ~ ~ szájfájása = ekthyma contagiosum; genyesztő = pyogen; genyfolyás = pyorrhöa; genygyülem (Msz) = empyema, állcsonti ~ = anthri Higmori; genyhólyag, genytűsző = pustula; genykimutatás l. Vitali; genyszalag, genyzinór, szörzsinog, szörzsinór, szörmadzag, évkötő (T), szörkötél (Tseh), kutacs (Mi): fonal, ill. hunyorgyökér, táragygyökér (= radix Hellebori) átfűzése a készített bőrseben: szalaghúzás (Dely), zsinórhúzás (T), folyósebnytás (Angy), gyökérhúzás (Cs Bácska), szörkérővonás (Pe), táléhúzás (Cs Gyékényes), sebták (Pe), megtáragyozás (ÁK 1927 Csanád m.), hunyorszúrás (Is 1841) genyesztés céljából (fontanella olasz

= forráská) vő. gyógyítómód; genytűsző l. genyhólyag; genyvérűség l. vérfertőzés; genyvizelés = pyuria

geres l. görcs
 geréb l. gerinc
 gerely l. kés
 gerendezet = trabecula, ~i = –ris
 gerezd l. szelvény; ~elés l. égetés
 gerezna (nyers szőrme) = amphimallum
 gergány l. torok

gerine (C), gerentz, gerétz (MA), geréb (MNY 1918), girce (Sz Gömör m.), girdza (MNY 1917) = columna vertebralis, ἄραξ; háti része: idegív = neurapophysis, halban: vérív = haemapophysis, farki része: haemalis ív; ~rés = rhachischisis; ~csatorna = canalis vertebralis; ~csiga l. csigolya. Gerincesek (állatt.) = vertebrata. Gerinchúr l. húr. Gerinevelő = medulla spinalis, kilépő idegszelvényei: nyaki ~ = pars / cervicalis, háti ~ = thoracalis, ágyéki ~ = lumbalis, keresztcselvény = sacralis s. conus medullaris, végfónala = filum terminale, lófarok = cauda equina. Gerinevelő külső fehér állománya = substantia alba, ennek gyulladása = leukomyelitis; ~ belső szürke H-alakú állománya = columna grisea. Gerinevelőcső = canalis centralis, ennek gyulladása = syringomyelia, ~ ~ végtágulata = ventriculus terminalis. Gerinevelődaganat = myeloma. Gerinevelőgyulladás = meningitis spinalis s. myelitis. Gerinevelő és burka gyulladása = meningomyelitis. Gerinevelővérzés = haematomyelia

gerj l. ragály

gerkány l. torok

gesztenye l. lószin, szarugesztenye

géva l. golyva

Ghon-Sachs l. sercegő vizenyő

Giardia l. trichomonadosis

giberes l. gebe

gibinye l. rüh

gica, gice l. mangalica

gida, gidó, gede, gidi (Sz Duna mell.,

Heves m.), gödölye (C), olló (SzD), kecskeolló, cicula (Sz Székelyf.), kecskelló (Lázár Istv.: Erdély) = capella; gidázik l. szül

gidrán a mezőhegyesi ménés angol-arabs lőtörzse; őse Gidran nevű eredeti arabs mén 1817-ben került Mező-hegyesre

Giemsa-f. oldat: methylenazur-eosin és methylenkék-eosin gliceriben és methylszeszen oldva; mint Romanowsky-f. festés vérélősdí festésre
gigantosomia l. óriásnövés
giliszta/kór l. férgesség; ~ellenes l. féregűző

gilva l. golyva

gilvus = fakó, lószín

gím l. nőtény

gingiv/a, ~itis l. iny

ginglymus l. ízület

gipsz l. calcium

Giraldes l. mellékhere

gírbicöl l. cicerél

gírce, gírdza l. gerinc

gírészás l. kehes

gírhes l. beteges

gírtyán l. torok

gízó (Sz Zemplén m., Ka szerint: imely). kertyúk (Csű), gurdély (Sz Sátorajaujhely, Cs Nagykapos vid.), nyelvhati fekély (Breuer Alb. Vet. 1898) = ulcus dorsuale linguae; **gízsózik** (Sz Zemplén m.): ~ miatt nyálazik és csámcsogva rág; kertyúkos (Csű)

gland/atio l. makkoltatás; ~**iam** l. pajzsmirigy; ~**uantin:** gonadotrop hormonkészítmény (Richter); ~**ubolin:** ivarzást megindító hormonkészítmény (Richter); ~**uitrin:** méhösszehúzódat kiváltó készítmény agyvelőfüggelékéből. **Glandula** l. mirigy, ~**parathyreoidea** l. pajzsmirigy, ~**parotis** l. fültőmirigy, ~**pinealis** l. toboztest, ~**pituitaria** l. agyvelőfüggelék, ~**sublingualis** l. nyelv alatt mirigy, ~**submaxillaris** l. állalatti mirigy, ~**supra-renalís** l. mellékhere, ~**tarsalis** l.

Meibom-mirigy, ~**thymus** l. csecsemőmirigy, ~**thyreoidea** l. pajzsmirigy, ~**uterina** l. széles méhszalag. **Glans** l. makk

Glaubersó l. só

glauc/iolus l. szem. ~**ítat** l. nyávog. ~**us** 3 l. lószín

glaukoma l. hályog

glenoidalis l. ízületi

glét l. ólom

Glisson (Fer. ang. orvos 1597—1677)

~**tok** (a májkapu ér-, ideg- és nyirokcsomójának burka) = capsula fibrosa ~i

glob/ulin: olyan proteincsoport, mely vízben nem, csak közömbös v. lúgos só híg oldatában oldódik (vérsavó, tej, tojás stb.); ~**osus** 3, ~**us** l. gömb

gloeit l. kotyog

glomer/ulus, ~us l. gomoly; ~**ulonephritis** l. vesegyulladás

glossa, ~lis l. nyelv; **gloss/anthrax** l.

lépfene; ~**ina** l. trypanosomiasis;

~**itis** l. nyelv. **Glottis** l. hangszerv

gluteo l. nyelek

glutae/us, ~alis l. far, ülőcsont

glycerin/um: háromértékű szesz. **Glyko/chol:** a vizeletben előforduló epesav; ~**gen** l. szénhidrát; ~**se** l. tejcukor; ~**suria** l. cukorbetegség (γλυκερός = édes)

Gmelin-f. próba: epefesték a vizeletben kimutatható; föléje rétegzett füstölő salétromsavra zöld gyűrű keletkezik

gnathos l. állcsont; ~**toma:** sertés gyomrában élősködő fonalféregfaj

góbé l. kúsza

góc = focus; ~**tünet** (a közp. idegrendszer beteg ~ának jellegzetes környilvánulása) = symptoma focale

góca l. kacsá

goda l. emse

Godolphin's Arabian: berber mén, az angol telivér egyik őse, vő. Byerly Turk

godolya, gogyola l. golyva

Golgi (Camillo páviai anat. 1844—1926,

e. golzsi) -I. idegdúc (neurítje a sejt közélében fa módjára elágazik) = dendraxon
 Goll l. köteg
 golyó l. golyva
 golyó l. teke; ~bis l. labdac
 golyva (C), gelyva (MA), géva (Sz Nagykúnság), gilva (Sz Csongrád m.), godola, gudola, gogyola (Sz Zala m.), guga (Sz Pápa, Halas, Kecskemét, Cs Bácska), gusa (Sz D, Sz Szatmár m.), talgyu, merigy (C: «choeras») (pajzsmirigyduzzanat, általában toroktáji daganat) = strum/a; golyvás, golyós (Nyr 1890 Nagykúnság) = -osus 3, vö. scrofulosis, tályog
 gomba (Dict) = fungus, μύκης; ~nemez = mycelium; ~betegség = mykosis; ~ismeret, ~tudomány, ~tan = mykologia, mycetologia, vö. élesztő, fonalgomba, penészgomba, sarjadzógomba, tapló, üszökgomba; gombás talpú l. telítalpu
 gombfékély (Cs) (kerek, felrakódásos bél-fékély) = bouton (fr. = gomb)
 gomoly, gombolyag = glom/us, -erulus; ér~ = vascularis, vö. göb, vese.
 Gomolya l. túró
 gomphosis l. izület
 gonad l. ivarsejt; ~otrop = nemi mûrigitet serkentő, vö. prolan
 Gongylonema l. gyomorféreg, Spirocerca
 gonidium l. ivarsejt
 gonitis l. térdizületi gyulladás
 gonochorismus l. ivari különválás
 gonosnemű hurut l. orrhurut
 gono-trochlitis l. térdizületi gyulladás
 gör/csihe, ~tyúk, ~lúd (PPB, Sz Székelyf., Szatmár m., Dunánt.), ~jéree (Csokonai; Dorottya): nagyfajta~; góreső (Bug) (lencserendszeres nagyító) = mikroskop/ium, ~i = -icus 3 (μικρός = kicsi, σκοπέω = nézek)
 gordonsetter l. vizsla
 gorgonzola l. sajt
 gornyadoz l. betegeskedik
 gossypium l. gyapot
 gunda l. sajt

göb (Ball), göcs (Az), (kölesnyi sejtes beszűrődéses kiemelkedés) = papula, vö. bibircs, csomó, genyhólyag, gomoly, gümő
 göbbszeskedik l. betegeskedik
 göbe l. l. emse. 2. (Cs Bakony): ivartalanított emse; göbézés (Cs Bakony), petefészekirtás, miskárolás = ovari/otomia, -ektomia, oophorektomia; göbéző, göbeherelő (Cs Göcsej), miskár, meskár (Cs Nagykapos vid.), miskároló (Cs orsz.) = -otomus
 göbböly (C), sóre (Gya, Sz Heves, Szabolcs m.), peőch (HO), csira (Cs Veszprém m.) (hízalht vágómarha) = altilis; ~ös, ~a ~ gondozója
 göbbönye l. bendő
 göbre l. fazék
 göcs l. csomó, göb
 gödölye l. gida
 gög, ~sip l. gége; ~érzik l. cicerél
 göje, gölye l. emse
 gömb = glob/us, sphaer/a; ~ölyű, ~ös = -osus 3, -oidesus 3, teres, vö. fehérpecsenye; ~ölyék l. labdac
 gömbő l. bendő
 gömböe (MA, Sz Székelyf.), disznósajt (Cs orsz., Sz Bars m.), svartli (Cs német vid.) [sertésgyomor, ill. vakbél: fintoros (Sz Háromszék), pálanya (Sz Alf.), tüttüs (Sz Komárom) töltve abált sertésaprólékkal: nyelv, bőr, szalonna, vér, stb.] = lucanica
 gömölye l. túró
 göne l. selejt
 gönde, göndő l. bendő
 göndör l. kondor
 gönne l. emse
 görb/e, horgás (Tsch) = curv/us 3; ~ül l. kérérdzik; ~ület = -atura, S alakú ~ (szvm. húgycsovén) = -sigmoidea urethrae
 göres (C), ~vonás (Koss), ~húzás (Cs orsz.), geres (MGtSz VI.) = spasmus; rángató~ = convulsio, klonus; egyenes~ = orthotonus, hátrahajlító~ = opisthotonus; ~elleni szer = anti-spasmodicum; ~ös = spasticus 3, con-

vulsivus 3, vö. csöbörbehágó, pókos; lábikragörös = crampus

görget (meg~i, be~i a kan a görög emsét, Cs Veszprém m., Zala m., Vas m.), bűg (meg~ja PPB; Cs Bácska, Törökszentmiklós), meggörgi, megriheti (Cs Bihar m.), berüheti (Cs Debrecen) = coit verres; ~és = subatio, vö. görög

görög, **görgető** l. petefészék

görhes l. beteges

görniesől l. rőfög

görög, be~ (SI, Sz Dunánt., Cs J.-N.-K. Szolnok m.), rühet, meg~ (Kr, Sz Nagykálló), rühedzik, rühedzik (Sz Túrkeve), rüdzik, ridzik (Sz Zemplén m.), ridzhetne (mult: megridzett, Cs Nagykapos vid.), bűg, meg~ (Tsz, Cs Bácska), zűg, be~ (Cs Esztergom m., Komárom m.), rüvik, meg~ (MNY 1919, Csű) bornyikál (Cs Boldog), istryelődik (HO Csángók) (ivarzik, párzik az emse) = aestuat, subat scrofa

görög fejér l. ólom

görvény/kór l. gümő/kór

göthős l. beteges

göz l. víz; ~kór l. tüdőgyulladás; ~ölés, párázás = inhalatio [~ölgök (C) = halo]

Graaf (R. párizsi anat. 1641—73) l. petefészek

graceitat l. gágog

gracillis l. vékony

gracillat l. kodácsol

gradarius l. poroszka

gradu/alis, ~aliter, ~s l. fok

gramiae l. csípa

grana l. sajt

gránátalma kérge = cortex Punicae Granatum, féregűző

Grandry l. test

granu/la, ~m l. szemcse; ~latio, ~loma

l. fürtgomba, sarjadzás

grapho, γραφω = írok, vö. érlökés~, vérnyomás~

graszt l. gebe

gravid/itas, ~us l. vemhes

gregari/a, ~osis l. baromfihimlő

Grips-l. betegség: a B. pyogenes suis által okozott járványszerű sertés-betegség, vö. pyobacillosis

griseus 3 l. lószin

groningen/i marha: Hollandia, ~ vidékén kitenyészített fehérfejű, fekete-tarka síksági őstulok, kettős (tej hús) hasznú

groyi l. sajt

Gruber-Widal-f. visszahatás: a védővérsavó a képződésével kapcsolatos bakteriumokat csoportosítja, vö. csoportosulás

grunnit l. röhög

Grünspan l. réz

guajak/próba: 1. ~ festvénytől a forralt-tej megsárgul; 2. ~festvény és H₂O₂ hozzáadására rázaskor a vért v. genyet tartalmazó folyadék megkékül (~fa gyantája)

Guarnieri l. sejtzárvány

guba, **gubis** l. szarvállás

gubáne l. gebe

gubás, **gubaneos**, **bundás**, **lompos** (Cs Bácska): hosszú, kőcosszórú

gubbasz/kodik, ~t l. betegeskedik

gubernaculum l. leereszkedés

gudbrunsali (gudbrandsdale)-ló: kis-norvég hidegvérű

gudola l. golyva

Guerin l. gümőkór elleni oltás

guernsey / (ang. e. görnszó) **marha**: a La Manche csatorna ~ szigetén kitenyészített rövidszarvú őstulok keresztezésű, sárgás-eres, tejelő

guga l. golyva; ~s, **betegség** l. mirigykór

guja, **guji** l. rövid

gulászta l. fecsetej

gulya, **üsző** ~ v. **szű** ~; **tehén** ~, **anya** ~,

fejős ~; **tinó** ~, **rideg** ~; **tenyész** ~,

törzs ~, **cifra** ~ (Sz Balaton mell., HO Kisujszállás), **barom** (Rei, Cs Bácska):

~kiverik a ~ra), **kurta** ~ (HO Kiskunhalas: egy gazda ~ja) (állandóan a legelőn maradó ~) = grex pascuens

bovum, vö. csorda; **gulyás** = bubul-

cus, vö. pásztor

gum/i l. gyanta; ~operculum (Karpfcr):

csírátlan kiszívást biztosító palack-sapka

gumó, ~eska l. gumó

gunár l. lúd; ~nyak l. Achilles-in; ~oz l. cicerél

Guth Gy. Endre dr. ao., az egyetem ao. osztályán a sebészet és szemészet ny. r. tanára

gurdély (MA: a vastagbél haránt behúzódása) = haustum, vö. gízso; vastagbél-vakbéli ~: Valsalva-f. csík

gurgu/lío l. gégefedő; ~rium l. nyel-deklés

gusa l. golyva

gust/atorius 3, ~us l. izlés

gutaütés (MA, Cs orsz.: vérömlés az agyvelőben, a szívben, tüdőben) = apoplexia (ἀποπλησσω = leütök)

gutta l. csepp; ~percha l. gyanta

guttur, ~alis l. torok; ~olith l. kőképződmény; ~omykosis l. torokpenész

gúzs (PPB) = vimen; ~lott, ~olt l. erőtlen

gümő (SzI) gumó, görvély (Ki, csomós, dudoros növedék) = tuber/, -ositas, φῶμα; ~s = -osus 3; ~eske = -culum; ~eskés = -culosus 3, -culoticus 3; ~kór, ~kórság, tüdővész (Nár), gümősödés, tüdő~ (EK), görvélykór (Ben), mirigykórság (H), marhagümőessenyv (Bug), aszúkórság (C), hektika (MA: «mindennapi, régi megregzett hideglelés, kinek halál az vége»), heptika (Cs Bácska), szárazkórság, száraz/betegség, -nyavalya (MA), epekór (PL), epesár (Ma), vézskór, csak szvm.-hára vonatk.: bujakórság (P), bujaság (Kéz), bujanyavalya (Angy), bujasenyv (Dol), franc (Sz Székelyf.), francság (Kéz), francia-kórság, szerelmesség, havi folytatás

(Zl), üzekedési düh, üzdüh (Nár), párzási düh (Dely) (a buja- és francia-/kórságon ma a leest értjük) = tuberculosis, phthisis; gümőkóros, a folyton üzekedő tehénre vonatkozóan: üszögös (Cs Bácska), meghónap/odott, ~ult (Cs Göcsej, Somogy m.) = tuberculosus 3, phthisicus 3. Gümőkór elleni oltóanyag: «Altuberculin» (Koch R.): ~ B. tenyészet szűrlete; «Antiphymatol» (Klimmer): hidegvérű szervezetében méregtelenített ~ B. tenyészet; «B. C. G.» (bacillus, Calmette és Guerin): gyengített ~ B. tenyészet; «Bovovaccin» (Behring): szendített emberi ~ B. tenyészet szűrlete szvm. ~ ellen; «Friedmann-f. oltóanyag»: teknősbékában gyengített ~ B. tenyészet; «Spengler-f. oltóanyag»: vírussal és toxinnal való védőoltás; «Tauruman» Koch és Schütz): emberi ~ B. védőoltóanyagként szvm. ~ ellen; «Tebecin»: életani tulajdonságaiban megváltoztatott ~ B. tenyészet; «Tuberculo»: magasabb hőmérséklet alkalmazásával szelidített ~ B. tenyészet; «Tulase» (Behring): chloralhydrattal előlt ~ B. Van Es-f. bőrpróba: madár tbc. kórjelzésére. Gümőkóros / agyvelőgőe, agyvelőgümő = tyroma, tuberculum solitare; ~ bőrfekély, farkas, bőrfarkas = lupus; ~ belfodri nyirokesomó = phthisis v. tabes mesaraica. Gyöngykór = tuberculosis miliaris, vö. köles. Hevenyes gümőkór = phthisis florida (φθίλω = aszom)

gümős l. bögöly

gyn/andria l. hímnős; ~aekomastia l.

tejmirigy; ~aephor l. öröklés

gyr/odaktylus l. hal; ~us l. tekervény

Gy

gyakor/i l. szapora; ~lat, állatorvosi ~

= praxis, ~ló, ~latias = practicus 3

gyakós l. szarvállás

gyamol 5 l. ér

gyanta, macskaméz (C) (ragadós, rugalmas

növényi váladék) = resina; rug ~ =

guttapercha; mézga (Pe) = gumi, arab

~ = arabicum, kaucsuk = elasticum

gyanús = suspiciosus 3; ~ mirigy l. tárgykór
 gyapjú (S) (velőshüvelytelen szőr) = lana, *είλος, μαλλός*; ~árverés = auctio; ~mérő (Len) (műszer a ~ finomságának mérésére) = eirometer; ~rágás l. hiánybetegség
 gyapot (Pesti G 2) (a ~növény [Gossypium] fehér magszőre) = lana gossypii, vatta; tisztított ~ = gossypium purpuratum, zsirtalanított, vízszívó ~ = ~ Bruns (Pál sebész); ~máz l. kollodium
 gyaratolni l. vakarni
 gyászol l. jászol
 gyehenna l. bokros
 gyeng/e l. erőtlen; ~élkedés, gyermek-ág (a szüléssel járó szervezeti megváltozás), puerperium; ~ítés l. szelídítés
 gyentet l. üget
 gyepő (C), ere (S), szár, hajtószár (Cs Veszprém m.) = lorum, habena; ~fej l. kantár; ~fogó, gyepilis: a ~t farkával elkapó ló; vendég~ (CzF): a lógós gyepője; ~s (PPB, Széch, Sz Dunánt, Cs Alf., Szabolcs m.) suhogós (MNy 1910) (a négyesfogat elülső bal lova) = equus funalis, vö. ostorhegyes
 gyepmester (Kéz), pecér (Gy) (sintér, ném.: Schinder = nyúzó) = bestiarus, pellium detractor, carnifex; ~l telep = carnificina
 gyér l. erőtlen
 gyermek/ág l. gyengélkedés; ~dedlő, ~ló l. csikó
 gyi! l. terelés
 gyík, torok~ l. torokgyulladás
 gyilok l. sarjadzás; ~ba lép (HO Háromszék): lábát megsebzi
 gyógyász l. orvos; ~at, ~ati l. gyógyító-mód
 gyógyít (Haz Okm I. 1563), jójit (De), vigaszt (Birk K.) = sanat; ~ás, meg~ (Tsere) = -io; gyógyítóberő, gyógyítóhatás = vis salutaris, vis medendi; gyógyításgátlás = dystherapia; ~hatatlan (C) = insanabilis; ~ható

sanabilis; ~ó = salutaris, saluber; gyógyítómód, orvosló eljárás, gyógyá-szat (Bug) = therapia; Aktino ~: gyógyítás aktinium-sugárral. Antivírus ~ (Besredka): elmélete szerint a bakteriumtenyésztet szűrlete antivírus anyagot tartalmaz ez ú. a bakterium által okozott fertőzést gyógyítja. Autohaemo ~ = saját vér, autopyo ~ = saját geny, autosero ~: saját szervezeti vérsavó (parenteralis) alkalmazása. Bakteriophagia (Wright): bakterium-faló bakteriumtenyésztet alkalmazása. Bakteriium ~ = bakterio - Bier-I. ~: bővérűség létesítése (szívóharang, gumipólya) orvoslási célból. Erőművi ~ = mechano-, vö. gyömöszölés. Fehérje ~, inger ~ (testidegen fehérjének [vérsavó, tej, tojásfehérje stb.] parenteralisan a szervezetbe juttatása a sejttevékenység fokozása, a reticuloendothelialis rendszer izgalma, ill. a phagocytosis serkentése céljából) = proteintherapia, heterotherapia, aspecificus - (Krausz R.). Felület leköteési ~ (a kórokozók leköteése finom elosztású porral [állati szén, bolus alba] = adsorptio - Fény ~, fénysugár ~ = phototherapia. Fertőtlenítő ~ (a szervezet csiramentesítése) = magna sterilisans. Fürdő ~ = balneotherapia. Gyógyszeres ~ = pharmakotherapia. Hasonszenvi ~ (Hahnemann homöopathia elmélete szerint a betegséget hozzá hasonló tünetet kiváltó kis mennyiségű szerrel kell gyógyítani - similia similibus -; az Arndt-Schultz-f. biol. törvény alapján jogsult gyógyítómód) = homöotherapia. Hormon~ (Brown-Séquad): belső elválasztású mirigytermékkel a szervezet áthangolása. Hő~ = thermo-. Kolloid~ (Bechthold): kolloid-anyag parenteralis alkalmazása a szervezet ellenállóképességének fokozására. Körtermékes ~ (a körfolyamat desintegrált termékének parenteralis alkalmazása) = isotherapia, vö. isopathia.

Lelki ~ = psychotherapia, hypnosis.
Pflannenstill-f. ~: helyi kórfolyamat orvoslása (bőrgümőkór stb.) bélsóleg jódkáliummal, helybelileg pedig H_2O_2 -vel, ill. az ott in statu nascendi ható jóddal. **Radiumos gyógyítómód** = radiumtherapia. **Savós** ~ = sero-.
Stomatoterapia (Centanni): baktériumtenyészetben termelődő allergen, stomosin (στόμασιν = nyílást elzárók) alkalmazása a szervezetben termelődöttnek közömbösítésére. **Sugárzó gyógyítómód** = radiotherapia, vö. aktino-, rádiumos-. **Számitás összetételi** ~ (a bejuttatott szerből a szervezetben képződő vegyület hatása útján való orvoslás) = combinativtherapia. **Szerv** ~ (mirigyes szerv [hasnyálmirigy, keszdemirigy, tobozmirigy, here, petefészek- stb.] kivonatával) = organotherapia, opotherapia (ὄπιος = lé). **Természetes** ~ = physiotherapia. **Vegyszeres** ~ = chemotherapia. **Vegyszeres hatástalálkozás** ~ (két vegyületnek a szervezetben való találkozásakor egymást gátló vagy fokozó gyógyító hatása) = chemotherapia interferentialis. **Vérrel való gyógyítómód** (faji [homoioplasticus, emberbe emberi, állatba állati] vagy idegen fajú [heteroplasticus, emberbe állati] vér juttatása) = haemotherapia. **Villamos** ~ = elektrotherapia, galvanotherapia, vö. diathermia, iontophoresis, kataphoresis. **Víz** ~ = hydrotherapia, vö. párolás. **Gyógyítómódi, orvoslási** = therapeuticus 3
gyógyító növény-keverék, gyógyító-tea = species
gyógyjavalat (Bug) = indicatio therapeutica
gyógyszer l. orvosság; ~ alkalmazás = applicatio; ~ beadás szájon át = per os, - stomachalis. **Befecskendezés** = injectio, ~ bőr alá = subcutanea, appl. hypodermatica; ~ állományba = parenchymatosa, appl. interstitialis; ~ testüregbe = in-

tra/peritonealis, - thoracalis, - cranialis s. subduralis, -ocularis (has-, mell-, koponya-, szem-); ~ gyűjtő-érbe = intravenosa, ~ gégecsőbe = trachealis. **Belélegeztetés** = inhalatio. **Beömlesztés** = infusio, ~ a végbélbe = rectalis, appl. per anum, ~ a méhbe = intrauterina, ~ a húgyhólyagba = vesicalis. **Bőrfel-színi alkalmazás** = appl. epidermalis. **Emésztőcsatornát mellőző alk.** = appl. parenteralis (παρά ἐντερων = bélen kívül). **Táplálékkal alk.** = appl. alimentaris. **Gyógyszerelés, gyógyszer alk.** l. gyógyítómód. **Gyógyszerész** (Bug), orvosságcsináló, patikás (C), patikus, patikáros (Com), patikárius (Márt) = pharma/ceuta, -kopola, medicamentarius, -kopoëus; ~et = -cia, φαρμακεία. **Gyógyszer/hatástan** = pharmako/dynamia; ~ismeret = -gnosia; ~kiszolgálás = receptura; ~könyv = -poëa, (φάρμακων = orvosság, ποιέω = készíték); ~különlegesség = specialitas; ~rendelés = ars formulandi, ~tár, vénytan = -katographologia; ~tár, patika (S) = -polium, apotheka (ἀποθήκη = tárház)
gyógyul, meg~, ki~ (C), felépül (Cs orsz.), megépül (Tseh), vigaszik, meg~ (Bagonyai ráolv.), javul, enyhül, jobbul (Tseh), lábado (Kr), vanal (Z) = sanatur, sanescit, convalescit, medetur, medicatur; ~ás, ~és = -io, convalescentia, restauratio, restitutio ad integrum; ~hatatlan = insanabilis; ~ható = sanabilis; ~ó, ~ó = sanans, reconvalescens

gyójtomány l. gyulladás

gyomor (S), éh, ih, joh, juh (NytSz, Sz Székelyf.), pucor (Sz Pest m.) = ventriculus, γαστήρ, στόμαχος, vö. zsiger; ~száj, ~kapu (Ma), ~nyitó = cardia, Καρδία; ~vég, ~csukó = pylorus (πυλωρός = kapus); ~fenék = fundus, ~nagyörbület, fenékív = curvatura/major, ~kisörbület, felsőív = minor, ~ bélgulladás = gastroen-

teritis, vö. csikarás; ~dög l. marhavész; ~féreg (Mest), giliszta (MA), gelezta (T) = helminx; ~féregfajok madárfélékben: Acuaria. Amidostomum. Ascaris. Codiostomum. Epomidiostomum. Eustrongyloides. Gongylonema. Habronema. Hartertia. Heterakis. Histiocephalus. Hystrichis. Ornithostromylus. Porrocaecum. Pseudaspidofera. Streptocara. Subularia. Tetrameres. Trichostromylus; ~férgesség (H), férges oltóvész (ZI) = helminthiasis; ~fodor l. bélfodor; ~gás l. emészthetlenség; ~kimetszés l. metszés; ~lágylulás (a ~ ny. h.-jának emésztődése = gastromalacia; ~végi bél l. bél; ~vizsgálat, ~nézés = gastroszkopia

gyomrocs l. agyvelő, szív

gyors (C) = celer, velox, vö. sebes; ~an!, hamar!, sürgösen! (az orvosi rendelvény azonnali elintézésére vonatkozó utasítás) = cito! statim!

gyökér (Besz) = radix; angyal~ = Angelicae; édes~ (C) = Liquiritiae; farkasalma~ = Aristolochiae; gyökönke~, macskagyökönke, baldriánfű, terjékfű = Valerianae; gyömbér~ = Zingiberis; hánytató~ = Ipecacuanhae; hunyor~ = Hellebori; jalapa~ = J.; kálmos~ = Calami; páfrány~ = Filicis maris; örvényfű~, sertecsk~ (Pe) = Inulae; rabarbara~ = Rhei; tárnic~, Szent László füve (PP) = Gentianae; zászpa~ = Veratri; ziliz~, mahola~ (Pe) = Altheae; gyökérhúzás l. genyszalag; gyökérlábúak l. véglény; gyökértörzs = rhizoma

gyömöszölés (R), gyúrá, kenés (C), felolvasztás (Dely), dauzsolás (De Székelyf.) = litura, massage (fr. e. maszszás); rezegtető ~ = vibratio-, vö. gyógyító mód

gyöngy = gemma; ~hurka l. hurka; ~kór l. gümökór; ~ök l. bakló. Gyöngyös (Cs Békés m.), indiai tyúk (C), gyöngytyúk = Numida meleagris gyötör l. fáj

gyötre/lem l. fájdalom; ~tetés (Pe: erősbülő betegségtünet) = paroxysmus

győzős (Cs) = stayer (ang. e. sztér = állóképes), vö. kitartó

gyújtópont (a fénytörő közeg sugárösszpontosító göca) = focus, στίγμα; ~eltolódás (Csa) = astigmatismus; ~eltolódási tünet (a szemtükör vízszintes elmozdításakor a szemfenéken látszólagos alakváltozás tűnik fel) = metamorphosis; ~ egyenközi jelenség (a vizsgáló- és a vizsgált szemfenék-pont egyirányú eltolódásakor az utóbbi helyzetváltozása nem arányos, hanem ugrásszerű) = parallaxis

gyulladás (T), lob (Bug), lobb (Sz Kún-szentmárton), gyójtomány (Krisztina-leg. XIV. sz.) = inflammatio, phlogosis (φλογίζω = gyújtok); ~ellenes (szer) = antiphlogisticum; ~os = -orius 3, -isticus 3, vö. hurut; gyullasztóláz l. láz

gyúrá l. gyömöszölés

gyurma l. állomány

gyüge (Tsz) = idiota; ~ség = kretinismus

gyújtóér l. ér

gyűlölet = mis-, μισος; hím~ = misandria, nő~ = misogynia

gyűrű (C) = an(n)ulus, Κερίκος; dob~ (a csontos hallójárat végződése) = tympanicus; lágyék~ = inguinalis; gyűrűpore (a gége alapja) = cartilago cricoidea, ~kimetszés = cricotomia; ~próba l. Heller; gyűrűsféreg l. pióca; ~tetem l. tetem; ~zöttség l. rövidlátás

gyűszűvirág, piros~ = Digitalis purpurea

H

H. 1. hydrogenium
 hab l. tajték
 habare l. kocsándaganat
 habaró l. ajak
 habena l. gyeplő, kantár
 habitatio l. beválás
 habitu/alis, ~s l. alkat
 habókolás l. vágatás
 háborgatja l. betegszik
 Habronema l. gyomorféreg, nyári seb
 habsa, hapsa, hopsa l. vágás
 hack/ney l. norfolki
 hadarászó 1. (Hof): fejét felhányó-
 2. (Ba): lábával kaszáló ló
 hadban (KM): kiváló arabs lótörzs
 hadsine (KM): a hibás ló jelzése arabul,
 vö. berdune, hörr
 Haeckel Ernő (1834—1919) kiváló német
 biológus, vö. fejlődéstani alaptörvény
 haedil/e, -ia l. kecskeöl
 haem/a, (-to/s), *αίμα* (~ρος) = vér;
 ~agglutinatio l. csopotosulás; ~alis
 l. gerinc; ~amoeba l. amoeba; ~an-
 gioma l. érdaganat; ~angiosarkoma
 l. sarkóma; ~arthros l. ízületi vér;
 ~atemesis l. hányás; ~atidrosis l.
 izzadás; ~atobia l. légy; ~atogen
 l. vérképző; ~atoma l. vérdaganat;
 ~atometra l. méhvérzés; ~atomul-
 etus l. vérfejes; ~atomyelia l. gerinc-
 velővérzés; ~atopinus l. tetű; ~ator-
 rhoë l. vérzés; ~atoskopia l. vérviz-
 gálat; ~atozoa l. vérélőszó; ~aturia
 l. vérvizelés; ~ochromatosis l. sárga
 festékkór; ~ofusein l. festék; ~ogal-
 lol: pyrogallollal kezelt marhavér, vér-
 pótlószer; ~oglobín/um l. vérfesték;
 ~oglobinaemia l. vérfestékvérzés;
 ~oglobinuria l. piroplassmosis; ~oko-
 nia l. vérszemés; ~ol: vérpótló
 haemoglobín-készítmény; ~olympho-
 nodus l. nyirokcsomó; ~olysis: vörös-
 vérséjtoldódás a vérfesték kiválásá-
 val; ~onchosis: ~onchus (Ostertagia,
 Trichostrongylus, Nematodirus) fonal-

féreg által okozott gyomorférgesség;
 ~ophilia l. vérzékenység; ~ophyllis
 Leachi: eb piroplassmosisát közvetítő
 kullancs; ~apophysis l. gerinc;
 ~opis l. pióca; ~oprotoeosis: ~oproteus
 vérséjt-élőszó (~osporidium) által
 okozott betegség; ~optoë, ~optysis
 l. köpés; ~orrhagia, ~orrhö l. vér-
 zés; ~orrhoid/alis l. aranyér; ~ospo-
 ridiosis l. haemoprotoeosis, piroplassmo-
 sis, trypanosomiasis; ~ostasia, ~osta-
 sis l. vérzéscsillapítás; ~otroph l. vértáp
 haffling: ~ déltiroli közszeg vidékén ki-
 tenyészett törpe lófajta

Haftling l. szegecsonkvágó

hág l. fedez

hagyma (Besz) = bulbus; a növénytan-
 ban: fok ~ = allii, tengeri ~ =
 - scillae, Urginia s. scilla maritima;
 a bonctanban: életér ~ (a kezdete) =
 ~ aortae; húgyeső ~ = urethrae,
 ~ gyulladás = bulbitis; bulbus / me-
 dullaе s. rhachidicus s. spinalis l. velő;
 - oculi l. szemgolyó

hagymán l. csótár

hagymáz (C: phrenitis) [öntudatzavar-
 ral és változatos béltünettel (belső-
 pangás, hasmenés, a Peyer-f. nyirok-
 lap beszüremkedése, elhalásos feké-
 lyesedése stb.) jellegzett betegségek
 gyűjtőmegnevezése] = typhus (τύφος =
 köd); ~szerű = typhoid, vö. ba-
 romfi~, eb~, egér~, marhavész, pe-
 tecskór

Hahnemann l. gyógyítómód

haj (C) capillus, crines, vö. kéreg, szőr

háj (S) = arvina, λίπος, vö. faggyú,
 zsír; ~asodás, el~~ = lipomatosis;
 ~daganat = lipoma; ~elhalás = lipo-
 nekrosis; ~aspecsenye l. pecsenyé;
 ~dederke, ~hártya l. cseplesz

hajbókol l. legyeskedik

hajdina l. takarmány

hajint/ás = supinat/io, ~ó = -or (supi-
 no = hátrafordítok), vö. csavarintás

hajlam (Bug) (fokozott szervezeti fogékonyság, ill. rendelkező képesség) = inclinatio, dispositio; ~os, túlfogékony = -us 3 (inclinatio = hajlamos vagyok, dispo = rendelkezem); ~hiány = in-dispositio; **kórhajlam** (Bug) (valamely betegségre való szervezeti adottság) = diathesis, dyskrasia (διάθεσις = állapot, δυσκρασία = rendellenes keverék); **izzadmányos** ~ (izzadmányképződésben, bőr- és ny. h. érzékenységben nyilvánuló ~) = -exsudativa; **mirigyes** ~ (mirigy- és ny. cs. betegedésre való ~) = -lymphatica, scrofulosis (scrofa = sertés, ennek tokájához hasonló); **vérömléses** ~ = -haemorrhagica, skorbutus

hajlás, **hajlat** = flexus, flexura, clinamen; **vissza** ~ = reflexus; **hajlítás** = flexio, **vissza** ~, ~verődés (Si) = re-; **előre** ~ = ante-, **hátra** ~ = retro-; **hajlítható/ság**, **hajlékonyság** = flexibilitas, **viaszos** ~ katelepsiás izommerevség = -cerea; **hajlító** = flexor; **hajló tag** l. ízület (hajlom = flecto, clino), vö. fordul

hajnalvelő l. nyak

hajszi l. terelés; ~ás l. jobb

hajszállér, ~edény l. ér; **hajszálléreg** (az emésztőcsőben élőködő fonalféregnem) = Capillaria (Trichosomum, Hamularia, Calodium, Eucoleus), **hajszállérgesség** = -sis

hajtós l. (Sz Alf): lusta, magát hajtató, 2. (Sz Baranya m.): serény, jól hajtódó, vö. húzós; **hajtószár** l. gyepfő

hakk l. terelés

hal = piscis *ἰχθύς*; **halbetegségek**: **nadaras** (Veőreös M. Győr) = arguliasis (nadar [= -us foliaceus] élősdű atka vérszívásától származó vörös bőrfolt); **costiasis**: ~ necatrix ostorféreg által okozott bőrhomályosodás; **dermatomykosis**: Saprolegnia fonalgomba bevonata, vö. diplostomiasis; **gyrodaktyl/iasis**: -us szívóféreg által okozott betegség; **ichthyophthiri/iasis**: az -us multifiliis azálékállat

által okozott apró viszkető bőrhályogcskák; **myxobol/iasis**: -us sporozoon által okozott bőrfolt, csomó, fekély, ill. belső elváltozás; **piscicol/osis**: a -a geometra metélyféreg által okozott betegség. **Haleny** (gyógyszervivőszér) = ichthyokolla. **Halhégaj**, **pikkelyes sőmör** = ichthyosis. **Hal/ismeret**, ~tudomány, ~tan = ichthyologia. **Halhólyag**, **halpukkantó** l. béka. **Halpala olaj** = ichthyolum, ebből való készítmény az ammonium-sulfo-ichthyolicum és az ichthyolum. **halad/ás** = progressus, -ivitas; ~ó = -iv/us 3

halál (HB), ki/múlás, el~, elpusztulás, dögles = mors, obitus, exitus, lethum, θάνατος (λήθη = feledés); ~a utáni = posthumus; ~ előtti = praemortalis, ~utáni = postmortalis; **halandó** (Dict) mortalis, ~ság, **halálzási arány** = mortalitas; **halhatatlan** = immortalis; **halálos** = lethalis, **nem** ~ = sublethalis; **íájdalomnélküli halál** = euthanasia; (εὐ = jó); **felholt**, **holt-eleven** (He Fab) = semimortuus

halánték (SzD) **vakszem** (PP) = tempora; ~esont = os -le, a sziklacsonttal = os petrosum; ~i = -lis; ~gödör l. szemkupa

halisteresis l. csontlágylás

hallás (Gy) = auditus (-us); ~i = acusticus 3; **esőkent**~, **nagyott**~ = hypakusis; **túléles** ~ = hyperakusis (audio, ἀκούω = hallok); **hallgatócső** = stethoskop (Laennec) (στήθος = mellkas); **willamos hangerősítő** ~ = stethophon; **belsőhangvizsgáló** = phonendoskop, Bazzi-Bianchi-f. ~: rezonanciával erősíti a belső hangot; **hallgatózás** = auscultatio; **hallójárat** l. járat; **hallószerv** l. fül

Haller (A. svájci orvos 1708-77) l. kőr, mellékherecső

hallucinatio l. lélek

halmozód/ás = cumulatio, acc-; ~ó = cumulatívus 3, **depot** (fr. -raktár) **halovány** l. sápadt

hályog (C), farkas~ (Máty), farkas sötéte (Sz Hegyalja), farkasvakság, tyúkvakság (TK 1917), esteli vakság (Csa), vaklyás, gyertyánál nem látó (C) (csökkent fényérzés, este jobb, ill. igen gyenge a látás) = hemeralopia, hemeropia, nyktalopia, nyktopia, lusciusus (*ημέρα* = nap, *νύξ* = éj); **fekete hályog**, szépvakság (Hof), belső ~ (Angy), belsővakság (Cs Bakony) (a látóideg betegsége) = amaurosis, amblyopia (*ἀμαύρος* = sötét, *ἀβλήος* = tompa). **Felevakság** (Csa) (mindkét szemem hirtelen keletkező féldoldali vakság) = hemianopia. **Szürke hályog** (Zl), fejr~ (MGtSz. VI.), külső ~ (Angy) (szaruhártya homály) = leukoma, albugo. **Lenesehomály** = katarakta (*λευκός* = fehér, *καταράκτης* = vizeses). **Zöldhályog** (Hof) (a kórosan táguult láta zöld visszfénye) = glaukoma (*γλαυκός* = zöld). **Hályogműtét** levonással = extractio, discissio, lencse félretolással = reclinatio, depressio

hám (S) húzó l. 1. bőr, 2. szügyhám, vonyóhám (C), szügyelő (Pesti G, Fab, Sz Cegléd, Cs orsz.), vonyó (Cs Dunánt.) (szügyi húzó, lószerszám) = antilena, két végén a hámistráng (Petőfi), estráng (MGtSz VI.); háti tartója = kápa (Cs orsz.), hátaló (Sz Palócság); hasi csattos hevedere = hasló (Cs Alf.); martartója = válszj (Cs Alf.), rúdtartója = nyakló = collare; hegyvidéken farvisszatartója = **farhám** (Besz) = postilena, ennek felső közep-szja = **hátideg** (Sz Székelyf.). Farokhu-rok: **farmatring** (Diet), **farmating** (Sz Nagykúnság) vö. **hámiga**, lószerszám

hamar l. gyorsan, könnyök

hamart/ia = hibás szövetfejlődés; ~**oblastoma**, ~**oma**: hibás szövetű daganat (*μαρτάνω* = hibázom)

hámdaganat (hámsejtes kötőszöveti újképződmény) = epithelioma; **állkapesi** ~, **állsonti** ~ = adamantinum, adamantinoma (*ἀδάμας* = acél); **hámképletes** ~ (bőr-, szőr-, köröm-

toll-, fog-) = epidermiscysta, dermoid, atheroma, odontoteratoma; **rostszövetes** ~ = fibroepithelioma; **szemüles-szerű** ~ = epithelioma papillare, akantoma (*ἀκανθα* = tüske) vö. baromfi-himlő

hamdani (arab szó): a telivér arab s lő egyik családja

hámfa (MA) (az istránghurok fája) = helciaria; ~**lábú** l. állás. ~'s l. csökönyös; **kisefa**, **kisefa** (Sz Göcsej, Cs Alf.), **négyelő** (Sz Székelyf.): négyesfogat kettős hámfája; **kisafás** l. ostorhegyes

hámiga, **kummet** (EK), **kumet** (Mo), **hamut** (Oklsz): váll-nyaki húzószerszám = collare

hamis l. ál

hámisíratás l. hörgősség

hámtestecske l. pajzsmirigy

Hamularia l. hajszálféreg

hamu (C) = cinereus; ~**színű**, **hamvas** l. lószín, marhaszín

hamut l. hámiga

hamuzsír l. kalium

handicap, ~**er** l. súlyarányosító

hang = sonus, *φωνή*; ~**talanság** = aphonia, vö. szó; **hangrés** = rima glottidis s. glottis vocalis; ~**szalag** = ligamentum vocale, chorda vocalis, **ál-ök** = ligamenta ventricularia; ~**szerv**, **hangkészülék** = glottis, **bénulása** = paresis glottidis, vö. hörgősség; ~**görcs** Wichmann-f. asthma = spasmus glottidis; ~**vizenyő** = oedema glottidis (*λαοτλς* = sfpnyelv)

Hanslian l. patkolás

hántóvas l. taszítókés

hány/ás (Gy), **okádás** (C), **vetés** (Margit leg.) = vomit/us, -io, emesis; **bélsár** ~ = ileus, miserere; **vér** ~ = haematemesis, vomitus cruentus; **hánytató** (hatású) = emeticus 3; ~**ató** (szer) = vomitorium; ~**ató** **borkő** l. antimon; ~**ató** **gyökér** l. gyökér

hanyatl/ás = regressio, ~**ó** = -vus 3; vö. átalakulás, fejlődés, visszaalakulás (regredior = visszatérek)

hánya a kehét l. mirigykór

hánya a malacát l. vetél

hányó ló l. rázós

hápog (SzD), sápog (Ball): a kaeca szől

happoltat l. hátrálat

hapsa l. vágás

haptent (Landsteiner): nem teljes antigen, mert az ictus immunisatorius hiánya miatt csak in vitro köti az immunanyagot, de élőszervezetet nem képes védelmezni

haptophor csoport (Ehrlich): olyan molekula-sejtcsoport, amely ellenkező oldali lekötést eszközöl, vö. amboceptor (ἀπτω = kapcsolok)

hara l. ól

hára l. csótár

haránt = transvers/us 3, -alis

harapás (Dict) = morsio, vö. marás

harapós (KM), szeglet (T), horog, horgas fog (Tseh) (ló felső szélső metszőfogának 9 és 12 éves korban észlelhető le nem kopott csúcsa) = angulus dentis

Harder-f. mirigy (emlős, pislogó hártájának tüszős mirigye) = glandula palpebrae tertiae profunda

harieska l. takarmány

harisnya l. marhajegy

harmadfű l. meglett

hármás = tri-; ~ **hasznosítás**: tejelő, hústermelő, igás; a sorrend a hasznosítás aránya szerinti; ~szülött, ~iker = trigemini

harmonia l. izület

három = tres, tria; ~**fejű** l. fej; ~**hegyű** l. hegye; ~**osztatú** = trigeminus

harpuna l. kutató

Harpyrnehus nidulans: baromfi tolltüszőjében élősködő atkafaj, vö. Syringophilus

hársfa = Tilia; ~**virág** l. virág

Hartertia l. gyomorféreg

hártya (MA), lantorna (Mu) = membr/ana (-um = tag, -anus 3 = ~hoz, húshoz hasonló); **ál** = pseudomembrana.

Dob = membrana tympani, ~**gyulladás** = tympanitis. **Kötő** (Bug), leg-

külsőbb ~ (T), szárnyas ~ (Zl) = conjunctiv/a, σύνδεσμος (conjungo = összekötök); ~ ~**hurut**, kötlob (Bug) =

-itis, syndesmitis; szemgolyói ~ ~

hurut = chemosis (χῆμη = kagylóhéj);

kötőhátyakímetszés = syndektomia;

kötőhártái = -alis; ~**alatti** = sub-

-alis. Nyálkás/hártya (Angy), nyálka-

hártya (Is 1841); nyál~ (P), nyák~

(Az), takony~ (Hof), tak~ (Zl) =

membrana mucosa; ~**i** = mucosus 3,

~**alatti** = sub- 3. Pislogó hártya =

membrana nictitans. Savós/hártya =

mebr. serosa, ~ ~**alatti** = subserosus

3. Szűz~ = hymen. Tojássárga ~ =

membr. vitellina

Harvey (Vilmos ang. anatomus 1578—1657) 1628-ban fedezte fel a vérkeringést, vö. származástan

has (S), potroh (SzD) = abdomen, venter,

γαστήρ; vö. altest; **agár**~, felhúzó-

dott ~ (Hof): kicsi; **szalma**~ (Hof),

pók~ (Sz Székelyf.), **csuka**~ (MNY

1915), **béka**~ (Ma), **lógó**~ (Hof),

csüngő~ (KM): nagy. Fejl. rendell.:

nyilt~ = schistosoma. **Hasalj**, alhas =

hypogastri/um (C: «disznónak csöcsös

hasa» = sumen; Koztólányi D. P.

H. 1930: papszellet a sertés hasa-

alja húsa ném.: Bauch Fleck.) ~**i**

= -cus 3. **Hasas** l. vemhes. **Hasbőr-**

ráne l. Haskorc. **Hascsikarás**, **hascsi-**

korgás l. csikarás. **Hasdaganat** l. fel-

fúvódás. **Hasfa** l. közfa. **Hasfájás**, **has-**

rágás l. csikarás. **Hasgyulladás** l. **Has-**

hártagyulladás. **Hashajtás** = laxatio;

hashajtó (T), haslágyító, hasindító

(PPB), **hasnyitó** (Ném) = laxa/ns,

-tívus 3, katharticu/s 3, purgens;

~**szer** = -tívum, -m, purgativum

(καθαλω = tisztítok); **enyhe** ~ ~

lenitivum, **erős** ~ ~ = drasticum, eva-

cuentium, aperientium, ekkoproti-

cum. **Meghajtja**, fosatja, elcsapja a

sát = laxat, purgat. (Régi orvosi mon-

dás: Qui bene purgat, bene curat.)

Hashártya (Bug) = periton/eum (περι-

τόναιον = körülvesztett); **hashár-**

tyán belüli = intraperitonealis; ~gyulladás (Bug), hasgyulladás (Nár) = -itis; körülírt ~ ~ = perigastritis; hashártya-rekeszizomgyulladás = gastrophrenitis, vö. idegen test. Hasi = abdominalis, gastricus 3, ventralis, vö. érétt. Haskéreg (Sz Vas m., Cs orsz.), mál (Kov) (a hasfal) = mm. abdominalis. Hasköre (Mo), hasbórránc (Hof) (a has és comb közti bőrredő) = plica genu, vö. lágyék. Hasló l. hám. Hasmenés (C), hasfolyás (MA), hassikulás (C, Sz. Székelyf.), hasnyílás (PL), hasjárás (T), hastekeredés (Ma), futás, fosás = diarrhoea; ~ elleni szer = anti-diarrhoicum (διάρροια = átfolyás). Hasmetszés, hasvágás l. metszés. Hasnyálmirigy (Bug), fehérmáj (Rác), gyomorikrághús (Márt) (emésztőváladékot termelő mirigy a gyomor mögött) = pankreas (πᾶν = egész, κρεῖας = mirigy); Langerhans-f. szigetek (belső elválasztású mirigyecsoportok a ~ szövetében) = insulae; a ~ váladéka a Wirsung-f. és a Santorini-f. vezetéken az epésbélbe ömlik. Haszorulás l. bélsárpangás. Hasszúrás l. szűrőcsap. Hasüreg = venter, coelia, coeloma, κοιλία; ~i = coeliacus 3; ~megnyitás = coelotomia; hasmegnyitó gomboskés = coelotom (Karpfer); ~i geny = pyocoeilia. Hasvízkór l. vízkór

hasad/ás l. fogzás, öröklés; ~ék (Dict) = fissura, vö. rés; ~ögomba l. bakterium; ~t = bifidus 3, vö. csülök

hasít/ék (KM) (a tőgyfeletti testtáj) = regio supramammaria; ~ott körmű l. csülkösök

hasogatás l. fájdalom

hason/ló = similis, vö. homiois; ~szenv l. gyógyítómód

használat = usus; állatorvosi ~ra = ad usum veterinarium; saját ~omra = ad usum proprium, pro me

haszn = utilis; ~állat (Tor), hasznos háziállat (Sza) (az emberrel érdeklődésben élő s fogságban is te-

nyészhető állat; a 100.000/1932. sz. F. M. rend. 194. §-a szerint: a ló; a szamár, az öszvér; a szvm., a bivaly, a juh, a kecske, a sertés, a baromfi, az eb és a macska) = pecus utile

hát (S) = dors/um, tergum; ~i = -alis, dorsualis; ~ferdeség = skoliosis, σκολιωσις; nyerges~ (Mátyy, HO Debrecen): hasfelé hajlott = lordosis (λорδός = görbe); púpos ~ = kyphosis (κυφός = púpos). Állatteny.: ponty~ (Mar), keszeg~ (KM), sógér~, kún~, sarló~ (Nyr 1909), salló~ (Ta): fölfelé görbülő, púpos; hátalás l. lovaglás; hátaló l. hám

hatag l. kiütés

határ (C) = termin/us, limes; ~olódás l. helyezkedés; ~os = -alis. Meghatározás (C) = -atio, definitio, limitatio, vö. szó. Határállatorvosi hivatal, belépő~, megfigyelőállomás = officium veterinarium limitaneum, vö. veszteglő. Határzár (Koss XIV. száz.) = contumacia limitanea

hatás, igyekezet = valentia, intentio; ~fek = titer, ~ ~ meghatározás = titratio; ~os, igyekvő = valens, intensív/us 3. Hatékonyság = intensitas. Sokhatású = polyvalens. Visszahat/ás = reactio, ~ó, kémelő (szer) = reagens, vö. cselekvés. Hatástalalkozás = inter-ferentia, vö. gyógyítómód

hátideg l. hám

hátmerevség l. béna

hatóság = magistratus; ~i hússzék, szabadszék (~i húsrusító hely) = laniena officinalis

hátráltat (Hof, Cs orsz.), hőköltet (Tsz Székelyf., Zala m., Cs Bácska), hátoltat (Sz Szepsiszentgyörgy), happoltat (Sz Makó), curukkoltat (Gya): hátrafelé léptet. Mu: Hátra lépő ló, cespítőtor.

hátsó l. hátulsó

hátszín (CzF, Sz Hegyalja, Cs orsz.), vékony ~, puha ~, keskeny ~, kereszt~ (Fr: a hátizmok húsi ari meg-

nevezése) = m. latissimus – és m. longissimus dorsi; rostélyos, vetretze (PPB) (a ~ elülső része az 5–12 hátcsigolyával) = roastbeef (ang. e. rosztbif), rumpsteak (ang. e. ramsztek) vö. bélszín

hátszirt l. mar

hátlaj, möge: hátulsó része = posticum, vö. eleje; **hátlósó** (MA), hátsó = posteri/or, -us, posticus 3, vö. elülső; ~ **lábszár** l. szár; ~ **térddaganat** l. pök; ~ **üres gyűjtőér** (a vért a test hátulsó részéből a szívbe szállítja) = vena cava caudalis

hattyúszőrű l. lószín

hastrum l. gurdély

havasság l. hószám, méhszenv

Havers l. csont

havifolyatás l. gümőkór

havivakság (T), hónapos vakság (Cs Göcsej), holdvakság (Mih), holdkór-ság (Angy), holdbeteg (Leib), hószem (PL), szemrehúzó (Cs Nagykapocs vid, népi felfogás szerint erős húzás miatt vakul meg) (patás időszak belső szemgyulladás) = irido-cyclo-chorioiditis recidivans s. periodica equi

háziállat l. haszonállat

háziastítás (a megszelídített vad tenyésztése) = domesticatio

házimadár l. baromfi, galamb, kanári

házinyl l. nyúl

hedonia l. kék

Hb. l. vérfesték

heg (Bug), (hegedek = coalesco MA), vakseb (C), sebhely (Mu), sebjele (Diet), forradás (CzF) = cicatrix; esonthege, esonthely (T) = callus; **hegdaganat** = keloid; **hege(se)dés** = callositas; **heges** = cicatricosus 3, callosus 3; **heges test** l. agyvelő

Hegelund (dán ao.) fejésmódja: alapsabb kifejés céljából a tőgyet a borjú szopása módjára gyömösözölteti

hegy (Gy) = cusp/es (-idis) vö. csúcs, vég; **hegyes** = - idalis, vö. szarvállás, tő. Két/hegyű = bi/- -, három ~ = tri- -, vö. billentyű. **Hegyesfal** l. pata-

Hegyi kappanór l. kappanór. **Hegytipró** l. állás

hég l. kéreg; ~**hártya** l. tojás

héja l. horpasz

hektika l. gümőkór

helci/aria l. hámfia; ~**um** l. hám

heliotropismus l. fordulás

helix l. csiga

Heller-f. gyűrűpróba: a fehérjetartalmú vizeleten töm. salétromsav rácsurgatásakor fehér zavarodás észlelhető

helminth/iasis l. férgesség, gyomor-; ~**ologia** l. féregtan

hely (C) = locus, τόπος; ~**ből** mozgó = locomot/oricus 3, -ivus 3; ~**éből** eltolódás = dislocatio; ~**ezkedés** = localisatio; ~**eződés** = locatio, hetero-; **helyi** = localis, topicus 3; ~**re** igazítás l. visszahelyezés; **esekélyebb ellenállású hely** = - minoris resistentiae; ~**zetleírás** = topographia. **Helytelen gyógyszerkeverék** = mixtura irrationalis

hemer/alopia, ~**opia** l. hályog

hemi/s, ἡμιος = fél; ~**anopia** l. hályog;

~**pareisis**, ~**plegia** l. bénulás; ~**ptera**: félfedeles szárnyúak; ~**sphaera** l. agyvelő, teke

hempereg, hentereg, hengergődzik (Cs Bácska, Szikszó), hempörödik (Sz Ha-as), nömbölyög (Sz Dunánt.), hömbörgődik (Csű) = volutat

hemszi l. sonka

henc ló (Cs Dunánt.), hienc (MNY 1919): a vendek (hienz) által a Mura mentén kitenyésztett hidegvérű ló, vö. mura-közi, nóri

hendsér l. hentes

henger (Dug) = cylindr/us, ~**es** = -icus 3, -atus 3; ~**ke** (~ alakú gyógyszerkészítmény) = -us

Henle (Frigy) göttingeni anatomus 1809–85)-f. hüvely (a környéki idegrost bevonata a Schwan-f. burkon kívül) = vagina ~i; ~**kaes** (húgycsövecske a vese kéreg- és velőállománya közt) = ansa ~i; ~ **mirigy** (a szemhéj kötő-

hártyájában) = glandula ~i; ~réteg (a szőr belső gyökérhüvelyét bevonó magnélküli sejtréteg a magvas Huxley-f. rétegen) = stratum ~i

hentel (Sz Gömör m.): sertéstől

hentereg l. hempereg

hentes (SzD, Cs orsz.), hentellér (HO Debrecen), vágó (SzD), kaszab (Sz Veszprém m., török szó = vágó), kacsit (Sz Veszprém m.), bellér, böllér, himpellér (Sz Dunánt.) henzsér (Sz Kecskemét) = lanius, carnarius

hepar l. máj; ~ adiposum l. zsírmáj; ~moschatum l. máj; ~sulfuris l. kén. Hepat/isatio l. májasodás; ~itis l. májgyulladás; ~ogen = májban keletkező

heptika l. gümőkór

herb/a l. fű; ~ivora l. növényevő

Herbst l. test

here, tök (C), mony (S) (a hím csirimirigy) = testiculum, orchis, didymus, *δελτις, δίδυμοι*. Herél (C), kimetsz (Cs Veszprém m.), kitör (HO Dráva mell.) = castrat, emasculat, vö. cicerél. Herélés = castratio. Herélő (CzF), lőtörő (Sz Dráva mell.), hímböllér (BB) = castrator, emasculator; herélőfogó, ollóemaszkulátor (Het) (az ondózsínórt zúzva átvágó műszer) = emasculator (Hausmann és Dunn műszergyáros, Chicago) vö. Burdizzo. Herélt (S), paripa (Dict) = castratus, cantherius, spado, *παρίππος*. Here/burok. ~borék (Bug), ~zacskó (Cs orsz.) = scrotum (scortum) = bőr, betűcserejével), ~i = -alis. Heregyulladás = orchitis. Hererejtés (a ~ nem ereszkedik le a ~burokba) = kryptorchismus; hererejtő (Bug), komor (Dug, Sz Tiszaroff, Cs Nagykapos vid.), cafos (Cs Veszprém m.), húros (Cs Baranya m.), féltökű (Cs Bácska), tökeeres (Cs Gőcsej, Fejér m.) = kryptorchid

herécel, heréesül, hergesz, herieskül l. eicerél

hereditarius 3, ~s l. öröklés

hereford/-marha: ~ grófságban, Angolországban kitenyésztett sárga, veres

v. barna-veres rövidfejű, középhosszú szárú (middlehorn), hússal hasznosító

herél l. here

herge l. szarvállás

hergely, hergia l. ménes

hergés l. hörgősség

hermaphrodit/a, ~ismus l. hímnős

herni/a, ~osus 3, ~otomia l. sérv

herpes l. sömör

herreget l. úszít

hertelen álló l. csökönyös

hess! l. terelés

Heteraki/s: az orsóféreg (Ascaridae) családjába tartozó bélféregfaj; ~diagnosis: ~s okozta betegség, vö. gyomorféreg

hetero/s, *ἕτερος* = más; ~anaphylaxia l. anaphylaxia; ~gen l. különmemű; ~gonia l. nemzsváltakozás; ~log l. eltérő; ~plasia l. fejlődés; ~therapia l. gyógyítómód; ~topia l. hely; ~zýgota l. öröklés

Hetzel Henrik dr. áo. az egyetem állatorvosi osztályán az állati szülészettan ny. r. tanára

heveder (S, Cs orsz.), terhelő (Petőfi: A szeretőm . . ., Sz Cegléd, Cs Bácska) = cingula

hevenyés, heves (SzD), heveny (Dug), forró (Hof), éles (T) = acutus 3, florid/us 3; fél~ = sub-, túl~ = per-, vö. rögzött

heverés l. csömör

Hexamita l. trichomonadosis

hexose l. cukor, szénhidrát

hézag (Tsz), köz (C) = spatium; csont- = -interosseum

hí! l. terelés

hiány = absentia; hiánybetegség, nyalakodási vágy, nyalónyavalya, rágónyavalya (Zl), nyalánkság (Nár), farkrágás, gyapjúrágás, tollcsipegetés (H), malacfalás, magzatburok-, föld-, tégl-, homok-, fa-, rongy- stb. evés, skorbut, beri-beri (vitaminhiány-, sóviszony-, szén-, mész-, só-zavar miatti betegség) = avitaminosis, allotri-

phagia (ἀλλότριος = idegen) vö, vitamín; hiányos = incompletus 3, vö. teljes; hiány/tünet, kiesési ~ = symptoma absentica

hiatus l. lék

hiba, baj, gáncs, hiány (MA) = defectus, vitium, absentia; lelki ~ l. lélek; szavatossági ~, állat ~ ~ (az eladó felelős, ha a ~ ~ átadáskor rejtetten megvolt, lényegesen értécsökkentő, nehezen v. nem szüntethető meg) = fidejussorius 3; ~ főhiba (az 1923. X. t.-c. 1394/1923. M. E. rend. ennek nyilvánította patáson a fulladozást, -keheesség-, hörgősség- és a butacsirát 14, szvmarhán a gümőkört és az algümőkóros bélgyulladás 30, juhon, kecskén a himlőt 8, a rühösséget 14, a méteykört és tüdőférgeséget 30, sertésen az orbáncot 3, a pestist 5, a borsókakórt 30 napi vélelmi határidővel) = vitium capitale

hibóca l. bönye

hida! l. terelés

hidas l. ól

hideg (C) = frigus (-oris); ~fene l. rák, úszók. Hidegtelelés l. láz. Hidegtályog l. vizenyő. Hidegvérű (Fő), zabos ló (Tak): durva szervezetű ~, nyugodt vérmérsékletű = poikilotherm, vö. melegvérű; állattanilag: a halak, kétéltűek, hullók. Meghül/és = refrigeratio, ~t = -us 3. Hivesítő szer (PP) = refrigerans

hidlás (Kí, Sz Szeged, Cs Bakony), palló (Cs Alf.), padolat (KBM), padolás (Szék), állásdeszka (Cs Dunánt.) = padi/mentum, pavi-

híene l. hene

híg (Diet), ~ftott = dilut/us 3; ~ftás = -io, vö. tömény

higany (Bug), keneső (C): fémelem, kémiai jele Hg. = hydrargyrum, mercurius; édes ~ (Mi) = -chloratum mite, - - via humida paratum, - - vapore paratum (nedves úton, gőzzel porlasztva), kalomel (χαλός = szép, μέλας = fekete) = - - praecipitatum,

mercurchlorid; fekete ~, érc szerecseny (PL) = -sulfuratum nigrum, aethiop mineralis; kenes ~ = -sulfuratum rubrum, zinnober; maró ~ = -bichloratum corrosivum s: sublimatum, Angerer-f. pastilla; higanymérgezés = mercurialismus; sárga ~ = -oxydatum flavum; vörös ~ = -bijodatum rubrum (blister, oszlató bedörzsölésre)

high breed l. Bruce Low

Highmor (Nath. ang. orvos 1795—1853) l. állcsonti öböl

higóe l. erőtlen

hilus l. zug

hím l. ivar. Hímüllér l. herélő. Híműs, csira (Bug, Cs Kúnszentmiklós, Nóg-rád m., Sz Győr m.) = hermaphrodit/a, intersexualis; ~ség = -ismus, androgynia, gynandria (Hermes és Aphrodite, άνήρ, άνθρωπος = férfi, γυνή = nő). Hímvesző, szeméremtest (Bug), szerzőm, farka (Tseh), faszi (S) = penis, phallus, φαλλός; patáson: mony (Cs Alf.), kérődzőn: csek, csék (Tsz), csök (Oklsz), csik (Cs Veszprém m.); kéttős ~ = diphall/us, -ia (fejl. rendell.)

hímes l. tarka

himlő (C), patécs (Jókai: Rab Ráby), csécs (SzD), ragya, rogya (Dict.) = variola; emberi ~ = -humana, ~ ~höz hasonló kiütés = varicella; juh ~ = -ovina; sertés ~ = -suilla; tehén ~ = -vaccina, cow pox, vö. fejési göb; ~oltás = vaccinatio, ovinatio, suinatio; varioloid: a ~ enyhe alakja

himpellér-orvos l. kuruzsló

himpók l. pók

hínár l. erőtlen, moszat

hinnit, ~us l. nyerít

hinnus l. öszvér

hintázó l. poroszka

hint/ek (C) = in/spergo, con-; ~ő = inspersorius 3; ~sd be! = in/sperge!, con-; behintés = inspersio, aspersio

híntő l. fogat

hinnyog l. nyihog

hippos, ἵππος = ló; ~arion l. lónem őstörzse; ~iater l. állatorvos; ~iatria ἰππιατρική (= lóorvostan) címen Kr. u. X. században ismeretlen szerző Constantinus Porphyrogenitus rendeletére állatorvosi könyvet írt, amely nyomtatásban latinul Párisban 1530-ban, görögül Baselben 1537-ben jelent meg; ~obosea l. eblégy; ~ocampus l. agyvelő; ~oecomus l. lóáros; ~odromus l. lovarda ~ogoniometer l. izületi szögmérő; ~ologia l. lóisme; ~omanes l. csikóméreg; ~ona: a lovasok védő istennője; ~ursav: a vizeletben előforduló rombus és túalakú kristályok

Hippokrates, Ἱπποκράτης (= lólegyőző): híres görög orvos Kr. e. 460—375. A kisázsiai Cos szigetén született. 72 orvosi munkáját alexandriai tudósok foglalták össze Corpus Hippocraticum címen. Latin kiadása 1525-ben Rómában, görög szövege 1526-ban Velencében jelent meg. Szerinte a testet négy őselem: tűz, víz, levegő, föld és négy ősnedv: vér, nyálka, sárga és fekete epe alkotja; ezek vegyülésétől függ az egészség és a betegség. A hallgatódzást már ismerte, vő. loccsanás. Pontosán leírta a halálos arckifejezést, vő. arc. Nézete szerint a betegséget a természet gyógyítja, az orvos segítheti a folyamatot: «Natura sanat, medicus curat». Az orvos segítsen: ἀφελέιν!, vagy legalább ne ártson: μὴ βλάπτειν!, vő. árt. Erköcsi elvei ma is helytállók
hiripel, hiricel l. hörög
hirtelen = rapidus 3, vő. gyors, sebes
Hirudo l. púca
His l. köteg, vezeték
historia morbi l. kórtörténet
hist/ocyta, ~ogenia, ~ologia, ~os l. szövet; ~iocephalus l. gyomorféreg
hitvány l. erőtlen
hivtes l. előjáró
hivatal = officium; ~os = -nalis, ~ orvosszer: a Magyar Gyógyszerkönyv-

ben megnevezett s minden gyógyszer-tárban tartásra kötelezett anyag
hivesítő l. hideg

hivogató, ló~: nel, nel, mucu nel! (Nyr 1883), paci nel! (MNy 1908); **túlok**~: böcce nel, becce nel! (Nyr 1883); **juh**~: bari nel! (Nyr 1877, Veszprém m.), szika-szika (Nyr 1878, Bácska); **sertés**~: koca nel, koca-koca!, el, el, el (Cs Bácska); **maeska**~: cicic!, **liba**~: papaj (Cs Dány), lili-lili!, ciril (Csa Csallóköz), buri-buri! (Nyr 1874, Cs Bácska); **pulyka**~: tyur-tyur! (Cs Bácska); **tyúk**~, **csibe**~: pipi-pipi! (Cs orsz.), csicsi!, csicsika! (Csú); **kacsa**~: tas-tas! (MNy 1909, u. o. még több szó), lili-lilike (Cs Páty) vő. terelés

hízás, el~ = obesitas; **hízó**, **hízékony** = sagina/ms, **hízott** = -tus 3; **hízal/ás** (Gy) = -tio; ~6, **hizodalmos** (SzD), **hizamos** (Sz Kkhalas) = -ans, vő. háj, kövér, zsír

hó l, **hóc l**, **hócs l**, **hóha l** l. terelés

hodály l. cserény

hódas, **hódos** l. bokros, lójegy

hóder l. bolygó

Hodgkin l. állféhérvérűség

hof l. fartó

Hoffner József dr. orvos 1826—41-ig a pesti áo. int. tanára és igazgatója

hogkolera l. sertéspestis

hojsza l. terelés

hóka l. lójegy

hold = luna ~as = -ris, vő. bokros, lójegy; fél~alakú = semi-ris; ~kór-ság, ~vaktság l. havivakság
hollandi marha l. fríz, groningeni, jisseli
hollócsőr/csont (a felkarcsont vállízületi vége) = os coracoideu/m, processus -s; ~porc l. szegy

holoblast l. petesejt

holsteini v. wilstermarschi marha: a Wilster folyó torkolatánál kitenyészített veres-tarka tejelő és hússal hasznosító

holt/eleven l. halál; ~fene l. üszök;

~test l. hulla; ~tetem l. tetem

hólya l. legelő

hólyag (Gy), bősény (MNY 1919) = vesica, cyst/is, -a, κύστις, vö. epe-, húgy~; ~alakú = -oid; ~hurut = -itis; ~kövesség = -olithiasis; ~metszés = -otomia [~~ (Pe): kuzruszlásból a dagadt lábú ló szarusarkantyúja alatt levő nyákatömlő egy részének kimetszése]; ~vizsgálat = -oskopia; ~i színűzés = chromocystoskopia (a húgyvezetékbeli folyó színesített vizelet nézése ~tükkörrel). **Hólyagocska** (MA) = vesicula, phlyktaena, φλύκταινα. **Hólyagesira** l. csírafejlődés. **Hólyagféreg**, ~esség l. galandféreg. **Hólyaghúzó**, vizikátor = vesica/torium, -ntia. **Hólyagos daganat** = cyst/oma, -adenoma. **Hólyagos/kiütés** l. ivarszervi ~~, ~szájfájás l. ló rag. ~ ~ a

homály = occultatio, tenebrae, κρυφος; **homályos** = occultus 3, obscurus 3, opacus 3. **Homályhártya** (Cs) = croup (Virchow); **homályhártyás** = crouposus 3

homlok (S) = frons; ~i = front/alis; ~esont = os -ale; nagy ~ú = -osus 3; ~öböl = sinus -alis; ~szíj l. kántár

homo l. ember

homo/ios, ὁμοιος = hasonló; ~dynamia l. számfellettség; ~(o)ëopathia, ~(o)ëotherapia l. gyógyítómód; ~gen l. egyöntetű; ~ioplasticus 3 l. gyógyítómód; ~iotherm l. melegvérű; ~log l. egyező; ~zYGota l. örökös

homok = arena, vö. üledék

homorú (C) = concav/us 3; kettős ~bi-, vö. domború

hón (Mu) = axilla; ~alj = fossa axillaris, vö. váll

honorarium l. tiszteletdíj

hones/járvány l. járvány; ~ulás = akklmatisatio (κλίμα = vidék)

hopsa l. vágás

hordasz, hordozószél l. pata. **Hordász** (Mi), foghíjasszél (Mo: az állkapocs metsző- és zápfog közti része) = diastema, margo interalveolaris

hordeolum l. árpa

horog l. bányaiféreg

horgas l. görbe, horog; ~lábtó; ~fej l. fej, ~fejű l. galandféreg; ~fog l. harapócs; ~in l. Achilles in; ~izület l. csánk; ~kés l. körömfaragó; ~láb l. állás; ~szarv l. szarvállás

horizontalis l. vízszintes

horkolás l. hortyogás

hormon = belsőelválasztású mirigytermék, a vérbejutva különleges élet-tani hatást fejt ki (ὁρμῶν = meghajtok), vö. belső elválasztás; ~therapia l. gyógyítómód

Horner-f. izom (a szem körkörös izmának = m. orbicularis oculi - a könnyzacskóhoz vezető ága) = m. lacrimalis; kérozdőzn ebből ágazik ki a pillazom = m. ciliaris Riolani

hornless l. szarvatlan

horog (C) = uncus, uncin/us; ~os = -atus 3

horpasz (SzD, Arany J.: A Jóka ördöge, Sz Balaton mell., Szatmár m., Cs orsz.), héja (Cs Nagykapos vid.), éhgödör (PL), rászt (Bug: a keresztcsigolyák harántnyúlánya-, az utolsó borda- és a csípő köztü terület) = fossa paralumbalis, psoas, ψοα

horse l. ló

hort l. agár

hortobágyi l. túró

horty (Bug: az orrjárat toroki része) = choana (χοάνη = olvasztó tégely); **hortyog** (S), horkol (Cs orsz.), horkan (HO) = stert/it, sternutat; ~ás = -or, -io, rhonchus; ~ó = rhonchisator

horut, ~ás l. köhög

horzsol, szakol (Cs Celldömölk) = detrit; ~ás = abrasio; ~mány = detritus, vö. zúz

hószám (PP), hó (MA), havasság (NytSz.) = menstrua, vö. ivarzás

hószem l. havivakság

hossz/ú = long/us 3, ~abb = -ior, -ius, ~leg~abb = -issimus 3; ~űkés, meg-

nyúlt = oblongatus 3; ~ú csápúak = Nematocera: ~ú peesnye l. bélszín
 Houdan: fr., nagy, fekete-tarka, bőbít-
 tás, levélszerű tarajú, 5 ujjú, hizé-
 kony, közepes tojó tyúkfajta
 Howeli-Jolly-l. testec.kék: fiatal sejt-
 széteső magjának maradványai
 hozzád! l. terelés
 hő (Bug), meleg (MA) = calor, caldus,
 θερμός, vö. láz; hőállandósító (Cs) =
 thermostat/icus (στατικός = állandó-
 sító), vö. keltető; hőálló = thermo-
 stabilis. Hődyspnoëa: a testhőmérsék-
 let hirtelen emelkedése. Hőgyenérték
 (a munka és a ~ viszonya) =
 -dynamika. Hőgyensúly (a ~ter-
 melés és a ~leadás közti ki-
 egyenlítetttség) = -aequiponderantia.
 Hőegység (1 kg 14.5 C°-os vizet
 15.5 C°-ra melegítő ~) = kaloria.
 Hőemelkedettség = hyperthermia, vö.
 láz. Hőguta l. napszúrás. Hőközpont
 (a ~képződést befolyásoló agyvelő-
 rés) = -centrum. Hőmérő (Bug),
 hévmérő (CzF), fokozó (Sz Rozsnyó) =
 -meter. Hőmérséklet (Bug) = tempe-
 ratura. Hőszilárdítás (a szabványos-
 nál alacsonyabb testhőmérséklet) =
 hypothermia. Hőszabályozódás = ther-
 moregulatio
 hősrít (MNy 1929, Szabolcs m.), vicso-
 rít (NytSz): kifordítja ajkát; ~és,
 ~ás = nudatio dentium
 hő!, hőhe!, hője! l. terelés
 hőke l. lójeggy
 hők/hurut (Bug), szamar~ = pertussis,
 tussis convulsiva
 hőkkenés l. csökönös
 hőköltet l. hátráltat
 hőmbölyög l. hempereg
 hőmérő, ~séklet l. hő
 hőrgő, tüdőcső (Je), hörg (Bug) =
 bronch/us, βρόγχος; ~i = -ialis, ~
 hurut = -itis. Hőrgöeske = -iolus,
 ~hurut = -iolitis. Légőhólyagoeska
 (a bővebb ~) = vesicula, infundibu-
 lum. Légsejt (a ~ végződése) = al-
 veolus, ~hurut = bronchiolitis/capil-

laris is s.
 ostensis. Hőrgőtágulat = -ektasia.
 Hőrgőkörtüli = peribronchialis; R. isz-
 mann-f. ~ nyirokesomó (a gégecső
 jobb oldalán) = lymphonodus / bifur-
 cationis dexter; az életér feletti, felső
 v. középső ~ = -eparterialis, -dor-
 salis s. medius; gátorközi ~ = -me-
 diastinalis bronchialis. Hőrgőesség
 (Mo), süvöltés (C), sípolás (KM), háms-
 siratás (H), hergés, lihegés (Hof); ser-
 tésen: szuszogó kór (Zl); sípos (Cs
 Győr) = sibilus, haemiplegia laryngis,
 paralysis nervi recurrentis (ang.:
 roarer). Hőrgő, hircel (Sz Csallóköz),
 hiripel (Sz Háromszék m.) = sibilat
 hőrr (KM): a hibátlan ló arabs meg-
 nevezése, vö. hadsine
 H P l. lóerő
 hueski! l. terelés
 hüd, húgy l. vizelet. Húgyany (Bug) =
 urea; húgyanymérő = ureometer.
 Húgyár (Mi), bővizelés (Al), vizelet-
 folyás (Angy), húgyfolyás (Ném) =
 polyuria, hypuresis, hydruria, diabetes
 insipidus (insipidus 3, insipidus 3 =
 ízetlen, nem cukorizú), vö. cukor-
 betegség. Húgyeső (Bug) = urethra/
 ~gyulladás = -itis, ~metszés =
 -otomia; alul nyitott ~ = hypospa-
 dia/sis; felül nyitott ~ = epispadia/sis
 (σπάω = húzok). Húgyesőhagyma l.
 hágyma. Húgyduzzma l. húgyhártya-
 burok. Húgy- és nemiszervtan =
 nephrogonologia. Húgyfelakadás l. vi-
 zeleltrekedés. Húgyfolyás l. húgyár.
 Húgyhajtó l. vizeletető. Húgyhártya-
 burok, húgytömlő (He), húgyduzzma
 (Nád) (a középső magzatburok) = allan-
 tois (ἀλλὰς = hurka, εἶδος = alak) vö.
 bárányhártyaburok, irhaburok: Húgy-
 hólyag, hólyag (Mu) = vesica urinaria,
 urocystis, ~hurut = urocystitis, ~
 ~gátmetszés = sectio perinealis, ~
 ~hasfalimetszés = sectio alta. Húgy-
 inda (a magzatburok és a végbél csö-
 ves összeköttetése) = urachus (ὄρχω =

birok). Húgy-ivarszervi = urogenitalis.
 Húgyképző szervek = organa uropoëtica (πρωταίω = csinálók)
 Húgykő l. képződmény. Húgymergőzés l. húgyvérűség. Húgyos l. bokros. Húgyozik, húgyik l. vizez. Húgyrekedés l. vizeletrelkedés. Húgysavas só = urat (húsevő vizeletében, ~natrium, ~amonium, kristály, henger) vö. üledék.
 Húgysavvérűség = uricaemia. Húgy-szervi eredetű = urogen. Húgyszorulás l. vizezés. Húgyvérűség (Az) = uraemia. Húgyvezető, ~ék, húgyvezér, húgyér (Com) = ureter, ~ögyulladás = ~itis. Húgyvizsgálat = uroskopia
 huj!, hule! l. terelés
 hull, el~ (MA), meghal (Tinódi: Ördög Mátyás veszedelme: «lova ott meghal», döglük, meg~ (PPB), esik (Sz Szeged, HO), cerkad (Sz Baranya m.), csikkad (Cs Győr m.), sikkad (Cs Csalólóköz), gebbed (SzD), dermed, meg~ (SzD, Sz Székelyf.), pusztul, el~, kimúlik, megveszkeszik, elpatkol (Cs orsz.), elvész, kipatkol (Szi) = moritur
 hulla, holttest (CzF), tetem (MA), dög (C), megholt dög (HeFab), esett állat (Petőfi: János vit., Sz Szeged, Somogy m.), murdaló (HO Balaton mell., Cs Győr m., cigány szó = elhullott), bottlott hús (Sz Székelyf.) = cadaver, sn.; hulla/égető, ~hamvasztó = crematorium; hulla-elásás = inhumatio; hullafeldolgozó készülék = carnifactor; hullafolt = livor mortis; hullakert (Cs Győr m.), dögtér, dögtemető (Cs Veszprém m.), döggerem (Szék) = locus infodiendi; hullaméreg = ptoma/in, ~tropin (πρωταίω = hulla)
 hullaj l. selejt
 hullámozás = undulatio, fluctuatio, vö. lüktetés; hullámozó láz l. brucellosis
 hullékony hártya l. leválmány
 human/isatus, ~itas, ~us l. ember
 humerus l. váll
 humor l. nedv; ~alpathologia l. gale-nismus, kórtan
 Hunter (ang. a böntör = vadász) l. ang.

orvos neve, l. leereszkedés. 2. ang. középnagy, fv. nyerges, irlandi ló
 hunyor l. gyökér; ~szúrás l. genyszalag
 hunyorgat l. konyít, pislog
 húr (C) = chorda, χορδή; dobhúr (a nyelv- és arcideg közti ág) = - tympani; gerinéhúr (a sejtmgazat gerincoszlopa) = - dorsalis; gerinéhúr-daganat = chordoma; hangszalag = - vocalis (Ferreiini); hallóideg, hallási ~ = chordae acusticae (Willisi); inhúr (a szív szemölcsizma és a pitvar-kamarai billentyű között) = - tendinea
 hurde l. verseny
 hurka (C) [húrolt (Sz Hegyalja): kifordított s késfokával nyálkájától megtisztított bélhúr (Érdy K.) töltve abált sertésaprólékkal, májjal: májas~, tüdővel: tüdősz~, vérral: véres~, vagy kásával: gyöngy~, köles~, árpa~, rizs/kásás ~] = botul/us; ~mergőzés = -ismus, allantianis, vö. hús/mérgezés, kolbász~; hurkabél l. bél (ἀλλανξ, ἀλλαντος = hurka)
 hurkolás, fojtás (Dict), fullasztás, meg~, zsinegelés = strangulatio
 húros l. hererejtő, sörves
 hurut (PP), horut (Debr. K), lobbánás, lob (Bug) = katarrh/us (καταρρέω = lefolyom); ~ol l. köhög; ~oncs = -alis, ~os tüdőgyulladás = bronchopneumonia, szőrványos ~ ~ = -enzo-tica, vö. nátha
 hús (C) = caro (carnis, nn.), fehér~: a tejen tartott állaté, a madaré és a halé; vörös~: az öreg-, a hím- és a vadállat ~a; főtt~ = -elixa, sült~ = -assa, füstölt~ = -infumata; marhahús = -bubula, borjú~ = -vitulina, sertés~ = -suina, juh~ = -ovina; húsáros (C, A magyar népköltés remekei: Izent nékem a húsáros), mészáros (Mu), húságó, székálló (Sz Székelyf.), húsos, húsmíves, székgazda, húsiparos = lanius, macellarius, carnarius, vö. hentes, hús-

hygiéne l. egészségügy; húsin l. izom; húskelesztmény = praeparatum carneum, vö. bacon, gombóc, hurka, kocsonya, kolbász, pástétom, sonka; húslátó l. húsvizsgáló; húslégy l. légy; húsliszt, vérliszt = farina / carnis, — sanguinis; húsmérgezés = intoxicatio ab carne, vö. hurka/mérgezés, kolbász~; húsoló l. kés; hússsertés = sus carnosus, vö. zsíros~; hússzék 54.300/1908. sz. F. M. r.), mézárszék (Gy), szék (Sz Pélegháza, Cs Bácska), húscarnok, húszület, dogány (Sz Székelyf.), komita (Sz Bánffyhunяд) = lamina, carnalium; húsvizsgáló (Ki), húslátó (Koss 1663-ból), látó, látóbíró (MNY 1905, Debrecen 1641-ből); látómester (Máty), székbíró (MNY 1905), vágatási / biztos, vágó~ = investigator / carnis officinalis; húsvizsgálat = investigatio —, húslátás, hússzemle = inspectio —, húselőnézés, marhaölésben való vigyázás = invigilatio —

Hut jra Ferenc dr. (1860—1934) orvos és állatorvos, a bpesti ao. tanintézet, a kadémia, majd főiskola tanára, igazgatója, ill. rektor magnificus; udv. t an., a M. T. Akadémia tagja, a Corvinkoszorú tulajdonosa, stb. A kórbontan, belgyógyászat, járványtan és törvényeségi ao.-tan ny. r. tanára. A nemzetközi szaktanácskozmányok, valamint a Marek tanárral együtt szerkesztett belgyógyászata és járványtana révén világszerte ismert magyar szakudós

Huxley l. Henle

huzal, huzam = tractus (-us, hn.);

bél~ = — intestinalis, emésztő~ = —

digestorius, szőlő~ = — uvealis

húzás l. ki~; húzós: 1. jól húzó, vö.

hajtós, 2. kehes

hú l, húcs l. terelés

Hűd/és, ~ött l. béna

hűtés, meg~, hűtés l. hideg

hüvely l. gyügg

hütykűkútya l. puli

hüvely (C) = vagina, κόλλος; ~bejárat = introitus; ~boltozat = fornix; ~tornáe v. előcsarnok = vestibulum s. sinus urogenitalis; falában tornácmirigyek = glandulae vestibulares, két oldalán 1—1 Bartholin v. Duvernemirigy = gl. ~. Genyes hüvely = pyokolpos. Hüvelyhurut = vaginitis, kolpitis; szemcsés ~ = — granulosa s. nodosa s. follicularis infect. bovum. Hüvelytartó = pessarium (πεσσός = hüvelykúp), vö. kantár. Hüvelytúlérzékenység = vaginismus

hüvelyk l. ujj

hyal/itis, ~oideus 3, ~us l. üveg; ~omma l. piroplasmosis

hybrid, ~atio l. fajkeverék

hyd/atis Morgagni l. függelékiszerv;

~atitis l. galandféreg; ~atos, ~or,

~δωρ, ~δατος = víz; ~raemi/a, ~

~cus 3 l. vérfogyottság; ~ramion

l. magzatburok; ~rargyrum l. hi-

gany; ~rastis Canadensis: amerikai

Ranunculacea növény gyökértörzse,

érszűkítő; hydro/bilirubin: vizeleti

epefesték; ~cephalus l. butacsíra;

~coelia l. vízkór; ~rogenium, elem,

kémiai jele H., ~hyperoxydatum:

H₂O₂; szilárd alakban: Hyperol,

vizes oldata: liquor hydrogenii hyper-

oxydati, peroxygénol, perhydrol;

~kele l. sérv; ~mel l. méz;

~meningokele l. sérv; ~metra, ~neph-

rosis, ~pericardium, ~phthalmus l.

vízkór; ~phil l. vízszívó; ~phobia

l. légy, veszettség; ~rrhachis l. víz-

kór; ~therapia l. gyógyítómód;

~thermoregulator: thermódos vizes

testmelegítő; ~thorax l. vízkór.

Hydruria l. húgyár

Hygie/a, v. Hygea: az egészség istennője

a görög hitregében; Asklepios leánya,

csészéből kigyót itat; ~ne, ~nicus 3

l. egészség

hygro/ma, ~skopiens 3 l. víz

hymen l. hártya

hyoideus 3 l. nyelvcsont

Hyosciamus l. beléndek

hyper, *ὕπερ* = túl, át; ~álás = túlhatékonyság; ~aemia l. bővérűség; ~aesthesia l. érzék; ~akusia l. hallás; ~albuminosis l. fehérje; ~daktylia l. ujj; ~extensio l. feszítés; ~feturatus 3 l. tenyész~; ~functio l. működés; ~hydrosis, ~idrosis l. izzadás; ~immunisatio l. védelmezés; ~inosis l. vérárvadék; ~keratosis l. szaru; ~kinesis l. mozgás; ~leukoctyosis l. fehérvérsejt; ~mastia l. tejmirigy; ~melia l. végtag; ~metrop, ~op l. messzelátás; ~ol l. hydrogenium ~onychia l. bőr; ~ostosis l. csont; ~plasia l. fejlődés; ~thelia l. csecsbimbó; ~thermia l. hő; ~thyrea l. pajzsmirigy; ~tonia l. feszültség; ~trich/ia ~osis l. szőr; ~trophia l. fejlődés; ~uresis l. húgyár

hypn/agog, ~osis, ~oticum, ~otismus l. álom, deajt

hyp/o, *ὕψω* = alatt, csökkent; ~aesthesia l. érzék; ~akusis l. hallás; ~albuminosis l. fehérje; ~algesia l. fájdalom; ~ha l. fonalgomba; ~haema

l. szemcsarnok; ~hedonia l. kéj; ~homyc/eta, ~ ~osis l. fonalgomba; ~inosis l. vérárvadék; hyp/aemia l. vérmennyiséghiány; ~chondri/a l. kényszer, ~ ~um l. borda, kehbarázda; ~daktylia l. ujjhiány; ~derma l. bögöly-nyű; ~dermalis l. bőralatti; ~functio l. működés; ~gastr/icus 3, ~ ~um l. has; ~glossus l. gégefédő; ~kinesis l. bénulás; ~leukoctyosis l. fehérvérsejt; ~mastia l. tejmirigy; ~melia l. végtag; ~metropia l. közellátás; ~physis l. agyvelőfüggelék; ~plasia l. fejlődés; ~pyon l. szemcsarnoki geny; ~spadiasis l. húgyveső; ~sta/sis, ~ ~ticus 3 l. süllyedés, vérpangás; ~thermia l. hőszültyedség; ~thesis l. feltevés; ~tonia l. feszültség; ~trichia l. szőrtelenség; ~trophia l. fejlődéshány

Hyrakotherium l. lónem őstörzse

hyster/ektomia, ~otomia l. metszés; ~ia l. méhszenv; ~opexia l. rögzítés; ~ophor l. méhtartó

Hystrichis l. gyomorféreg

I

iatr/eia, ~os l. orvos/lás

ibolyántúli sugár (az ibolyaszínű fény-sugárnál rövidebb hullámhosszúságú és nagyobb törésű láthatatlan, kémiai hatású sugár) = radius ultraviolettus

iehor l. ev; ~aemia l. vérfertőzés; ~rhoëa l. evedzés

iechthyo/form, ~kolla, ~l, ~logia, ~ ~phthiriasis, iechthys l. hal

icter/icus 3, ~us l. sárgaság

ietrogen (Kühn), lupinotoxin: a csillagfürt (*Lupinus*) mérgező anyaga, vö. takarmánymérgezés

ietus l. haptén, megölés, napszúrás, ütés

id, ide (Weismann): a csíraplasma biológiai egysége; poly ~ öröklés (Siemens): több ~ egységű ~

idea/lis l. eszme

ideg (S, Mu, MA): ~nervus, ín, ideg, húr;

nervos/us, inas, erős; ~itas, erősség; régi jelentése a mai in = tendo-nak felelt meg), érzőin (S), ín (PP), érzőér (Cs Bácska), ér (Sz Székelyf.) = nervus; ideg/átmetszés = neuro/tomia; ~bántalom = ~pathia, ~sis; ~bénaság l. trypanosomiasis; ~betegség, juh ~e, sűrű/nyavalya, fenő~, ügető~, keresztbénaság (ZI), keresztkereség, ügetés (P), ügetőkor, csiperteség (Rei), csipőcsavarintás, mereven-gés (Angy) = polyneuritis ovium; ~daganat = ~oma; glioma; ~dúe, ~esomó = ganglion, ganglia, glia; ~es = nervosus 3; ~fájás l. ~zásba; ~gyengeség = neurasthenia; ~gyul-ladás = neuritis; ~hártya, receg, receg (a szem fényérzékeny lemeze) = tunica nervosa s. retina, rajta a látó-

ideg = nervus opticus, ennek belépő helye: látóidegfő, látószemölcs = papilla nervi optici, vajúlata = excavatio papillae nervi optici, fényérzéketlen a Mariotte-f. vakfolt; felette a legélesebb látás helye: sárga folt = macula lutea, árka = fovea centralis retinae; idegi, ~hez tartozó = neuroticus 3; ~irányítás = neurotrop/ismus, ~irányító = -icus 3; idegív l. gerinc; ideg/izgató (szer) = neuroticum; ~kimeetszés = neurektomia; ~kocsonya l. ~sejt; ~rázkódás l. megrendülés; ~rendszer = systema nervorum, központi ~ = -- centrale, környéki ~ = -- periphericum, együttérző ~ = -- sympathicum; idegrost = neurofibrillum, ~ beszűrődés, Marek-f. tyúkbénelás (szűrhető ragályanyag által okozott fert. tyúkbetegség) = neuro/myelitis s. ~granulomatosis s. polyneuritis s. neurolymphomatosis gallinarum; idegsejt = neuro/blast, -n, csillagalakú ~, ~ kocsonya = astero-cyta, neuroglia; idegtan = -logia; ideg/zsába, ~fájás = neurodynia, neuralgia; ~s, ~os = -eticus 3

idegen = alienus 3, ξένος; ~hatás l. xenia; ~ test = corpus alienum, ~ okozta betegség = perialienitis, perixenitis, reticuloperitonitis traumatica

idei l. növendék

ideiglenes = provisorius 3

identí/eus 3, ~ficatio l. azonos, ismertető

idétlen l. éretlen

idio/s, ίδιος = saját; ~pathia l. szenvedés; ~synkrasia l. túlerzékenység; ~ta l. gyűge

idom (Bf) = forma; ~os = -lis; idomít/ó (NyuSz), lótanító (NytSz XV száz.), idomár (Széch, Jókai: Lélek-idomár), készítő (Széch), délcegtanító (Nyr 1877), cavalculator (Koss.) = train/er (ang. e. tréner); ~ás = -ing, vö. igazítás

idő (C) = tempus (= oris, sn.); időköz = intervallum, ~i = temporarius 3, tisz-

ta ~ (betegségtől mentes ~) = lucidum intervallum; időleges = interimalis; idős l. öreg; időstül, idült l. rögzött; időszak = period/us, ~i = -icus 3

IE l. AE

iga l. járom

igaz l. való; igazítás, idomítás (Ba), egyenészet = ortho/s, fog ~ = -don-tia, test ~ = -paedia; igaztetem l. tetem

igézés l. ráolvasás

igni/punctura l. égetés; ~s sacer l. Szent Antal tüze

ignorantia l. tudatlanság

igyekezet l. hatás

ih, ihész l. gyomor, juh

ijedősség = terror

ikcsont l. ékcsonat

iker (SzD), ikrek (PPB) = gemelli, gemini, bigemini, didymi, δίδυμος, vö. hármas (különböző ivarú iker tenyésztésre nem alkalmas); ikertest l. agyvelőtörzs

ikra (MA) = ova piscium, vö. lábikra; ikrás/hús l. mirigy, ~szalonna, ~tögy (Cs Nagykapos vid.): szemcsés szerkezetű

ikszeg (Sz Háromszék): csúszás megakadályozása végett a marha körömszélébe vert szeg

ikterus l. sárgaság

ile/um l. bél, csipő; ~us l. hányás;

iliaeus 3 l. csipői

illat l. szag

illesztés, össze ~ = taxis, syn-; fény ~ = photo-, hő ~ = thermo-, vegy ~ = chemo- (τάξις = rend)

illetlen = quoad; az életet ~ = - vitam, a gyógyulást ~ = - valetudinem

illmici l. sajt

illó, illanó, elpárolgó = volatilis

illus/io l. káprázat; ~trafio l. szemle

imápusa l. lóvész

imbecillis l. erőtlen

imbibitio l. beívódás

imely l. bögöly

imlet l. szoptat

immaturus 3 l. éretlen

immersio l. bemerítés
immigratio l. bevándorlás
immissio l. betolás
immobilis l. mozdulatlan
immortalis l. halhatatlan
impulbilis l. fejős, nem —
immun/is, ~isatio, ~itas, ~ologia l. véd~, ~ serum l. vérsavó
immutatus 3 l. vedetlen
impedire: egyöntetű, ill' eltérő antigen-nel szemben nyilvánuló védőanyag-kötés különbözőségének jelensége (**impedimentum** = akadály)
imperial l. sajt
imperitus l. kuruzsló
impermeabilis, ~tas l. áthatolhatatlanság
impetigo l. gennybű
implacentalis l. lepénytelenek
implantatio l. ültetés
impotentia l. képtelenség
impregnatio l. távolhatás
impulsivus 3 l. készető
in (im) = -ban, -ben, -talan, -telen (latin praepos. ablatívusszal) ~statu nascendi = keletkezés
in (C), húsos~, szíjas inacska (Nár), bércs (MGtSzVI) = tendo (hn.), *τένον*, vő. ideg, izom, szálasin; **inas** = tendineus 3; **inbeirat**, tollas inashús (Kov.) tollazott ~ (izmot átszövő inrost) = inscriptio tendinea; **ingyulladás**, inaütés (SzD) = tendinitis, tenonitis; **inhúr** l. húr; **inmetszőkés** = tenotom; **inmetszés** = tenotomia; **inpók** l. pók; **inrántás** l. csöbörbehágás
inactivitas l. tétlenség
inania l. Koplalás
inashús l. bőnye, izom, szár
inauguralis l. értekezés, ~t l. kezdeményez
inbibitio l. beivódás
inbreeding l. beltenyésztés
incarceratio, ~us l. kiszorulás
incestum l. rokontenyésztés
Incinatus l. ló
incipiens l. kezdet
incisio, ~ivus 3, ~ura l. metszés, -ő, fog

inclinatio l. hajlam
inclusio l. bezáródás, ~ve l. -lag
incolumis, ~tas l. egészseg
incompatibilis, ~tas l. összeférhetetlen
incompensatio l. kiegyenlítetlenség
incompletus 3 l. teljes, nem —
incontinentia l. tarthatatlanság
incrementum, ~tio, ~tum l. belső elváltás
incrustatio l. szaruhártyafolt
incubatio, ~io, ~or l. kelt, lappangási idő, ültetés
incurabilis l. orvosolhatatlan
incus l. üllő
incusent, borsócsont, lencsecsont, zsidócsont (Hof) (térd-, csüd-, patafzületi kiegészítő~) = os sesamoideum (a szemzámolajfa magjához hasonló)
incusport l. pók
inda, ~szerű l. kacs
indeciua l. leválmánytalanok
index l. ujj
indiai l. gyöngyös
indican: indigó festéktartalmú növényfaj; ~próba, Jaffé módszere: az~ tartalmú vizelet sósav-, majd klórmészoldatnak cseppenként rázással való hozzáadására megkékül. Vizelet ~: indoxylkénsavas kálium. **Indicatio** l. javallat. **Indicator** = mutató, olyan festőanyag, amely sav-, ill. lúg hatására más-más színre váltakozik, vő. lakmus, curcuma
indifferens l. különböző, nem —
indigestio l. emészthetlenség
indigo l. indican
indirectus 3 l. közvetett
indispositio l. hajlamhiány
indító (a verseny kezdetét jelző) = starter, vő. terelés
individuális, ~um l. egyed
indol: néhely bakteriumfajra jellegzetes fehérjebomlástermék
indomitus 3 l. bokros
inductio, prae~: az életviszonyok hatására keletkezett módosulat (csak 1—2 nemzedék alkatan érvényesül, mert a genotípust nem változtatja meg)

inedia l. koplalás
 iners l. lassú
 inefactiosus 3 l. létesítő
 infan/s, ~tia l. szopós. ~tilismus l. tör-
 peség
 infaretus l. tömődés
 infaustus 3 l. kórjósolat (kedvezőtlen)
 infect/io, ~ionalis, ~us l. fertőz-, távol-
 hatás
 infecund/itas, ~us l. meddő/ség
 inferi/or, ~us l. alsó
 infertilis l. meddő
 infestat l. keletkezik
 inficitur l. fertőz
 infiltratio l. beszűrődés
 infirmitas l. betegség
 inflammatio, ~orius 3 l. gyulladás
 influenza l. náthaláz
 infolt l. folt
 infundibul/aris, ~um l. tölcser; in-
 fundo, ~sio l. beömlésztés; ~sorium
 l. véglény; ~sum l. forrázat
 ingadozás = vacillatio. Ingatagság = as-
 tasia (στάσις = állás) vö. összren-
 detlenség, tántorgás
 inger (Diet) = irritatio, ~lékeny = -bi-
 lis, ~ség = -bilitas, ~lő = -ns,
 -tivus 3
 ingluvi/es, ~tis l. begy
 ingui/nalis, ~s l. ágyék
 ingredien/s, ~tia l. alkatrészt
 inhalatio l. beleheltetés, gőzölés
 inhártya, szemfeje (S), fejehrártya
 (PP), tüdőhártya (Hof), tülkhártya
 (Bug) (a szemgolyó 4/5-részt bevonó
 átlátszatlan külső hártya) = skler/a
 (σκληρός = kemény); ~gyulladás = -itis
 inhumanus 3 l. embertelen
 inhumatio l. hullaéclásás
 inhüvely, takonyerszény (Leib) = vagina
 tendinis synovialis; ~gyulladás =
 tendovaginitis; ~pók, ~tárgulat l. pók
 initi/alis, ~um l. kezdet
 injectio, ~nalis l. befecskendezés, be-
 löveltség
 inklinál l. hajlamos
 inlemez (szétterülő intapadás) = apo-
 neurosis

Innerei l. zsiger
 innervatio l. beidegzettség
 inntali, ober~ marha: az Inn völgyé-
 ben, Tirolban kitenyészett világo-
 sabb borzderes, tejelő
 inó l. üsző
 inoculatio l. oltás
 inodoratus 3 l. szagtalan
 inpókos l. pókos
 insalubris, insan/us 3 l. egészségtelen;
 ~abilis l. gyógyulhatatlan
 inscriptio l. inbeirat
 insect/a, ~um l. rovar
 insertio l. tapadás
 insipidus 3 l. húgyár
 insolatio l. napszúrás
 insolit/us 3 l. szilárd, nem-
 inspect/io, ~or l. húsvizsgáló, szemle
 insper/go, ~sio, ~sorius 3 l. hint
 inspiratio l. lélekzés
 instinetus l. ösztön
 institutum l. intézet
 instrumentum l. műszer
 insufficientia l. elégtelenség
 insufflatio l. fúvás
 insulin: hasnyálmirigy-hormon, a cu-
 korbetegség gyógyszere (insula = szig-
 et, a hasnyálmirigy Langerhans-f-
 -e)
 intactus 3, integ/er, ~ritas l. ép
 integet l. legyeskedik
 integumentum l. bőr
 intell/ectus, ~igentia l. elme
 intensi/tas, ~vus 3, intentio l. hatás
 inter = között; ~breeding l. vérújítás;
 ~currens l. közbeeső; ~ferentia l.
 hatástalálkozás; ~ferometria: eljá-
 rás bizonyos biológiai állapotnak az
 anyagcseretermék útjár való meg-
 állapítására; a vemhesség a magzat
 anyagcseretermékének, fermentumá-
 nak az anya véreben való kimutatásá-
 val interferometer-rel (placenta anyag-
 gal kezelt vérsavó) megállapítható;
 ~imalis l. időleges; ~medius 3 l. kö-
 zötti; ~metacarpalis l. szár; ~mittens l.
 kihagyó; ~muscularis l. izomközötti;
 ~nus 3 l. belső; ~osseus 3 l. csont-

közötti ~renin: a mellékvese kéreg-állományának hormonja; ~sexualis l. hímnős; ~stiti/alis, ~um l. szövet; ~trigo l. kipállás; ~vallum l. időköz; ~vertebralis l. csigolya közötti

intestin/alis, ~um l. bél

intézet = institutum, vö. rendelvény

intima l. érfalbelés

intoxicatio l. mérgezés

intra = belül, -béli, ~cutan/eus 3, ~dermalis l. bőrbeli, ~kranialis l. koponyabéli ~muscularis l. izombeli, ~ocularis l. szembeli, ~pericardialis l. szív-burokbéli, ~peritonealis l. hashártyabéli, ~thoracalis l. mellkasbéli, ~uterinalis l. méhbeli, ~venosus 3 l. érbeli, ~vitam = életben

infroitus l. bejárat

intubatio l. gégecsővezés

intumescencia l. butacsira

intussusceptio l. befogadás

invaginatio l. behüvelyeződés

invectio l. behurcolás

inversio l. betüremkedés

invertase: nádcukrot invert-cukorrá alakító erjesztő

investigatio l. vizsgálat

invigilatio l. ellenőrzés

invisibilis l. láthatatlan

involutio, ~us 3 l. begöngyölődés, fejlődés, visszaalakulás

iny (S), foghús = gingiva, οἶλον, οἶλος;

~deganat = epulis; inyes l. béka;

inyez (Sz Székelyf.), kitisztítja a ló

száját (PL, T, Cs Dunánt.) (a száj-

padlás meghasogatásával szünteti an-

nak duzzanatát) = scarificat palatum

durum; inyfekély = parulis; iny-

gyulladás = gingivitis, ulitis; iny-

tapló l. béka, tapló; inyvitória l. száj-

padlás

ion (Ion = vándor): elektrolysis alkal-mával keletkező elektromos töltésű molekula rész; a pozitív kationok a negatív kathód, a negatív anionok a pozitív anód elektród felé húzódnak.

Iontophoresis: gyógyszernek az ion-

vándorlás útján való alkalmazása gal-vánárral a bőrön, ill. nyálkashártyán, vö. gyógyítómód

Ipecacuanha l. gyökér

ír l. kenőcs

íralás (De): az írás felhasználásra ku-ruzslásra

iram, ~lás l. vágatás; ~csináló, ve-zetőlő = pacemaker (ang. e. pész-mékr); ~odik l. ficamodik

írány/szál (Sz Aranyosszék): a jármos állat szarván levő vezető kötél; ~

vonal l. vonal

irem l. üröm

irha l. bőr. Irhaburok, edényeshártya-burok (a legkülső magzatburok) = chorion (χορίον = írha) vö. bárány-hártyaburok, húgyhártyaburok

iri/dectomia, ~deremia, ~s, ~tis l. szí-várványhártya; ~do-cyclo-chorio-iditis l. havivakság

iridium: fém-elem, ír

Irish (ang. e. ájris = ír) l. vízslá; irlandi l. hunter

író (S) (írós vaj: vajjá nem köpülődő tejfel) = mulsum

iromba l. tarka

iromjárom l. poroszka

író toll (az agyvelő csülőárkának farki szűkülete) = calamus scriptorius, hátulsó vége az életgőc = nodus vitalis, melynek roncsolása azonnali halált okoz

irrationalis l. helytelen

irraucescere l. rekedni, be-

irregularis l. szabálytalan

irrigoskopia: bélbeömlesztéses röntge-nezés

irrita/tio, ~bili/s, ~tas, ~ns l. inger, izgatottság

írtás, ki~, enyésztes (Is 1848) = exstir-patio (stirps = sarj, gyökér), vö. meg-ölés

isch/aemia l. vérfogyottság; ~iadicus, ~ium l. ülő; ~uria l. vizeletrekedés (ισχω = visszatartók, támasztok)

ismertető (jel) (H), leírás (Mar: faj, fajta, szín, jegy, kor, ivar, magasság,

haszonirány, bélyegzés, orrvéglenyomat stb.) = nationale, identificatio
ismét = item, iterum; ~eltessék! (orv. utasítás a rendelvényen) = repetetur!, reiteretur!; ~lés = repetitio, reiteratio

isolatio l. különítés

iso/s, ἴσος = egyenlő; ~agglutinatio, ~in, ~haemagglutinatio l. vércsoport; ~chrom = -en festődő; ~chron = egyidejű (χρόνος = idő); ~mer/ia, ~metr/ia, ~opia, ~tonia, ~tropia l. egyenlőség; ~morph = -kristályosodású. Isopathia: Lux lipcei áo. elmélete, mely (a homoöpathia 'similia similibus' elvéhez hasonlóan) azon alapul, hogy a betegséget ugyanazon betegség elkülönített és csíráatlanított körtermékének (isopathin) parenterális alkalmazásával kell gyógyítani - aequalia aequalibus, vö. gyógyítómód

ispítály l. kórház

istálló l. ól; ~zás: ~ban tartás

isten/tája (Gy), seprőruta (MGtSzVI.): Ruta graveolens; ~juhockája, ~tehenkéje, ~üneje, nünüke (Koss) = Meloë majalis

isthmus = szoros, vö. agyvelő, torok

istizin: aloët pótló anthracen származék

istráng, hám~, estráng l. hám

istyelődik l. görög

iszamodás (MA), iszam (Bug), előiszam (S), előesés (T), leszállás (Kov), kifordulás (Hof), kitódulás (Angy), kitolulás, kiesés (Nár), kidülés (P), lejövés (PP), lejár a remeke (Cs Rábaszentmihály) (laza rögzítésű szervnek - hüvely, méh, végbél, lenese - helyéből való kóros kicsuszamodása) = prolapsio, prolapsus, procidentia (prolabor, cadó = előre esem)

iszap = limus, (-i)

isztronga l. esztina

ital (MA) = potio, potus (-us); liztes~ (PL), korpás ivós (H) = -fari-nosa

itrol l. ezüst

iv = arcu/s, (-us hn.); ~elt = -atus 3; ~járat l. fül; bordaív = -costarum; járomív = -zygomaticus; ívelt szalag (a szemérem- és ülőcsont erősítője) = ligamentum arcuatum

ivadék (NytSz), sarj, utód, nemzetség, íz (MA), fajzat (S) = progenies, proles, stirps; ~váltakozás l. nemzés

ivar (NyuSz), nem (MA) (hím [Jordánszky K] = mas, gen. maris, masculinus, masculinus, ill. női, nöstény [Dict] = feminina jelleg) = sexu/s, (-us hn.) jele: ♂♂, ill. ♀♀; ~i = -alis, vö. nemzés; ~érett (termékenyít/ésre, ill. -hetésre képes) = -maturus, vö. tenyészerett. Ivari jelleg = dimorphismus -alis, elsődleges ~ (az ivarszerv) = character -alis primarius, másodlagos ~ (sörény, szivar, taréj, hangkülönbség stb.) = - - secundarius. Ivari különváltság, váltivarúság (külön egyedben van a hím- és a női ivarmirigy) = gonochorismus (χορισμός = vált) vö. himnösség. Ivari túlérzékenység = hypersexualis temperamentum. Ivarmirigy l. here, petefészek. Ivaröszlön l. Ivarzás. Ivarsejt, nemisejt (hím, ill. női szaporító sejt) = gonad, gonidium, conidium, vö. ondósejt, petesejt. Ivarszerv, nemiszerv = organum genitale (hímvesző, here, mellékhere, ondóhólyag, ondóvezeték, dűlmirigy (Bug), ill. péra, hüvely, méh, petefészek, petevezeték, emlő); ~i betegség = morbus venereus (Venus, gen. veneris); ~i hólyagos kiütés (1888. VII. t.-c.), buja/nyavalva, -kórság (Angy) (ló és szvm. kiülső ~szervén nyilvánuló jóindulatú fert. bet.) = exanthema vesiculosum coitale. Ivartelenítő l. göbéző. Ivar/zás (Mo), ~/öszlön, nemi-, nősz-(P), nőszvágy (Hof) = ovulatio, menstruatio, aestus venereus, libido, oestrus, vö. görög, hősziám, koslat, sárlík, úzkekedik; esőkent ~ = anerosia (Eros: az élvezet istennője); ~ elmaradás = meno/stasis, ~ megszűnés = -pauza; ~i

düh l. másítás. Ivari érzéketlenség = rigiditas, anaphrodisia; ivarzást/csökkentő (szer) = anaphrodisiacum, ~ fokozó = aphrodisiacum, eroticum (μῆρνες = havi, Aphrodite a szerelem istennője)

ivás, ivik l. szül

Ixodes l. kullancs

íz (Gy): 1. = sapor. 2. (SzD: besűrített gyümölcslé) = roob. 3. l. ivadék. 4. l. izület. 5. l. szájpénész. 6. -, izék (Bug): a gabonaszár~ = culmus, ill. a galandféreg befűződött része = proglottis, strobilus

izabella l. lószín

izgalom l. feszültség

izgat (C) = stimulát, ~ás = -io, ~ó = stimulans, vö. inger, serkentő; ~ottság = irritatio, erethismus, ἐρεθισμα, vö. tompultság

izintágulás l. pók

izlés, izelés (MA) = gustus (-us), γεῦσις; ~hiány (Msz) = ageusia; ~i = gustatori/us 3; ~i gyöngy, ~i bimbó (idegvégkészülék a nyelvben) = gemma -a

izom (GelKatTitk) szálas hús (Fő), húszál (Pe), inashús (MA), húsin (PL), szíjasin (Ném), ín (Mu), egér, egercske (C), pecsenyeshús (PP) = muscul/us (μῦς = egercske); ~átmetés = myotomia; ~csúz l. csúz; ~daganat = myoma, harántescskolt ~ = rhabdo-, - striocellulare (δάβδος = vessző, stria = csík), sima izomelemű ~ = leiomyoma, - laevicellulare (λεῖος, laevis = sima); ~derme l. dermedés; ~fájdalom = myalgia; ~festék = myoglobin; ~gyulladás, versenypályabetegség = myositis, sok ~ = poly-; ~herélés l. egér; ~i = -aris; ~irányítás (az ~ irányító ingere a feléje nőző idegrostra) = myotropismus; ~kötégburok (Cs) = perimysium; ~közti = inter -aris; ~lemez (összszelvénymaradvány, amiből a harántescskolt ~ fejlődik) = myotom, vö. bőrlemez; ~os = -osus 3;

~rendszer = systema musculorum; ~rosthüvely = sarkolemma (σάρξ = hús, λέμματα = burok); ~sérv l. sérvi; ~szelemen: ~rosthálózat (szív); ~tan = myologia

iztapló, iztokpók l. pók

izület, izülés (Bug), íz (C), csukló (Ném), csikló (Pe), hajlótag (Rác) = articula/tio, articulus, artus, diarthrosis, άρθρον; ~izületi/ = -ris, gleniodialis (γλήνη = fény, izület); ~csúz l. csúz; ~nedv = synovia (σύν = -val, -vel, ovum = tojás); ~szögmérő = hippogoniometer; ~tok, tokszalag, szekrényhártya (PL), kutaes (P) = capsula articularis; ~vápa l. vápa; ~vér = haemarthros; ~gyulladás = arthritis, synovitis, sokízületi ~ = poly-; izület/gyulladásos = arthriticus 3; ~körüli ~ = periarthrit; izületközötti pore = meniscus, discus articularis (μένισκος = holdacska, δίσκος = korong); izület/merevség, meredés (Rác) = ankylosis (ἀγκύλος = görbe). Izületi mozgékony összeköttetés = junctura ossium mobilis, lehet: szabad~, gömbnyakú v. tojásizület = articulatio v. arthrodia sphaeroidea, enarthrosis, - condyloidea, s. ellipsoidea (váll-); félkör~ = amphiarthrosis (kéztő~); csukló~ = ginglymus (könyök~, γίγγλυμος = ajtósarok); forgó~ = trochoidea (fejgyám-forgócsigolya, τροχος = kerék); nyereg~ = sellaris (párta~); csavar~ = cochlearis (a csánk csigacsontja-alcomb~, κόχλος = csiga); szán~ = trahalis (térdkalács-felcombcsont, traha = szán). Izületi mozdulatlan összeköttetés = junctura ossium immobilis lehet: izületlaptalálkozás (az orsó-singcsonti ~) = circumferentia articularis; varrat = sutura, ál~ = spuria, s. harmonia (orrcsontok); összeízesülés = synarthrosis, csontos ~ = synostosis, porcos ~ = synchondrosis, szalagos ~ = syndesmosis, zsin-delyvarrat = schindylesis (σχιωδύλσις

= hasítás); beékelődés = gomphosis (fogmeder, γόμφος = szeg); újízület = nearthrosis (a törésvégen). **Izület-tan** = arthrologia
izzadás (C) = sudatio, diaphoresis, διαφώρησις; **túl~** = hyper/hydrosis, -idrosis, dys-; **vér~** = haemat-
izzadmány (Bug) (hajszálerből kiszivárgott savó és sejt) = exsudatum (ex-sudo = kiizzadom) vö. átizzadmány,

beszűrődés, hajlam, Rivolta-próba
izzadság (MA), verejték, veríték (Winkler K) = sudor, sudamen; **izzadó, izzadt** (Gy) = sudat/orius 3, -us 3, diaphoreticus 3; **izzadtság** l. lószín; **izzag** l. sömör; **izzasztó** (szer, Rác) = sudoriferum, diaphoreticum (remedium)

izzó vas l. égetés

J

Jaborandi l. pilocarpinum
Jackson l. kórság
jaeculatio l. megöletés
Jaffé l. indican
jagziekte (délafrikai kif.): Délafrikában juhon előforduló megrögzött tüdőgyulladás
jaja! l. terelés
Jakobson l. orralapi szerv
Jalapa l. gyökér
janus l. torz
japáncsont l. járomcsont
járás (C) = ambulatio; talpon~ = plantigradus (ember, medve); ujjhegyen~ = digiti- (húsevők), patán~ = ungli- (patás-, csülkös-) (planta = talp, digitus = ujj, ungula = pata, gradior = járok). Csámpáz, kaszál (Pe) csoszog (Cs Bácska), csákóra hányja a lábát (MNY.1915), kertel (Sz Székelyf.), kosul jár (Hof), fen (Gvad: Pel. nót.): csámpásan, lábait keresztbe rakva jár, vö. állás
járat = meatus, (-us); halló~ = auditorius; orr~ = nasi; orr-torok~ = naso-pharyngeus, vö. csatorna, szájadék, vezeték
járlat (Tömörkény L.: Régi policisták, Cs Veszprém m., Alf.), marhalevél (1888. VII. t.-c.), lólevél (Eötvös K. A tenger ügy, KM), vásári levél (HO), passzus (Sz Szeged, Bács m., Torontál, Cs Pest m., Dunánt.), paksus (Sz Hont m., Cs Szabolcs m.), parszus (Sz Székelyf.), rédia [HO Nagykálló,

Cs Felvidék; a regia (= királyi) szó származéka, mert a harmincados, vámos királyi engedélyiratot (= libera vendi regia) adott az állat eladására], cédula (Tak Cs Alf. «cédulaház»), testimonialis (Oklsz. = bizonyáglevél): a tulajdonost, a haszonállat azonosságát és származását igazoló bélyegnyomatos kinestári nyomtatvány. Magyarországi használatának első nyoma 1748: «passualis pecoris» (L 1759)

Jármai Károly dr. áo. az egyetem állatorvosi osztályán a kórbonctan és ált. kórtan ny. r. tanára

járom (MA), iga (C), kaluba (Sz Abauj m.) = jugum, ξυγόν; részei: ~fej, felső vízszintes-, torokfa, alfa, alsó vízszintes -, kázla, béfa, belfa (S) két függőleges része; nyakszög a nyakat beszorító két vaspálcá; járomszög: a jármót a szekérrúd fejéhez fűző vasszeg; ~csont (Rác) (az áll., a könny- és a halántékesonttal össze-függő páros arcsont) = os zygomaticum; kettéosztott ~, japáncsont: a ~ kivételes változata = os malare bipartitum s. japonicum; ~él l. nyak; ~ív l. ív; ~térés (~ zúzástól származó nyakseb) = vulnus contusum a jugo

jártató szalag, futtatószer (Mátyy), futószár (Honv. lov. gyak. szab.), jártató pórás (Dict) = funis, longe (fr. e. lonzs)

jámulékos = accessorius 3, accidentalis; ~ **agyvelőideg**: a XI. agyvelői idegpár = N. – Willis; ~ **esont** = os accessorium v. pisiforme v. capitatum v. carpale III., vö. inconst; ~ **pajzsmirigy** l. pajzsmirigy

járvány (SzD), **dög** (PP), **dögvész** (NytSz) **döglelet**, **megvesztegetés** (SzD) = epidemia/epizootia/epizooisis, λοιμός, vö. ragály (ἔπι = rajta, δῆμος = nép, ἔσων = állat); földrészi ~, országos ~ = **pandemia**, **panzootia** (πᾶς, πᾶσα, πᾶν = mind); **járványos** = -eus 3; **szórvány** (Bug), **honos** v. **helytálló járv.** (Zl), **tájkór** (Ball) = **endemia**, **enzootia**, **sporadicum**; **szórványos** = -eus 3. **Járványos/agy-gerincvelőgyulladás** l. **tarkómerevség**; ~ **elvetelés** l. **brucellosis**; ~ **nyirokérgyulladás**, **áltakonykór**, **jóindulatú bőrféreg**, **nápolyi bőrféreg**, **afrikai bőrféreg** [a Cryptococcus (Blastomyces, Saccharomyces) farcinosus sarjadzógomba által okozott megrögzött nyirokér és nyirokcsomó gyulladás, patáson fordul elő, kivételesen szarvasmarhán] = **lymphangioitis epizootica**, **blastomykosis**, **saccharomykosis**, vö. **fekélyes nyirokérgyulladás**. **Járvány/szellem** (a ~ megszélyesítése, fertőző erejének jelzésére) = **genius epidemicus**. **Járványtan** = **epidemiologia**, **epizootiologia**, **loimologia**, ~ **szaktudós** = **epidemiologus**, **loimologus**

jászol (Besz, Sz Székelyf., Cs orsz.), **jászoly** (T), **jászú**, **gyászol** (HeFab., Sz Veszprém m., Somogy m.), **abrákló** (Angy) = **praesepeum**; **areal** ~ (HO Nagykinság): csak egyik oldalára lehet kötni; **kerek** ~ (Sz Győr m.): **fekvő kerék alakú**, vö. **vályú**; ~ **harapó**, ~ **nyomó**, ~ **rágó** l. **levegőnyelő**

jaurt l. **tarhó**

javallat (Bug), **javallás** (Tsere) = **indicatio**, **approbatio**; **ellen** ~ = **contra-indicatio**

javás l. **kövérsgé**

javas l. **orvos**

javító l. **leplező**

javul l. **gyógyul**

J. D. l. **Rp.**

jee/oris, ~ **ur** l. **máj**

jég = **glacies**; ~ **árpa** l. **árpa**; ~ **lenese** l. **lencse**; ~ **zsinór** l. **tojás**

jegy l. **bélyeg**, **jel**

jejj! l. **terelés**

jejun/alis, ~ **um** l. **bél**; ~ **itas** l. **éhom**, **jel**, **címke**, **pecsét** = **signum**, **sigillum**; **jeleztessék!** = **signal**, **signetur!** (orvosi utasítás a rendelvénnyen); **jelzés** = **signatura**; **jelenés**, **jelentés** l. **körjel**; **jelenség** l. **körjelzés**, **tünetemény**

jelleg (Jósika M.), **fajkép** (Arany J.) = **typus** (τύπος = veret); **életjelleg** = **biotypus**, vö. **vérvonat**; **fajtajelleg** = **varietas typus**; **nyilvánuló jelleg** (a sejtmagzat külső ismertetője) = **phenotypus** (φαίνω = nyilvánulok); **örök-lési jelleg** = **genotypus**; **jellegtelen** = **atypicus** 3; **jellegzetes** = **typicus** 3

jellem = **character**; ~ **ző** = -isticus 3

jenei disznó l. **mangalica**

Jenner (Edward, ang. orvos 1749–1823), a **himlőoltás** módjának **feltalálója** **szelídített ragályozással** **módszere** = **Jennerisatio**

jéree l. **tyúk**

jerke l. **juh**

jersey (ang. e. dzsörszi) **marha**: a **La Manche** csatorna ~ **szigetén** **kitenyész-tett rövidszarvú, őzszínű, kicsi, bőven-tejelő**

jisseli (e. zsiszeli) **marha**: **Hollandiában** **kitenyészített veres-tarka, kettős** (hús, tej) **hasznú lapályi őstulok**

jó = **bonus** 3, **jobb** = **melior**, -ius, **legjobb** = **optimus** 3, **jól** = **bene**; **jobb-oldali**, **hajzás** = **dexter** 3; **jobbul** l. **gyógyul**

jód/um: **fém**, **kémiai jele** **J. Jodipin**: **zsírsavvegyület** (súly ellen). **Jodoform/ium**, **C H J₃**, **fertőtlenítő por**. **Jodometria**: a **jód felhasználása** **kém-lőszerül**

Joest-Degen l. **sejtzárvány**

joghurt, **jogurt** l. **tarhó**

joh l. gyomor, juh, zsiger
 Johne-Lallandi-f. betegség l. algümőkór
 Johnston l. kopaszsgág
 jóindulatú = benignus 3; ~ bőrféreg
 l. járványos nyirokérgyulladás, vö.
 rosszindulatú
 jóléti állapot l. erőállapot
 jónemű mirigy l. mirigykór
 jós l. orvos; jóslás, jóslat l. kórjóslat
 josorptól: 10% jódot tart. bőrizgató
 kenőcs
 jószág l. tulok
 jótállás l. szavatosság
 jövedelmezőség (az a szám, mely jelzi,
 hogy 100 súlyrészben hány súlyrész
 a tiszta és szabványos nedvességű
 gyapjú) = rendement (fr. e. randman)
 juba l. szőr
 Juckpest l. Aujeszky
 judicat/io l. bírál/at
 jugum l. járom
 juh (S), ih (SzD, Sz Székelyf.), joh (Sz
 Vas m.) = ovis. Anyjuh, nösténybirka
 (Cs orsz.); fejősjuh (Nyr 1885);
 canga (SzD, Sz Pest m., Cs Bácska):
 olyan leellet juh, melynek báránya
 elpusztult s feijk v. idegen bárányt
 adtak alá. Kos (S) = aries. Űrü
 (S), berbécs (Nyr 1885, HO Három-
 szék) = vervex. Toklyó (Sz Szeged,
 Cs orsz.), tokló (Len), üvecs (Sz
 Székelyf.), diszke (Nyr 1877) (éves
 juh nemre való tekintet nélkül:
 toklyókos, ürütoklyó, jerketoklyó) =
 annotinus. Szűtöklyó (Cs Bakony,
 Büdszentmihály): másodfű jerke,
 melyet nem engedtek kos alá. Apáca
 (Sz Kunság, Cs Bihar m., HO Mezőség):
 meddő juh. Jerke (MA, Sz Háromszék,
 Cs Alf.), berke, bülöke (Sz Székelyf.),
 nöstény bárány (Besz) = agna. Juhí,
 juhhoz tartozó = ovinus 3, ovilus 3.
 Raeka (Sz Kunság), fürtősjuh, gubás-
 juh (HO), purzsa (Cs Bihar m.) (dugó-
 húzószzerű, pörgeszarvú, hosszú fűr-
 tős-gyapjas, jól tejelő, őseredeti ma-
 gyar juhajtta) = ovis streptoceros (Ro:
 streptoceros) Hortobágyensis (στροπ-

τός = sodort). Cigája, cigara (Czi), cik-
 juh (Ball), zigara, stogos (MNY 1916),
 czegarn, brezan (Tak), curkán (We):
 feketefejú és lábú, középfinom gyap-
 jas ~. Birka (C és MA nem ismeri),
 büрге (Oklsz), birke, büركة (SzD,
 MNY 1905), morva juh (Re); a rő-
 vidgyapjas juh elnevezése a XVII.
 század vége óta. Merino (arab szó =
 göndör), spanyol juh (Márt), selyem-
 juh (Ném), selyembirka (Ba), kondor-
 szőrű juh (Angy), páduai juh, esku-
 rialis juh (Ro): ázsiai származású,
 Spanyolországban és Olaszországban
 nemesített finomgyapjas juhajtta,
 melynek tájfajtái: elektoral (spanyol =
 válogatott): finom szervezetű;
 negretti (N. grófné spanyolországi
 gazdaságából származott): erős szer-
 vezetű, benőtt, ráncos bundájú; ram-
 bouillet (fr. e. rambujjé, R. városka
 Párizstól 60 km-nyire): fésűs-gyap-
 jas (Ro) juh. Törökjuh, szélesfarkú
 juh, tányérfarkú juh (Tak), eskübiai
 juh, kövérfarkú juh, karagül, karakul
 (Mo) (kara = fekete, gül = rózsza, kul =
 szolgál), tatárjuh (Máty), purzsa bá-
 rány (MNY 1912): ázsiai származású,
 farok-zsírparnás, fekete prémgyapjas
 (astrachan) juh = ovis steatopyga s.
 platyura. Maca birka (HO): rövid-
 fülű juh (?). Bordás juh (Tomba M.:
 A bojtár): ?. Vatulya, votulya, bajka,
 dutja, mica juh (Tak): ?. Surma bá-
 rány (SzSomogy m.: apró, oláh fajta): ?
 Dishley (dizley), charmoise, soissonais,
 chatillionais-, praeooco merino: nagy
 koránérő (praeooc) francia húsos juh-
 fajták. Down~ (Hampshire-, South-):
 feje, lába fekete; leicester-, lincoln-,
 cotswoold-: fehér, szarvatlan, hosszú-
 gyapjas angol juh. Friesjuh: hollan-
 diai-, bergamoscói-: olasz-, avercn-:
 francia tejelőfajta

juhász (C), ihász (MA), birkás (SzD),
 bacsa, bacsó bács (HO Erdély, Fel-
 vidék) = pastor ovium, opilio, ovilio;
 esztrengahajtó ~: fejéshez terelő ~;

fejős ~: sajtermelő; nyája~: ürüvel járó ~. **Juhászeb** l. német ~. **Juhbagócs** (Cs Alf.), juhbagóly (HO) (a bagócslegyek – Oestridae – családjába tartozó légyfaj, mely a juh orrába rakja nyüveit) = Oestrus ovis, vö. bagócs; **juhbagócskór** = cephalomya/sis, vö. motoz. **Juhbogár** l. tetülégy. **Juhfej** l. fej. **Juhhimlő** l. himlő. **Juh vérfertőzése**, lombriz (Lingnières) [a Pasteurella ovis (B. bipolaris ovis-septicus) által okozott hevenyész vér-

fertőzés] = pasteurellosis (septikaemia haemorrhagica) ovium. **Juhtúró** l. túró **jumentum** l. tulok **jumex** (Chinoi): juh lábvég-sántasága, elleni fertőtlenítő készítmény **junctura** l. összeköttetés **Juniperus** l. boróka, ~ **oxycedrus** l. kátrány **juven/ca, ~cus, ~ilis, ~is, ~tus** l. fiatal, üsző, tinó **jury** l. bíráló **jütlandi marha**: fekete-tarka, lapályi, őstulok, tejelő-, vö. dán

K

K. l. kalium

kába (Gy) = stupid/us 3, ~ság, kábul/ás, ~tság, kábolás = -itas, vö. butacsíra, kergeség, tompaság **kab/ala** ~la l. kanca **kacafi** l. hentes **kac/ala, ~ola** l. kanca **kache/eticus** 3, ~xia l. senyveség **kaor** l. kés **kaes, inda** = ansa, pampin/us, ~os, ~szerű = -iformis **kacsa**, kácsa (MA), réce (Mu Cs Dunánt.) ruca (Gya), tóca (Sz Tolna m.), gece (Sz Zala m.), góca (SzD, Sz Rábaköz) = anas; ~ fajták: aylesburi (ang. e. élszbőri), khaki-cambel (ang. e. kéki-kembel), indiai futó-, pekingi, pézsmaroueni- (fr. e. ruani) **kaesiba** l. állás **kaesulia** (Sz Székelyf.): feketefejű kecske **kadisi** (KM): közönséges, nem nemes arabs ló **kaenogene/sis, ~tius** 3 l. törzsfejltség **kaffant** l. ugat **kaffog** (Sz Somogy m., HO Székelyf.), csaffog (Cs Bakony): a támadó eb v. sertés tágra nyitott száját hirtelen összezacsapva «kaf-kaf» hangot hallat **Kafil** l. dezinfektor **kagyló** = concha, vö. fül, orr **kaján** l. döfős **kajla**: lógó, vö. fül, szarvállás

kajlós l. marhaszín **kajsza** l. szarvállás **kajtár** (Sz Székelyf., Cs Bakony): falánk, tilosba járó = vorax **kákabélű** l. sovány **kakas** (Besz), kokas (Mu) = gallus, vö. kappan; ~hágás l. tojás; ~hímpók l. pók; ~lépés l. csőbőrbe hágó; ~szügy l. szegy **kakukesont** l. farktorzsa **kala azar** l. piroplasmosis **kalabari bab** l. physostigminum **kalapács, ~ocska** (Tscere), pöröly (MA), verő (Besz) (1. verőszerszám, 2. egyik hallócsontocska) = malle/us, -olus; **kalapál** l. bevág **kalészó, ~l** l. bolygó **kálhás** l. csökönös **kalikó** (pólyának használt sűrű gyapotszövet) = tela deputata ~ (Kalkutta város nevérol) vö. mull **káliszappan** l. szappan **kalium**: fém, kémiai jele K. ~ acetium: ecetsavas ~, vizes oldata: liquor kalii acetici. ~ bromatum: bróm~, görcs csillapító. ~ carbonicum: hamuszír. ~ causticum: maró szóda. ~ hydroxyd pálcikaalakban: lapis causticus, vizes oldata: kálilúg: liquor kalii caustici. ~ chloratum: ~ klorid, klórkálium. ~ chloricum: klórsavas ~. ~ hydrotartaricum: savanyú borkősavas ~. ~ hy-

permanganicum: felfangánsavas ~.
 ~ iodatum: ~ jodid, jódkálium.
 ~ nitricum: salétrom. ~ stibio-tar-
 taricum: hánytató borkő. ~ sulfura-
 tum: káli kénmáj, vö. kén. ~ sul-
 furicum: kénsavas ~, kettős só,
 K_2SO_4
 kallott l. ártány
 kálmosgyökér (az Acorus calamus gyö-
 kértörzse) = rhizoma Calami
 kaloda (Cs Dunánt.), záreszköz (Ném) =
 numella
 kalomel l. higany
 kalor/e, ~is l. nyári seb; ~ia l. hőegy-
 ség; ~imetria: kémiai anyag meg-
 határozása hevítéssel
 kaluba l. járom
 kalya l. marhaszín
 kám l. ér
 kamala: a Mallotus Philippinensis ter-
 mésének vörös pora, féreggűző
 kamara l. csarnok; ~systole l. ér
 kamasz l. öleb
 kámfor (a Laurus camphora fa kristá-
 lyos illó anyaga) = camphora, vö. ke-
 net, olaj, szesz
 kamilla l. virág
 kampylo/gnathia l. álicsont; ~rhinus
 l. orrferdeség
 kamri: Indiában lovon előforduló járv.
 keresztbénulás
 kan (S) = mascul/us, aper; kanász l.
 csürhe; kanos = -inus 3
 kanadai balzsam = balsamum Canadense
 kanaf (C) (a pata lemezrétege) = latus
 corii unguulae, vö. rost
 kanafora (Pe) = colophorium (gyanta)
 vö. orvosság; ~z l. orvosol
 kanál l. csőr
 kanári madár = Serinus canarius
 kanea (PPB), kacola (MA), kacala (Sz
 Udvarhely m.), eme ló (HO), kabala,
 kabla (S, Sz Székelyf.) = equa
 kanesal l. szarvállás
 kanesalság (C), sandaság, sandalság
 (Mu) (rendellenes szemállás, a szem
 tengelye nyugalmi helyzetben nem
 merőleges a szemrés síkjára) = stra-

b/ismus (στραβός = ferde); ~i mütét =
 -otomia; ~i tengely eltérés mérése =
 phorometria (φωρά = mozgás)
 kanfarú l. far
 kanlott l. ártány
 kannapore (a gége hátulsó vázát alkotó
 páros porc) = cartilagineus arytae-
 noideae (ἀρύτανα = öntöző kanna);
 ~ mütét (~ kimetszés ló hörgősségé-
 nek megszüntetése céljából) = arytae-
 nektomia, vö. gégepore
 kanol l. bagzik
 kanos l. ártány
 kanoz l. cicerél
 kantár (MA), gyepelőfej = habena; ré-
 szei: két szára, üstökszj (Sz Győr m.,
 Hof), homlökszj (Com), két pofaszj,
 orradzó (Kr) álladzó (Com), szemző
 v. szemellenző, zabla, vö. méhtartó,
 orrkantár, tejmentő
 kanza l. ártány
 kanyaró = morbilli (állaton még nem ész-
 lelték), vö. sertésorbánc
 kápa (Besz), csukla (P: a patkónak a
 körömfalba kapaszkodó nyúlványa) =
 cuculio, vö. hám, nyereg
 kapál (Gyöngyösi: Phoenix, Cs orsz.)
 (elülső patájával vagdossa a talajt a
 türelmetlen ló) = quatit unguia
 kapat l. uszít
 kapea l. szőr; ~s, ~tetem l. tetem
 kapticán, kapocán l. orrkantár
 kapocsesont l. szár
 kapotnyak (Tseh) = radix Asari
 kappan (C) (herélt kakas) = capo; ~ozás
 = -nisatio; ~ör, hegyi ~ ~ = Arnica
 montana
 káprázat l. lélek
 kapta, ~s, ~tetem l. tetem
 kapuvisszér l. verőceér
 kar (S), fel~, előcomb (Mátyy), előkoc
 (Sz Kézdivásárhely) = brachi/um,
 βράχιον; ~esont = os -i; ~fonat
 l. fonat; ~i = -alis; ~izmok = m.
 -alis, m. biceps -i, vö. alkar, lábszár-
 hús
 kár = damn/um, ~os = -osus 3, vö.
 árt

karabagh ló (KM): tömeges testű kaukázusi turkomán-arabs ló
 karaj (Cs orsz.: a 6–11 hátesigolya és bordaszelet húsparti megnevezése) = mm. dorsi, vö. vágta
 kara/gül, ~kul l. juh
 kárál (Szik, közm.: «Amelyik tyúk sokat ~, keveset tojik») = gracillat, vö. kodácsol, kotyog
 karám l. cserény
 karbol l. sav
 kardállás l. állás
 kardi/a l. cardi/a, gyomor, szív
 karély l. lebeny
 karfa l. közfa
 karika/lábú l. állás; ~szarvú l. szarvállás; ~zni (HO): sodronyt csavarni a sertés túrójába, hogy ne tőrjon
 karimadaganat l. tetem
 karlsbadi só l. só
 karodor (Kossa): állati szénkészítmény, sebhintőpor
 karom = ungui/culus, -s
 karó/rágó l. levegőnyelő; ~szarvú l. szarvállás
 kárpit l. szőnyeghártya
 karriér l. vágta
 karszif l. szálasin
 kártozás l. bábatozás
 karyio/kinesis, ~mitosis, ~rhexis, ~schisis l. sejt
 kas l. szénarács
 kása = athara, ~daganat l. pép
 kaskaval l. sajt
 kaszab l. hentes
 kaszál l. jár
 kaszás, kasziba l. állás
 kasznár-malac l. malac
 kata-, *κατά*, előljáró szócska birtokos esettel = ellen, -át, -ról, -ról, -ból, -ból, -ban, -ben, felett; tárgyessel: -val, -vel, -nál, -nél, szerint, miatt. ~lase l. erjesztő, ~ ~próba: a tejben előforduló geny kimutatásának módja. ~lepsia l. delejesség. ~lysator: a ~lysis okozó, de a folyamatban részt nem vevő anyag; ~lysis (Berzelius): gyorsuló, vagy lanyhuló kémiai folya-

mat a ~lysator hatására. ~phoresis: gyógyító célból a szervezetbe juttatott villamos áram, vö. gyógyító-mód. ~plasis l. fejlődés. ~plasma l. lágyító. ~rakta l. hályog. ~rrhus l. hurut

Kata v. Kati könyöke 1. l. Achilles-in, 2. (Csű): rövid, görbe hurkavég
 katharticu/m, ~s l. hashajtó
 katheter l. eresztőcső
 kation l. ion
 katlandőfő l. szarvállás
 kátrány = pix (picis); boróka ~ = (Juniperus oxycedrus) oleum cadinum; bükkfa ~ = - Fagi; fehér~, fekete~, sárga ~ = - alba, nigra, flava; folyékony ~ = - liquida, vö. szurok
 katroc l. fiadztató
 kautela l. óvás
 kauterisatio l. égetés
 káva l. csőr
 kázla (Sz Vas m.): a sertésoldalas egy bordaközre, vö. járom
 kazuisztika l. eset
 kebal I.: sertés és borjú, II. eb és macska bélférgessége elleni készítmény, chenopodium- és ricinus-olaj (Chinoïn)
 kec l. fiadztató
 keeel l. eb
 keeel l. cicerél
 keees! l. terelés
 keeske (S), házi~, cekula (Sz Székelyf.) = capra, hircus, vö. gida; ~cáp l. bak; ~lló l. gida; ~s l. állás, szarvállás; ~ól = haedil/e, -ia; ~szarvú l. szarvállás; ~szőr l. kutyaszőr; ~szügy l. szegy
 kedély (Bug) = animus
 kedesz l. csecsemőmirigy
 kedvezés, előszeretet = praedilectio (diligo = szeretek), kedvenc = dilectus 3, favorit/us (favor = kedvezés)
 kefe (PPB), borosta (MA) = muscarium, seta, vö. pulyka, ~nyelv l. nyelv
 kefir: a B. Kaukasicus erjesztő hatással készülő szeszes tejkészítmény, vö. kumys

keh, kehe, keheesség, köh (MA, T), száraz-keh (SzD), fulladozás (Tseh), fuldoklás (Nár), tüdő fölfuvalkodása (C) (megrögzött tüdőátágulat) = emphysema alveolare pulmonum, pneumatosiis, vö. gümőkór, köhögés, mirigykór; keh/barázda, ~borozda (Hof), fulladozó barázda (a bordaív mentén nehéz lélekzésekör észlelhető erősebb behúzóadás) = fossa arcus costarum, hypochondrium; kehel l. köhög; kehes (SzD), gircsás (Sz Cegléd), húzós-fújós (Cs Győr m.), púdinos (Cs Győr, lócsiszár kif., cigányul phurdino = felfúvott) = emphysematicus 3
 kehely (MA) = calix, vö. vese
 kéjéjzet = hedonia, ἡδονή; ~ esőkkentség = hyp-, frigiditas; kéjvágy = libido
 kék (C), ~homályos, ~szöke, ~szörű, ~szürke l. marhaszín; kékér l. ér; kékfolt l. talpverfolt; kékgálie, kékkő l. réz; kék ló l. szem; kék / moszat, hasadó ~ = Cyanophycea; kék nyelv (a Fokföldön előforduló lázas juh- és kecskebetegség) = ang.: malarial fever, blue tongue, búr nyelven: geel dikkop; kéksav: cyanhydrogen, HCN; kékség l. szederjesség; kék tej: B. lactis cyanogenes által okozott tejhiba
 kéker l. tetülég
 kele l. sérv
 kelés, kelis (S), kilis (Cs Bácska), kelevény (MA, Sz Csongrád m., Cs orsz.), támadás (Sz Torontál m., Cs Bácska, Nyr 1883), mirigy (MA), dögmirigy (T) = apostema, ἀπόστημα, furunculus, pyoderma, vö. tályog; keléses = apostematosus 3, furunculosis 3; keléskór (Cs) = furunculosis
 keletafrikai parti láz l. piroplasmosis
 keleti / daganat l. piroplasmosis; ~ marhavész l. marhavész
 keletkezik, támad, kiüt, képződik, fejlődik, nő, kiveri (a «fellép» magyartalan) = infestat, crescit, vö. betegszik
 keletporoszországi ló: angol-arabs, nyerges és kocsiló

kelevény l. kelés
 kelevéz (Sz Csongrád m., Cs Orsz.): 1. a marhakötél és a nyűg gomboló fapecke, 2. a marhakötél feji koszorúja
 kellék, felszerelés = requisitum
 keloid l. heg
 kelt, költ, ~és = nidulat/io, incubat/io; költő folt (költő madár hasbőrén keletkező kopasz, piros bőrfolt) = macula -oria; keltető gép = -or
 kemény = durus 3; ~ agyvelőburokgyulladás l. agyvelő; keményedés = induratio, sklerosis, bőr~ = sklerodermia, sklerema, σκληρόσω = keményitek), vö. tömődés, tömörödés; ~ hímпок l. tetem. Keményítő (MA) = amyllum; burgonya~ = - Solani; búza~ = - Tritici, rizs~ = - Oryzae; keményítőszerű = amyloid/eus 3, vö. elfajulás; keményítő test l. test; keményítő cukrosító erjesztő = amyhlase; keményítő érték (Kellner): a takarmány tápláló értéke a keményítőéhez viszonyítva. Kemény szájjpadlás l. szájjpadlás
 kén, kénkő (Mu), büdöskő (PPB, Cs Alf.): elem, kémiai jele S. = sulfur, θείον; kénmáj = hepar sulfuris, kalium sulfuratum; kénvirág, fellengített ~ = - sublimatum; kénsav l. sav; kénsavas só = sulfat; kénhydrogenes só = sulfid
 kenderfarkú l. lójeggy; kendermagos, petyegtetett (Cs Alf.) = cinereo-punctatus 3, vö. plymouth
 kendő l. nyak
 kenés = litus, vö. gyömöszölés
 keneső l. higany
 kenet (C), hig kenőcs (Gal) = linimentum (linio = kenek); opodeldok = - saponato-camphoratum; repülő zsír = - ammoniatum, - volatile; Stahl-f. ~: olaj és mézszív egyenlő mérték szerint, égési sebre
 kengyel (S, I. a nyereg két oldalán lógó lábtámaszték, melynek használatát uralaltáji néptől tanulták el az euró-

paiaik, 2. az egyik belső hallócsontocskára) = stapes

kennel l. ebtanya

kenotoxin: növényi és állati fehérjéből készített mérég, mely a kifáradási toxinhoz hasonló (κενός = üres)

kenőcs, ír (Tsere) = unguentum; bőrsavas ~ = - acidi borici; cink~ = - zinci oxydati; cersavas ólom ~ = - plumbi tannici; jódkáliumos jód ~ = - kalii iodati cum jodo; kámforos ~ = - camphoratum; kőrishogár ~ = - cantharidum; ólomfehér~ , plajbászszír = - cerussae; szürke kéneső (higany) ~ , huzárszír = - hydrargyri

kényszer/képzet, rögeszme, rásztkór (Nyr 1883) = hypochondria, phobia (φρό, = alatt, φόβος = porc, φόβια = félelem); ~mozgás = motus automaticus; lovardai ~ = manège (fr. e. manés = lovarda); ~vágás l. vágás

kép l. arc

képes = potens; egyirányban ~ = uni-, sokirányban ~ = multi-, minden irányban ~ = omni-; képesség = potentia, egyéni ~ (Czi), átütő ~ (jellegzetes egyéni tulajdonságainak átszármatatása ivadéka) = individualis -; képtelenség = impotentia, fogamzási ~ = - concipiendi, nemzési ~ = - generandi, párzási ~ = - coëundi; képesint banni az állattal (Sz Balaton mell., Mentler B. Nádasladány), képesen (Ném), képes szerint (MA), módjával (Cs Bácska) = moderate

kephal l. fej

képzéledés l. lélek

képző l. alakító; képződik l. keletkezik

kera/s, (gen. -tos), ~toma, ~tosis l.

szaru; ~titis l. szaruhártyagyulladás;

~tokele l. sérv

kéreg, héj (Diet), haj (MA) = cortex; agyvelő~ = - cerebri; kina~ = - Chinae; narancshéj = - Aurantii; tölgyfa ~ = - Quercus; kéregi = corticilis

kerekese l. tejmentő; kerekés állatkák

= Rotatoria; kerekjászol l. jászol; kerek rács l. szénarács

kereskedik l. üzekedik

kereskedő, tőzsér (MA), áros (Heltai G.), ló~, marha~, sertés~, palóc (Sz Baranya m.) = mercator, vö. csiszár, húsáros, lóáros

kereső tú l. kutató

kereszt/bénaság, ~kergeség l. idegbetegség, kamri; ~esipő l. fartő; ~csont = os sacrum, ~i = sacralis; ~fartő l. fartő; ~hártya l. rekeszizom; ~hátszín l. hátszín; ~pók l. pók

keresztezés (Angf), fajtakeverék = crossbreeding (cz. e. krossz bridin); ~i ivadék = nothus, cross, vö. fajkeverék; kereszteződés, látóideg ~ = chiasma nervi optici (a görög χ betűhöz hasonló)

kergeféreg (Ka) = Taenia coenurus s. multiceps, vö. galandféreg; kergeség, kergekór (Zl), kergenyaivalya (Nár), keringés (Oktatás), kerengölés, kabolás (T), kerengés, kerengőnyivalya (PL), kábaság (Pe, HO Hajdúhadház), fejevíz (He), bolondulás (Rei) = coenurosis; kerge, kergeteg (Sz Székelyf.), kergült (Sz Háromszék), keringős (SzD, HO Ivád, Cs Szabolcs m.), kábult (Sz Bihar m.), kába (Cs Bihar m.) = -ticus 3

Kerckring- (T. amsterdami orvos, 1640-1693) f. redő = (vékonybéli redő) = plica circularis ~i

kérő l. (C, MA, SzD, Ném, MNY 1908: sebtömítő, pamacs (Pe), ill. váladékszívó tépés) = tampon (fr. = dugó), 2. (Máty, Sz Székelyf., Dunánt., Heves: kérdőzészor felbőgött falat) = ructus, 3. l. nyelőcső, vö. bendő. Kérdőzik (PL, Cs orsz.), kérőzés, kérődés (MA) = ruminatio, ruc(t)atio; kérődzik (GKat), kérőzik (Diet), kérődik, kérőt rág (SzD), bőrcül (Sz Vas m.), görbül (Sz Zala m.) = ruminat. Kérdőzők (állatt.) = ruminantia

kertel l. járás

kés, metsző~ (C), kacor (Gya) = scir-

picula; szike (SzD), hegyes ~ = scalpellum, scalprum; kusztora (Gya, Sz Dunánt.: fanyelű bicska, Cs Göcsej), dikis (Márt), húsoló kés (S): domború élű ~; gerely (MA): vékony, hegyes ~ = lance/a, -tta; bicska: becsukható ~ = bistouri; Detsch-f. ~: rejtett, magzatdaraboló ~

kesefa l. hámfa; ~s l. ostorhegyes
kesese, kesely l. lójegye, marhaszín. Keselyhomály (Cs) (festékihiányos szervezetű) = albin/o; keselység (Cs Bácska), fehérédes (We) = -ismus, leucismus

keserű (C) = amarum 3; ~fa = Quassia; ~só l. só. ~tej [tejhiba, melyet baktérium, vagy takarmány (csillagfűrt, székfűvirág) okoz] = lac amarum

késés, meg~, késedelem = retardat/io; megkésétt = -us 3; késő (C), késlelő (Tseh) = tardus 3, serotinus 3, vö. lassú, renyhe

keshedt l. beteges

keskeny = gracilis; ~hátszín l. hátszín

késleg (Sz Csík m., HO): szabadon járó, be nem fogott, vö. pajzános keszeghátú l. hát

készít/ett, ki~, elő~ = praeparatu/s 3; ~mény = -m; ~ő l. idomító; késztet/i l. vajúdik; ~ő = impulsivus 3

készülék = apparatus; emésztő~, ~esatorna, táp-esatorna, tápműelet (Sze) = - digestorius, vö. bél, gyomor; halló~ = - auditus, vö. fül; húgykészítő~ = - uro/poëticus, ~kivezető~ = - deferens, vö. vese, húgyvezeték, húgyeső; könny~ = - lacrimalis; látó~ = - visus, vö. szem; lélekző~ = - respiratorius, vö. tüdő

kételkedés, kételkedés = skepsis, σκεψις

kétes, bizonytalan = dubiosus 3

kétfajú l. fajkeverék

kétféjű l. fej

kéthegyű l. hegye

kétoldali l. oldal

ketree (Sz Göcsej, Cs orsz.), rekesz = claustrum

kétszárnyúak l. szárny

kétszarvú l. szarv

kettévált l. hasadt

kettős = dupl/icatus 3, -ex; ~ hasznosítás (tej- és hús-, igás- és hús-hasznú; elsőnek a nagyobbik hasznovételt említjük) = double used (ang. e. döbl jüzd); kettős ~ l. só; kettős védőoltás egyszerre (szimultánózas) = serovaccinatio simultanea duplicata (simul = egyszerre); kettős védővérsavó (két különböző betegség ellen) = immunserum duplicatum

keverd! = miscel, subige! (orvosi utasítás a rendelvényen); keverék = mixtura rázós~ = -succussata; keverek, elegyíték (C) = misc/eo, -ere, -ui, mixtum

kevés = paucus 3, ολιγος; ~tejfűség l. tejelés; ~vérűség l. vérefogyottság

kéz (S) = manu/s (gen. =us); ~i = -alis; ~hőli l. fedeztetés; kézzel gyógyítás l. sebészet

kezet = initi/um, principi/um; ~i = -alis; kezdő = incipiens

kezelés l. orvoslás

kezes (SzD, HO Kecskemét) 1. kézhez szokatott = mansuetus 3; 2. l. bal; 3. l. szavatosság

kézi próbatétel l. műtét

kézközép l. szár

kéztülső l. bal

kiadni l. adni, kiszolgáltatni

kiáramlás = emanatio (emano = kiszököm)

kibontakozás = evolutio, vö. visszaalakulás; ~tana l. fejlődés

kiesapják l. kiverik

kiesapongás (Márt) = excessus (gen. -us) kiesi = parvus 3, kisebb = minor, minus, legkisebb = minimus 3

kiespétség (Be) (fejl. rendell., hiányos szemhézáródás, az érhártya, az ideghártya, ill. a szívtárványhártya hézaga) = koloboma, - corporis ciliaris, - nervi optici, - iridis (κολοβω = csonkítok)

kidülés l. iszamadás

kiegyenlít/és = compensatio; ~etlenség = in-, de-; ~ett = compensatus 3

- kiemelkedettség, kiváló/ság = eminencia; ~ő = -s
 kiesés l. izsamodás; ~i tünet l. hiánytünet
 kifárad l. fárad
 kifejlődés l. fejlődés
 kifejtés = enucleatio, vö. kiizelés
 kifordul/ás l. izsamodás; ~tság l. szemhéj
 kifutó (a szabadban elkerített mozgási hely) = cursorium
 kifúvás l. fúvás
 kígyó (C) = serpens; ~féreg l. tárgykór; ~hagyma l. hagyma; ~méreg l. toxin
 ki/hagyó, félben~, alább~ = intermitens, vö. láz, szív
 kihúzás = extractio, fog~ = - dentis
 kiirtás l. irtás, leölés
 kiizelés = exarticulatio, vö. kifejtés
 kikirics, őrszi ~ = Colchicum autumnale, magjának bénító alkaloidja: -in
 kiküszöbölés = eliminatio
 kilencedes l. utánpróbálás
 kilis l. kelés
 kilövellés (MA) = ejaculatio
 kimarás (Cs orsz.) (a falkából egyes sertésnek a többi által való kiüldözése) = expulsio; kimarodás = erosio; esont~ = arrostia (arrodo = megrágok, ὀστέον = esont)
 kímélet = parcimonia, ~len = absque -, drasticus 3
 kimenetel = exitus (-us), halálos ~ = -lethalis
 kimerül/és, ~tség l. végelgyengülés
 kimetsz l. herél; ~és l. metszés
 kimúl/ás l. halál, ~ik l. hull
 kínlódik l. szenved; kínzás (MA) = tortura, állat~ = -animalium; kínoz (Jókai K) = torqu/eat; kízott = -atus 3
 Kincsem l. ló
 kinesis l. mozgás
 kinövés l. tetem
 kiöblösödés l. öblösödés
 kipállás = intertrigo
 kípátkol l. hull
 kirágóféreg l. tárgykór
 kirekesztmény (Cs: kintrekedt sejt) = fejlődő daganat) = choristoma (χορίστος = elválasztok)
 kisafa l. hámfa; ~s l. ostorhegyes
 kisagy l. agyvelő
 kisalembesont l. alcamb
 kisasszonyfalat (Sz Balaton mell.): sült baromfi száraz lába
 kised l. mokány
 kiséfa l. hámfa
 kiselejtezni (Hof), mustrálni = recensēre vö. selejt
 kísérelt (Bug), próba = experimentum tentamen, probatio; ~i vágta l. vereseny
 kisköröm l. fűköröm
 kis portzel l. tárgykór
 kiszolgálta/ssék (utasítás a rendelvényen) = exhibe/tur; ~tni, kiadnia szerezni = -re
 kiszorul/ás (Bug), kizáród/ás = incarceration/io; ~t, ~ott sérv = hernia - (carcer = börtön)
 kitágulás, elernyedés, ütemes ~ = dilatatio/e; ~os, ~es = -icus 3 (διαστέλλω = kitágulok) vö. összehúzóadás, szív
 kitartó (Cs: hosszú futamot jól bíró) = stamina, vö. győzős
 Kitasato báró, kiváló japán kórtudós és bakteriológus, vö. dermedés. ~csésze: anaërob tenyésztésre szolgáló lapos lombik, melyből a levegő eltávolítható
 kitekeredés l. ficamodás
 kitenyésztettség l. vérszilárdság
 kiterjedt l. fesztítés
 kitisztítani a ló száját l. inyez
 kító/dulás, ~lulás l. izsamodás
 kítőr: 1. elragadja a ló; 2. l. herél, kítőrés = eruptio
 kiűjulás = recrudescencia
 kiüt l. betegszik, keletkezik; kiütés (SzD, Nyr 1883), kütteg (Bug), dabrone (Tsz), döbröc (Bug, Sz Göcsej), dobroc (Nyr 1883), tarjagosság (MA), hatag (Sz Székelyf.), csécskő (Rei), pörsenés, pörsenet (SzD, Cs Alf.), pattanás

(SzD, Cs Bácska), birge, bürge (Sz Palócság), birke, bürke (MA) = exanthema, efflorescentia; ~ a nyálkahártyán l. zsebre (*ἀνθεμον* = virág, efflorescentia = kivirágzás)
 kivájulat l. vajúlat
 kiválasztás l. váladék
 kiver/és, ~ő l. selejt; kiveri l. keletkezik; kiverik a legelőre a barmot, a sertést, kihajtják az egyes állatot, és a nyáját, kivezetik a lovat, kicsapják a csikót; ősszel széjjelverik a gulyát, hazaszorul a jószág
 kivonat = extractum; anyarozs ~ = secalis cornuti (érszűkítő); édesgyökér ~ = liquiritiae (izjavító); páfránygyökér ~ = filicis (féregűző); rabarbara ~ = rhei (hashajtó); tárnicsgyökér ~ = gentianae (emésztető)
 kívüli = extra, rendkívüli = ordinarius 3
 kizáródás l. kiszorulás
 kizsigerezés = evisceratio, eventratio, vö. belez
 klepa l. kónya
 klima/terium, ~x l. matrónaság
 klinika l. kóroda
 klistély, klistér, klistér, klistír l. beömllesztés
 kloaka l. ürügy
 klon/ieus 3, ~us l. rágás
 klys/ma, ~terium l. beömllesztés
 Knemidokoptes l. lábrühátka
 knidosis l. csalánkiütés
 kóbor l. bolygó; ~keh l. kötőszövetgyulladás
 kobzás, el~ = confiscatio; kobzó (HeG) = fiscus
 kőc (SzD), csepű, szősz (Tseh) = stupa
 koca l. emse, sertés, ~ ~ l. hívogató
 Koch Róbert (1843–1910) német orvos, a kórokozók kimutatómódszerének megalapítója
 koehinkina v. indiai tyúkfajta: nagytestű, kis fűrészesarajú, sárgacsőrű és -lábú, fehér, fekete v. kendermagos tollazatú, tollas lábú, gyenge tojó, jó kotló

koecaesont l. csánk
 kocog l. üget
 kocsándaganat (Cs), habarc (Bug), bőfeteget (Zl), pöfeteget (Bal) = polyp/us; ~os = -osus 3 (πολύπος = soklábú)
 koesi l. fogat
 koesonya = gelatina, vö. ól, Wharton; koesonyás daganat = myxoma (μύξα = nyálka); koesonyás tályog l. sercegő üszök
 kodácsol (C), kotkodá/l, ~csol (SzD, Cs Bácska), ~kol (Petőfi) Anyám tyúkjá = gracillat, vö. kárál, kotyog
 kohajl, ~an, kohejlan, kuhajla/n (KM): a nedvedi öt arabs telivér lőtörzs egyike
 koilia l. hasüreg
 kolbász (Mu) = farcimen, vö. hurka; kolbászka (virslí, Würstel): juhbélbe, párizsi (parizer): marhabélbe, mortadella: hólyagba, krakkói, vadászkolbász, betétes felvágott: lóbelbe töltött vegyes húsvadalék, ill. örlemény; szalámi: marhabélbe töltött sertéshús vagdalék szárítva; kolbászmérgezés (a B. botulinus okozta fertőzés) = botulismus, vö. hurkamérgezés
 kólíka l. csömör
 kollabál l. leroggyan
 kolleplastrum l. ragasztótápasz
 Koller l. butacsíra
 kolloidium, gyapotmáz (R): gyapot, aether (1) és borszesz (3) keverékében oldva; bevonószer
 kolloid: csekély átszivárgó képességű, enyvszerű, nyálkás hámsajtvaladék, ill. átalakulási termék (κόλλα = enyv) vö. elfajulás, gyógyítómód, osmosis
 koloboma l. kicsipettség
 kolocint = fructus, pulpa Colocynthis
 kolomp = crepitaculum
 kolostrum l. fecstej
 kolp/itis, ~os l. hüvely
 kolumbácsi l. légy
 kombináció l. összetervezés
 koma l. ájultság
 komita l. hússzék
 komítás l. ól
 komma l. vessző

komondor (Gy), csobány (Sz Udvarhely m., Csik m., Cs: a török csoban = pásztor szó átvitele a pásztorebre. 55—60 cm magas, kerekkoponyájú, kónyafülű, végén kunkorodó farkú, fehéres, fürtös-gubás ősi magyar őrzőb) = *Canis fam. pastoralis Hungaricus vigilans* (Cs), C. f. p. villosus Hung. (Raitsits 1924)

komor l. hererejtő

komplár l. csiszár

kon- l. con-

kone l. comb

koncol l. boncol

konda (Okslz, SI, Sz Debrecen) (állandóan kinntartott sertésfalka) = *grex pascuens suum*; **kondás** (PPB, Sz Debrecen, Szeged, Palócság, Székelyf.), **disznópásztor** (C) = *subulcus*, vö. csürhe

kondor (PPB), göndör (SzD), bodor (SzD, HO Barkóság), bongyor; (Cs Göcsej), fodor (C), fodros (MA), pedres (Len), döndöre (Sz Vas m.), burgán (Sz Szatmár m.), kunkorodott (Cs Bácska) = *crispus* 3

kondroz l. ardeni

konidium l. ivarsejt

konkoly = *Agrostema githago* L.

konta l. rövid

kontár (SI), nem szakképzett = *imperitus* 3, vö. kuruzsló

kontraszt l. ellentét

kontroll l. ellenőrző, tanú

konya (Okslz, Sz Csallóköz), klepa (Sz Baja), csongorodott (Sz Háromszék, HO), lespedt (Cs Göcsej), laffogó, fityegő, siska (Dor), lógó = *pendicularius* 3

konyha/löcsedék l. moslék; **~só** l. só konyít (Mátyy, Sz Nógrád m., Cs Bácska, Szabolcs m.), sunyít, sunyorgat (Cs Göcsej), hunyorgat (Dely): a ló fület hátracsapja haragjában

konty l. bóbíta

kopás = usura, -tío

kopasz (C), tar (MA) = *calvus* 3; **~tő**, **tarló** = *decalvans, tonsurans*, vö. tarló-

sömör; **~nyakú**, csórényakú, erdélyi török, Szeremley-f. tyúkfajta (Sz. Lajos ismertette először az 1876. é. bécsi kiállításon) = *gallus domest. m. dicollis*; **kopaszság** = *calvit/as*, -ies alopecia, *madarosis, psilosis, phalacroptosis, defluvium pilorum*; **foltos kopaszság** = alopecia areata s. *achromatica area Celsi* s. *Johnstoni*; **pfokopaszás** = *dermatitis aestivalis* s. *serpiginosa*; **kopasztás**, **mellesztés** (C) = *depilatatio*; **kopasztott** = -us 3 (*ἀλωπίξ* = róka *μαδαρός, ψιλός, φαλακρός* = kopasz *aestivalis* = nyári; *serpigo* = sömör); **koplalás** (C) = *inanitio, inedia*, vö. éhezés; **kopó** (Okslz, orsz.) (csaholva hajtó vadászb) = *Canis fam. venaticus latrans*; **kopogtatás** = *percussio*; **~i** = *percutorius* 3; **kopogtató** (kalapács) = *malleolus percutorius*, **~** alátéti lemeze: **ütésmérő** (Cs) = *plessimeter* (*percutio, πλήσσω* = ütök)

kopoltyú (C) = *branchia*

koponya, kaponya, agy (C) = *kranium, calvaria*; **~alap** = *basis* -i; **~esontlágúulás** = *-otabes*; **~hiány** (fejl. rendell.) = *akrania*; **~i** = *-alis*; **~nyiltság** (fejl. rendell.) = *-oschisis*; **koppantóra** (HO Szilágyság) **befogás**: három ló közül egy elől (gyeplős), kettő hátul (nyerges, rudas) vö. fogat **koppasztósömör** l. tarló-sömör

kopr/aemia l. bélsár/mérgezés; **~os**, **~ostasis** l. -, - pangás

koptin (Chinoín): rühösség és tetvesség elleni készítmény 1-1½%-os fürdőként

kor l. életkor

koraérett l. érett

korbács l. ostor

körbonctan l. bonctan

kore (MA), záróizom = *sphincter* (*σφιγγω*) = összehúzó

kores l. fajkeverék

kordé l. fogat

kordovány l. bőr

kore-, **~ktopia** l. szírványhártya

kórélettan (Bug) (a beteg szervműködés

és életjelenség ismeretének tudománya) = physiologia pathologica; **kórelőzmény** (Bug) (a betegséget megelőző s azzal összefüggő körülmény ismerete) = anamnesis (ἀνάμνησις = visszaemlékezés); **kórfejlődéstan** (Msz) (a betegség folyamatának ismerete) = pathogenesis (πάθοσις = betegség, γένεσις = keletkezés); **kórhajlam** l. hajlam; **kórház**, **ispítal**, **ispotály** (Márt) = hospitalium (hospitalis = vendégszerető); **kórisme** l. kórjelzés; **kórismét/let**, ~ülés l. visszaesés; **kórjel** (Bug), **kórtünet**, **kórtünetemény** (Dol), **jelenség**, **jelentés** (Ma) = symptoma morbi, ~tan (Msz) = symptomatologia, ~ző = -icus 3, pathognomonicus 3, ~előtünet, előjel (Nyr 1880), nekikészülés (Bug) = prodrom/us, ~ ~i = -alis (συμπίπτω = bizonyos állapotba jutok, σημειῶν = jel, προδρομος = előfutár); **kórjelzés**, **kórismeret**, **kórisme** (Bug), **kórhatározat** (Nyr 1883), **jelenség** (Ném) (a betegség felismerése és megnevezése) = diagnos/is, ~i = -ticus 3, ~tan = -tica (διάγνωσις = felismerés). Régi orvosi mondas: «qui bene diagnosticit, bene curat, «aki jól kórjelez, jól gyógyít; **kórjóslat** (Nyr 1883) (a betegség lefolyására [végződésére] vonatkozó orvosi vélemény) = prognosis, praecognitio (προγνώσις = előre megismerés). A ~ lehet az életre (quoad vitam), ill. az egészség helyreállítására vonatkozóan (quoad valetudinem) jó (bona), rossz (mala), vagy kétes (dubia), kedvező (fausta), vagy kedvezőtlen (infausta); **kórkép** = forma morbi; **kórnemző** l. betegítő; **kóroda** (Bug) (tanítással kapcsolatos gyógyító intézet) = klinika (κλίνη = fekvőhely); **kórok** = causa morbi; **kórokozó** l. ragály; **kórokra hatás** = aetiotrop/ia (nagyobb a kémiai rokonság kórokozó iránt, mint a szervezet sejtjei iránt) vö. fordulás; **kóroktan** = aetiologia (αἰτία = ok); **kórszellem** (Bug) (a betegség gyengülését vagy

erősödését befolyásoló körülmény megszemélyesítése) = genius morbi, vö. járványszellem; **kórszövödmény** l. szövödmény; **kórtan**, **kórtudomány** (Bug) = pathologia, nosologia (nedvkórtan = humoral/is pathologia – galenismus; sejtórtan = cellular/is pathologia – Virchow; szervórtan = pathologia solida, vö. szilárd, ~i = -icus 3, ~tudós = -us; **kórtörténet** (a betegre vonatkozó észlelés, kórelőzmény, kórjelzés, gyógyítómód, lefolyás – feljegyzése) = historia morbi; **kórvegytan** l. vegyészet

korhadás = rancor

kormos l. marhaszín

kornyacszik l. betegeskedik

kornyicsál l. rőfög

koro, **korroj** l. vak

korona l. pártá

korong = discus, vö. ízületközötti porc, tojás; ~csa (~alakú gyógyszerkészítmény) = trochiscus

koros l. öreg

korpa (C): 1. a gabonaszem héja = furfur; 2. levált felhám; ~betegség l. angolkór; ~fű = Lykopodium; ~s ivós l. ital; ~zás, **korpag** (Dász) (kóros felhámleválás) = pityriasis (πίτυρον = korpa)

kórság (C, Cs Dunánt., Alf. elüti a ~), **nehézbetegség** (PP), **nehézség** (Nár, Sz Göcsej, Cs Bácska), **nehézkór**, **nyavalyatörés** (Angy), **nehéznayavalya** (Angy, Sz Abaúj m.), **nagynayavalya** (Sz Háromszék), **rossznayavalya** (Cs Borsod m., Torontál m.), **nyavalyarontás** (Rác), **rossz baj** (Sz Bereg m.), **rosszaság** (CsBácska), **csúnya nyavalya** (Sz Tiszadob), **csúnyaság** (Sz Bereg m.), **eszkór**, **szívzorítás** (Sz Bács m.), **szívverő**, **dobogó**, **csillag** (Tseh) = epilepsia, morbus caducus, morbus sacer; Jackson-f. ~ (ang. e. dzsekszn) (másodlagos ~, részleges izomgöres) = -partialis; **aura epileptica** (Galenus) = a ~ kitörését megelőző izgalmi tünet (επιλαμβάνω =

rajtütök, cado = esem, sacer = szent);
kórságos, ~es, ~os, szívfogásos
 (Sz Rábaköz) szívzorító (Sz Vesz-
 prém m.) = epilepticus 3
korsó (C) = amphora; ~eska = am-
 pulla, phiola
korszak, időszak = epocha, ~i = -lis
 kortyuk l. gízó
kos l. juh, saraglya; ~ul jár l. járás
kosár l. cserény; ~azás (Leib, Cs Fel-
 vidék), esztenázás (Sporzon), fektetés
 (Leib): deeltetés, éjjelezetés, továb-
 bítható kerítésen belül
kosbor = Salep
kóserpecsenye l. tarja
kosfej l. fej
koslat (MA, Tsz Székelyf., Somogy, Fe-
 jér, Zemplén m., Cs Bácska), forog
 (Tsz Balaton mell., HO, Cs Veszprém
 m.), megforog (Tseré), tüzel (Cs Bak-
 ony), ebekedhetnék (T) (ivarzik az
 eb, róka, farkas) = aestuat, vö. görög,
 ivarzik, sárlik, üzekedik
koso l. virág
kosz (MA, Cs Alf., Dunánt.), var (Sz
 Székelyf.), ótvár (Pe), csöcskosz (Nár),
 bárányvar, borjúvar (Zl)[Achorion,
 Dermatomyces, Epidermophyton, Lo-
 phophyton fonalgomba által okozott
 pajzsoeska (scutulum) képződésben
 nyilvánuló bőrbetegség] = favus, ti-
 nea favosa, dermatomykosis acho-
 rina, porrigo decalvans (ἀρχώε = var),
 vö. tarlósömör
kősza, ~ló l. bolygó
koszmó (S, Cs Bácska) (a bevonatos,
 korpázó, sömörserű bőrbetegségek
 gyűjtőelnevezése) = lichen, vö. kosz,
 zuzmó
koszorú/daganat l. tetem; ~edény l. ér;
 ~sértés l. pártatiprás
kotkodá/esol, ~kol, ~l l. kodácsol
Kotlán Sándor dr. áo., az egyetem áo.
 osztályán a parasitologia és állattan
 ny. r. tanára
kotlik, kotol (i.), kotlás (fn.), kotlós,
 kotló, kotyoló (MA mn.) = incuba/t,
 -tio, -ns

kotorászó l. kutató
kotyledon l. méhgomb
kotyog (Mis) (a kotlóstyúk szől csibe-
 hez) = gloicit
kotyogós (Cs Veszprém m.): az a l.
 melynek hibás, laza monya ügetéske
 a vaszorában klu-klu hangot ad
kovácsol l. bevág
Kovácsy Béla (1861—1931) állatorvos
 gazdász, gazd. akad. igazgató, kiváló
 állattenyésztési szakíró
kovász l. élesztő
kozák ló: arabssal javított orosz parlag
kő, **kővees** (Dict) = calculus, lapis (-dis
 λιθος; **bélkő** = -intestinalis s. en-
 terolith; **epekő** = -felleus; **nyálkő**
 = -salivalis; **vesekő** = -renalis
vesekőbaj = litho/nephrosis; **kőki-**
metszés = -tomia; **kőkutató** = -
 skop; **kőmagzat** = -paedion, -ke-
 lyphus; **kőoldás** = -lysis; **kőürítés** =
 -kenosis, -lapaxia; **kőüzás** = -
 thrypsia; **kőzűz** = -klast, -fractor
 -thryptor; **pokolkő** l. ezüst (τέμνω =
 vágok, παιδιον = gyermek, κελυφος =
 tojáshéj, λίω = oldok, κένωσις = ürít-
 és, λαπάξω = üríték, τριβω, θρύπτω =
 morzsolok, κλάω, frango = török); **kő-**
esomó, **kőepe** l. talpvérfolt; **kődaga-**
nat l. tömörödés; **kőképződmény**,
 szerkezeti kóros ~ = lithiasis; meg-
kővesedés = petrificatio; ~**tapadvány**
 (Cs) = concrementum (concreco =
 összenövök); ~**halmozódvány** (Cs) =
 conglomeratum (conglomero = össze-
 halmozok); **bélkőképződmény** = ente-
 roolith; **epekő** = choleolith; **fogkő** =
 odontolith; **fülkő** = otolith; **gyűjtő-**
érvő = phlebolith, vö. meszesedés);
húgykő, **fővenykő** = urolith; **lég-**
zaeskőkő = gutturoolith s. concrem.
 sacci aërophori; **nyálkő** = ptyalolith
 s. sialolith; **tejő** = laktolith; **tüdő-**
kő = pneumolith s. bronchololith; **va-**
szorakő = posthelith; **vesekő** = ne-
 phrolith. **Kőkorszak**, régebbi ~ = pa-
 laeolithicum, pattintott, csiszolatlan -,
 az újabb ~ = neolithicum, csiszolt

leütő, bőrfejtő és vágó kőszekőzt használt, melyet ma a pásztornép menykő (ménkü) néven ismer s kuruzslásra használ. (vö. Cs ÁL 1915).

Kőmonyas l. heregyulladás. **Könyomás** l. talpvérholt

kődőkremek l. szegy

köhög (MA), kehel (Sz Göcsej), kehöl (Cs Veszprém m.), hurutol (Márt), horut (Dict) = tussit; ~és (C), kehegés (PL), keh (Mest), hurut, hurutás (S), horutás (Tseh) = tussis

kölesön/hatás l. viszonyosság; ~össég (Cs) (együttélés részben hasznára, részben kárára egymásnak) = mutualismus (mutuus = kölesönös)

köldök (Mu), ködök (Cs Alf.) (a magzatot a méhlepényhez fűző érköteg) = umbilicus, omphalus, *ομφαλός*; ~fejűség (fejl. rendell.) = omphalocephalia; ~gyulladás = omphalitis; ~i = umbilicalis; ~köröm l. szarugesztenye; ~sérv, ~szakadás l. sérv; ~zacskó (Be) (sertés fitymanyílása feletti bőredős) = annulus praeputialis; ~zsinór l. zsinór

köles = milium; ~nyi = miliaris, vö. gümőkór

kölkezik, kölykezik l. szül; **kölyök** l. eb

költ, ~és l. kelt

kőneny l. hydrogenium

könting l. mérték

köntös ujjába való kutya l. öleb

könny (S) = lacrima, *δακρυον*; ~csatorna l. vezeték; ~ezés = -tio; ~folys = epiphora, dakryorrhöa; ~húsocsa (a belső szemzúgban) = caruncula -lis; ~mirigy = glandula -lis, járulékos ~ ~ ~ -Manzi, ~gyulladás = dakryoadenitis; ~pont (apró nyílás a ~húsocsa mellett) = punctum lacrimale; ~tócsa (mélyedés a ~húsocsa alatt) = lacus -lis; ~zacskó, ~tömlő (a ~csatorna és az orr-könnyvezeték közt) = saccus -lis, gyulladása = dakryocyst/itis, **tágulata** = -ektasia

kőnyök (S), hönbűb, hamar (T) = olekranon, cubitus; ~i = cubitalis, an-

koneus 3 (*ώληνη* = könyök, *καρνον* = fej, *άρκων* = karvég); ~daganat (Il), ~gomba (Nár), ~kelés (Leib), ~tarisznya (Hof), patkókelés (PL), patkótörött daganat (T), combgümő (Fe), előcombdaganat (Angy) = bursitis fibrosa olekrani; ~visszahajlás = ankonous-reflex/io

könnyű = laevis

köp, **pök** (C), **hagyp** (Nyr 1934) = spuit; ~és = ex-io, expectoratio; **vérköpés** = haemopt/oë, -ysis; **köpet** = sputum, *πτόσμα*; **köpköd** (Cs Bácska, Veszprém m.) a macska: hirtelen fúj a támadorra; **köptető** l. feloldó

köppöly (MA) (véreztető műszer) = scarificat/or; ~zés (C) = -io

köprül (vajjá tömöríti a tejsírt) = subigit

kör (SzD), **karika** (Dict) = circulus, *κύκλος*; **körfolyamat** = -vitosus;

Haller-I. verőér ~ = -vasculosus nervi optici; **Haller-I. gyűjtőér** ~ (a csecsbimbó körül) = -venosus H-i; **Willis-I. verőeres** ~ (az agyvelőalap körül) = -arterialis W-i; **kerek** = circularis; **félkörös** = semicircularis; **körszakaszos** = cyclicus 3; **körállatorvos** l. állatorvos

körishogár = Lytta vesicatoria, hólyaghúzó pora = cantharides

körmoz (Cs Bakony), **körmol** (Sz Tolna m.) 1. faragja a körmöt, 2. karmol

környék (MA), **körtet** = peripheri/a; ~i = -cus 3, vö. tájék

köröm (S) = ungula, unguis, onyx, *όνύξ* (gen.: *δυναχος*); ~betegség, ~dög, ~nyavalya l. száj- és körömfájás;

~cső (csülök közti zsákszerű mirigy) = sinus cutaneus unguarum; ~epe l. talpvérholt; ~faragó (Pe), patafaragókés, körömkerítő (Oklsz), horgas kés (Tseh), patahasogató (hegyen horgszerűen hajtott -) = ungotom (ném.: Reisser); ~fősertés l. pártatiprás, ~gyulladás, pata~(Ba), talp~(Angy), ~méreg (C), ~toronygy (T) = onychi/a, -tis, paronychia, panaritium, pododermatitis; **deszkabetegség** (ba-

romfi fekélyes talpbőrgyulladás) =
 - ulcerosa; ~hántó l. tisztítóké; ~ház-
 tiprás l. pártatiprás; ~kelés l. talp-
 vérfolt; ~repedés, ökörköröm (Hof),
 ~hasadás (PL), ~hasadék (Tseh), ~nyí-
 lás (T), szarurés (Ba) = fissura ungu-
 lae; ~rothadás l. nyírfekély; ~vas l.
 tisztítóké, vö. patkó

körpőj l. szűrőcsap

körte = Pirus, ~alakú = piriformis

körülírt = circumscriptus 3

körzet, ~i l. környék

köszmér l. csiszár

köszvény (C) = arthritis urica, podagra
 (πούς, gen. ποδός = láb, ἄγρα = csap-
 da); köszvényes esontégduzzanat =
 tophus (τόφος = kőzet, tufa)

kötég, kötél (C) = fascicul/us, funis;
 ~i = -aris; Goll.-f. ~: agyvelői
 ideg~; His.-f. ~, Purkinje.-f. ~: a
 szív Aschoff-Tavara-f. pitvar-kamarai
 csomójától a kamara faláig terjedő
 elágazó izom~; kötélbehágás (Cs
 orsz.: kötélhorzsolástól származó csűd-
 seb) = vulnus detritum

kötelező l. feltétel

kötés (Diet) 1. = ligatura, bandage (fr.
 e. bandázs), 2. (a keresztcsont-csípő-
 csonti összeköttetés) = articulatio sacro-
 iliaca, vö. ágyék

kötő, ~in l. szalag

kötődő l. csökönnyös

kötőfék (Diet), fék (S), kötőfék (KBM),
 huszárfék, parasztfék (MNY 1916.
 XVI. száz.) = frenum; kötőfékpénz
 l. farkpénz

kötőhártya, ~hurut, ~i, ~kimetszés, köt-
 lob l. hártya

kötőszövet, ~daganat, ~gyulladás l. szöv-
 et

kötött mozgás: feszes, nem kiadós

kötözőszer = ligatura; ~tan = akologia
 (το άκος = orvosság)

kövér (C) = pinguis; ~ség = -edo;
 ~ bőrgyulladás l. szövet; kövérfarkú
 l. juh

Köves János dr. áo., egyet. ny. rk. ta-
 nár, gazd. főtanácsos, a Phylaxia

Szérumtermelő rt. igazgatója, a M. O.
 Á. E. elnöke. Hutyrával együtt elő-
 ször állította elő Magyarországon a
 sertéspestis elleni vérsavót. ~-l. be-
 tegség l. sercegő vizenyő

köveszt l. abál

következmény = consequen/tia; ~es,
 következetes = -s

köz l. hézag

közbátorsági rendelet l. rendészet

közbeeső (az elsődleges, ill. súlyosabb
 folyamat mellett másodlagos, ill. eny-
 hébb) = intercurrents

közél (MA) = prop/e, -inque, ~ebb =
 -rior, -rius, leg~ ~ = proxim/e
 -us 3, közelebbi = -us 3, -alis.

Közélt/és = adduct/io, ~ó = -or.
 Közéllátás (Csa), rövidlátás (orsz.),
 homályos látás (MA) = myopia, hypo-
 metropia (μύω = zárok); közéllátási
 v. Berlin-f. gyűrűzöttség (Be) (a közél-
 látó szem lencsében a szentükör-
 nyílás képen gyűrűzöttség észlelhető)
 = annulatio physiologica

közép, ~pont = centr/um, medi/um;
 ~só, ~i = -alis, -alis; ~vonali =

medianus 3. Középpontközeli = con-
 centricus 3. Középpontosítás = centrali-
 satio. Központi lábtöcsont l. csánk.
 Közép só, közömbös só (bázis és sav
 egyesüléséből keletkezik; keserűső,
 Glaubersó) = sal neutrale

közérzet l. érzés

közfa (HO Sopron), hasfa (Sz Győr m.).
 állásrúd (Mátty), választófa (KM),
 karfa (T), stráifa (Sz Zala m.) (a ló-
 állásokat elválasztó vízszintes rúd) =
 pertica separans

közóvásmód l. óvás

közömbös l. külön; ~ító l. elnyelő

közönséges = communis, vulgaris

közösülés l. párzás

között = inter, ~i, ~es = -medius 3,
 vö. öröklés

köztakaró l. bőr

köztí hús l. gát; köztí szövet (a sejt-
 magzat ekto-, meso- és entodermája
 köztí laza sejtsocort, melyből a kötő-

szövet fejlődik) = mesenchyma (μέσος = között, ἐγγίω = öntök)
 közvetítés l. behurcolás; közvetlen, egyes = directus 3, közvetett = indirectus 3
 krakkói l. kolbász
 krani/alis, ~oschisis, ~otabes, ~um l. koponya; ~opagus l. torz
 kraurosis l. aszás, szárazság
 kreatin: a testnedvben előforduló kémiai anyag, methylguanidin-ecetsav, $C_4H_9O_7$; ~in az előbbi anhydridje
 krém = cremor, vö. borkő
 kremaster l. emelő
 kreolin/um: kőszénkátrány készítmény, fertőtlenítő, élősdiiellenes; ~ Hungaricum = kevésbé tiszta, ~ Anglicum Pearson (e. pirszn): tisztább
 kreosot/um: bükkfakátrány és többféle phenol keveréke; erjedés- és rothadásgátló
 kresol/um: nyers karbolsav, vö. folyadék
 kréta l. calcium; ~folt l. szaruhártya
 kretinismus l. gyűgeség
 krikog, krityog (Cs Bácska) (a kotlóstyúk éles hangon veszedelmet jelez) = vociferatur
 kriko/ideus 3, ~tomia l. gyűrű
 krísis l. válság; ~beli áganat l. szövet
 krispán l. réz
 kristály l. beömllesztés
 krityog l. krikog
 kroup, krup l. homályhártya
 kryoskopia l. fagyáspont-meghatározás
 krypto/s, κρυπτός = rejtett; ~coccus l. járv. nyirokergyulladás; ~cystis trichodectis: a Dipylidium caninum galandféregnek ebí bolhában átalakuló fejletlen alakja: cysticeroid; ~phthalmus l. szemréshány; ~rehi/d, ~smus l. hererejtő
 krystalloid: hártán átszívódó oldat (só, cukor, huyany, stb.) vö. osmosis
 kteno/s, κτηνος = barom; kteniátrus l. állatorvos; ~cephalus l. bolha; ~taenia: nyúl bélférgé
 kuhajla/n l. kohajl
 kuhlandi marha: észak-morvaországi, vörös-tarka, rövidfejű, vegyeshasznú

kukae l. nyű; ~kelevény l. bögöly
 kuklya, kukó, kukor/a, ~odott l. szarvállás
 kuku l. fészektójas
 kukurfikol (Szik), kukorékol (Tsere, Cs Bácska) = cucurit, ~ás (C) = galli-cinium
 kulesesont (a lapocka és szegycsont között; patásban nincs) = clavícula
 kuli l. riska, szarvállás
 kullanes (SzD): Európában az Ixodes- és a Dermacentor-faj, Afrikában az Amblyomma- és a Margaropus-faj él, vö. piroplasmosis
 kulló, l. üget
 kulminál l. tetőz
 kumet l. hámiga
 kum-gata l. saburra
 kumys (lapp), mirssak (kirgiz), orroth (kalmuk), ssaba (baskir): kanca- v. tevetejből szeszes erjesztéssel készülő ital, vö. kefir
 kunhátas l. csökönyös, hát
 kunkorodott l. kondor
 kúp = conus, vö. teke; kúpesont l. elülső lábtő
 kupa l. szemkupa; ~nyom l. fog
 kupak l. szarvállás
 kupee l. csiszár
 Kupffer-f. sejt: csillagalakú (a lépben, a nyirokesomóban, a májban) zsíroldó, vérfestéket feldolgozó
 kupree l. rüh
 kúra l. orvoslás, rövid; kúrál l. orvosol
 kurgat, meg~ (Cs Nagykapocs vid.), meghajt = laxat, vö. hashajtó
 kuritol l. bolyong
 kurja l. uszít
 kurkán l. pulyka
 Kurloff-f. test l. sejtzárvány
 Kurschmied l. patkolómester
 kurta l. rövid
 kuruzslás, urusolás (NytSz): a kuruzsló, urusos (Sz Székelyf.), vajákos (Jókai MNy 1925), himpellér = medicaster, imperitus artifex, charlatan (fr. e. sarlatan), orvosló beavatkozása
 kusi l. csikó

kuss!, **kusti!** l. terelés
kusza l. rövid
kuszmér l. csiszár
kusztor l. kés
kutaes l. (mesterségesen létesített genyestés) = font/iculus, vö. genyszalag, 2. (az újszülött koponyavarrata közötti hézag) fejelágya (Ba), kutaeska (Nyr 1883) = -anella (fons, fontis = forrás) vö. ízületi tok
kutató (Nyr 1877), **kutasz** (Bug), **keresőtű** (T), **kotorászó** (Pe), **motozó** (Kov), **sebmérő** (Angy) = sonda, vö. eresztőcső (subundo = alámeritek); lehet: **gombos-**, **füles-**, **vájt-**, **babérlevelű-**, **cső ~ stb.**; **tépő~** (Cs horgas, szövethitepésre) = harpuna; **~fogó** l. patakutató
kútbanézó l. félszemű
kutrica l. fiadtrató
kutya l. eb; ~ (Cs Győr, Kőbánya): nyugtalan természetű, megijedéskor a farkát ugatásszerű röfögéssel felriasztó sertés, vö. selejt; **~betegség** l. zsigora; **~fül** l. béka; **~légy** l. eblégy; **~pára** l. nyárikehesség; **~s** l. csőkönyös; **~szőr** (Cs Veszprém m.), keeskeször (Leib) (gyapjas bőr hegesedése helyén (ebharapás, nyírás seb) nőtt szőr) = pilus durus; **~tej** l. ebtej
kuvasz (Gy), **kuasz** (Zrinyi: Szigeti vesz.) (megnyúlt koponyájú, felálló,

hegyén lekonyuló fülű, tőből felkunkorodó farkú, sima fehérszőrű, 60-65 cm magas, ősi magyar nyájvédő eb) = Canis fam. pastoralis Hungaricus defensor (Cs), C. f. p. undulans Hungaricus (Abonyi L. 1935) vö. komondor

külem, **~tan** l. alkat
külön = separatus 3; **~bőző** = differens/s; **közömbös** (Bf), nem különböző = in-s; **külön/bőztető** = -tialis; **~ülés** = -tiatio; **~ítés**, **elkülönlözés** (PL), **különlözéskasztás** (Ki) = separatio, isolatio, selectio; **~ős**, **~leges**, **jellegetes** = speci/alis, -ficus 3; **nem ~** (testidegen) = aspecialis, vö. gyógyítómód; **~legesség** = -ficum, -alitas; **~leges képzettség**, **~gyógyítómód** = -alis(a)ta (cura, medicatio) vö. általános, saját, szak; **~nemű** = heterogen, vö. egyöntetű
külső (Dict) = externus 3; **~keletkezésű** = exogen
kürt, **trombita** = tuba, vö. fül, petefészek
küteg l. kiütés
kyanolophiaea l. tyúkpestis
kyesis l. vemhesség
kyklopia l. szem
kynologia l. ebészet
kyphosis l. hát
kyst - l. hólyag

L

l. a.: lege artis = a művészet (mesterség) szabálya szerint (orvosi utasítás a gyógyszerész részére a rendelvényen)
láb l. végtag; **~adozó** l. gyógyuló; **~as** l. ől; **~fájás** l. száj- és körömfájás; **~fogó** l. bokázó; **~hiány** l. végtag; **~hólyag** l. báránnyártya; **~ikra** (C), háromfejű **~izom** = m. triceps surae (a m. gastroknemius két feje és a m. soleus), **~csont** l. alcomb, **~i** = suralis. Vesalius-f. **incsont**: a kéthasú lábikraizom (m. gastroknemius) két incsontja húsevő-

ben (sura, κνήμη = lábszár); **~középf** l. szár; **~rühátka** (barömfi ~ és tollrühösséget okozó atkafaj) = Knemidokoptes, (Cnemidocoptes) Dermatomyctes, vö. meszes láb; **~szár** l. szár; **~szedő** l. lejtőző; **~tő** l. csánk
Labarraque l. folyadék
labdaes (Bug), **gömbölyék** (PL), **golyóbis** (Ma) = pilula
labium l. ajak
labor/atorium = tudományos műhely.
 «**Védőoltóanyagok Termelésére K. T. Budapest**»: oltóanyag- és szérumter-

le! le! l. terelés

lélek (C) = anima, spiritu/s, psych/e, vö. elme; **lelki** = -lis, -alis, -icus 3; **lelkiállapot vizsgálat** = psychoanalysis; **lelkiélet** = psychismus; **lelkizavar** = psychosis, vitium animi; **lelki káprázat** = illusio; **képzelődé** = hallucinatio; **szenvtelenség** = apathia, vö. izgatottság, tompultság; **lélekezés** (Tsere), **léleket**, **~vétel** (MA), **lélegzés**, **lehellés** (PP), **légzés**, **légvétel** (Bug), **léhés** (C) = respiratio, pneö, πνοή (lélekzem, lehök [C] = spiro); **be/lelékezés** = in-, ki~ = expiratio; **ajaki ~** = labialis; **Biot-l.** ~ = rövid, szapora ~ csoport, szünetközökkel. **Búgás** = sonor. **Cheyne-Stokes-l.** ~: a ~ ütemét különböző hosszúságú szünet szakítja meg, utána a sekély ~ fokozatosan mélyül. **Csengető** v. **sípoló ~** = clangens. **Fuldózás** (PP), **fuldoklás**, **légrekedés** (De) = asthma; **hörgi ~** = bronchiale, **sejtes ~** = alveolare. **Nehéz/lelékezés** = dyspnoë, orthopnoë, pnigma. **Lassú ~** = bradypnoë; **szapora ~**, **gyors ~** = polypnoë, tachypnoë. **Lélekezéshiány**, **légszomj** = apnoëa. **Lélekezési görbe** = pneumogramm. **Lélekezés-írás** = pneumographia. **Szörtyögő ~** = stertorosa, v. rhonchus, vö. fúvás, szívás. **Léleketeső**, **lélekezőső**, **lélekezésgépe** l. gégecső (πνευμός = fuldolás, άνωσία = szélcsend, άάζω = fuldoklom)

leletezés l. aszás

leli l. betegszik

lelohadás = detumescentia, vö. duzzanat

lelővés l. megölés

Lembert l. varrás

lemez = lamina, lamella; **alapi ~** (az érhártya festékes hámrétege) = basal; **barna ~** (az érhártya külső ~e) = fusca; **Bowman ~** (a szaruhártya külső laposhárom rétege) = externa B ~i; **Descemet ~** (a szaruhártya belső ~e) = elastica interna D-~i; **érelmez** (az érhártya ~e) =

- vasculosa; **ideghártya ~** = ciliaris retinae; **rosta ~**, **szita ~** (a látóideg által átfúrt inihártya) = cribrosa; **tárgylemez** (üveglap, amelyre a mikroszkopi vizsgálatra szánt anyagot felkenik) = objectivalis

len = Linum usitatissimum; **lenmag** = semen (semina) Lini; **lenmagliszt** = farina seminum Lini; **lenmagpogácsa** = placenta sem. Lini

lencse (MA), **jéglencse** (Bug) = lens crystallina, φακός; **~esont** l. incsont; **~félretolás** = reclinatio; **~ficam** = luxatio lentis; **lencsegömb** = lentiglobus; **lencsehiány**, **lencsehijasság** (MNY 1912) = aphakia (fejl. rendell.); **lencse kimozdultság** = ektopia lentis; **lencsekúp** = lenticonus; **nagyító lencse** = lupe (lupa = daganat); **szemlencse** (a mikroszkóp szemfelőli ~je) = ocularis; **tárgylencse** (a mikroszkóp tárgyasztala feletti) = objectiv/alis

lencses l. galandféreg

lengyel sertés = finomcsontú, fehérszörű, hegyes, előre álló fülű, gyorsfejlődésű húsos sertés

lenitiva l. hashajtószer

lenni = fio, fieri, factus sum; **legyen** (utasítás a rendeltvényen) = fiat, F.

len/s, ~ticonus, ~tiglobus l. lencse, tetű;

lentigo l. anyajegy

lenyomás, **leszorítás** = depressio (deprimō = lenyomok)

leölés, **kiirtás** = occisio, vö. vágás

lép (S) = lien (hn.), splen (hn.); **lépburok**, **savós ~** = tunica/serosa lienis, **rostos ~** = albuginea -; **lépes** l. senyves; **lépesedés** = splenisatio; **lépes gyomor** l. recés; **lépesség** l. nyári kenesség. **Lépfene** (Pe), **lépefogás** (Sz Székelyf.), **lépóka** (Sz, HÖ Zala m.), **léptályog**; **lépesedés** = splenisatio; **lép** (Sz Hegyalja), **tályog**, **tályogfene** (Kéz), **tálé**, **tálló**, **sárgavértálé** (Sz Göcsej), **vér** (Sz Heves m., Cs Alf.), **vérelfutás**, **vérgyulladás** (Cs Tisza mell.), **vérvész** (GL 1850), **vérbehullás** (Is 1841), **vértár** (SzD), **lépbaj**, **lépdaganat** (Cs

laposkőrmű l. telitalpú
 lapos szarv l. szarvállás
 lappangási idő (a baj kezdetétől a kór-
 jel nyilvánulásáig eltelt időköz) = in-
 cubatio (incubo = költök); lappan-
 gó = latens, vö. rejtett
 lapult l. szarvállás
 lardum l. zsír
 larva l. álca
 laryng/itis, ~oskop, ~ostenosis, ~oto-
 mia, larynx l. gége
 lassú (C) = tardus 3, iners, βραδύς;
 lassús l. fáradt
 lat l. mérték
 láta, ~eltolódás, ~szűkítő, ~szűkület,
 ~tágító, ~tágultság l. szivárvány-
 hártya. Látás (SyII) = visus (-us),
 látási = opticus 3. Látható = visibilis,
 láthatatlan = in-, ultra-. Mikrosz-
 kóppal látható = mikroskopicus 3, sza-
 badszemmel ~ = makroskopicus 3.
 Kettős látás = diplopia, soktárgylá-
 tás = polyopia. Kilátásó = evidens.
 Őregkori látás = presbyopia. Látólelet
 (Bug) = visum repertum. Látóideg =
 nervus opticus; látóidegű, látósze-
 möles l. ideghártya; látóidegkeresz-
 teződés = chiasma, nervi optici (a gö-
 rög χ betűhöz hasonló. Látólik (az
 ékesontban a látóideg számára) = can-
 nalis fasciculi optici. Látómester l.
 Húsvizsgáló. Látótelep (az elülső agy-
 velő látási központja) = thalamus op-
 ticus (video = látok, ὄψ, ὀπίς = szem,
 σκοπέω = nézek, πρεσβύς = öreg, rep-
 ertum = lelet, thalamus = egyesülés)
 latebra l. tojás
 latens l. lappangó
 lateralis l. oldal
 lator l. bokros
 latrat l. ugat
 latus l. oldal, széles
 laudanum l. mákony
 Laurus l. kámför
 lavantali l. szökemarha
 livat, ~io l. mos
 Laverania: váltólázat okozó vérsajt-
 elősdi, sporás véglény

laxa/ns, ~tio, ~tívum l. hashajtó
 láz (Bug), hévség (C), hideglelés (C),
 forró hideglelés (Ma), lobláz (P), tü-
 zesedés (PL), tüzeség (Nár), forró-
 ság (T), borzadkozás (T), fibelek
 (Tseh) = febris, pyrexia, fervor (πύρ =
 tűz); lázas = febrilis; emelkedett hő-
 mérsékletű = subfebrilis; lázesűcs =
 akme, fastigium; lázoldódás = lysis;
 lázváltás = crisis; megzavart váltás =
 perturbatio critica; láz napi ingado-
 zása = differentia; lázesökkenés = re-
 missio; lázemelkedés = exacerbatio
 (= megkeserítés); folytonos láz = fe-
 bris / continua; alábbhagyó ~ = - re-
 mittens; félbenhagyó ~ = - inter-
 mittens; szűnő ~ = - defervescens;
 váltó- v. visszatérő ~ = - recurrens;
 lázellenes (szer) = antipyreticum; láz-
 talanság = apyrexia

lé (C) = succus

lebegő légy l. légy

lebeny, karély (Nyr 1883) = lob/us; le-
 benybetegség l. baromfivész; ~i, ~es,
 ~zett = -aris, -atus 3; lebenyke =
 lobul/us, ~s = -aris

lebernyeg l. nyak

lebörözés, nyúzás, meg~ (HeFab) = ex-
 coriatio, abstractio pellis

lé (MA) = crista

lechta!i marha: Tirolban a Lech folyó
 völgyében kitenyészített barnás-borz-
 deres, rövidszarvú

lecitin: a növényi és állati sejtkben (fő-
 leg az idegben, tojássárgájában) lévő
 lipid anyag, ill. ilyen készítmény

lecitus l. petesejt

Leclairche: kiváló fr. áo. tanár, kór-
 tudós

leereszkedés, leszállás (C) = descensus;
 here~ (a Hunter-f. szalagon: guber-
 naculum H-i) = - testiculorum

Leeuwenhoek l. onósejt

lefej/és, ~ő gazdálkodás: tenyésztés nél-
 kül, csupán tejhaszonért való tartás

lefejezés l. fej

lefüződés l. hurkolás

lég l. levegő; légeső, légesőmetszés l.

gégecső; légdaganat, széldaganat, légdug, bőrlégdug (Bug) = emphysema subcutaneum; lég hólyagocskás vér = aëraemia; légkamra l. tojás; légkapó l. levegőnyelő; légmell l. mell légrekedés l. lélekzés; légsajt, légsajt l. tüdő; légszomj l. lélekzés; légtelenség (a tüdő lég hólyagocskáinak hiányos tágultsága) = atelektasia, apneumatosi (ἀτελής = hiányos, ἐκτασις = tágulás); légút (orr, gége, gégecső, hörgő, lég hólyagocskák) = meatus aërophorus; légzacskó l. fül; légzés l. lélekzés; légszák (a madár hörgővel összefüggő több hártlyafalú levegőtartály) = cella aërea; ebben élőködik a légszákka (MgK) = cytodites s. cytoleichus

legelő (MA), fűvellő (SzD), baromélő (Sz Csallóköz), baromjáró (HO), páskom (HO, Cs Csetény) = pascuum; hólya (Ta): alacsony fekvésű hegyi legelő; legeltetés = pastio; pásztás ~ (Tor) = - linearis s. partialis

leghorn (ang. = lábszarú): az E. Á. E. Á.-ban a fehér olaszból nemesített jó tojó tyúkfajta

légy (Besz) = [a kétszárnyúak (Diptera) rendje, a rövidcsápúak (Brachycera) alrendje] musca, μύια; legyecke: muslica, muslinca; házilégy = - domestica; hullalégy = - cadaverina; húslégy, férgező légy, dongólégy: Caliphora, Lutilia, Sarkophaga, Sarkophila stb. faj; lebegő légy (a legelő állatot nyugtalanító apró légyfajok): Haematobia s. Siphona, Hydrophobia s. Anthomyia stb.; szürölégy, bökölégy, szuronyos légy (Ka), törös légy (Bac), bökese (Cs Tolna m.): Stomoxys, Glossina, Myzomya, Tabanus stb. faj; kolumbási légy (a tipolyfélék (Simuliidae) családjába tartozó apró, sárgás légyfaj, rajának csipései-től a marha elhullhat) = Simulium maculatum s. Columbacena (Kolumbás, Galambóc az Alduna jobbpartján, most Golubovac); vakító arany-

szemű légy (apró pöcsökféle, a legelő állat szemgyulladását okozza) = Chrysops caecutiens; sárga légy (álcaja emlős bőre alatt élőködik) = Ochromyia; Ornithomyia és Lynchia légyfaj, madáron élőködik, vö. bagócs, bögöly, eblégy, juhbagócs, pöcsök, tetülégy

legyes, bogaras: légy röpködése miatt nyugtalan, vö. bogárzás; legyeskedik (Cs Boldog, Dány), pöcsikél (Sz Beregszász), böcsikél (HO), bólongat (Cs Baranya m.), bókttat (Tsz Sárköz), hajbókól (Sz Kúnság), bakol (Sz Gömör m., Cs Szikszó), bógász (Cs Fejér m., Zala m.), bicceget (Cs Göcsej), integet (Cs Veszprém m.), pipázik (Csú), pipál (Sz Háromszék, Zemplén m., Cs Bácska: lóbálja fejét a ló, hogy távolartsa a legyeket) = capite agitat equus

légykőpés l. nyű

légyzaros l. lószín

lehámlás = excoriatio

lehell/et (C) = anhelitus; ~ő eső l. gégecső

léhés l. lélekzés

lehetőség l. feltétel

lehuzó, levonó = depressor, vö. emelő

leicester (angolországi grófság): 1. húsos sertésfajta, 2. hosszúgyapjas juh fajta

leiomyma l. izomdaganat

leírás l. ismertető

Leishmania, ~sis l. piroplasmosis

lejár, lejövés l. iszamadás

lejtőző, lábszedő (CzF, Gyöngyösi I, SzD), szépjárású (Nyr 1909), gangos (Tsz Csongrád m., Cs Bácska), tételes, akciós (Leib), fennyen hágó (Gvadányi: Pel. nót): lábát magasan emelő, vö. járás

lék (MA) = hiatus; életér ~: - aorticus; nyelőső ~ = - oesophageus (a rekeszizmon); lékelés (Nyr 1883) = trepanatio; lékelő kés (P), lékesz (Bug) = trepan (τροπανον = fúró)

lekötés l. = ligatura. 2. szymarha hibzóba állítása

Bácska), lépdög (PL), rászt (MA), lép fene nyavalyája, fene torokfájás, Szent Antal tüze (FG), fenehólyag, fenekelvény (T), pokolszökés (Cs Szeged vid.), pokolvarláz (Zim), pokolvar (Kéz), pokolhólyag (Cs Esztergom m.), rög, rögény (Tsz Somogy Vas-, Zala m.), epemirigy (Nár) = anthrax, carbunculus (ἀνθραξ = szén, carbunculus szeneceke); szájfene, toroklépfene = glossanthrax. Lépgerendázat = trabeculae lienis; lépgyulladás = splenitis; lépi = lienalis; Malpighi-testeeskék (a ~ világosabb alapanyaga) = noduli lymphatici lienales M-i; lép/szalag, gyomorlép ~ = lig. gastro-lienale, rekeszi ~ = lig. phrenico-lienale, vesei ~ = lig. reno-lienale; lépszúrás (Rei) (régii műtét, árral megszárták) = splenotomia; léptok = capsula lienis

lépár/lás = destillatio, ~olt = -us 3

lepedék l. bevonat

lepedő l. nyak

lepény (Gya) = placenta (πλακοῦς = kalács); lepenyke = pastilla; méh/lepény (Bug) (a méh ny.h. és irhaburok egyesülési lapja) = placenta/materna; magzat~, szülep (Bug) (a méhlepény magzati része) = -fetalis; lepenyes állatok = Placentalia, lepenytelenek = Implacentalia (Marsupialia és Monotremata); lepenyi = placentalis

lepenyeg l. nyak

lépés (Dict) = passus (-us)

lepkeszeg l. fű

leplező (ízt-, szagot-, szintjavító) szer (Koss) = corrigens, -tium

lep/orida, ~us l. nyúl

leptomenin/gitis, ~x l. agyvelőburok

Leptus l. bársonyatka

leroggyan (kollabál) = collabitur; leroggyanás (PP 1801), elrogyadás (Tsere) = collapsio; lerogyott, lerogyant = collapsus 3 (collabor, collabi, collapsus sum = lerogyok) vő. ájul

lerömlött l. sovány

léság l. senyv, sérv

lesenye l. vese

lesoványodott l. sovány

lespedt l. kónya

leszállás l. leereszkedés

lét (Bf) = existentia; létesítő = infactus 3

leth/alis, ~um l. halál; ~argia l. álom

letiprás, összetaposás = conculcatio

letlen l. éretlen

letört l. rokkant

létra l. szénarács

lettentyű l. nyak

leucin: a vizeletben előforduló fehérjebomlástermék

leucismus l. keselység

leuko/s, λευκός = fehér; ~(o)emia,

~cythaemia l. fehérvérűség; ~cyta,

~cytosis, ~cyto-zoonosis, ~penia l.

fehérvérsejt; leukodermia l. kesely-

ség; leukoma l. hályog; leukomyeli-

tis l. gerinccelvénygyulladás; leuko-

pathia l. festékhánykór; leukophaeus

l. marhaszín; leukosis: a tyúknem

vérképzőszervi többalakú betegsége

leütött farú l. csipő

leválás = ablatio, amotio; látóideg ~ =

-retinae; méhgomb~ = -caruncularum. Leválmány (Cs), hullékony

hártya (Msz) (a szüléskor leváló méh

nyálkashártya) = decidua; leválmá-

nyosok (állatt. csoport) = deciduata;

leválmánytalanok = in - (deciduus 3

= leváló) vő. tisztulmány

levator l. emelő

levegő, levegőgég (Dict), lég (Kazinczy

F.) = aer, pneuma, ἀήρ, πνεῦμα; le-

vegőigényl/és = aëro/biosis, ~ó =

aërob, aërobionta, aërophil; levegőt

nem tűr/ó = anaërob, aërophób, ~ ~

~és = anaërobiosis; levegőnyelő,

levegőfaló (KM), karórágó (Leib, Sz

Nógrád m.), jászolrágó (Nár), szélnyelő

(KBM), szélfogó, bőffogó (T), jászlat-

nyomó jászolharapó, szeletkapó, üköl-

lódó (Hof), légkapó, öklendező (E)

(ló rossz szokása: metszőfogára tá-

maszkodva levegőt nyel) = ructator,

sonifer; levegőnyelés = ructatio,

aërophagia, vö. önműködő; levegőszívóeső l. gégecső
 levél (C) = folium (plur. folia) φύλλον; gyűszűvirág ~ = -, digitalis, szívizgató; medveszőlő ~ = - uvae ursi, húgyhajtó; szenna ~ = [- sennae, hashajtó; levelzöld (a növény zöld színét adó festék) = chlorophyll; leveles l. szásrétű
 levető (MA), hátatlan ló (C) = sternax equus
 levezetés = drainage (ang. e. drenázs = elvezetés)
 Levinthal-Coles-Lillie l. papagálybetegség
 levis l. könnyű
 levonó l. lehúzó
 Leydig-l. sejtek (a here hormonját termelik) = cellulae interstitiales L-i
 liba l. lúd; ~k izzadmányos septikaemiája (MgK) (a B. septikaemiae anserum exsudativae Riemer által okozott, ~ fertőző betegség) = septikaemia anserum exsudativa
 liber 3 l. szabad
 libiek l. tejmentő
 libido l. ivarzás
 libra l. mérték
 licitatio l. árverés
 lichen l. koszmó, zuzmó
 Lieberkühn-mirigy (a bélfodor nyirokcsomója) = glandula intestinalis
 lien, ~alis l. lép
 Lieutaud-háromszög (a két húgyvezető által alkotott nyálkahártyarác a hólyagban) = trigonum vesicae L-i
 ligament/a lata uteri l. méhszalag; ~um l. szalag
 ligatura l. kötőszer, lekötés
 Lignières l. pasteurellosis
 lignum l. fa
 ligul/osis: ~a galandféreg által okozott betegség
 liheg, zihál, fűjtat (Cs Bácska), pipál (Cs Tiszamell.: a víz színén levegőt kapkodó hal), nyelvel (Arany J.: Toldi: a nyitott szájában nyelvét mozgató eb), piheg (a nyitott szájjal lélekző baromfi), rizseg (Cs Jászbe-

rény) = anhelat; ~és = -io, vö. hörögőség, nyári keheesség
 lik (MA), lyuk (Cs Alf.) = foramen; agyvelőkamarák közötti ~ = - inter-ventriculare s. Monroi; cseplesztőmlői ~ = - epiploicum s. Winslowi; dugott ~, borított ~ (a medencecsont nagy ~a) = - obturatum; Magendie-l. ~: nyílás a IV. agyvelő gyomrocsón; öreg ~ (a nyakszirtesonti ~) = - magnum; peteképző ~ (a) az éksonti, b) pitvarfali ~] = - ovale; táplálóéri ~ (a csontban) = - nutricium. Likacs = porus, πόρος; ~os = porosus 3, ~ság, porhanyósság = porositas, porosis; agyvelő likaosság = porencephalia; izzadság likaes = porus sudoriferus
 liktarium l. nyelet
 lili-lili! l. hívogató
 limburgi l. sajt
 limbus l. szegély
 lim/es, ~itaneus, ~itatio l. határ
 Limneus l. csiga
 Limnotis l. pióca
 limus l. iszap
 linetus l. nyelet
 linea l. vonal
 lingua, ~lis l. nyelv; ~tula, ~tulosis l. féregatka
 linimentum l. kenet
 Linum l. len
 lipase l. pepsin
 Lipeurus: baromfin élősködő tolltetűfaj
 lipizai/ló : a ~ ménesben (Trieszt közelében) kitenyészített spanyol-nápolyi-arabs keresztezésű könnyű kocsi-és hátszó
 lipo/chrom l. festék; ~id: a sejtalapanyag kolloidja; ~id elfajulás: az elfajult szervben zsír helyett ~id van; ~ma, ~matisis, ~nekrosis l. háj; ~nyuss l. madártetűatka; ~(o)uria l. zsírvizelés
 lippitudo l. csipa
 liptói túró l. túró
 liqu/elaetio, ~idus, ~or l. folyadék
 liquoritia l. gyökér

Lisfranc l. borda
Lister (J. lord ang. sebész 1827—1912) az antisepticus seborvoslási módszer megalapítója
lisza l. lójegy
liszt (Gya) = farina; ~es l. ital
liter: az úrmértékegység, 1 dm³ (λίτρο = font)
lith/argyrum l. ólom; ~iasis l. kőképződmény; ~ium: alkali fém, kémiai jele Li., szénsavas ~ = carbonicum (köszvényellenes); ~o/s, λίθος l. kő
litura l. esetelés
litus l. kenés
liv/edo, or l. szederjesség
lixivi/a, ~um l. lúg
ló (S) = equus, ἵππος; ~i = equinus 3. Használat szerint: hámos~ (C), szekeres~, kocsi~, bérkocsi~, (fiákeres, konflis), igás~, talygás~ (C), kordés~ = jugalis, carpentarius, carnicarius, dextrarius; hátas~, nyerges~, paripa (a Délceg csikóból válik jó ~ SzD, Cs Alf.), verseny~, díj-ugrató~, póló~ = sellatus; katonai~, lovassági~, tüzéségi~, szekeres~, málhás~, gépfegyver~ = militaris. Híres lovak: Bukephalus, csak gazdája, Nagy Sándor makedon király (Kr. e. 356—322) tudta megülni; Incinatus, Caligula császár (Kr. u. 37—41) lova, arany edényből kapott enni és inni; Borysthene, Hadrianus császár (Kr. u. 117—138) vadászlova, tetteit megörökítették; Pertinax, Commodus császár (Kr. u. 180—192) versenylova, patáit meg-aranyozták; Nagy Frigyes porosz király híres szürkéjének Condé, vörösderecs lovának Caesar volt a neve. Eclipse, a legkiválóbb angolországi telivér futólovak egyike. Cato, Eclipse utóda, Wesselényi M. br. vette meg 1822-ben a zsidói ménés részére. Kin-csem, a leghíresebb magyar születésű angol telivér versenyló 1874-ben szül. Blaskovich Ernő ménésében; 1876-1879-ig 54. versenyben futott s egy-

szer se győzték le. Pegazus, a görög római hitrege szárnyas~, Táltos, a magyar mesék repülő lova
lóáros (MA), **lóarus** (Is 1841); **lőtőzse** (MJ), **lókereskedő** = hippotomus, vö. csiszár
lob, lobb l. gyulladás
lőbagócs l. bagócs
lob/aris, ~atus, ~us, ~ularis, ~ulus l. lebeny
lobláz l. láz
loc/alis, ~atio, ~omotivus, ~omotoricus, ~us l. hely
lochia l. tisztulás
loccsanás = succussio; **kémcsengésű** ~ = Hippokratris
lőcsimbe l. eblégy
lőcsiszár l. csiszár
lődítő (Cs) = centrifuga, ~i = -lis
lődongó l. bagócs
lődög l. nátházás, petecskór
lőerő (75 méterkilogramm, az az erő, mely 1 másodperc alatt 75 kg-ot 1 m magasra emelhet) = HP (horse power, ang. e. horsz pauer)
lőfarok l. farok, gerincevelő
lőfene l. tárgykor
lőfi l. csikó
~logia, λόγος = tan, tudomány, beszéd, ismeret
lógó l. konya; **lógós** (Sz Balaton mell., Cs Alf.), hajszáslógós (HO Debrecen), szélhámos (Cs Bácska): a hátulsó tengelyre akasztott lánccs póthámfájára jobbszélről fogott harmadik ló; **lán-cos, embertülső, kéztülső** (HO Debrecen): a nyerges mellé balról fogott harmadik ló, vö. szeltíre-, előrefogni
lő = succus
lelohad l. apad
lőhagymáz l. petecskór
lőhere = Trifolium, vö. vidraelecke
lőhimlő (ló csüdjén észlelt genyes, hó-lyagos kiütés) = variola equina, sore heels (ang. e. szór hilt = fájó sarok)
lőhíves l. ól
loimolog/ia, ~us l. járványtan
lőisme/rettudomány = hippologia

lójárom l. iga
lőjégyek = signa pilosa equorum: tűzőtt (Hof), gyéren~, sötét alapszínbe vegyítve kevés fehér; virágosa, virág, csillog: fillér- tallérnagyságú fehér homlokfolt; hóka (SzD, Sz Balaton mell., Szeged, Székelyf., Hof), hóke (Sz Vas m.), holdas (Nyr 1925 a XVI. száz.), hódas (Sz Székelyf.), hódos (Nyr 1925 1685-ből, Cs Göcsej), lámpás (Sz Székelyf.), lisa (Sz Szlavónia, Cs Bácska): homloki-, orrháti nagyobb fehér folt; piszra (Sz Borsod m.), szárcsa, sárca (HO Balaton mell., Tolna m., Cs Bácska), sugár (Hof), fejéres-sárgaorrú, keselyorrú, patkóorrú (Nyr 1908): ék alakú fehér folt az orrvégen; békaszáj (Hof): tarkás ajakfolt; tejszeleszáj (Hof), tejszezájú (KM), számarorrú (MNY 1915), rigó (HO), bocskorszájú (Máty): ajkaim világosabb; szerecsenfejű (T): feje sötétebb az alapszínél; őszültfejű (Nyr 1909): feje világosabb. Kesely, kese, keső, kesej (PPB, Cs orsz.), szárlábú (Sz Háromszék), szárcsi (Sz Székelyf.), pintinok (Sz Hétfalu): fehér-lábú. Szíjhátú (Sz Heves, Torontál m., HO Kiskúnhalas), szíjalthatú (Cs Bácska), számrászabás (T), sujtás (Hof), fejeérkeshátú, keselymarjú (Nyr 1909): a gerincvonalon végigfutó sötétebb v. világosabb csík. Számárhású (Nyr 1909): a hasalij világosabb az alapszínél. Túr helyes (Hof): nyereg törés v. más túr helyén nőtt fehér szőrfolt. Kenderfarkú (HO Debrecen), sárga-fejérfarkú (Nyr 1909): az alapszínél világosabb farkszőr

lőkullaneslégy l. eblégy

lőlégy l. pöcsök

lőlevél l. járlat

lolja, lollya, lolva, lolláshús, lolu l. tor-kospesenye

lomb l. szőr

lombár: 1. nagytestű (MNY 1916), 2.

ökörnév (Arany, J.: Toldi), 3. l. szarvállás

lombriz l. juhvérfertőzés

lóméreg l. csikóméreg

lómirigy l. tárgykór

lompos l. gubás

lónátha l. mirigykór

lónem-őstörzsek a törzsejlődés során:

Phenacodus (az alsó eocénkorban), Eohippus, Hyrakootherium (a középső eocénben), Orohippus (felső eocénben), Palaeotherium (oligocénkorban), Mesohippus (az alsó miocénben), Anchitherium (a középső miocénben), Miohippus (a felső miocénben), Protohippus, Hipparion (az alsó pliocénben), Pliohippus (a középső pliocénben), Equus fossilis (a felső pliocénben)

longe l. jártatószalag

long/horn l. szarv; ~ior, ~issimus, ~us l. hosszú

lórvos l. állatorvos

lőpestis l. lóvész

lopho/phyton l. kosz; ~sl. taraj; ~trich l. csillangó

lő ragadós szájlájása (lő szája ny. k.-ján keletkező jóindulatú fertőző göbök, hólyagok) = stomatitis / papulosa, -pustulosa contagiosa equorum

lordosis l. hát

loripes l. sánta

lorum l. gyeplő

lőszerszám (Cóm), lótok (Oklsz), lőöltözet (Mu) = phaler/ac, ~tan = -ologia, vö. hám

Ló színe: alapszín = color pilorum ple-nus. I. Fehér = albus, albidus; fehér (S), selyem~ (Hof), patyolat~ (KM), tej~ (T), fehérek (Nyr 1885), feje-kék (HO Debrecen, Kecskemét), feje-rszöke (HO Debrecen), fakófehér (Nyr 1909), szürkefehér (HO Mándok), szár (Oklsz: zar, Nyr 1891) fényesvilágos (MNY 1922) = splendens. II. Fekete (S) = niger; világos~, nyári~, vad~, poc~, sár~, vizigér (T), egérszörű (MNY 1915), feketebarna (Oklsz), fekete-barna, sötétbarna, fényesbarna (HO Hortobágy), roh (NySz, Oklsz, S,

~melő intézet; sürgőnyóme: «Vaccin
 Budapest»; közvetítő kereskedelmi
 vállalata: «Magyar Állatorvosok Gaz-
 dasági Szövetkezete Budapest» (la-
 boro = dolgozom); ~es parturientium
 l. vajadás
 labrum l. ajak
 labyrinthus l. fül
 lac l. tej; ~cium l. -fől; ~tatio l.
 -elés; ~tescens l. -elő; ~todensi-
 meter l. fajsúlymérő; ~tohygiene l.
 egészségügy; ~torrhoea l. -folyás;
 ~tose, ~tosuria l. -cukor; ~tans,
 ~tatus, ~teat l. szopás
 laceratus 3 l. szakított
 laeertus l. szálasin
 laci/konyha, ~pecsenye l. pecsenye
 lacrima, ~lis, ~tio l. könny
 lacuna l. tócsa
 lacus l. könnytócsa
 lävulose l. tejcukor
 laes/io, ~us 3 l. seb
 laevis l. könnyű
 laffogó l. konya
 lagena l. palack
 lagophthalmus l. szemhéj
 lágy (C), puha = mollis, pius 3, μαλακός.
 Lágycék (Bug), vékonya (Tseh, MNY
 1925), vékonya (HO Hortobágy, Cs
 Alf.) = inguen, vö. haskorc; ~i = in-
 guinalis, ~esatorna = canalis -,
 ~gyűrű = annulus -, ~sérv = hernia
 -; ~szalag v. Poupart-szalag (a külső
 ferde hasizom inrostozata a csípő-
 szöglet és a fanfésű közt) = ligamen-
 tum inguinale. Lágycék l. combizom.
 Lágycék/kötés (Ma), íres ruha (C) =
 kataplasma, splenium; ~szer (Rácz) =
 emolliens, vö. hashajtó. Lágycék l.
 pók. Lágycék (C) = mollities, mala-
 cia. Lágycék szájpaddás l. szájpaddás.
 Lágycék = mollitia
 lak, lakto ~ l. lac
 lakmus: a Rocella tinctoria nevű nö-
 vény kék festőanyaga, mely savtól
 megpirosodik, lúgtól megkékül
 lakos l. pásztor
 lalia l. hang

Lalland l. álgümőkör
 lambit l. nyál
 lam/ella, ~ina l. lemez
 laminaria pálcika: a ~ növény virá-
 szára, vízszivástól megduzzadva tág
 Laminosioptes s. Symplekoptes: barom-
 bórén és bórálatti kötőszövetében élő
 ködök atkafaj
 lámpás l. löjegy
 lana l. gyapjú, gyapot
 láncfűrész (magzatdaraboló műszer) -
 ecraseur (fr. e. ekrazór = lezúzó)
 láncos l. lógós
 langal, lángi l. sánta
 langenszalai kecske: fehéres-veres-bar-
 na, nagy, jól tejelő
 Langerhans/-l. sejt: a felhám csíráré-
 tegének festéktermelője; ~l. szigetek
 l. hasnyálmirigy
 Langhans-l. sejt: gümőkóros képződ-
 ményben előforduló óriássejt, széles
 helyeződő maggal
 langmjölk l. taette
 langshan: kínai származású, fekete-
 tollú, közepes testű tyúk fajta, tojása
 nagy, barnahéjú
 langu/escit l. vajúdik; ~etur l. bete-
 geskedik; ~or l. betegség
 laniena l. hússzék; lanianus l. hentes,
 húsfőző
 lanolin l. zsír
 lant, lantos l. szarvállás
 lantorna l. hártya
 lanugo l. pih
 lap, sík = planum, planities; lapos -
 planus 3, vö. ajak, terület
 lapályi marha: síkvidéki, nagytestű,
 petyhüdt szervezetű, igényes
 laparatomia l. metszés
 lapátka, lapocka (PP) = spatula; lapá-
 tos pore l. szegy
 lapicka l. lapocka, tejmentő
 lapis l. ezüst, kalium, kő, réz
 lapocka (Mu), lapicka (Dict, Ném, Cs
 Veszprém m.), lap (Bug) = scapula;
 ~ alatti = sub-aris; ~i = -ris; ~bé-
 naság, ~sántaság l. vállsántaság
 laposférgek: Plathelminthes

Besz, MA, MNy 1916 XV. száz., Cs
 AL 1935), sültszőrű (Sz Heves), szeny-
 nyes~ (HO Bugac, Hortobágy), almás~
 (HO Heves m.), fekete szeg (PPB), szeg,
 zegh, szög (NytSz), sző (S: zw = marnulus. Hazai okmt.
 VIII.: zew, zeu Nyr 1885, HO Bős-
 zörmény, Bugac, Hortobágy), szög-
 szár (Oklsz. zukaar, zugzar, zew-
 zaar), zug, zugh (Oklsz), zeg (C).
 (A legenda szerint Szent László szög-
 lován érte utól a leányrabló kúnt),
 pokolszőrű (Sz Moldva) = subniger;
 sötét~, korom~, bársony~ (Máty),
 szén~ (Hof), bogár~ (HO Kevermes,
 Cs Bácska), holló~ (T), bogár, holló
 (HO Sopron m., Nógrád m.) = perniger.
 III. Pej, pey (Anjou okmt, Oklsz, S,
 MNy 1922) = bajus, badius; világ-
 gos~, fehér~ (Debr Lt), tüdőszínű~,
 szattján~ (HO Bugac, Hortobágy,
 Kisújszállás), sárga~ (PPB), sült-
 szőrű~, fakó~ (HO Hortobágy), tap-
 lószőrű (Ecs Hortobágy) = subrufus;
 sötét v. setét~ (PPB), veres~ (Bago-
 nyai ráolv.), piros~ (T), tüzes~ (HO
 Hortobágy), veres (HO Nógrád m.),
 piros (HO Balaton mell.), rozsdaveres
 (HO Heves m.), mogyoró/pej (SI).
 őz~, szeg~ (HO Hortobágy), almás~
 alma~ (HO Balaton mell.), nyári~,
 arany~, meggy~, cseresznye~ (T),
 barna~ (T, HO Debrecen), barna, barnás,
 barnaszőrű, őzbarna, szattján-
 barna, fakóbarna (HO Debrecen),
 fecskesúpej (Cs Bácska), gesztenye-
 pej, spanyol~, fekete~ (T), setét
 gesztenyeszínű veres, világos ~ ~,
 sárga gesztenyeszőrű, verhenyegszőrű
 (Nyr 1909), vércsepej (HO Kecse-
 mét) = rufus, rubei coloris, rubinus.
 IV. Sárga, sár (Oklsz) = fulvus; világ-
 gos~ (HO Békés, Bősörmény, Kever-
 mes, Marosvásárhely, Pápa, Szeged),
 fátyol~ (HO Kevermes), érc~,
 arany~ (Hof), aranyszőrű (HO Maros-
 vásárhely, Szilárhány), szennyes~
 (KM), izzadt~, agyag~, égett~, de-

res~, pergelt~ (pörkölt, Hof), szaty-
 tyán~ (HO Kevermes), veres~ (HO
 Bugac, Debrecen), piros~ (HO Bős-
 zörmény), almás~ (HO Szeged) =
 flavus; sötét~, setét~ (HO Bugac,
 Hortobágy) = vulpius, fuscus; máj~,
 bronz~, fekete~, szén~ (Hof), ber-
 mos~ (HO Hortobágy), oláh~ (Deb-
 reczeni L. dr. Békéscsaba), rókaszínű,
 setétróka, pirosróka, veresróka, fekete
 róka, izzadó róka, aranyróka, nyuszt-
 róka (T), szeg/sárga, szög~ = sub-
 fuscus, croceus. Színkeverék = versi-
 color. Tarka, tar (Besz), szarka, tarcsa
 (Oklsz), tarsó (Tak Debrecen, XVII
 száz.), üsti (Besz, PPB), ősi, ewschy
 (Oklsz), hímes (SI), cifra (HO Kölesd),
 babos, bonta (Batthyány Á. lev.,
 PelNót), fehérbabos (CzF), szürke/
 tarka, porcellán~, pej~, fekete~, pár-
 duc~, agát~, achát~, (T) barna, fakó~
 (HO Hortobágy), vörös~ (HO Tardos-
 kedd), kéktarka (Mát), tigrisszőrű,
 kevertszőrű (T), tikszaros (HO Kál-
 máncsa), peg (Besz, S = subalbus),
 pegh, peeg (Anj. Okmt. II.: «unum
 palefridum pey coloris, alium vero
 peeg coloris». Szamota: az őszlovén
 pjeg = tarka) = variegatus. Színe-
 gyület = color pilorum mixtus. Szürke,
 zyr (Besz) = griseus, cinereus; világ-
 gos~ (HO Marosvásárhely), tej~ (HO
 Hortobágy, Kevermes), ezüst~ (T),
 ezüstszőrű (HO Kevermes), fehérés~,
 sárga~, méz~ (HO Bihar m., Pápa),
 fehér~ (HO Lengyeltóti, Pápa), szür-
 kekék (HO Debrecen, Kecskemét,
 Nyr 1885), vércsekék (Oklsz), legyes-
 szürke, légyzürke (T), kékszürke,
 kékalmás (SzD), almáskék (MA), fejr-
 kék, feketekék (DebrLt), kék ló
 (RadvCsal) = caeruleus, scutellatus,
 pomatus. Legyes (HO), légyzörös
 (Csű), pettyesszürke (HO Csokonya),
 szepe (Oklsz, SzD, Sz Székelyf., HO
 Bugac, Debrecen), szepes (HO Bősörmé-
 ny), fejérszepe (HO Debrecen),
 vércseszepe (HO Bősörmény), szep-

lösszürke (Hof, Cs orsz.), tükörszürke (CzF); sötét v. setét/szürke (HO Hortobágy), daru~, acél~, hamvas~, pisztráng~ (T), daruszóru (HO Bösörmény), darvas, daru (HO Sopron), varjas (CzF), sólyom (HO Szilsárkány), egér/szürke (HO Nagyenyed), piszkos~, mocskos~ (HO Bösörmény), papos~, fekete~ (T, HO Debrecen), seregély~, ráró (T, HO Bösörmény), vércse~, seregeszörű, rigószörű (HO Bugac, Hortobágy), almás~, alma~ (T, KM), almahímű (S), alma (HO), csillagosszürke, kék (kóksyn), kénesszürke (MNY 1922, Pais D.). **Deres** (GKat, Cs orsz.) = glaucus; világos~ (HO Marosvásárhely), borz~ (HO Gyöngyös), fakó~ (HO Kevermes), vércse~, rozsdás~ (HO Bugac, Hortobágy), vörös~ (Hof, HO Kevermes), pej~ (Hof), sötét~ (HO Marosvásárhely), vas~ (Hof, HO Bösörmény, Debrecen, Dunánt., Cs Alf.), vasszörű (Oklsz, HO Sopron) = ferrugineus; fekete~ (HO), almás~ (HO Pta Szanda), szerencsenfejlő deres (T). **Vércse**, vércseszerű (Oklsz, HO, Debrecen) = falco; fejjévércse (HO Debrecen), vörösvércse (T), vércsekék, feketekék (DebrLt.), vörhenyeges (HO), vereses héjaszörű, rozsdaszínű (Nyr 1909), fahéjszínű (kabal syn MNY 1922). Zurdum (HazOkm 1270-ből: «unum equum zurdum coloris». HO szerint valószínűleg szürke)

lótanító l. idomító

lótanya (Cs) (lól gyepes kifutóval) = paddock (ang. e. pedek) vö. ebtanya

lótárgy l. tárgykor

lotium l. vizelet

lótörő l. herélő

lótýphus l. petecskör

lovaglás (C, MA), hátalás (Sz Erdőszék),

paripázás (Jókai: Rab Ráby) = equitatio; lovagolni = equo vehi, vectare caballo

lovak keresztbenulása l. bénaság

lovarde, lovatér (Hof) = hippodromus

lovasság l. vágatás

lovász (C) = agaso, vö. csikós, idomító

lövész, délafrikai~, lópestis (Délafrikában előforduló, szűrhető vírus-okozta betegség) = pestis equorum, Pferdesterbe (ném.), horse sickness (ang.), paardenziekte, imapunga, dunkopp, diklop (délafrikai holland nyelven)

Lower l. szív

lőcs/állás, ~láb l. állás

Löffler (Frigyes, hygienikus, Berlin) ~baccillus: B. diphtheriae; ~-l. methylenkék bakt.- és szövettfestésre: 30 km szeszés methylenkék oldat és 100 km 0-01%-os káliúg keveréke; ~-l. pác csillagó festésre: tannin, vasszulfát és szeszés fuchsin oldat

lőtt l. seb; **lövelli** l. betegszik; **lövés** l. megölés

lucanica l. gömbóc

lucerna = Medicago, vö. takarmánymérgezés

lucidum intervallum l. idő

Lucilia l. légy

lúd (Gy) = anser; fiatalja: liba (MA), zsiba (SI, Cs Győr m.); hímje: gúnár (S), nősténye: tojó. Fajtái: emdeni (E., város Hannoverben): nagy, fehér-tollú, sárgacsrű és -lábú; toulousi (T., város Franciaországban): rövid, mélytestű, csőre hússzínű, hát- és szárnytolla sötét, hasa fehér

lúdtalpú l. telitalpú

ludus l. nyirokesomó

lues: régebben általában fertőző betegséget jelentett (~ piscium, ~ hominum et brutorum L, ~ pecorum = keleti marhavész, ~ venerea equi = tenyész-bénaság), ma kizárólag a syphillist értjük rajta

lúg (C), párlúg (MGTSz VI.), alj (bázis vizes oldata) = alkalia, lixivium; **lúghiány** = alkaliopenia; **lúgjelenség** (savhatás után lúg nem oldja a coccusokat, de ha utána lúggal túlközömbösítjük, gyors oldás [lysis] következik) = alkaliphænomens; **lúgkedvelő** = alkaliophil; **lúgos** = alkalicus 3, lúgos

ság = alkalosis, alkalicitas; lúgszerű
 - alkaloid/a
 angol l. oldat
 umb/ago, ~alis, ~us l. ágyék
 umen l. ürter
 una/ris, ~ticus 3, ~tus l. hold
 ungwiz-f. ékpróba: patahengergyulla-
 dás esetén az ékre állított lábon fájda-
 lom észlelhető; ~-l. patkó l. patkó
 upe l. lencse
 upin/otoxin l. iktrogen; ~us l. csillag-
 fűrt
 upus l. bőrgümőkór
 uscius 3 l. hályog
 usta l. lassú
 usus naturae: a természet játéka, vö.
 torz
 utein: 1. a tojássárga és a vérsavó sárga
 festéke; 2. a petefészektüsző hormo-
 nonja (a terhesség zavartalan lefo-
 lyását biztosítja); lutein-sejt: a fel-
 repedt Graaf-f. tüszőben fejlődő nagy
 hámsejt; luteus 3 l. sárga; lutocin
 golyó (Chinoin): hormonkészítmény,
 petefészekbetegség gyógyítására
 úhrs-f. váltóláz: a fert. vérefogyottság-
 nak szöveti elváltozás nélküli alakja,
 vö. vérefogyottság
 üktetés = pulsatio; lüktető ér l. ér, vö.
 hullámozás
 ukopodium l. korpaffü
 umph/a l. nyirok; lymphadenia l. ál-
 fehérvérűség; lymphadenitis l. nyi-
 rokcsomógyulladás, ~ caseosa l. ál-

gümőkór; lymphadenoma l. nyirok-
 csomódaganat; lymphoemia l. fehé-
 vérvérűség; lymphagog l. nyirokképző;
 lymphangiectasia l. nyirokértágulat;
 lymphangiitis epizootica l. járványos
 nyirokergyulladás, ~ farciminosá bo-
 vis l. fonalgomba, ~ malleosa l. tárgy-
 kór, ~ ulcerosa l. fekélyes nyirokér-
 gyulladás; lymphangio/ma, ~sar-
 koma l. nyirokér-daganat; lymphati-
 cus 3, 1. nyiroki, 2. túltengett nyirok-
 rendszerű; lymphocentrum l. nyirok-
 csomó; lymphocyta l. nyiroksejt;
 lymphogen l. nyiroki eredetű; lym-
 phoglandula l. nyirokcsomó; lym-
 phoid = nyiroki, nyirokszerű; lym-
 phoma l. nyirokcsomódaganat; lym-
 phomatosis l. álfehérvérűség; lym-
 phodus l. nyirokcsomó; lympho/poësis,
 ~poëticus 3 l. nyirokképző; lymphor-
 rhagia, ~rrhoëa l. nyirokömlés;
 lymphosarkoma l. nyirokcsomó daga-
 nat; lymphostasis l. nyirokpingás
 Lynchia l. légy

lysin l. aggressin. Lysochlor: klórmeta-
 krezol-vegyület, fertőtlenítő, szagtala-
 nító. Lysoform: formaldehydes káli-
 szappan oldat, fertőtlenítő. Lysol l.
 folyadék. Lysozym (Fleming 1922):
 az állati és növényi testszövet bak-
 teriumölő anyaga
 lyssa l. féreg, nyelv, vesztettség
 Lytta vesicatoria l. kőrisbogár
 lyuk l. lik

M

ma, m.: a bonctanban: musculus =
 izom, a gyógyszerrendelésben: misce-
 - kevered l., a szemészetben: myopia
 - közellátás, vö. mm.
 m l. mikron
 maca l. juh
 macellari/a l. hússzék; ~us l. húсарos
 mac/er, ~ies l. sovány
 maceratio l. áztatás
 macró l. csikó
 macula l. folt

másik l. bakló
 maeska (C) = Felis domestica, vö. do-
 rombolás, nyávogás; ~gyökér l. gyö-
 kér; ~méz l. gyanta; ~sodott l.
 rokkant; ~szemű l. szem
 madár (Pesti Fab) = avis, vö. bőnye;
 madara szökött l. torokgyulladás;
 madárhúsú l. sovány; madárpók l. pók;
 madárszűg l. szeg; madártetűatka
 (Ka) = Dermanyssus, Liponyssus
 (Akarus gallinae) (vö. szűg)

madarosis l. kopaszság
 mad/escens, ~idans l. nedv
 mado (Chinois): bögölyalcát írtó készítmény, vö. imely
 mádra l. méh; ~fű l. székfűvirág
 madurai betegség l. mycetoma
 mag (C) = semen, vö. ondósejt; magból (Cs), dió = nux, nucleus, *καρπov*; magállat, magdisznó, magkanea, magló l. apaállat, tenyészállat; magnyom l. fog; magszínzemesse (Cs) (néhely bakteriumban előforduló fénylő, erősebben festődő pont) = chromatin s. sporogen granula, vö. sejt. Magtalan (Dict), csiratlan = sterili/s, infertili/s, vö. meddő; magtalanság = -tas, azoospermia, vö. meddőség. Magvas = nuclearis, sokmagú = polynuclearis. Magviselő ér l. ondózsínór. Magzat (C), vehem (MA), méhgyümölcs (Dict) = fetus (-us hn. Vergilius: foetus) vö. ébrény; magzat / a ~ban l. torz. Magzataburok (Bug), pokla (SzD, Cs orsz.), mássa (PP), poklátája (Tseh), marconája (Cs Göcsej: «elvetélkedett-e a marconája?») méhtermés (Angy), gyermektartó lantorna (Mu) = velament/a fetus (-um = beborított) vö. bárányhártya, húgyhártya, irhaburok; magzataburokevés = placentophagia. vö. hiánybetegség; magzataburok visszamaradás [hibás a «~ visszatartás» (= retentio -), mert nem szándékos] = remanentia s. retardatio secundinarum; magzataburok vízkór = hydramnion. Magzat/darabolás (Bug) = embryotomia; ~lekvés l. bemutatás; ~ing l. bárányhártyaburok; ~lepény l. lepény; ~máz l. szőrnyál; ~mirigy l. csecsemőmirigy; ~os l. vemhes; ~szurok (~i bélsár) = mekonium (*μυκόνιον* = máklé); ~víz (~burok savója) = liquor amnii. Magzsinór l. ondózsínór
 maga dőge l. hulla
 magános = solitarius 3 (solitár)
 magas = altus 3, sublimi/s, -e; ~lati betegség (alacsony légnyomás miatt

szapora lélekzés, érverés; szédülés, hányás, vérzés) = soroche (fr. e. szoros), mal de montana (spany. = hegyi baj); ~vérű l. telhév

magatartás l. alkat

Magendie l. lik

magister, ~ium, magistralis l. mester
 magma l. tézta

magnesium: fém, kémiai jele Mg.; égetett ~ = ~ oxydatum; szénsavas ~ = ~ carbonium hydroxydatum, ~ silicat, steatit, calcum = szalonnakő, szabókréta; ~ sulfuricum l. só; ~ album = tajtékföld

magnetismus l. delejesség

magnus 3 l. nagy

magnyom, magszín, magtalan, magviselő ér, magzat- és összetételei l. mag

magyar / eb l. agár, komondor, kuvasz, puli; ~erdélyi vagy podóliai marha (megnyúlt fej, egyenes fejel, hosszú szarv és derék, kékes-szürke fedő, fekete szalszór, palaszürke bőr, orttükör, nyelvhát, szarvhegy és köröm) = Bos taurus primigenius Podolicus; ~ gyógyszerkönyv = pharmacopea Hungarica (Ph. H.); ~ juh l. juh; ~ló l. tarpán; ~sertés l. bakonyi, szalontai; ~tyúk = Gallus domesticus communis

magyaros l. galandférges

Magyary-Kossa Gyula dr. orvos, m. kir. udv. tan., a M. T. Akad. l. tagja, a gyógyszer-tan, méregtan és növénytan nyug. egyet. ny. r. tanára. Ao. könyvészeti és orvostörténelmi műve alapvető

mahola l. gyökér

máj (S) = hepar (gen. hepatitis, sn.), jecur (gen. jecoris), *ήπαρ*. Májias l. hurka. Májjasodás (sejtes v. rostonyás anyag felhalmozódása a tüdő léghólyagocskáiban) = hepatitis. Májgiliszta l. metelyféreg. Májgyulladás = hepatitis; sertés járványszerű véromlésses ~a = - enzootica porcellorum; schweinsbergi betegség (sertés, juh, szvmarha idősült szövetközi ~a) =

- interstitialis diffusa chronica; mozaikmáj, pisztrángmáj (a ~ tarka színeződése toxikus nekrobiosis miatt) = hepatodystrophia (Cohrs); szerezendió máj (vérpangásos értágulat) = hepar moschatum. **Májkapu** (mélyedés a ~ zsigeri felületén) = porta hepatis, alatta a Spigel-i lebeny = lobus quadratus S-i. **Májmétey** l. méteyféreg. **Májrepedés** = ruptura hepatis. **Májrothadás** l. méteykór. **Májtályog** = abscessus hepatis s. hepatitis suppurativa. **Májvezeték** l. vezeték

maja l. tarhó

maje (NytSz): vert, tördelt v. átszött arany, ezüst stb. díszítés a lószerszámon

mai/or, ~us l. nagy

makaes l. csökönyös

makk (C) 1. a bükk-, cser-, ill. tölgyfa termése, 2. a penis, ill. clitoris vége) = glans, βάλανος. **Makkgyulladás** = balanitis. **Makk-fitymagyulladás** = balanoposthitis. **Makkocska** l. nyirokesomó. **Makkoltatás** (KM), **makkon** hízlalás (MA) = glandatio. **Makkörv**, **makktyú** l. fityma

mákony, pópiom = opiium, laudanum, meconium, thebaicum, theriacum (όπιός = növénylé), vö. terjék; alkaloidja a morphin/um, codein/um stb., belőle készül a Dover-por = pulvis D-i s. p. Ipecacuanhae cum opio, a ~ festvény = tinctura opii, a pantopon stb. csillapító szer

makrancos l. csökönyös

makros, μακρός = nagy; ~melia l. végtag; ~mera l. darab; ~phag l. falósejt, recés belsőhám; ~phthalmus l. szem; ~skopicus l. látás; ~stomia l. száj

mál l. haskéreg

mal (spanyol szó: baj, betegség) l. magaslati betegség, trypanosomiasis

malac (S), cseka (Sz Székelyf.), csóni, csónika (Sz Csallóköz), csicsa (Sz Hont m.), cikis (Sz Zemplén m.), cinka (Sz

Bereg m.), máncsi (Sz Debrecen) = succula; cserepes ~ (Sz Székelyf.); konyhára szoktatott ~; verő~ (SzD, Sz Székelyf.), verődísznö(Oklsz), verőártány (HO Sárospatak); fejbeverni, leölni való; kasznár~ (HO Barkóság), húsos és zsíros sertés keresztjezésének ivadéka; **malacfalás** l. hiánybetegség, **malacmag** l. petefészek; **malacozik** l. szül; **malactartó** l. méh

malacia l. lágság

malaria l. piroplasmosis; ~l fever l. kék nyelv

mal/e, ~us 3 l. rossz

málha, teher, tereh, terh (C), tergenye, bagázsia, szekszena (SzD), cele-cula (Gya) = clitellae; ~'s, székszenás (PP 1801), dalm (Besz, S, Oklsz) = sagmarius, simarius, clitellarius 3 (vö. ÁL 1935. 3. Cs)

mali/asmus, ~s l. tárgykór

maligás l. fekélyes

malignus 3 l. rosszindulatú

malle/ator l. bevágó; ~in: előtt B.

mallei tenyészet toxinje, tárgykóros szervezetben körjelző, vö. allergia; ~olus l. boka; ~osus 3 l. tárgykóros; ~us l. kalapács, tárgykór

Mallophaga l. szörtetű

Mallotus l. kamala

Malpighi (Marcellus olasz anatómus 1628-94) 1661-ben fedezte fel a vörös vércsejteket, vö. bőr, lép, vese

máltai láz l. brucellosis

maltose l. szénhidrát

malum l. betegség

mamilla, ~ris l. csecsbimbó

mamma, ~lis, ~ricus 3 l. tejmirigy;

~lia l. emlősök

manaki (KM): a nedvedi öt arabos telivér-lótörzs egyike

maneus 3 l. csonka

manes l. csilók

manesi l. malac

mandibula, ~ris l. állkapocs

mandrin l. eresztőcső

mandula/fa = Amygdalus comm., termése tokkal = amygdala, mandula-

bél = amygdalum; keserű ~ = amara, vö. víz. Átvitt ért. a torok- és szájjpadlás melletti nyálmirigy = tonsilla (toles = golyva); **mandulaszorítás** = angina tonsillaris
manège l. kényszer
mangalica (HO Fejér m., Kecskemét, Cs Dunánt.), mangolica (Cs Bácska), mongolica (Dor), mangali (HO Lengyel-tóti), manga, manka (Sz Heves), mangó (Sz Szatmár m.), mankus (Sz Tokaj), tuska (Sz Bereg m.), gica, gice (Sz Somogy m., Veszprém m.), jenei disznó (KM: a kisjenői gazdaságból terjedt el), siska (A m. népköltés remekei: Vagyok olyan...) = Sus scrofa adipalis var. mangalica
mangan, fém, kémiai jele Mn.; barnakő = superoxyd, MnO₂
mangel l. fajkeverék
manger l. gebe
mango l. csiszár, mangalica
mania l. csökönyösség, rögeszme
manipulatio l. orvoslás; ~us l. marok
mankó/s láb l. állás
Manninger Rezsó dr. áo. az egyetem áo. osztályán a járványtan, a bakteriologia és a törvényszéki áo.-tan ny. r. tanára, az Orsz. Állategészségügyi Intézet, a Járványtani Intézet és a Bakteriologiai Intézet igazgatója. A M. T. Akadémia l. tagja, vö. szelidítés
mansuetus l. kezes
manu/alis, ~s l. kéz
manubrium l. szegfő
Manz l. könny
mar (P), marj (Sz Székelyf.), hátszirt (Angy) (a nyaktő lapockatáji kiemelkedése) = regio dorso-scapularis
mar, harap (C) = mor/det; ~ás = -sio, -sus; ~ó, ~ós = -dax
marabú toll l. pulyka
maras/mus, ~ticus 3 l. végelgyengülés
mareidus 3 l. apadt
marcona, ~ja l. magzatburok
Marek József dr. (Sz. 1868) áo., az egyetem áo. osztályának nyug. tanára. Klinikai diagnosztikája és a Hutyrá-

val együtt írt belgyógyászata világ-szerte ismert alapvető munka (német, angol, olasz, orosz és japán nyelven megjelent). A M. T. Akadémia l. tagja. ~f. katheter l. eresztőcső.
 ~f. tyúkbénulás l. idegyulladás
margarin: faggyúból és gyomornyalékhártyából készülő ételsír
Margaropus l. kullancs
marg/inatus 3, ~o l. szegély
marha l. állat, barom, tulok. A ~ régebben csupán vagyontárgyat jelentett s jelentése később szorult a barom (pecus) fogalomra. Latinban a pecus-ból lett a pecunia (= pénz) jelentés. ~dög l. ~vész. ~gümöcsenyv l. gümőkór. ~jegyek = signa pilosa
pecudum: szemök (SzD, Sz Balaton mell., Göcsej, Cs Bácska), vakisa (Sz Csik m., Háromszék), vaklics, vaklith (HO, Tak), ókula (Cs Dunánt.): szemkörnyéki sötétebb színfolt; **pólya**: a lábszárt övező világos sáv; **harisnya**: fehér lábszár; **öv**: világos sáv a törzs körül; **szíjhát**, **hejfeles orr** l. lőjegy. **Marha/hús** l. hús. ~kötél l. irányzál. ~levél l. járlat. ~orvos l. állatorvos. ~pestis l. ~vész. ~rakodó l. ponk. **Marhaszín** = color pecudum: **Kékszőke**, kékszürke, kékszőrű (Oklsz, Nyr 1885, MNy 1915), kékhomályos, kék, darvas, daruszőrű (Tak, MNy 1915, Cs orsz.) = leucopheus 3 (palaszínű bőr- és szarufesték) vö. magyar marha. A feketés nyak: **kormos**, **füstös** (Cs Bácska) = fuliginosus, furvus. **Kesely** (Sz Dunánt., Cs orsz.), **fejéres** (NytSz), **fejéreskesely**, **szőke-kesely**, **homály** (Sz Kecskemét), **keselyszőrű** (Nyr 1885), **fátyol** (Cs Szolnok m.), **fátyolszőrű** (Cs Mezőtúr), **pószke** (Cs Zsurk), **homályos belja**, **belc** (Tak), **hattyúszőrű** (Cs Hont m.) (festéktelen, ill. sár: a festékes bőr és szaru, sárgás-fehér fedő- és szálszőr) = albidus 3, **flammei coloris**, **medii inter album et more flavum**, vö. **szökemarha**. **Borzderes** (Tor),

vadszörű (HO Debrecen), vadas (Cs Borsod m.), vadszinű (Mát), vadók (Sz Tokaj), cibakszőke, monyókszőke, csőrsz (Tak), szennyes (Cs Borsod m.), fecskeszörű (Cs Balmazújváros), barna-deres (Cs Pátroha), barna (Haz Okm I. 1520), rőt szabású (HO), rök (Márki S. M. középkor. Bp. 1914), rőke (Mát), hamvas (Cs Szabolcs m.) (fekete festékes bőr és szaru, barnás szürk fedőszőr, fekete farokbojt) = badius. **Pirók** (SI, HO Balaton mell.), vörhenyeges (SzD, Cs Bácska), verhenyés (Nyr 1893), vernyeges (Cs JNK Szolnok m., Heves m.), pirhanyós (Cs Apostag), cseres (HO Udvarhely m.), cibak, csibak (Tak), monyók, kajlós, kalya (Nyr 1893), rőt (SzD, Sz Székelyf., Nyr 1885), rőt-keselyes, rőt-fakó (CzF), zsemlyefakó (Cs Dunánt.) = subrufus. **Vörös, veres, piros** (NytSz, Cs orsz.) = rufus, rubicundus. **Fekete-niger**. Fecskeszörű (Cs Balmazújváros): fehérhasú fekete. **Tarka** = variegatus 3: vörös~, veres~, piros~, fekete~, fehér~ (Cs orsz.), szőkebabos (Nyr 1885), barna-babos, tarcsa, barna-tarcsa-babos, babos-ész-ordas, babos-kék, kék-tarcsa, sárga-ordas, bonta, sárga-ordas (HO) cirnos-tarka (Cs Szabolcs m.), vízfolyásos (Cs Fehér m.), sávolyos, himes (Beke Ö. Kemenesalja), cirkás (Cs Székely, Szabolcs m.), fehér-cifra (Cs Boldogasszonyfa), fecske-tarka (Cs Kunmadaras)

marhavész, keleti ~ (ZI), pestis, marha~, marhadög, döngyavalya (T), pacal/száradás, -aszály (P), százzrétű aszály, döghalál (SzD), ragadványos hagymáz (J), oszlató száradás, gyomordög (PL), ragadó dög (J), dög (MA) = pestis orientalis bovum, lues pecorum

mariahofi l. szőkemarha
Mariotte l. ideghártya
marjul, ~ás l. ficamodás
markolat l. szegylő

marok = manipulus
marsupialia, ~am l. erszényesek
maritalia l. vas
Martin l. pólya
más l. heteros
mas/cul/inus, ~us l. ivar
másfél l. fél
másítás (Het), visszafolytatás, havi folytatás, ivarzási düh, üzekedési düh, üzdüh (ZI) (párvás utáni kóros ismétlődő ivarzás) = nymphomania (Nympha: tündér a görög regében) vö. gümőkór, satyriasis
másjellegű l. eltérő
másodfű l. megett. **Másodlagos** = secundarius 3 (secundär) vö. ivari jelleg; **másodlagosan** = per secundam intentionem
másza l. magzatburok
massa l. tészta
massage l. gyömmöszölés
massefer, ~icus 3 l. rágóizom
massivus 3 l. tömör
masticatio l. rágás
mastisol = mastix (gyantaféleség) oldat, kötés-, ill. borítás betapasztására
mast/itis, ~os l. tejmirigy; ~oideus 3 l. emlőalakú; ~ozoon l. emlősök
Mátéfy-I. visszahatás: eselekvő gümőkór megállapítása a vörösvérsejtek süllyedési viszonyából
matéria l. anyag, geny
mátra l. méh; **matrix** l. pártá
matricaria l. székfűvirág
matrónaság = klima/akterium, -x (ελεμακτιζε = lépeső)
matur/itas, ~us 3 l. érett
maxilla, ~ris l. állcsont
maximus 3 l. nagy
Mazuechi l. carbozoo
mberi l. trypanosomiasis
M. d. s.: misce, da, signa = keverd, add, jelezd (utasítás a rendelvényen)
meatus l. járat
me blaptéin! l. árt
mechan/ica, ~icus l. erőművi. ~otherapia l. gyógyítómód
Meckel l. öblösödés

- meddő (C), meddű (Sz Székelyf.), meddős (Sz Szolnok-Doboka m.), meghónapos/odott, -ult (Cs Bácska, Göcsej, Somogy m.), csira (Sz Heves), buja (HO), pleketor (Sz Alsó-Fehér m.) (nem fogamzó) = steril/is, infecund/us 3, infertil/is; ~ség = -itas, atokia (τόκος = szülés) vö. magtalan-ság
- medence (PPB) (a csípő-ülő-fancsonti váz) = pelvi/s; ~i = -nus 3; ~esont vágó = pelviklast; ~mérés [*a*] nagy v. nyílátmérő: az összenövés (symphysis) és az előfok (promontorium) közti méret (conjugata vera); *b*) függőleges átmérő (diameter verticalis); *c*) haránt átmérő: a két ülőgumó közti távolság (diameter transversalis)] = pelvimetria; ~öv (a csípőkeresztcsonti zárt kör) = cingulum pelvinum, vö. vállöv; ~utánzat = pelvium
- meder = alve/us, -olus, ~i = -olaris mede/or, ~tur l. gyógyul
- mediastin/alis, ~um l. mellhártya
- Medicago l. lucerna
- medicament/arius l. gyógyszerész; ~um l. orvosság
- medic/aster l. kuruzsló; ~atio l. orvoslás; ~atur l. gyógyul; ~ina l. oltóanyag, orvosság; ~us l. orvos
- medi/alis, ~anus, ~ocritas, ~us l. közép
- medritat l. terjék
- medulla, ~ris l. velő; ~ oblongata l. agyvelő
- medve (C) = Ursus; ~hús l. tarja; ~járó, ~menő l. poroszka; ~lábú l. állás; ~szőlő = Űva ursi, vö. levél
- meeting l. versenycsoport
- megakaryocya l. sejt
- megállap/ít = consta/t; ~odás = -ntia; ~odott l. meglett
- megállító l. terelés
- megalo/s, μέγας, μεγάλη, μέγα = nagy; ~blast = nagy vörösvérsejt; ~cephalus = nagyfejű; ~cyta l. sejt; ~mastia l. tejmirigy; ~(o)phthalmus l. szem
- megalvadás l. alvadás
- megáporodott l. geny
- megbetegítő l. betegítő
- megesuklik l. ficamodik
- megdermed, megdöglik l. hull
- mege l. péra
- megégés l. égés
- megehető l. édelhető
- megelőz/és, ~ő l. óvás
- megépiül l. gyógyul
- megevezés l. ev
- megfásulás l. dermedés
- megfigyel/és felvigyázat (ZI) = observatio; ~ő l. határállatorvos
- megfojtás l. hurkolás
- megfontolás = praecogitatio
- megforgat l. bagzik
- megfutos l. üzekedik
- meggörgeti, meggörgi l. görget
- meggyógy/ítok (C) = consan/o; ~ul (Pesti G.) = -es/it
- meggyökerezett l. rögzött
- meghajtja l. hashajtó
- meghal = moritur, vö. hull
- meghatározás l. határ
- meghónapos/odott, ~ult l. gümőkór, meddő
- meghülés l. hideg
- megigézés l. ráolvasás
- megirtózik l. fertőz
- megjelenés l. alkat
- megkél l. betegszik
- megkés/és, ~ett l. késés
- megkövesedés l. kő ~
- megkurgat l. kurgat
- megett, java/korú (Cs Alf.), teljes-, állapotott kor (PPB) = aetas constans; másodfű = bidens, biennis; harmadfű (MA) = triennis, vö. életkor
- megmaeskásodott l. rokkant
- megmotozik l. motoz
- megnyila/l, ~z l. nyílal
- megnyúlt = oblongatus 3
- megnyúz l. lebőröz
- megoltalmazás, megóvás l. óvás
- megölés = occisio; agygerinevelőroncsolás l. zúzás; elvéreztetés l. vágás, vérzés; fojtás, meg~, fullasztás, meg~ l. hurkolás; lelövés = jaculatio ab

telo ignivomo s. ab ictu (ictus = lövés); villámsapás l. ütés
 megördögölő l. bokros
 megördöködött l. rögzött
 megrendülés (Cs), ütés, idegrázkódás (TV) = shock (ang. = lökés, ütés)
 megridz l. görög
 megríhet l. görget
 megrögzött l. rögzött
 megröhögi l. röhög
 megszáb, irányít = praedisponat, ~ás = -io
 megszőki l. fertőz
 megtárgyozás l. genyszalaghúzás
 megtekintés l. szemle
 megtermékenyítés l. nemzés; ~ül l. fogamzik
 megtörődés l. zúzás
 megültetés l. ültetés
 megvagdalás l. bemetélés
 megváltozás l. átalakulás
 megvanal l. gyógyul
 megvédés l. óvás
 megvérül l. vérhüdik
 megvesz l. betegszik; ~ekszik l. hull; ~tegetés l. járvány; ~tegetődik l. fertőz
 megvet l. vetél
 megvetkezik l. vediki
 megzabálás l. csömör
 megypej l. lőszín
 megye, megye, megyi l. péra
 méh (S), méhanya, anyaméh, nádra (PP), mátra (SzAlf., Ta XVII. száz.), rogás (Sz Fertő mell.), mádra, báránytartó (HO: «pokla»), borjútartó, malactartó (Cs: «kifordult a -ja» Győr m., Veszprém m., Nagykapos vid.) = uterus, *στέγα*; mézélő méh (Dict) = Apis mellifica, ~ ~ mérge l. toxin; méhbéli, méhhez tartozó = intra/uterinalis; méhfal/savóshártya = peri/metrium, ~izomréteg = myo-, ~ nyálkahártya = endo-; méhfodor l. bélfodor; méh függelék szerv l. függelék szerv; méhgenyesedés = pyometra; méhgomb, nádrapogácsa (T), méhlepényke (Nád) (a ~nyálkahártya

szemlösszeű képletei, melyek vemhesség idején az irhaburok magzatlepényével függnek össze) = cotyledones s. carunculae uteri (*κοτύλη* = vajt, caruncula = húsocska); méhgyulladás a nyálkahártyán = endometritis, a savós hártán = peri-, a ~ körül levő szöveten = para-; a két elsőn együtt = metroendometritis; megrögzött hurutos ~ = -cattarrhalis chronica, ennek következménye: fehérfolyás, fehérár (Boe) = fluor albus; nyálkáméh = mucometra; genyesméh = pyometra; savósméh = hydrometra. Méhgyümölcs l. magzat. Méhhüvelykímetszés, méhkímetszés, méhmetszés l. metszés. Méhkór l. méhszenv. Méhkörülű kötőszövet = parametrium. Méhlepény l. lepény. Méhlepényke l. méhgomb. Méhmirigyek (a ny. h.-ban) = glandulae uterinae. Méhnyak (a méh és hüvely közti rész) = cervix uteri, ~csap (a hüvelybe nyúló része) = portio vaginalis cervicis, ránekoszorú, Burdi-f. gyűrűk: a ~ ny. h. redői, ~csatorna (a ~ ürtere) = canalis cervicalis s. cervicis. Méhreható szerek = emmenagoga (*τὰ ἐμμηνα* = hősám). Méhszáj = orificium uteri, külső ~ (a ~nyakcsatorna hüvelyi nyílása) = orif. ut. externa, belső ~ (a ~ür felé) = orif. ut. int., ~redőzet = plicae palmatae. Méhszalag, széles ~ (a méhre húzódo hashártyakettőzet) = ligamentum latum uteri, ennek neve a méhfalon = peri/metrium, érfelvevő része = para-, érbevezető része = meso-, a medenceüregt osztó része: Douglas-f. redő = plica urogenitalis, a végbél alatti vajúlata = Douglas-üreg = cavum D-i: méh-végbéli vajúlata = excavatio recto-uterina, méh-húghólyagi vajúlata = excav. vesico-uterina, végbél-húghólyagi vajúlata = excav. recto-vesicalis. Méhszerv = cornu uteri. Méhszenv (De), méhkór (Nyr 1883), havasság (Nyr 1891) = hysteria. Méh-

tartó, kantár (Cs Dunánt.) (méhiszamodás elleni szíjrács) = hysterophor. Méhtej (a magzatot tápláló méhmirigy és ny. h. váladék) = embryotroph. Méhtermés l. magzatzurok. Méhtest = corpus uteri, megosztja a méhsővény = septum uteri. Méhüreg = cavum uteri. Méhvérzés = metrorrhagia, ~ ~ felhalmozódás = haematometra Meibom-f. mirigy (a felső és alsó szemhéj rostos kötőszövetében [tarsus] levő 30–40 faggyúmirigy) = glandula tarsalis, vö. árpa megegés (Gya) = egophonia mekonium l. magzatszurok, mákony mel l. méz melák l. szelindek melan/choli/a, ~ ~cus l. vérmérséklet; ~in, ~ismus, ~ocarcinoma, ~oma, ~osarkoma, ~osis l. festék melasse l. szörplé Meleagris l. pulyka meleg l. hő, nyárikehesség; ~lene l. üszök; ~vérű (Fő) = homoiotherm, vö. hidegvérű melioidosis: a tárgykórhoz hasonló betegség, okozója a B. Whitmori s. pseudomallei. A kórokozóból a malleinhez hasonló whitmorin állítható elő; ~os lóban mallein nem vált ki allergiás visszahatást meli/or, ~us l. jó melitococcosis l. brucellosis mell (S) = pectus (gen. pectoris) vö. szegy, ~i = -alis. Mellhártya (a mellkast bélelő savóshártya) = pleura (πλευρά = oldal); ~fali/lemez (a borda felszínén) = - parietalis, ~zsigeri ~ (a tüdőn) = - visceralis; gátorlemez = - mediastinalis, két rétege közti hézag a gátorköz v. gátorüreg (Bug) = spatium mediastinale s. mediastinum. Mellhártyafajás (vasuti szállítás után előforduló lázas betegség) = pleurodynia. Mellhártyagyulladás = pleuritis. Mellkas (Bug) = thorax, θώραξ, ~i = thorac/alis, ~icus 3, ~i bejárat = apertura -is cranialis.

Mellkasbeli = intrathoracalis. Genyes mell (genyfelhalmozódás a mellhártya lemezei közt) = pyo/thorax, genyes légmell = pyo-pneumo -; légmell = pneumo -. Mellkas szűrőesapolás (mellhártyalemez megnyitása) = thoracocentesis. Mellkashasíték (fejl. rende.l.) = thoracoschisis s. fissura sterni. Mellkasi összenövés (fejl. rendell.) = thoracopagus, vö. torz. Mellvas: vasuti kocsi keresztben rekesztő vasrúd, melyhez a szállított lovakat kötik. Mellvízkór (savófelhalmozódás a mellhártya két lemeze közt) = hydrothorax mellékhere (Bug), tökszékje (Ném) (a here szélén helyeződő belső elválasztású szerv) = epididymus; ~eső, utóhere, Giraldes-f. szerv (hím ősvese maradványa) = paradidymis, corpus, innominatum, ductuli aberrantes (Halleri) vö. függelékiszerv mellékpajzsmirigy l. pajzsmirigy melléketefészek (az ősvese ivari részének maradványa eb és kérődző széles méhszalagján) = parovarium, epoophoron, organum Rosenmülleri melléketvezeték (az ősvese leeső részének maradványa a széles méhszalagon) = paroophoron; függőhólyagocskái = appendices vesiculosae s. hydatices Morgagni melléktermék = derivatum, vö. elvezető mellékvese (Bug) (váladékával a vérnyomást szabályozza) = glandula suprarenalis mellesztés l. kopasztás mellituria l. cukorbetegség mellső l. elülső Melophagus l. tetülégy melo/didymi, ~s l. végtag mély = profundus 3; ~edés l. üreg membrana l. hártya; ~um l. darab, végtag mén (S), esődör (Tsz), esöder (Ném), monyas (Sz Erdély, Somogy m., Cs Bácska), egész ló (HO), főlé, délceglő (Tak) = equus admissarius s. emissarius, vö. hierélt, kanca

Mendel Gergely (1822–1884) brünni ágostonrendi szerzetes állapította meg borsóvirágokon az öröklés törvényszerűségét, vö. öröklés

ménes (S, Haz Okm I 1513-ból), hergia (Sz Szlavónia), hergyely (Sz Moldva), déceg (MA), délceg (PPB) = equaria, equitium; törzs~, cifra~; válogatott tenyészkanecák; szűz~ (Arany J.: Buda halála): csikó~; szelid~, kezes~ (HO Debrecen): kötőfékre szoktatott; heverő~, renyhe~ (HO Debrecen), nyári~, hazai~, közönséges~ (Na), binya~ (Sz Heves): nyáron kint levő munkanélküli ~; ridég~ (HO, Sz Dunánt.): egész éven át szabadban tartott; szilaj~, tatár~ (Na), pusztai ~ (T), vad~ (Arany J.: Buda halála): kötőfékre nem szoktatott lovak

Menière l. szédülés

menin/gitis l. agyvelőburok/gyulladás; ~gomyelitis l. gerincvelő-; ~x l. agyvelőburok

meniscus l. ízületközötti porc

meno l. ivarzás

mens l. elme, esznellet

menstrua, ~tio l. hónap, ivarzás

mensura l. mérték; ~tio l. mérés

ment/alis, ~um l. áll

menül, menyül l. ficamodik

ménzik l. sárlík

menyét = Mustela. ~fűvás l. csalánkiütés; ~marás l. csömör

menyő, ménkü l. kőkorszak

mennyi = quant/us 3; ~leges = -itativus 3; ~ség = -itas; amennyi elég = -um satis, qu. s. (utasítás a rendelvényen) vö. miró

mercator l. csizsár, kereskedő; ~us l. állatvásár

merce = decempeda

merciptos l. áldomás

Mercuri/alis l. szélfű; ~alismus, ~us l. higany

meredek l. állás

méreg (Besz), étető (Dict) = venen/um, toxic/um vir/us. Méregzés, étetés (C) =

intoxicatio, veneficium; önmérgeződés (a szervezetben képződő ~ által) = autointoxicatio. Méregző = -osus 3, -us 3, -osus 3. Méregtan = toxicologia. Méregtelenítő = antivenenosus 3, antitoxicus 3, antivírusus 3. Ellenmérég = antidotum (τοξικός = íjhoz tartozó, nyílmérég) vö. ragály, szabvány

mérés = mensuratio; méret = dimensio
merek = rigidus 3. Merevedés = erectio; állandó kóros ~ = priapismus. (Priapus, Venus és Bacchus fia). Merevedett l. rokkant. Merevengés l. idegbetegség. Merevedtség, merevgörös l. dermedés. Merevenség, merevülés, merőség l. bénaság. Merevség (1. a meghalás után 8–10 óra múlva kezdődő s kb. 58 óra múlva oldódó izomkeményedés), hulla~ = rigor mortis, (2. ivari érzéketlenség) = rigiditas
mérge l. pulyka; ~s, ~zés, ~ző, ~ződés l. mérég

merigy l. golyva, mirigy

merino l. juh

mero/blast l. petesejt; ~s l. darab

merő, egyenes, meredt = firmus 3;

~lábú l. állás; ~ség l. bénaság;

~szarvú l. szarvállás

mérsékmény l. vérmérséklet

mérték (Gy) = mensura. Régi orvosi súly~: 1 font (= libra) = 24 lat; 1 obon (obony = uncia) = 2 lat; 1 nehezék, könting (drachma, dragma) = 4 lat; 1 terces (= scrupulus) = $\frac{1}{12}$ lat; 1 szemer (= granum) = $\frac{1}{240}$ lat; Űrmérték 1 pint = 4 font; 1 meszely = 1 font. Lómérték = 1 marok = 3 hüvelyk, 1 hüvelyk = 3-512 cm

Mértékletes tartás l. étrend

mervényes l. fekélyes

meskár l. göböző

Mesmer, ~ismus l. delejesség

meso/s, μέσος = között/i; ~(o)araicus 3 l. bélfodor; ~(o)encephalon l. agyvelő; ~(o)enchyma l. köztiszövet; ~(o)enteri/alis, ~cus 3, ~um l.

bélfodor; ~caecum, ~colon, ~gastrium, ~metrium, ~(o)varium, ~retum, ~salpinx, ~stenium l. bélfodor; ~cestoides l. galandféreg; ~hippus l. lőnem-östörze; ~nephros l. ősvese; ~sternum l. szegy
mester (MA), **művész** = magist(er), artif(ex); ~i = -ralis, -icialis; ~séges = factitius 3; ~ség = -erium, -icium; ~szó l. szó
mestiz l. fajtakeverék
mész l. calcium
mészár/os l. húsáros; ~szék l. hússzék
meszesedés, el~ = calcificatio. Meszes láb (baromfi lábának fehér hámpikkelyei, rühösségtől) = akariasis, scabies, vö. lábrühátka. **Mészhártya**: patás kiürített vizeletének felszínén keletkező szénsavas mészbevonat.
Mészkör (Au.: a Botrytis Bassiana fonalgomba által okozott selyemhernyóbetegség) = muscardine, calcino, vö. szemcsekőr. **Mészlerakódás** = chalicosis (χαλιξ = mész), vö. szén, tüdőpor beivódás, vas. **Mésztelenítés** = decalcinatio. **Mészvíz**, **meszes víz** l. calcium, kenet. **Mészvizelés** = phosphaturia
messzelátóság (Csa: fénytörési szemhiba, az ideghártya a töröközegek gyújtópontján belül esik) = hypermetrop/ia, hyperop/ia, vö. közellátás; ~i = -icus 3
meta, μετά = után, közben, változás; ~bolia l. átmenet; ~carpus l. szár; ~coli l. vérhas; ~genesis l. ivadékváltozás; ~mer l. ősszelvény; ~morphosi/a, ~s l. átalakulás, gyújtóponteltolódás; ~plasi/a, ~s l. fejlődés, szövet; ~stasis l. áttelepülés; ~strongylus l. szőrféreg; ~tarsus l. szár; ~troph l. saprophyta
metall/oid, ~osis, ~um l. érc
mételyféreg (ZI), májgiliszta (Bug), métely, májmétely (MA), tökmaggeleszta (Mol): a laposférgek (Plathelminthes) altörzsébe s a szívőférgek (Trematodes) osztályába tartozó közönséges

v. nagy ~ = Fasciola hepatica L. (Distoma hepaticum), ill. a lándzsaalakú v. kis ~ = Dicrocoelium (Distomum) lanceolatum Rud; mételylér-gesség (Cs), mételykór (H), mételyvész (ZI), métely (MA), métej (Pe, Cs Szikszó), métöly, méttől, méttö (Cs Göcsej), májmétely (EK), máj-rothadás (ZI), sápkórság (P) = distomiasis, distomatosis, vö. bögöly
meteorismus l. felfúvódás
methaemoglobin: haemoglobin és oxygen szoros egyesülése
methylalkohol l. szesz
metr/itis, ~oendometritis l. méhgyuladás; ~orrhagia l. méhvérzés
Metschnikow (Elias, Párizsban élt orosz biológus): bizonyította a sejtbiológiai folyamat befolyását a kórokozóra
metszés (C) = sectio, incisura, -tomia (τέμνω = vágok). **Bárszing** ~ = oesophago/tomia. **Begy** ~ = ingluvi-. **Ben-dő** ~ = rumino-. **Császár** ~ (Bug: has~, méh~) = sectio caesarea, laparo-hysterotomia. **Has**~, **hasvágás** (Bug) = laparo/tomia (λάπαρον = lágyék). **Has-bél** ~ = laparo-entero-, **has-gyomor** ~ = laparo-gastro-, **Ki-metszés** = ektomia, **gyomor** ~ = gastrektomia, **méh** ~ = hysterektomia. **Méhmetszés** = metrotomia. **Méh-hüvely metszés** = hysterotomia vaginalis. **Metszett** = sectus 3, caesus 3, vö. fartó, seb. **Metsző** = sector, incisivus 3, vö. fog
méz (C) = mel (gen. mellis), tisztított ~ = - depuratum, vizes~, csemege (Besz) = hydromel; **mézza** l. gyanta; **mézsűrke** l. lószin
meztlábos (Sz Göcsej), **meztéllábos** (Cs Bácska): patkolatlan
mezőny (a versenyben résztvevők együttése) = field (ang. e. fild = mező)
Mg. l. magnesium
miasma l. ragály
Micrococcus: gömbalakú baktérium, vö. firtgomba, mikro~, takosis
middlehorn l. szarv

Miescher l. sarkosporidiiasis
 migra/ns, ~tio l. vándor
 mihók l. fél szemű
 mikro/s, μικρός = kicsi; ~ba, ~biologia, ~bium l. bakteriologia; ~blepharia l. szemhéj; ~bronchitis l. hörgő; ~cyta l. sejt ~; ~graphia l. bakteriologia; ~kosmos, ~bios: apró szervezet; ~manipulator: mikrurgiai műszer; ~mastia l. tejmirigy; ~melia l. törpeség, végtag; ~mera l. darab; ~meter: a mikroszkóp tárgylencséjét finoman beállító csavar; ~millimeter, mikron, μ = a milliméter ezredrésze, ennél kisebb a submikron; ~myces l. ragadós tüdőlob; ~organismus l. bakteriologia; ~photografia: mikroszkopi kép fényképe; ~phthalmus l. szem; ~phyton l. bakteriologia; ~pyle: apró szervezet ivarnyílása (πύλη = ajtó); ~skop l. görcső; ~skopius 3 l. látás; ~somia l. törpeség; ~sporiasis: apró-spórás fonalgomba (Mikrosporon) által okozott hajbetegség; ~stomia l. száj; ~thelia l. csecsbimbó; ~tia l. fül; ~tom: mikroszkopi vizsgálatra szánt szövetet metélő műszer; ~(o)urgia, ~chirurgia: mikroszkóp alatt végzett műtét
 mi leli? (Cs Bácska): mi a baja?, vö. betegszik
 mili/aris, ~um l. köles
 minden = omni/s, -e; ~evők (állat. csoportosítás) = -vora; ~napi l. nap. ~űt előforduló = ubiquitous 3 (ubiquitär)
 mineral/e, ~ia l. ásvány
 mingit l. vizez
 minium l. ólom
 min/imus, ~or, ~us l. kicsi
 minorka: spanyolországi jól tojó tyúk-fajta
 minő = quali/s, ~leges -- tativus 3, ~ség -- tas, vö. mennyi
 mintapéldány l. szabvány
 minyul l. ficamodik
 Miohippus l. lónem-őstörzse
 miore l. előhasi

mio/sis, ~ticum l. szívárványhártya
 miracidium: a mételyféreg úszó előalakja (álcája)
 mireny l. arzén
 mirigy (Mu), miregy, merigy, meregy (NytSz), ikráshús (C), csoma, csoma (De). vaktetem (NytSz) = glandula, ἀδὴν (glans = makk kicsinyítője), vö. kelés, mirigykór, pestis, ragály, tályog, tetem; ~daganat = adenoma; ~es, ~szerű = adenoid; ~es kórhajlam l. hajlam; ~ megbetegedés = adenopathia; mirigykór, ~kórság (Leib) futósó mirigy (C), jónemű mirigy (Zl), folyosó mirigy (MNY 1916, Tak), folyosó nátha (Sz Somogy m.), lónátha (Boe), mirigy (Ném), folyó keh (Áeg 1897), csikókeh (Nár, Cs Veszprém m.), keh (Mest), golyva (Leib), golyvakelevény (Ném), jóféle gugasbetegség (Ba) (a lónem mirigygyenedéses fertőző betegsége) = adenitis equi; ~kórság l. gümőkór; ~rőzsa l. csecsemőmirigy
 mirssak l. kumys
 mis~, ~andria, ~ogynia l. gyűlölet;
 ~anthrop l. ember
 misce l. kevered
 miserere l. hányás
 miskár, ~oló l. göbész/ő; ~olás l. ~és
 mitigat/io, ~us l. szelidítés
 mitosis l. sejtszaporodás
 mizridat l. terjék
 mixtu/m, ~ra l. keverék
 mm. = muscui, izmok
 mneme elmélet (Semon): a szerzett tulajdonságok öröklődését állítja (μνήμη = emlékezet), vö. inductio
 Mn. l. mangan
 M. O. Á. E. = Magyar Országos Állatorvos Egyesület, 1880-ban alapította Tormay, Nádaskay és többen
 mobil/s, ~tas l. mozgás
 mocsárláz l. piroplasmosis
 mocsing l. bőnye, szár
 mocskos l. lószin
 modiolus l. orsó
 mogyorópej l. lószin

moh, bór ~, mők, ~var l. sömör

mokány (Sz Erdély), zömök (SzD), kisdéd (Nyr 1909), sűrű (Ecs Hortobágy), pistoló (Cs: magyar katonák által Galiciában a szláv «vista» = balra' szóból a ~ huzal lóra alkotott háborús műszó): rövidlábú = corpulentus 3

mókus rühatkája l. Mycoptes

mól(a) l. süly

molaris l. fog

molecula, ~ris l. tömecs; ~mozgás l. Brown

Moll-l. mirigy (a felső- és alsószemhéj pillaszőr-tüszőibe nyíló több mirigy) = glandulae ciliares

mollis, ~tia, ~ties l. lágy

molluscum l. sejtzárvány

molossus l. szelindek

molyos l. szaru

monas l. ragály

monekil (Chinoi): methylarzensavas rézkészítmény kis kérdőző gyomor és bél férgeisége ellen (testsúly kg-onként 0-10 g)

Moniezia: kérérdőzőben élőlőkődő galandféregfaj

monilia l. szájpenész

mono/s, μόνος = egyes, vö. bi/s; ~coc-

cus l. Coccus; ~cularis l. szem; ~phyleticus l. fejlődéstan; ~plegia

l. béna; ~podial l. végtag; ~saccharid l. szénhidrát; ~stomum, Notocotyle,

Typhlocoelum: madárban élőlőkődő szívóféregfaj; ~trich l. csillangó

Monostori (Károly 1852—1917) áo. főisk. tanár, az állattenyésztési szakirodalom termékeny művelője, vö. sajt

Monro l. lik

monstrum l. torz

montavon/i marha: Ausztriában a ~ folyó völgyében kitenyészett barna, rövidfejű, jó tejlő

mony l. here, hímvesző, tojás; ~as l. bika, mén, tojós; ~asol, ~az l. cicerél; ~asos (Sz Vas m.): ménlótulajdonos; (Cs Veszprém m.): ménlótulajdonos; (Cs Veszprém m.): ménlótulajdonos; ~a tokja, ~hüvely, ~szék l. fityma; ~tojás l. fészektójas

monyók l. marhaszín

mopsz l. öleb

morb/íditas l. betegülekenység; ~íditas 3,

~osus 3 l. beteg; ~ificus 3 l. betegítő;

~illi l. kanyaró; morbus l. betegség,

~ Basedowi l. Basedow-kór, ~ caducus l. kórság, ~ gallicus l. bujakór,

~ maculosus l. petecskór, ~ nodosus l. halbetegség, ~ regius l. sárgaság,

~ sacer l. kórság

Morgagni (Giov. Batt. 1682—1771, páduai anatómus) l. függelékuszerv, mellépetevezeték, oszlop, öböl, szív

morgan (e. margn) lófajta: az É. A. E. Á-ban kitenyészett könnyű, vékonycsontú, bozontos szőrzetű kocsiöl, ang. iv. szárm.

moritur l. hull, meghal

morog l. ugat

morosis l. butacsira

morphinum, morfium: az opium fő alkaloidja (fájdalomcsillapító, altató; hív. a ~ hydrochloricum s. muriaticum; Morpheus az álom istene) vö. mákony

morpho/genesia, ~logia l. alkat

mors l. halál

morsus l. marás; ~ diaboli l. ördög-harapás

mortadella l. kolbász

mortali/s l. halál, ~tas l. halandóság

Mortierella parasitica: a gégecsőben előforduló élősdifonalgombafaj

mortificatio l. üszök

moru/la l. csírafejlődés; ~s l. szeder

morvajuh l. juh

morzsalék l. horzsol

mos (C) = lavat; ~ás = -io

mosehus: a ~ moschiferus fitymaváladéka; idegizgató

moslék (Dict), konyhalöcsedék = eluvis; ~os (MA), csávás (Sz Dunánt.); ~on hizlalt; mosléksömör (burgonyamoslék etetésétől származó bőrgyulladás) = ekzema toxicum

mostani l. új

moszat, hínár (MA) = Alga

mot/ilitas, ~io, ~or, ~na l. mozgás

motoz (HO), **motozik**, meg~ (CzF, Sz Vas m., Veszprém m., Zala m.: juhbagócs az orriáratban, hólyagféreg az agyvelőben megtelepül v. bármely ok miatt bőrvérűség keletkezik, akkor a juh - kivételesen a szvm. — fejét rázza, később kábult — motozott — lesz, «vlmi motoszkál a fejében»); **motozás** (MG 1847) = cephalomyiasis, vö. galandféreg, juhbagócs, vérhüdik

movetur l. farol

motozó l. kutató

mozaik l. öröklés; ~máj l. májgyulladás

mozgás (MA), **mozdulat**, **mozgékony**ság = motio, motus, mobilitas, κίνησις; ~i **rendellenesség** = parakinesis, vö. kötött ~; **túlmozgékony**ság = hyperkinesis; **mozgató** = motor; **mozgathatóság** = motilitas; **mozgékony**, **mozgó**, **mozgatható** = mobilis, **mozdulatlan** = im-

möge, **mögi** l. hátulja, péra

Müller l. angolkór

möll/táli marha: a ~ (a Dráva mellékfolyója Karinthiában) völgyében kitenyészített vörös-tarka, rövidfejű, tejelő

mucilago l. nyálkás oldat

muci ne! l. hívogató

mucos/metra l. méhgyulladás; ~sus,

~(o)us l. nyálka

mucor l. penészgomba

muffi l. szelindek

muja, **mula** l. öszvér

mulatás l. csikarás

muletra l. fejfedény

mulgibilis l. fejős

Mull (pólyának használt ritkaszővésű gyapotkélme) = tela depurata ~, vö. kalikó

mulomedicus l. állatorvos

mulsum l. fró

multi/para l. többet szülő; ~plex, ~plicitas l. egyszerű; ~potens l. képes

mulus l. öszvér

mumificatio l. aszás

mumps l. fültőmirigy

munka l. erély

muraköz/i ló: a ~ben kitenyészített

barázdáltfarú, hidegvérű tájfajta

murhóden/i marha (~ a Mura völgye

Stájerországban): személyszínű, rövidfejű, hármas hasznú

murdalo l. hulla

murga l. gebe

muria, ~ticus 3 l. sós

murmurat l. ugat; ~io l. dorombolás

Murphy-I. gomb: egymásba nyomódással záródó gombpár bélvarrásra

murrina l. trypanosomiasis

musca, ~idae l. légy; ~ardine l. mész-

kőr. ~carin a légyölő galóca (Agaricus muscarius) alkaloidja

museul/aris, ~osus, ~us l. izom

muslica l. légy

mustár l. olaj

mustra l. selejt, ~'ni l. kiselejtezni

muta/bilis, ~ns, ~tio l. változás, vedlés

muti/cus 3, ~latio, ~lo, ~lus l. csónk

mut/itas, ~ismus, ~us 3 l. néma

mutitio l. nyávgóság

mutu/alismus, ~us 3 l. kölcsönösség

mű (C) = opus. **Műanya**, **nevelőgép**:

csibemelegítő, kotlóspótló. **Műhiba**,

orvosi ~: «Errores medicorum practi-

corum sunt aberrationes a vera mendi-

endi methodo» (Fundamenta medi-

cinae. G. Th. Neuter, Venetiis 1735 =

a gyakorló orvos műhibája az igazi

orvoslási módszertől való eltévelyede-

dés). **Műkifejezés** l. szó. **Működés**

(Nyr 1883) = functio, ~i = -nalis,

fokozott ~ = hyper-, csökkent ~ =

hypo-, rendellenes ~ = dys- (fun-

gor = működöm), vö. cselekvés

Müller (János 1801-58, berlini anató-

mus és élettantudós) -I. **cső** (a magzat

húgy- és ivarszervi öblébe nyíló csa-

torna a Wolff-f. cső és ősvese mellett)

= colliculus seminalis, később a Thi-

ersch-f. nemi köteggé válik = funi-

culus genitalis; ~-I. **izom**: a felső

szemhéj emelő izmának (m. levator

palpebrae superioris) ága; ~-I. **tök** l.

vese

mürz/tali marha: a ~ (a Mura mellékfolyója Ausztriában) völgyében kitenyészített sárgás-borzderes, rövidfejű őstulok, igás
műszer (SzD) = instrumentum; ~tartó = -arium
műszótár l. szó
műt, művint (Bug) = operat. Műtét, ~el (Arany J. Próza munkái), műbánás, művintés (Bug), kézi próbatétel (T) = operatio. Műtő, műtevő (Bug), műtétéző (P), seb orvos, (SzD) = operator, operateur (fr. e. operatőr)
műtész = prothesis
művész, ~et, ~ség, művi l. mester
myalgia l. izomfájdalom
mycelium, ~tologia l. gomba; ~toma: Streptothrix fonalgomba által okozott lábdaganat Madurában (India)
mydria/sis, ~ticum l. szivárványhártya

myel/ifis l. gerincvelő/gyulladás; ~om l. -daganat
myiasis l. bőgöly, nyű
myko/dermoid, ~fibroma l. fűrtgomba
 ~logia, ~sis l. gomba
myo/s, műs, műs, mus, musculus = egész izom; ~cardi/tis, ~ ~um l. szív
 ~coptes sciurinus: a mókus rühatkája
 ~globin l. izomfesték; ~logia l. izomtan; ~ma l. izomdaganat; ~metrium l. méhfal; ~pia l. közellátás; ~siti l. izom/csúsz, -gyulladás; ~tom l. izomlemez; ~tomia l. izomátmettés; ~tropismus l. izomirányítás
mytilismus: romlott héjas állat mérgező (mytilotoxin) származó betegség
Myxo/bolus l. halbetegség; ~ma l. kocsonyás daganat; ~mycetes l. nyálkagomba
Myzomyia l. légy

N

N., n., a bonctanban: nervus = ideg, a vegytanban: nitrogen
Na. l. natrium
nadály l. píóca
nadalyozik l. nadárzik
nadar/as l. halbetegség
nadár (Sz Vas m., Cs Győr m.), borjúnyál (Cs Ercsi), sárlási takony (Hof) (a vemhes méhnyak nyálkaváladéka) = secretum cervicale, vő. tisztulás; **nadárzik** (Cs Győr m.), nadalyozik (Sz Fertő mell.), tisztul (Cs Bácska, Földéák), tisztítkozik (Cs Boldog), tisztítja magát a borjú (Cs Bakony), borjúra tisztul a tehén (Cs Somogy m.), fehérrel tisztul (Cs Debrecen) (ürül a nadár) = excreatur secretum cervicale
Nádaskay Béla dr. (1848–1933) orvos és áo., a főiskolán az anatómia tanára. A «Veterinarius» c. szaklapot 1878-ban alapította, vő. Állatorvosi Lapok. Az Állatorvos Egylet-et Tormay-val együtt szervezte, vő. M. O. Á. E. Bonctani, szülészeti és patkolástani tankönyvet írt

nádeukor l. szénhidrát
nádra l. méh; ~pogácsa l. méhgomba
nadrágba hugyozó l. fityma
nadragulya, maszlagos ~, nagyfű = Atropa belladonna; levele, gyökere, kivonata látatagító, szivizgató, bélmozgást serkentő, magja — maszlag — bódító; hiv. az atropinum sulfuric.
naevus l. anyajegy
nagana l. trypanosomiasis
nagy = magnus 3, μέγας; **nagyobb** = major, majus; **legnagyobb** = maximus 3; **nagytermetű,** sugárnövesű, szálás, **nagyszál, testes, esontos** (Nyr 1909) = robustus 3. **Nagyalcombosont** l. alcomb.
Nagyfű l. nadragulya. **Nagynyavalya** l. kórság
nairobi betegség: juhnak fert. szűrhető vírustól származó lázas, gyomor-bélhurutos betegsége Keletafrikában, a Kenia és Nairobi közötti Kiknya országban
nanbi-nou l. piroplasmosis
nan/ismus, ~osomia, ~us l. törpe; ~omelus l. végtag

ap - dies; mindennapi = *quotidianus* 3
 aphthal/in: C₁₀ H₈, fertőtlenítő, elősdi-
 ellenes; ~an: nyersolajból párlással
 készülő kátránykenőcs
 apolyi/bőrféreg l. járv. nyirokérgyulla-
 dás; ~fej l. fej; ~ló: kosfejű, töme-
 ges, szépjárási kocsiló
 apszúrás, hőguta (a test hőfokának
 hirtelen emelkedéséből származó be-
 tegség) = *insolatio*, *ictus solis* (sol =
 nap)
 arcotieum l. bódító; *narkodotomia* l.
 boncolás
 ares l. orr
 ascitur l. születik
 asolabi/alis, ~um l. ajak; *nasus* l. orr
 atalis, *natus* l. születés
 átha (C) = *coryza*, κόρυζα, vö. baromfi
 nátha, hurut, roncsló orrhurut; náth-
 aláz (Dász), nátha (Angy), lóvész
 (Nár), lódog (Mi) (a lónem lázas, huru-
 tos, fert. szűrhető vírus okozta be-
 tegsége) = influenza / *equorum*, -
pectoralis, *pleuropneumonia equorum*
 (influo = befolyom)
 ationale l. ismertető
 atrium: fém, kémiai jele Na. ~ *arsanicum* l.
atoyli; ~ *bicarbonicum*, ~
bicarbonat: szódobikarbóna; ~ *bromatum*:
 ~ bromid, brómnatrium; ~ *carbonicum*, ~
 -at, szénsavas Na. szóda; ~ *chloratum*, ~ -id, klór-
 nátrium, konyhasó; ~ *chloricum*,
 klórsavas Na.; ~ *hydroxydatum*, maró
 natronlúg; ~ *jodatum*, ~ -id, jód
 Na.; ~ *salicylicum*, szalicilsavas Na.;
 ~ *sulfuricum*, ~ *sulfat*, sal mirabile
 Glauberi, glaubersó, csudasó
 atura, ~lis l. természet
 ausea l. émelygés
 D. l. Rp.
 e! l. terelés; ne!-ne! l. hívogató
 earthros l. ízület
 ector l. bányaféreg
 ecro- l. nekro-
 edsed (KM): fennsík Arábiában, ahol
 a nemes lovat tenyésztik
 edv (MA) = humor, *ύγρός*; nedves (C)

= *humidus* 3, *madidus* 3, *madescens*;
 nedves var l. sőmör; víznedv (Kov)
 (szemcsarnokvíz) = - *aqueus*
 negatívus 3 l. tagadó
 negretti l. juh
 Negri l. sejtzárvány
 négy = *quattuor*; négyelő l. hámfá:
 négyes fogat l. fogat; négyfejű l.
 combizom; négy lábú állatok (C) =
quadrupeda; négytelep l. agyvelő-
 törzs
 nehéz = *difficilis*; ~ ellés = *dystokia*,
 vö. szülés; nehézkór, ~ nyavalya,
 nehézség l. kórság
 nehezék l. mérték
 ne! ide! l. terelés
 nekikészülés l. kórjel
 nekro/s, *νεκρός* = holt; ~ *bacillosis*: a
 B. nekroseos által okozott szövetelha-
 lás, vö. sársántaság; ~ ~ *bovum* *epi-*
demica: elhalásos gyulladással, ill.
 elvetéléssel kapcsolatos járv. marha-
 betegség; *nekrobiosis* (Virchow): el-
 fajulással társuló szövetelhalás; *ne-*
krosis, *nekroticus* 3 l. üszök
 Nélaton l. eresztőcső
 nem 1. = non; 2. = genus, vö. ivar
 néma (MA) = mut/us 3; ~ság = -itas,
 -ismus
 Nemat/helminthes, ~oda l. fonalféreg;
 ~ocera l. hosszúcápúak; ~odirus l.
Haemonchus; ~oideum l. Proto-
 strongylus
 német juhászeb, farkaseb = *Canis* *fam.*
past. Germanicus
 nemez (SzD) = *coactile*
 nemi / mirigy l. here, petefészek; ~ösz-
 tön l. ivar; ~sejt l. ondósejt, petesejt
 nemleges szakasz (az az időszak, amely-
 ben a védőoltásos szervezet ellenálló
 képessége vérsavója opsonin tartal-
 mának csökkenése folytán gyengült) =
phasis negativus; *nemleges mellkasi*
 nyomás l. *Valsalva*
 nemz/edék, ~etség l. ivadék; *nemzés*
 (C) = *generatio*; *nemzéstán* = *bioge-*
nesis; *ősnemzés* (az első őslénynek
 önmagából való keletkezését illető fel-

tevés) = — aequivoca s. spontanea s. archigonia s. abiogenesis; szülői nemzés = — parenteralis s. tokogonia; ez lehet: ivaros ~ = — sexualis, vagy ivartalan ~ = — asexualis; az ivaros ~ lehet: egyivaros ~ = — unisexualis, szűznemzés = parthenogenesis, vagy kétivaros ~ = — bisexualis (on-dósejt-petesejt egyesülése). Az ivartalan ~ lehet: oszlás (= divisio) vagy bimbózás (= gemmatio). Nemzészváltakozás (az egy- és kétivaros ~ közt) = heterogonia (γονις, τόκος = szülő, γλυνομαι = nemzek, παρθένος = szűz) neo/s, νεός = új; ~gala l. fecstej; ~gonos l. újszülött; ~lactarius l. fejős; ~lithicum l. kőkorszak; ~magnol: fertőtlenítő por 0.2—0.5%-os oldatban; ~natus l. újszülött; ~plasma l. újképződmény; ~salvarsan l. salvarsan
 nephritis l. vesegyulladás; ~ogonologia l. húgy-nemiszervtan; ~olith l. kőképződmény; ~os l. vese
 nerávás l. csökönyös
 nerv/osus 3, ~s l. ideg
 neur/algeticus 3, ~algia l. idegszába; ~apophysis l. gerinc; ~asthenia l. idegyengesség; ~ektomia l. idegkimetszés; ~ilemma l. Swann; ~it: idegszöveti tengelynyúlvány; ~itis l. idegyulladás; ~oblast l. idegsejt; ~odynia l. idegszába; ~oglia l. idegsejt; ~ologia l. idegtan; ~oma l. idegdaganat; ~on l. idegsejt; ~opathia, ~osis l. idegbántalom; ~otium l. idegizgató; ~otomia l. idegátmetés; ~otropicus 3, ~otropismus l. idegirányítás
 Neuschild l. patkó
 névjegyzék, névtan, neveskönyv, nevezéktan l. szó
 nevetés = risus (—us); nevetőizom = m. risorius Santorini
 newcastle/i kór: ~ben (Anglia) észlelt járv., szűrhető vírus okozta tyúkbetegség
 newfoundlandi eb (angl. e. nyúfaund-

lendi, újföldi (Fő) (65—70 cm magas, fényes, fekete, hullámösszűrő díszeb) = Canis terrae novae
 nézés l. szemle
 Nicolaier l. dermedés
 nictit l. ugat
 nidulatur l. költ; nidus l. fészek
 niger 3 = fekete, vö. lószín, marhaszín
 nigeriai és palesztinai szárnysbetegség: szűrhető vírus okozta betegség
 nihil, nil = semmi
 Nissl-f. rög: az idegsejt plasmájának polysaccharidból álló táplálékkészlete
 nitrificatio: nitrogéntartalmú szerves anyag bakteriumos oxydatiója salétromsavvá
 nitrogenium: légeny, légnemű elem, kémiai jele N. ~ egyensúly: a szervezet csak a táplálék fehérjéjét bontja, de a szervezetét nem
 Nocard (E. az alföldi áo. iskola kiváló tanára) bacillus l. papagálybetegség; noecardia (Wright): a nem kórokozó sugárgombafajok gyűjtőelnevezése
 nocens, noxious 3 l. ártalmas
 nodu/lus, ~s l. csomó
 noma = pofafekély, vizrák
 nomenclat/or, ~ura l. szótár
 non l. nem; ~nocere l. ártani
 nonius: a mezőhegyesi ménés anglo-normann lőtörzse; a ~ nevű mén 1816-ban került a franciaországi La Rossière ménésből Mezőhegyesre
 norfolki ügető v. hackney (e. hekné): angolországi könnyebb és nehezebb változatú gazdasági lófajta
 nőri l. pinzgau
 norma, ~lis, ~lis méreg, ~lis vérsavó l. szabvány
 normandiai marha: északfranciaországi piros-tarka, őstulok X lapály, kettős (hús, tej) hasznú
 normann ló l. anglo-normann
 normocyta l. sejt
 north star (ang. = északi csillag): a mezőhegyesi ménés angol félvér lőtörzse; a ~ nevű ang. telivér mén 1843-ban került Angliából Mezőhegyesre

nosema l. szemecsekór
noso/logia, ~logus l. kórtan; ~parasita:
másodlagos kórokozó, vö. betegség
nothus l. keresztezés
noto/eotyle l. Monostomum; ~edres
(Sarkoptes minor): rühatkafaj
novocain: érzéstelenítő szer
Novy l. bradost
nő l. keletkezik
nőstény (Gy), nyöstény (Mok), eme (S),
gím (SzD), nőivarú = femin/ina, -alis,
femella; állatt. jele: ♀ vö. emse,
jerke, kanca, szuka, tehén, tyúk
nősz/ekedik l. sárlik; ~és l. pázás;
~őszön, ~vágy l. ivarzás
nő/vekedés = crementum, ~vekszik =
crescit
növendékkor, serdülés = pubertas: éves,
idei, tavalyi (Nyr 1909, Cs Alf.),
diszke (SzD), diszkó (Nyr 1885) =
annotinus 3, yearling (ang. e. jirlin),
vö. kölyök, másodfű, süldő, tinó,
toklyó, üsző

növény = planta, φύτον ~evő = phy-
tophagus, herbivorus 3; ~i élősdí =
phytoparasita; ~keverék l. gyógyító-
tea; ~tól származó betegség = phyto-
nosis
növés l. tetem
nube/eula, ~ola l. szaruhártyafelhőske
nucha, ~lis l. nyakszírt
Nuck (Antal leydeni anatomus 1650—92)
l. szemgödör
nuele/in, ~sav: fehérjevegyület;
~olus, ~oproteid, ~us l. mag, sejt
nudicollis l. kopasznyakú
Nuhn l. nyelv
numella l. kaloda
nundinae l. állatvásár
nutric/atio, ~io, ~ius 3 l. táplálkozás
Nuttalli/a, ~osis l. piroplasmosis
nux l. mag
nünüke l. istenjuhockskája
nykt/alopia, ~opia l. hályog
nymphomania l. másítás
nystagmus l. szemreszketés

Ny

nyáj (C), falka (Gy), foka (Cs Veszprém
m.), folt, fót (Sz Debrecen), turma
(Sz Zilah) = grex, armentum, ovariá,
vö. csorda, csürhe, gulya, ménes
nyak (S) = collum, cervix. A ~feji
helyeződés: fejtűzés = aptatio capi-
talis, ha fölfelé irányuló: csillagnéző
(Hof), csillagvizsgáló (Leib). A ~melli
helyeződés: nyakillesztés = aptatio
cervicalis. A ~ felső éle lovon:
sörényél, tulkon: járomél, sertésen:
sörteél; alsó éle lovon: torokél, en-
nek két oldalán a torkolati barázda
(Bug) = fossa jugularis. A ~ bőr-
redője tulkon: lebeny (Cs Göcsej,
Bácska), lebernyeg (Sz Debrecen),
lepenye (T), lepenyeg (MA, Sz Kún-
ság), lettentyű (Sz Dunánt.), lepedő
(Cs Szabolcs m.), pillengő (Sz Szabolcs
m.), pótyógó (HO Kaba, Mok), kendő
(Cs Szikszó), corholék (Sz Brassó),
lemény (Cs Bihar m., MNY 1905) =

palearia. Baltavágás (Hof, Cs orsz.):
a nyaktő (CzF), gallérhús (Fr: az
oldalsó és elülső nyakizmok: m. ra-
dialis dorsalis, m. brachialis, m. biceps
brachii) és mar közötti bemélyedés.
Deszka~ (hosszú, lapos), hattyú~
(erősen ívelt), hegedű~ (a fejtűzés-
ben elvékonyodó), kakas~ (rövid, vas-
kos), karcú~ (mérsékeltlen véko-
nyodó), ökör~ (széles), szarvas~ (a
torokélen domború, a sörényélen ho-
morú), terhelt~, zsíros~, csüngő~,
szalonna~ (Tseh: sörényélen zsír-
párnás). Nyakalt l. elülső lábtő.
Nyakér l. torkolati gyűjtőér. Nyaki =
cervicalis. Nyaki véőér = carotis, ~
~mirigy = paraganlion caroticum.
Nyakló l. háms. Nyakszírt (S) = occiput,
os occipitale, fejéli része: tarkó (Bug)
= nucha; tarkódaganat, vakondtűrés
(Hof) = contusio nuchae; nyakszírti
= occipitalis; tarkói = nuchalis;

tarkószalag, hajnalvelő (Cs Debrecen) = ligamentum nuchae. Nyakszög l. járom. Nyakvérér l. torkolati gyűjtőér

nyák l. nyálka; ~hártya l. hártya
nyal (C) = lambit; ~akodási vágy, ~ó nyavalya, ~ánság l. hiánybetegség; ~ánk, nyaladék, nyalás, nyalat l. nyelet

nyál (S) = saliva, πύαλον, σάλων; ~elválasztó szerek = -ntia, ptyalogoga, sialogoga; ~enzym = ptyalin; nyálfolyás = salivatio, ptyalismus, sialorrhoea; nyáli = salivalis; nyálkól. képződmény; nyálhártya l. hártya; nyálmirigy = glandula salivalis; nyáltömlő l. béka; nyálvezeték = D. sublingualis

nyálka, nyák (SzD), takony (S), torha, torha (Tsere) = mucus, phlegma, pituita, βλέννα, μύξα; nyálkás = mucosus 3; nyálkafolyás = blennorrhoea; nyálkagomba = phytosarkodyna, myxomyceta; nyálkahártya l. hártya, nyálkahártya-hurut l. hurut; nyálkaoldó l. feloldó; nyálkás/hártya l. hártya; ~oldat = mucilago; nyálkaszedő (Graae és Tøllgren-f.): kelyhes nyelőcskutatató; nyálkatáskatárgat l. pók

nyarg lás l. vágatás

nyári fekete l. lószín; ~kehesség (ÁL 19 5), ~meleg, kutyapára (Cs Győr m.), lépesség (Cs Veszprém m.) (kóros s. vezeteli hőszabályozás) = dysthermosa; nyári / seb, kalore~, kaloris~, cal r (ÁL 1925) (fonálféreg - Habronema muscae — alcáival fertőzött seb) = dermatosis, dermatitis granulosa s. verminosa pruriens, dermatitis verminosa vulnerosa

n. alyaly l. betegség; ~s l. beteges; ~to. és l. kórság

nyá og = glaucitát; ~ás = mutitio

nyel l. terelés

nyehel l. nyihog

nyék l. cserény

nyel/ek (S) = gluteo; ~és = deglutitio, devoratio, nehéz ~ = dysphagia; ~

deklés (S) = gurgurium; ~deklő l. gégefedő. Nyelet, nyalás (C), nyalat (Bug), nyalánk (T), nyaladék (PL), liktárium (Ma) = electuarium, linctus. Nyelőcsap l. gégefedő. Nyelőcső, Lárzsing (GM), ételeső (Leib), kéré (ÁL 1906 Szabolcs m.) = oesophagus (οισω = viszek, φάγω = eszem), ~ görcs = -ismus, ~gyulladás = -itis. Nyelőcső/kutató, gyomor~ = sonda, vö. orr~. Nyelőgége l. torok

nyelv (Besz) = lingua, γλώσσα; nyelvi = -lis, nyelvallati = sub-~, ~ mirigy = glandula sub-~, ~vezeték = D. sub- - Bartholinianus, szájadéka l. éhlcence. Nyelvbékája l. béka. Nyelvecsap l. szájpaddás. Nyelvecsont, szakcsont (Hof) = os hyoideum (ιοιδής = V alakú). Nyelvdagadás l. béka. Nyelvel l. líheg. Nyelvgyulladás = glossitis, deszkanyelv (H) (kórosan megkeményedett) = -chronica; kelenyelv (Mar) (a fonalalakú szemölcsök kóros megsárgulása) = lingua setacea. Nyelv-háti / dudor = colliculus dors. linguae, előtte a ~baráza = sulcus terminalis, ~fekély l. gíszó. Nyelvhiány = aglossia. Nyelvkeles, nyelvméreg, nyelvpatanás l. béka. Nyelvfék melletti mirigy = gland. Nuhni s. Blandini. Veszetségi féreg (húsevő nyelve alatti izomköteg, melyről azt hitték, hogy szerepe van a veszetségben) = lyssa, vö. béka

nyereg (S) = sella, ephippium; ~fő, ~kapa (Gy) = elülső-, hátsó emelkedése; ~ület (Sz Székelyf.), farbőr (HO Debrecen), ~párna, seggbőr (Fr): ülő része; ~szárnya, oldaltör: oldalrésze; izasztó: ~ alatti takaró; terhelő, heveder (Dict): a vakcsattal a testhez szorítja; szügyelő (C) (a hátracsúszást gátló nyakhurok) = antilena, vö. farmatring. Kengyelcsíj: a kengyelvasat tartja. Angol~, anghiai ~ (Hof, MNy 1915): kapa nélküli, párnázott ülettel; esikős~ (HO, Jókai: A Hortobágy), gulyás~, pat-

rac (Pet Hortobágy): nyeregváz ken-
gyellel, heveder nélkül; magyar ~
(Hof), füredi ~, igmándi ~ (Gvadányi): Pel nót, Szi): váza kétágú fűz-,
ill. nyárfa, béhúrall húrozva, alacsony, rézveretes kápvál (Tiszafüred,
Nagyigmánd); német ~ (MNy 1918),
szekeres ~ (MNy 1917): nehéz váz-
zal, magas kápvál; tatár ~ (Oklsz),
kazul ~, perzsa ~ (Kr): magas kápa,
széles heveder, réz v. ezüst csattal,
sallanggal; török ~ (Tak): kápvája
és szügyelője párdubójból, farmat-
ringja, hermetiszija bagarjából, heve-
derje teveszorból. Nyerges 1. [Com:
nyeregyártó] = opifex ephippiorum;
2. (Petőfi: Ki vagyok én, Arany J.:
Toldi: hátalásra (Sz Erdősziék) való
ló] = equus/sellarius, -ephippiarius; 3.
(Sz Debrecen, HO, Cs orsz.: a bal
felől fogott ló) = sinistrarius. Nyerges
hát l. hát

nyerít (Dict) = hinnit; ~és = -us, vö.
horkan, nyihog

nyerses l. csömörlött

nyíg l. nyűg

n yihog (Vörösmarty M.: A két szom-
szédvár, Arany J.: Pázmán lovag),
hinnyog (Sz Szatmár m.), nyeheg (Cs
Veszprém m.), vinyog (Nyr 1882) (a
ló éles gégehanganon türelmetlenségét
jelzi) = hinnit

n yikorog l. rőfög

n yíl l. nyír

n yilal, meg~ (Sz Szatmár m., Cs orsz.),
nyilaz, meg~ (Mest., Tseh), nyiraz,
meg~ (MGtSz VI., MNy 1906, HO),
elszegel (Cs Alf.) (elevenbe üti a patkó-
szegét) = confingit; nyilalás, szúrás,
szegezés (SzD), öklelet, ökletés (De) =
confixus

nyílás = apertura

nyíl/esülök, ~lábszár l. szár

nyilvánulás, meg~ = manifestatio

nyír (T), nyíl (HO, Kemenesalja), béka
(Pe, Cs Bácska, Szabolcs m.), bütkő
(PL), bötkő (Széch.), talpsugár (Ném)
(a patatalp V alakú része) = cuneus s.

furca unguiae; két szára = crus fur-
cae, közte a gödöre = sulcus furcalis
medius, kívül a két borozdája (Hof) =
sulcus parafurcalis, támaszfalai, zug-
pockok (Pe) = crura soleae, sarki vé-
gű a sarokvánkos = pulvinus s. torus.
Nyiraz l. nyilal. Nyíresont, vetélőcsont
(Sza) (a patacsont izületi felszínét ki-
egészítő íncsont) = os sesamoideum
phalangis tertiae, vö. íncsont. Nyír/
fekély, ~rothadás, ~rák (Hof), béka/
fekély, ~rothadás (Nár), talpsugár-
rothadás (Ném), körömróthadás (PL),
talprothadás, talpene (Angy), pata-
rák (Schw) = nekrosis furcae, pod-
dermatitis chron. verrucosa (ném.:
Strahlfäule)

nyirok (SzD), nyirk (Bug), fehérvér (Csa)
= lymphá; béli nyirok = chylus.
Nyirok/esomó, ~mirigy (Bug), mak-
kocska (PL) = lympho/glandula, -
centrum, -nodus, ludus; véryirok-
esomó = haemolymphonodus; nyirok-
esomó/daganat = -(o)adenoma, -ma,
-sarkoma; ~gyulladás = lymphadeni-
tis. Nyirokér (Bug), fehérvér (Csa),
vízér, tejesedényecske (Máty), szívó-
cső (Fa) = vas/lymphaticum; béli
nyirokér = -chyliferum; ~rendszer
= systema -ticum; ~gyulladás =
-ngioitis, -ngitis (árgyelov =
edény) vö. járványos ~; ~tágulat
= -ngiektasia. Nyirok/i, ~szerű =
-ticus 3, ~i eredetű = lymphogen.
Nyirokképző (szer: pepton, só, stb.)
= -gogum; ~szerv (ny. esomó, lép,
csontvelő, csescsómirigy, stb.) = or-
ganum lymph/oidum s. -ogenum s.
-opoëtic/um, ~szervi = -us 3
(ποίτω = képezek). Nyirokömlés =
-orrhöea, -orrhagia. Nyirok pangás =
-ostasis. Nyirokrés = spatium -ati-
cum. Nyiroksejt = -ocyta. Nyirokszív
(a nyirokér lüktető tágulata a gyűjtő-
érbe való szájadzás helyén) = cör-
-aticum. Nyirokvizelés = -uria, vö.
esomó, hörgő körüli ~, Lieberkühn,
Peyer, Reizsmann

nyírott esikő l. választott
 nyílótt kanca (péraajka nem záródik) =
 vulva aperta
 nyílv l. nyű
 nyívás l. sovány
 nyom/ás l. feszültség; ~atékos, terhes
 = praegnans; ~bél l. bél; ~onjáró
 l. vizsla, ~taték (CzF), ~aték (Kis-
 martoni húrend.), csüg-büg (Sz Há-
 romszék), cobák (Arany J.: Nagyidai
 cig.), copak, cubák, cuvág (Sz Halas,
 ném.: Zuwage = hozzámérés; súly-
 kiegészítő csekélyebb értékű húspót-
 lék) = additamentum
 nyomor/ék, ~odott, ~ult l. rokkant
 nyoszogó l. hörgősség
 nyögés (C) = gemitus (-us)
 nyóstitény l. nőstény
 nyugalom = quies
 nyújtás l. feszítés
 nyúl, házi~ (C) = *Oryctolagus cunicu-*
lus; mezei- v. vad~ = *Lepus Euro-*
paeus; tengeri~ (Dict), üregi~ =
Lepus cuniculus. Nyúlkonc l. comb.
 Nyúlszáj l. ajak. Nyúlszeműség l. szem-
 héj. Nyúltetem l. tetem. Nyúl vér-
 fertőzése = *pasteurellosis cuniculi* (B.
cuniculicidus)
 nyula (Fr, Cs Göcsej), szűzpecsenye (Cs
 Békés m.), töviskés pecsenye (Cs
 Debrecen) (sertés ágyékizmának hús-
 ipari megnevezése: nyúllakú) = m.

psoas minor, m. iliopsoas, m. quadra-
 tus, lumborum, vö. béliszín
 nyúlja (CzF, Sz Kecskemét, Somogy m.,
 Cs Polgár), csukapecsenye, csikja (Csű)
 (sertés hasizmának húsipari megneve-
 zése: nyúlékony) = mm. abdominis,
 vö. hasalj
 nyúlós, ragadós = viscos/us 3; ~ság =
 -itas; nyúlósság mér/és, ~ ~ő (eljárás,
 ill. műszer a vér belső sűrűlődésá-
 nak megállapítására) = viscosimet/ria,
 -er (viscum = fagyöngy, lép); nyúlós
 tej (a Bakt. lactis viscosum v. a
 Streptococcus Hollandicus, ill. tőgy-
 betegség miatti tejhiba) = lac vis-
 cosum
 nyúltagyvelő l. agyvelő; ~ bénulás l.
 fertőző ~
 nyúlvány = processus
 nyurga konc l. comb
 nyuvad, ~oz l. fullad
 nyúz/ás l. lebőrözés; ~burok, ~hártya
 l. burok
 nyű (S), nyűv, nyív (Cs Alf.), pergés (Sz
 Háromszék), kukac, pondró (Cs orsz.),
 szalonnaféreg (MA), légyköpés («be-
 köpi a légy»: a húslégy embriója) =
 tármes, vö. légy; nyűvesség (MA) =
 myiasis
 nyűg (Dict), nyíg (Cs Göcsej) = pedica,
 vö. békó; nyűgző íz l. csüd
 nyű, nyűszít l. ugat

O

O. l. oxygen
 obductio l. boncolás
 Obajan: egyik babilnai arab lőtörzs el-
 nevezése
 obesitas l. hizás
 obitus l. halál
 obiectivum, ~s l. lemez, lencse, tárgy
 obligat/orius 3 l. feltétlen
 obliquus 3 l. ferde
 obliteratio l. elzáródás
 oblongatus 3 l. megnyúlt
 obon, obony l. mérték

obseurus 3 l. homályos
 observatio l. megfigyelés
 obsoletus 3 l. avult
 obstetricium l. szülészet
 obstipatio l. bélsárpangás, elzáródás
 obstipus 3 l. csavarodott
 obstructio l. elzáródás
 obturat/io, ~us 3 l. elzáródás, lik
 obtusus 3 l. tompa
 occip/italis, ~ut l. nyakszirt
 occisio l. megölés
 occlusio l. elzáródás

ocultus 3 l. rejtett
 Ochro/mayia l. légy; ~nosis l. sárga-
 festékkőr
 ocul/aris, ~us l. szem
 ocsu l. rostaalj
 odds l. árfolyam
 odont/agra, ~algia, ~iatria, ~ologia,
 ~olith, ~oma, ~oporusis, ~oprisis l.
 fog; ~oteratoma l. hámdaganat
 odor, ~atus 3 l. szag
 odu l. üreg
 odynia l. fájdalom
 oedema l. vizenyő; ~gena tarandi:
 nyüve az izmszarvas imelye
 oesophag/ismus, ~itis, ~us l. nyelöcső;
 ~odontus robustus: patás vakbelében
 élősködő fonalféregfaj; ~ostom/iasis,
 helminthiasis nodosa: ~ostomum (a
 Strongylus alosaládba tartozó fonal-
 féregfaj) álca által okozott betegség
 Oestr/idae l. bagócs; ~omania l. bogár-
 zás; ~us l. juhbagócs, ivarzás
 offic/nalis, ~um l. hivatal
 Olm: a villamos ellenállás mértékegy-
 sége
 Oidium/albicans l. szájpenész; ~laetis:
 a tej megalvadását okozó fonalgomba
 ojtás l. oltás
 ok, okozó, tényező (Diet) = causa, fac-
 tor; okfejtő = pragmaticus 3; oko-
 zat (Bf) = factum. Kéroköző = causa
 morbi. Segítő~, hajlamosító~, elő-
 mozdító ok = causa auxiliaris
 okadás l. hányás
 okaj l. akol
 oklanka l. fattyas
 okula l. marhajegy, tejmentő
 ól: (Tseh: «a ló az ólakban», Vörösmarty
 M.: A két szomszédvár: «ólaihoz
 ment, ott paripái...» Arany J.:
 Buda halála: «lovat ólból...», Sz
 Baranya m., Cs Szikszó), lóól (Okslz,
 Cs Büdszentmihály), lúól (Ecs Horto-
 bágy), loakol (Okslz), állás, pajta (Sz
 D), lóhives (Palócság), istálló (C), is-
 tálló (SzD), staló (Mu), estálló (Ki,
 Nyr 1927), baromlak (Bug) = equile,
 stabulum; juhól (S) = ovile; ököról

(S) = bovide; sertésól, disznóól (Pesti:
 GFab, Cs Alf.), hidas (GKat, Cs
 Dunánt.), lábás (Sz Heves), sóp (Sz
 Bereg m.), kocsonya (Sz Szlavonia),
 komítás (Sz Debrecen) = suile, hara;
 tyúkól = gallinarium
 oláh sárga l. lószín
 olaj (Gy) = oleum; búzacsira ~ (E.vita-
 mintartalmú) = - tritici; croton~
 (a ~ tiglium magjának erős hashajtó
 ~a) = - crotonis; csukamáj~ (a
 tőkehal [Gadus morrhua] májában
 kovamoszattáplálékán áthatoló nap-
 fény által «D» vitaminná alakított
 lipoid) = - jecoris aselli; fecskéfű ~
 = - serpilli; lenmag~ = - lini; must-
 tár~ (a Brassica nigra magjának
 hólyaghúzó ~a) = - sinapis; ricinus-
 ~ (a ~ communis magjának hashajtó
 ~a) = - ricini; terpentín~ = -
 terebinthinae; kámfor~ (kámfor és
 oliva olaj) = - camphoratum
 oldal = latus; ~só, szélső = lateralis,
 ~ági = col-, egyoldali = uni-, két-
 oldali = bi-; ~csont l. borda. Oldóalás
 (Szi, Cs Dunánt.), oldalpecsenye (PPB)
 csontos ~ (Fr), vastagoldal (Sz Szat-
 márnémeti), tüsképecsenye (Sz Ceg-
 léd), gámasoldal (Sz Debrecen; gám:
 tüske, a csigolyanyúlványos rész);
 puha~ (Fr), vékonyoldal (Sz Szatmár-
 németi), oldalvég (Sz Székelyf.), gá-
 matlan oldal (Sz Debrecen: a csigolya-
 nyúlvány nélküli hasított mellkasfél,
 hát-, has- és fűrészmának húspari
 megnevezése) = m. latiss. dorsi, m.
 obliquus abdom., m. serratus ventr.
 oldallánc elmélet (Ehrlich): a toxin
 molecula mérgező (toxophor) és nem
 mérgező (haptophor) csoportból, a
 mozgató idegsejt plasmája pedig mű-
 ködő magból és receptorokból - oldal-
 lánc - áll; a receptorok egy része
 kémiai rokonsággal hat a haptopho-
 rokra s ez által a toxin moleculát a
 sejtplasmához köti, így a toxophor
 atomcsoport megmérgezi az idegsejt
 működő magját

oldat = solutio (oldok = solveo); **élet-tani konyhasó** ~ (konyhasó 8, szénsavas Na. 0.15, víz 1000) = - natrii chlorati physiologica. **Fowler-f.** ~ ang. e. fauler) = - arsenicalis F-i. **Lugol** ~ (jódkálium 1, jódfestvény 20, párolt víz 200) = - L-i. **Vleminecx** ~ (égetett méz 1, kénvirág 2, víz 20) = - V-i. **Oldható** = solubilis. **Oldjad** = solve. **Oldó** = solvens. **Oldódás** (súlyos kórfolyamatban kedvező fordulat) = lysis, vö. láz. **Önoldódás** = autolysis. **Oldott** = solutus 3. (Régi orvosi mondás: «Corpora non agunt, nisi soluta» csak az oldott szer hatékony.)

oldenburgi ló: nehéz, félvér, hintós

olekranon l. könyök

oletum l. bélsár

oleum l. olaj; ~ **cadinum** l. kátrány

olfact/orius, ~us l. szaglási

oligo/s, *ὀλιγός* = kevés; ~(**o**)**aemia**, ~**cythaemia**, ~**chromaemia** l. vére-fogyottság; ~**cholia** l. epe; ~**dontia** l. fog; ~**dynamia**: kis mennyiségben való hatás; ~**galaktia** l. tejhiány; ~**pnoë** l. lélekezés; ~**trichia** l. szőr; ~**zoospermia** l. ondósejt; ~(**o**)**uria** l. vizelethiány

oll/a, ~**ula** l. fazék

olló = forpex, vö. gida; ~ **emasculator** l. herélőfogó; ~s **fogkopás** (Az), borított fog (Cs Veszprém m.), farkasfoga (Tseh); zápfoga van (Cs Bakony: a zápfog rendellenes kopása, ill. váltódása) = abrasio s. usura dentium forpicata, vö. bagózás; ~**zik** l. szül

Ollulanus: maeska tüdejében, sertés gyomrában élősködő fonalféregfaj

ólm: fém, kémiai jele Pb. = plumbum; ~**ecet** = Pb. aceticum basicum solum; ~**glét** (C) = Pb. oxydatum, lithargyrum; ~**mérgezés** = saturni/s-mus, ~ ~i = -nus 3; **ecetsavas** ~, ~**cukor** = - aceticum; ~**fehér**, **fejér** görög (Tseh), görög **fejér** (C) = Pb. carbonicum, cerussa; **fejér ír** (Pe) = unqu. plumbi

oltalom l. védelmezés

oltás (C), **ojtás** (Ball.), **ótás** (Is 1841) = inoculatio; **ragály** ~ = vaccinatio. (Régi orvosi mondás: «Per vaccinationem non deletur dispositio» = a védőoltás nem szünteti meg a hajlamosságát. «Vaccinatio est optimum prophylacticum...» (Sze). **Bőr alá** ~ = - subcutanea, **bőrbe** ~ = - cutanea, **agyvelőburok alá** ~ = - subduralis, **izomba** ~ = - muscularis, **gyűjtőérbe** ~ = - intravenosa; **önoltódás** (a szervezet helyi gócból való felszívódás útján, v. az abból kitenyésztett ragályanyaggal való ~) = autoinoculatio, **autovaccinatio**; **újra** ~, ismételt ~ = revaccinatio. **Védő** ~ = vaccinatio / praeventiva, ~ ~ szelídített tenyésztéssel (Pasteur módszere) = - mitigata; ~ ~ **védővérsavóval** = seroinoculatio; ~ ~ **védővérsavóval** és **tenyésztéssel**, **szimultánözás** = serovaccinatio simultanea (simul = egyszerre) vö. befecskendezés, védelmezés, zsebrézés. **Oltóanyag** = medicina, serum, lymphá, vaccina, virus

oltógyomor (SzD), **tejes/bél** (PPB), — **gyomor** (Fő) = abomasus, vö. bendő, recés, százcrtű

olvasó l. tárgykőr

olvasztott = fusus 3

omarthritis l. vállsántaság

omas/itis, ~us l. százcrtű

oment/opexis, ~um l. ecseslez

ominosus 3 l. végzetes

omni/potens l. képes. ~s, ~**vara** l. minden

omohyoideus l. torkospecsenye

omphal/itis, ~**ocephalia**, ~us l. köldök

ón (Gy) fém, kémiai jele Sn. = stannum, zinn; ~**papír** = - foliatum, stanniol

onania: coitus-nélküli magömlés. (Hibásan: önfertőzés)

Onchocerca l. onko.~

ondó (hím ivarmirigyváladék) = sperm/a, *σπέρμα*; ~**hiány** = a-ia; ~**képződés** = -iogenesis; ~**sejt**, **mag** (MA), (hím ivarsejt) = -ium, -iocyta, -ate-

- cyta, -atoblast, -atosoma, -atozoa (Leeuwenhoek 1677), zoospermia; ~sejtfalás l. sejtfalás; ~sejthiány = a/zoospermia, oligo-; ~vezető, ~vezeték, ~vezér (Bug) = D. deferens; ~zsinór (Bug), magzsinór (Kov), magyiselőér = funiculus spermaticus; ~gyulladás = funiculitis, vö. beondózás
- onko/s**, ὄγκος = horog; ~eerea (onchocerca) reticulata: ló hajlítóinában, ló és szvm. tarkószalagában, kivételesen a szemben élőködő fonalféregfaj (κερκος = fark); ~sphaera: laposféreg kezdetleges fejlődési alakja
- onoma/stikon**, ~tologia l. szó
- ontogenia** l. fejlődéstan
- ontorác** l. bábakakas
- onychi/a**, ~tis l. körömgulladás; onyx l. köröm
- oo/n**, ὠόν l. pete; ~centrum, ~cyta, ~lemma, ~plasma, ~soma l. petesejt; ~cysta: szívóféreg előalakja; ~phoretomia l. göbözés; ~phoritis l. petefészekgyulladás; ~phorium l. petefészek
- opaeus** l. homályos
- operat** l. műt; ~eur, ~or l. műtő
- ~io l. műtét
- operculum** l. gumoperculum
- ophelein** l. segíteni
- ophthalm/ia** l. szemgyulladás; ~iatria l. szemorvoslás; ~ica l. szemorvos-ság; ~icus l. szemi; ~ologia l. szemészet; ~ophthisis l. szemsorvadás; ~oreaetio l. szempróba; ~o-skop, ~ospeculum l. szemtükör; ~o-therapia l. szemorvoslás
- opilio** l. juhász
- Opistho/rchis felineus**: macskafélék eperében élőködő mótelyféregfaj; ~tonus l. görcs
- opium** l. mákony
- opodoidok** l. kenet
- opotherapia** l. gyógyítómód
- opsonin** (Wright): a fehérvérsejteket bakteriumfalásra gerjesztő vérsavóanyag (ὄψων = étvágygerjesztő)
- opticus** l. látási
- optimus** l. jó
- opus** l. mű
- oralis** l. száji
- orastin**: az agyvelőfüggelék hátulsó lebenyének méhösszehúzódatát kiváltó hormonja
- orbáne**, Szent Antal tüze, csúz, vörös köszvén (NytSz) = erysipelas, vö. sertésorbánc; **orbáncszerűség** (Cs: orbánchoz hasonló bőrpírosság) = erysipeloid
- orbita**, ~lis l. szemgödör
- orca** l. arc
- orechi/s**, ~tis l. here
- orda** (SzD), urda (Sz Ipolyvölgye, Székelyf.), pujna (Tsz Győr m.) (savós juhtúró) = caseus secundarius ovinus, vö. zsendice
- ordás** (Besz, Sz Vas m.), baris (Sz Szilágy m., Cs Dunánt.), barizs (HO), próza (Sz Udvarhely m.), vadas, cir-mos (Cs Alf.) (a farkas, ill. a vad-disznó színéhez hasonló barnás-szürke, vöröses-sárga, haránt csíkolttsággal) = color ravidus-rufus striatus, flavus-niger
- ordo** l. rend
- organ/icus** 3, ~isatio, ~ismus, ~on, ~um l. szerv; ~otherapia l. gyógyítómód; ~otropia l. fordulás; **organ-tin** (keményítővel átitatott ritkaszövésvé pólya) = fascia amylo imbuta
- óriás** = gigantesomia; ~sejt l. sejt
- orificium** l. méhszáj, szájadék
- orig/inális**, ~o l. eredet
- orja** (SzD, Sz Bihar m., Gömör m., Zala m., Cs orsz.), hát-or (S) (a leölt sertés húsos gerince; or kihalt szó, vö. orozva, orvul) = columna vertebralis carnosa
- Orlow-ló**, **orosz ügétő**: arabs-dán-hollandi keresztezés útján Oroszországban kitenyészített erőscsontozatú, jó ügétő fajta
- ornitho/s**, ὄρνις = madár; ~delphia = ürügyűs állat; ~dorus l. óvantag; ~myia l. légy; ~rhynchus parado-

xus = csőrösemlős (állatt. Monotremata); ~strongylus l. gyomorféreg
Orohippus l. lónem őstörzse
oroszlán/orrú l. szelindek; ~szügy l. szegy
orosz / agár l. agár. ~ szörmenyül: fehér, (füle, farka és lábvége fekete), kistestű, prémállat; ~ügető l. Orlow
oroya-láz l. Bartonella
orpington-tyúk: angolországi kitenyésztesű, sárga és fehérszínű (eredetileg fekete), nagytestű; tojása barna, csőre, lába, bőre, zsírja fehér; gyors fejlődésű, jó tojó
orr (S) = nasus (gen. nasi), ἄρξ gen. ἄρξος; **orri**, **orrhoz** tartozó = nasalis; **orralapi pore** = cartilago vomeronasalis; **orralapi szerv**, **Jakobson-f. szerv** (az orr-szájpadlási vezetékbe szájadzó hártályotmlő) = organon vomero-nasale; **orrcimpa** (SzD) = nares; **orrhagy**, **orrhég** = apex nasi, vö. **habaró**, szutyak, túró; **horty** = choana; **orrjárat** = meatus nasi; **orrfal-pore** = cartilago parietalis; **orrlík** (S) = vestibulum nasi; **orrrnyílás** = apertura nasi externa; **orkagyló** = concha; **S alakú pore** = cart. sigmoidea; **orrsővény** = septum nasi; **orrsővény-pore** = cart. septi nasi; **szaglóhártya** = membrana olfactoria; **orrszárny** = ala nasi; **orrszárny-pore** = cart. alaris; **orrtrombita** = diverticulum nasi; **Bowmann-f. mirigyek** és **szagló idegrostok** (a szagló ny. h. szervei) = glandulae B-i, N. olfactorius; **orrierdeség** (fejl. rendell.) = kampylorhinus (καμπύλος = görbe); **orradzó l. kantár**, tejtentő; **orrfolyás** = rhinorrhöa, bűzös orrfolyás = ozaena (ὄξω = bűzlöm); **orrhurut** = rhinitis, **roncsoló ~** (H), **rosszindulatú fejbetegség**, gonosznmű hurut (Zl) = coryza s. rhinitis gangraenosa bovum; **orkantár** (Mátyy), kapieán, kapocán (Sz Háromszék, ném.: Kappzaum): az orrhátat nyomó fékező, vö. **kantár**; **orkorong** l. ajak; **ormány**

(Márt) = rostrum, προβοσκίς; **ormányosok** (állatt.) = Proboscidea; **ormelléküreg** l. állcsontüreg, homloköböl, légzacskó; **orr-nyelőcső szonda** l. eresztőcső; **orrtakár** l. tárgykör; **orrtükör** l. orrüregvizsgáló műszer = rhinoskop. 2. l. ajak; **orrtükörzés** = rhinoskopia; **orr-gégetükörzés** = rhinolaryngoskopia; **orrtükörrajzolat** (az orrtükör hámrájzolata egyedi jellegű, azonossági megállapításra alkalmas) = nasolabio/graphia, -skopia; **orrvérzés** = epistaxis

orroth l. kumys

orsó (MA) 1. (két végén elvékonyodó szövőeszköz) = fusus; 2. (a dobüreg és a labirintus közti csontoszlop) = modiolus; **orsócsont** l. alkar; **orsóféreg**, **orsógiliszta**, **orsónya** (Bug) (az emésztőcsőben élősködő fonálféreg-faj) = Ascaris (Ascaris), Belaskaris, Toxaskaris (ἀσκαρίς = féreg); **orsó-orsóféreg** = - vituli; **gilisztaszzerű ~** = lumbricoides (emberben, sertésben); **nagyfejű ~** = - megaloccephala, Paraskaris (lóban); **szegélyezett ~** = - marginata (ebben), vö. Heterakis; **orsó/léregkór**, ~**lérgesség** = askariasis; **orsóláb** l. szár; **orsószerű** = fusiformis

ortho/s, ὀρθός = egyenes; ~**dontia**, ~**padia** l. igazítás; ~**pnoea** l. lélekzés; ~**ptera** (a rovarok egyik rendje) = egyenesszárnyúak; ~**tonus** l. görcs
orvos (Mu), orvosdoktor (HeFáb), orvos (Csű), orvosló (SzD), urvos (Debreceni K), gyógyász (Kisfaludy K), gyógyító (MA), orvosos, urusos (Sz Háromszék, Udvarhely m.), doktor (Pesti GFab); **javas**, jós (Nyr 1928) (török-tatár nyelven az arvis, cigány nyelven az orvosus, finn nyelven az arpas kuruzslót, varázslót, bájitalost, gyógyítót jelent) = medicus, physicus, medicator, ιατρός; **lő ~** = arcaniater, protomedicus, medicus primarius. (Régi orvosi mondás [St. Blancardi Lexicon medicum. Lipsiae 1777]:

«Medicus est vir artis medicae summae gnarus» = az ~ az egész ~ tudománynak tudósa.) **Orvosi** = medicus 3, ~ **intézet** l. intézet, rendelvény, ~ **tisztító szerszám** l. beömllesztő. **Orvoslás** (Gy), kezelés, gyógyelbánás (Ba) = medicatio, medicatus (-us), cura, curatio, curantia, manipulatio, therapeutica, *iatrologia*; **palástoló** ~ = - palliativa, tüneti ~ = symptomatiatria. **Orvoslási** = medicinalis, curativus 3. **Orvosló, gyógyító** = medens, medicosus 3; **orvosolt, gyógyított** = medicatus 3. **Orvosol** (C), **urvosol** (DebrK), **orvosít** (Dict), **kurál** (Tseh), **kanaforiáz** (Csű) = medicat, curat. **Orvosolhatlan** = incurabilis. **Orvosolható** = curabilis. **Orvosság** (Gy), **urvosság** (DebrK), **orvosság** (Csű), **urosság** (Tsere), **orvosság** (Ném), **szer, gyógyszer** (Bug) **gyógyítóeszköz** (NytSz), **vigasztás** (Krisztina-leg.), **patikaszerszám** (Tak), **kanafória** (Csű) = medicina, medicamen, medicamentum, remedium, medela, pharmakum, *φάρμακον*. **Csodaszor** (Cs Alf.), **ezerjő orvosság** (Wesz) = panacea (*πάν ἀκέραια*) = mindent gyógyítani). **Titkos orvosság** = arcanum. **Orvosságos** = medicin/alis, -us 3, **medicamentosus** 3. **Orvosságtan** = pharmacologia, vö. **gyógy** ~. **Orvos/tudomány**, ~tan = ars medica, medicina. (Régi orvosi mondás [Arcana, Venetiis 1676]: «Medicina est scientia sanitatem conservans vel reficiens» = az ~ az egészséget megvédő vagy helyreállító tudomány); **belorvostudomány**, **belgyógyászat** = medicina interna; **seborvosi tudomány** l. sebészet

Oryetolagus l. nyúl

oryz/a, ~oides l. keményítő

os (gen.: oris) l. száj

os (gen.: ossis) l. csont; ~ **accessorium** l. járulékos -; ~ **basilare** l. alapi -; ~ **brachii** l. kar-; ~ **carpi** / **accessorium**, ~ **capitatum**, ~ **hamatum**, ~ **intermedium**, ~ **lunatum**,

~ **multangulum**, ~ **naviculare**, ~ **pisiforme**, ~ **radiale**, ~ **triquetrum**, ~ **ulnare** l. elülső lábtő; ~ **ectocuneiforme** l. csánk-; ~ **ethmoidale** l. rosta-; ~ **femoris** l. comb-; ~ **frontale** l. homlok-; ~ **hyoideum** l. nyelv-; ~ **ischii** l. ülő-; ~ **japonicum**, ~ **malare** l. járom-; ~ **petrosum** l. halánték-; ~ **phalangis** l. nyír, pártá, pata-; ~ **pisiforme** l. ín-; ~ **Priapi**: húsevő és rágesáló penisének csontja; ~ **pterygoideum** l. röp-; ~ **pubis** l. fan-; ~ **sacrum** l. kereszt-; ~ **scaphoideum** l. csánk-; ~ **sesamoideum** l. ín-, nyír-; ~ **sphenoidale** l. ék-; ~ **tarsi** l. csánk-; ~ **temporale** l. halánték-; ~ **zygomaticum** l. járom-

óság l. szű

oscillatio l. rezgés

oseitat, ~io l. ásít

osmaticus 3 l. szaglási

osmo/sis: hártályafalon át folyadékok fajsúlyának kiegyenlítődése; ~**ticus** 3: fajsúlykiegyenlítődései; a csekély átszivárgási képességű anyag: colloid, a többi (a kristályosodó): **crystalloid**; ~ útján veszik fel a növényi sejtek a vízben oldott táplálékot, ~ okozza a sejtfeszültséget = turgor

osteo/n, *ὀστέον* = csont; ~ **arthropathia**,

~ **dystrophia** l. csontvégekör; ~ **haemochromatosis** l. sárgafestékkör; ~ **id** l. csont; ~ **klast** l. csontvágó; ~ **logia**

l. csonttan; ~ **ma** l. csontdaganat;

~ **malacia** l. csontlágulás; ~ **myelitis**

l. csontvelőgyulladás; ~ **phagia** l.

csontevés; ~ **porosis**, ~ **psathyrosis** l.

csontlágulás

Ostertag R. dr. a berlini ao. főisk. kiváló tanára, a M. O. Á. E. külf. lev. tagja. **Ostertagia** l. Haemonchus

ostfries/marha: Németországban a land

vidéken kitenyészett vörös-tarka, ve-

res-barna tejelő

ostitis l. csontgyulladás; ~ **rareficans**

l. csontlágulás

ostium l. szájadzás
ostor (S), korbács = flagellum, verber;
ostorféreg (a szőrfegek családjába tartozó élősdifonalféregfaj) = Trichuris, Trichocephalus; **ostorhegyes** (Sz Heves, Debreceen, Cs orsz.), kiséfás (Sz Balaton. mell.), kesefás (NytSz): a négyesfogat jobb elülső lova, vö. gyeplös; **ostorpénz** (SzD, Cs Veszprém m.): 1. a lócsiszár közvetítési díja; 2. a vevő által az eladó kocsisának adott borralaló, vö. farkpénz; **ostoros véglény** l. véglény; **ostorszál** l. csillangó
ostya = hostia
ostyepka l. sajt
oszd el egyenlően (utasítás a rendelvényen) = divide in partes aequales;
osztás = divisio; **osztott** = divisus 3, bipartitus 3
oszlató l. százártó; ~ száradás l. marhavész
oszlop (MA) = columna, vö. gerinc; **végbélnyálkahártya oszlop** = -rectalis Morgagni; **vesekéregoszlop** = -renalis Bertini
osztály = classis, al~ = sub-, vö. állatország
osztóér l. ér
ot/agra, ~algia, ~itis, ~ologia, ~orrhoea l. fül; ~odektes l. Dermatophagus; ~olith l. kőképződmény
ótás l. oltás
ótvár l. kosz
oullitis l. ingyulladás
out/breed, ~side l. Bruce Low
óvantag (Sz Kiskunság, Székesfehérvár),

csimaz (MA, Cs Szabolcs m.), zsindeletű (Hreblay), tyúkpoloska, baromfikullancs (Cs Dunánt.) (éjjel a baromfira mászó vérszívó atka, spirochaetosis közvetítő) = Argas. Ornithodoros, vö. madártetűatka

óvári l. sajt

ovari/ektomia, ~otomia, ~otomus l. göbész/ész, -ő; ~tis, ~um l. petefészek óvás (C), meg~, óvakodás (PPB), védés, meg~, védekezés, védelem, megelőzés (Ki), megoltalmazás (C), előre való vigyázás (Szék), közövésmód (Is 1841) = phylaxia, pro-, prophylaxis, praeservatio, praeventus, praecautio, vö. védettség; **óvó**, bajelző (Kó), megelőző (Ki) = -cticus 3, -vus 3, -ivus 3; **óvószer**, védőszer, megelőző orvosság (Ki) = prophylacticum, praeventivum; **óvórendszabály** = cautela (φύλαξ = őrző, προφυλάττω = őrtállok)

oviaria l. nyáj

ovi/ductus l. petevezeték, tojócső; ~pariens, ~us 3 l. tojás; ~um l. petesejt
ovi/le l. cserény; ~lus 3, nus 3, ~s l. juh; ~natio l. himlőoltás

ovoid l. tojásdad

óvórendszabály, **óvószer** l. óvás

ovulatio l. ivarzás

oxygala l. aludtvej

oxygen/ium = éleny, gáznemű elem, kémiai jele O.

Oxyuri/s: a bélesőben élősködő fonalféregfaj; ~asis: ~ által okozott betegség

ozaena l. orrfolyás

ozsont l. búzaszat

Ö, Ő

öblítés (MA) = elutio, ptysis, πλύσις
öblögető l. beömlasztó
öblösödés = diverticulum; **csípőbéli ~** = ilei s. Meckeli; **epe-hasnyálvész** **téki ~** = -Vateri; **gége~** = -laryngeale; **kürt~** = -tubae (diverto = eltéríték)
öböl = sinus (-us); **Morgagni ~** (a gége

hangredője és tasakredője között) = ventriculus laryngis; **sinus cutaneus unguis** l. kötőméső; **sinus frontalis** l. homloköböl; **sinus mammarius** l. tőgyzacskó; **sinus maxillaris** l. állcsonti öböl; **sinus ürogenitalis** l. hüvely; **öbölgyulladás** = sinusitis
öklel l. döf.; ~és, ~et l. nyílalás

öklendező l. levegőnyelő
 ökör (S), öker (HeFab) = bubulus, vö.
 tinó; ökörfej l. fej; ökörhimpók l.
 pók; ökörköröm l. körömrepedés;
 ököröl l. ól; ökörpásztor l. pásztor;
 ökörszem l. szem; ökörtérdűs l.
 elülső lábtő; ökörtetem l. tetem
 ökröndöz (Zl), ökröndözik, bokákol
 (CzF), ökrödik (Sz Palócság), bökékel
 (Cs Veszprém m.) = vomituriat;
 ~és = -io, vö. émelgyés
 öleb (NyuSz: Fáy András), cenk, ka-
 masz (S), szattin (HeFab), köntös
 ujjába való kutya (PPB), pincs,
 mopsz, tsjn, maltai törpe eb = Canis
 Melitaeus, fricator
 ölés l. megölés
 ömlés = profusio; ömlő, ömlött = pro-
 fusus 3, vö. szétfolyó
 önesonkítás l. csonk
 önerő = autoenergia (Roux W.)
 önfertőzés l. onania; önfertőződés l.
 fertőzés
 önhatalmú = autonomus 3
 önkéntes = spontaneus 3
 önmérgezés l. mérgezés
 önműködő = automaticus 3; önműködő
 rendellenesség (a szövés, levegőnyelés,
 nyelvlógatás) = automatismus, motus
 stereotypicus
 önojtódás l. oltás
 önszabályozás (Fejérváry: Biologia) =
 autoregulatio
 önszervi l. zsigeri élet
 öntartás l. étrend
 öntudat l. eszmélet
 öntelék l. forrázat
 ördögharapás (a petevezeték hasüregi
 rojtos vége) = morsus diaboli s. fim-
 briae tubae; ördögjegy l. szarugesz-
 tenye; ördögölő l. bokros; ördög-
 szar l. búzaszat
 öreg, idős, vén, agg (C), koros (HeFab) =
 senex; öregedés, vénülés = senium;
 öreges, aggos, vénéd (Nyr 1909),
 elaggott (Z) = senilis; foghíjas, víz-
 eres (Cs Dunánt.: az ~ szvm. metsző-
 fogai hézagosak, hiányosak) = eden-

tulus; öregésé aggár = senectus
 (-is) vö. t or; öregél l. száz-
 réttű; öreg l. értágulat; öregluk
 l. lik

örmény l. agvagy

örményes l. poroszka

öröklés (MA) = hereditas; hasadó ~,
 Mendel-f. ~, basztardhasítás (külön-
 böző fajtájú szülők első ivadékán csak
 az egyik szülő jellege nyilvánul, a
 második nemzedéken a másik szülő
 addig rejtett jellege is mutatkozik,
 mert a keverék fajta ivadék nem hí-
 ven örökít) = - alternativa; közöt-
 tes ~ (a szülei jelleg keveredve jelent-
 kezik) = - intermedia; mozaiksze-
 rű ~ (a szülei jelleg egymás mellett
 jelentkezik) = - musiva. Uralkodó/
 jelleg (az első nemzedéken nyilvánuló
 szülői ~) = dominans / typus (D),
 visszatérő ~ (a második - - - -) =
 recessivus -, (R). Gynaephor öröklés:
 a kóros rendellenesség átvivője a nő-
 ivarú, öröklője a hím. Jegleghordó
 öröklési egység = determinans. Az
 öröklődő anyag (= gen) azonossága
 esetén a csirasejtek (= gameta) egye-
 sülése tiszta fajta (= homozygota)
 sejtmagzatot (= zygota) eredményez,
 egyébként az eltérő fajtájú (= hetero-
 zygota). Öröklődő = hereditarius 3, vö.
 mneme

örökö/dött, ~s l. rögzött

örült, bolond = demen/s, ~ség = -tia,
 delirium, vö. esztelenség

örvényfű l. gyökér

ős (MA) = atavus; ~i = atavisticus 3,
 vö. lószín; ~i szerv: a sejtmagzat
 első szervalakulása; ~lénytan l. fej-
 lődéstan; ~nemzés l. nemzés; ~szel-
 vény (a sejtmagzat tagozata) = meta-
 mer, vö. rész; ~tulok l. tulok; ~vese
 l. vese

ősz (C), avétt, avult (HO) = canus 3,
 πολίος; ~ülés = canities, poliosis, vö.
 lószín

össze/állás = consistentia; ~aszás l.
 aszás; ~csomosódás l. csoportosu-

lás; ~esik l. ájul; ~férhetetlen (együtt nem rendelhető orvosszer) = incompatibilis; ~folyó = confluens; ~fúvott = conflatus 3; ~gezés, ~sí-tés = resumptio; ~húzó = adstringens, stypticus 3; ~húzódás = contract/us, ~i képesség = -ilitas; ütemes összehúzódás = systol/e, ~os = -icus 3, vö. szív; ~illesztés l. illesztés; ~kötetés = junctura; ~nö-vés = symphysis, (szilárd szövetek köz-
zött) *σύνϕυσις*, hártyafelületek közt = concretio, (szívburok, szívérvány/hártya, szaru-, lencse), *synchia*, *συνέχεται*; ~rendezett = coordinat/us 3, ~ség = -io, ~lenség = ataxia, vö. ingatagság, tántorgás; ~szorítás, ~nyomás = compressio; ~tapadás = adhaesio, ~tapadó = adhaesivus 3; ~taposás l. letiprás; ~tervezés =

combinatio, vö. gyógyítómód; ~té-tel = synthe/sis, ~i = -ticus 3
összegezõ l. totalizatór
ösztön (Gy) = instinctus, vö. ivarzás
ösztörü l. ágas
ösztvér l. sovány
öszvér (S), mula, muja (Sz Esztergom-Veszprém m.); ló~ (kancaló és szá-márcsödör ivadéka) = mulus, mula; számár~ (kanca számár és ménlõ i-
vadéka) = hinnus
öv, övecske (C), = zona, zonula; át-tetszõ ~ l. petesejt; határ~, kéreg-, velõ~ l. pefészek; medence~, váll~ (a végtagokat a törzshöz fűzõ izom-pólya) = cingulum/pelvinum, -thoracicum; övrost l. sugártest, vö. marha-jegy
öz l. lószín, ~tetem l. tetem

P

P. l. phosphor; p. (a rendelvényen): pulvis = por
paardenziekte l. lóvész
pabulum l. abrak
pác = liquor mordax; ~olás = maceratio
pacal l. százzrétű; ~aszály, ~száradás l. marhavész; ~os (Sz Abauj m.): mészároslegény, (Cs Dunánt.): vágó-hídi gyomor- és bélmosó
pacemaker l. iramcsináló
pacér l. gebe
Pachioni-f. szemesék = granulae arach-noidales
pachy/s, *παχύς* = vastag, sűrű; ~akria l. csontvégkór; ~dermata l. vastag-bőrűek; ~dermia l. poklosság; ~men-nin/gitis, ~x l. agyvelőburok
paci ne! l. hívogató
Pacini l. Vater -
pacsafüstös l. lószín
paddock l. lótanya
padlás, ~olat palló l. hídlás
páfrány = *Aspidium filix mas*
pagus l. torz
paiser l. poroszka

pajta l. ól, szin
pajzános (HO Szeged): pártalan ökö-
v. ló; (Cs Bagi pta): kantár nélkül-
kötőféken vezetett ló
pajzs = *θυρεός*; pajzsa (Cs Bakony):
örege kan megvastagodott vállbőre,
örege kos vastag fejtetője) = scutum,
scapulare, - verticis, vö. bakonyi.
Pajzsmirigy (Bug) = glandula thyre-
oid/ea. (C: «Glandium = az disznónak
ikrás torka») ~ kimetszés = -ekto-
mia; járulékos pajzsmirigy (a ~ kö-
zelében, változó helyen, számban és
nagyságban található testecskék) =
- - accessoria; mellékpajzsmirigy,
hámtesteske (a ~ lebenye és az A.
carotis comm. elágazódása táján elő-
forduló több, változatos, belsőelvá-
lasztású mirigy) = glandula parathy-
reóidea, corpus epitheliale; pajzs-
miryghormon = thyroxin, thyrea; en-
nek túlbősége = hyperthyre/a, -osis;
fogyottsága = hypothyreoidismus;
pajzsporc (Bug) = cartilago thyre-
oidea, vö. gégeporc

pakelencs, paklines, pákullancs l. tetű-
 légy
 pák l. pulyka
 paksus l. járlat
 palack (Gya), palasz (Dict) = lagena,
 vö. fül
 palaco/s, *παλαος* = ós; ~lithicum l. kő-
 korszak; ~ntologia l. fejlődéstan;
 ~therium l. lónem őstörzse; ~zoo-
 logia l. állattan
 pálanya, pálonya l. gömböc
 palasztójas l. fészektójas
 palástoló l. orvoslás
 palat/inus, ~oschisis, ~um l. szájpádlás
 palasztójas l. fészektójas
 pálca/a = baculu/m, -us; ~ika = bacil-
 lu/m, -s
 palcária l. nyak
 palcologia l. számfellettség; ~ngenesis
 l. fejlődéstan, törzsfejlődésálló
 palciv/ativ l. orvoslás; ~um l. agyvelő
 palcítás (áztatás 40–70 C^o-ú folyadék-
 ban) = digestio
 palc/idus, ~or l. sápadt
 palma l. tenyér; ~plicata l. méhszaj-
 redő
 palmella l. zoogloëa
 paló l. kereskedő
 palóka l. tejmentő
 palozsna l. fészektójas
 palp/atio l. tapintás; ~itatio l. szív
 palpebra, ~lis l. szemhéj
 paludismus l. piroplasmosis
 pamaes l. kérő
 pampin/iformis, ~us l. kacs
 panacea l. orvososság
 panarit/ialis, ~um l. körömgulladás
 pandemi/a, ~cus 3 l. járvány
 pangás (meglassulás, vesztéglés, megál-
 lás) = stagnatio, stasis
 pankrea/s, ~tin l. hasnyálmirigy, trypsin
 pann/iculus l. párna; ~us l. tündér
 panophthalm/ia, ~us l. szemgyulladás
 pánthika/giliszta l. galandféreg; ~s hús
 l. bélszín
 pantopon l. mákony
 panzooti/a, ~cus 3 l. járvány
 pályva (SzD: hurkos kötél a legelő

jóság kipányvázására, a szilaj állapot
 elfogására, a gazdátlanak a bitang-
 karóhoz való kötésére) = capulum
 papagáj, puplikány (MA) (a kúszók –
 Scansores – családjába tartozó szobai
 madár) = Psittacus, *ψιττακος*; ~be-
 tegség (emberre is fertőző, szűrhető
 vírus által okozott betegség; kórjel-
 zője a Levinthal-Coles-Lillie [L. C.
 L.]-f. testecske mikroszkópi kimuta-
 tása szervben v. váladékban) = -osis
 papill/a l. csec, ideghártya, szemölcs,
 vezeték, zabja; ~oma, ~omatosis l.
 szemölcsdaganat
 papirus = charta; kémelő ~ = - explo-
 ratoria; viaszos ~ = - cerata
 papszelet l. hasalj
 papues/os, ~talpú l. telitalpú
 papula l. bibircs, göb
 Paquelin l. égetőkészülék
 para, *παρά* = 1. melletti, kívüli; 2. át-
 ki-; 3. ellen, változat, hibás; ~cen-
 tesis l. csapolás; ~cholera: álgümö-
 kórszerű járv. madárbetegség, ~
 vibrio (a vibrio Metschnikowi által
 okozott hasmenéses baromfibetegség)
 = gastroenteritis cholericum avium;
 ~cholia l. epefestékűség; ~coli
 bacillosis l. papagájbetegség, paraty-
 phus, vérhas; ~didymis l. mellék-
 here; ~didymus l. iker; ~dox/ia,
 ~on l. fonákság; ~aesthesia, ~an-
 aesthesia l. érzés; ~ffin/um: kő-
 olajpárlási melléktermék, ~atus 3 =
 ~al bevont; ~furealis l. nyír;
 ~ganglion (az együttérző idegrend-
 szer területén helyeződő chrom-affi-
 nis sejtű csomók) vö. csomó, dúc;
 ~gomphosis l. beékelődés; ~go-
 nim/us (Westermanni, Distomum pul-
 monale): sertés, eb, macska tüdejé-
 ben élősködő metelyféregfaj; ~iiasis =
 -us okozta betegség; ~kinesis l. moz-
 gás; ~kyesis l. vemhesség; ~ldehyd
 = CH₂-CHO: altatószer; ~llaxis l.
 gyújtópont; ~lysis l. bénulás, ~
 bulbaris infect. l. Aujeszky-betegség,
 ~ puerperalis l. ellési bénulás;

~metritis l. méhgyulladás; ~metrium = méhkörülű kötőszövet; ~noia l. elmebaj; ~paresis l. bénulás; ~plegia l. bénulás; ~phimosis l. fitymaszűkület; ~pedesis l. epefestékvérűség; ~sita, ~sitismus, ~sitologia l. élősdi; ~(a)skariss l. orsóféreg; ~tubercul/osis: hasmenéses bélgyulladás a bél ny. h. megvastagodásával és ráncosságával, ~in reactio: madártuberculinra nyilvánuló visszahatás; ~typhus/esoport, hogcholera ~ (Salmon és Smith: sertéskolera): emberi- és állati betegséget okozó, alakilag hasonló bakteriumok csoportjának megnevezése (B. coli, B. paratyphi B, B. suipestifer, B. psittacosis, B. enteridis Gärtner, B. Breslaviensis) vö. sajtos bélgyulladás
pára l. (Sz Tolna m.): szvmarha; (Cs Bácska): minden sajnálatraméltó állat; 2. l. víz; ~zás l. gőzölés
Paracelsus (Theophrastus 1493–1541) híres középkori orvos
paraeskó l. borzeb
Parascaris l. orsóféreg
páratlan = azygos, ἀζυγος; ~ gyűjtőér (a mellkasi életér gyűjtője) = vena –; ~ ujjúak l. patások
paremonia l. kímélet
parenchyma l. állomány
parenteralis l. emésztőcsatornamellőzés
parenycia l. sajt
paresis l. bénulás
párhuzamos = parallelus 3; középsíki = sagittalis
parie/s, ~talis l. fal
paripa l. herélt, ló; **paripázás** l. lovaglás
parit l. szül, ~ura l. szülés
párizsi, parizer l. kolbász
párlúg l. lúg
pármái, parmezán l. sajt
párna (Diet) = pann/us, –iculus, vö. vánkös, zsír
párolás (Gya), párlás (PP), párgolás (SzD, Cs Bácska), gőzölő kötés, felmelegedő nedves borogatás, dunszt-kötés: Priessnitz (V. 1790–1851 által aján-

lott természetes orvoslási módszer nedves borogatás fölé száraz mel tartó réteg, gumi, viaszosvászon, E roth battiszt és gyapjúpólya)
párolg/ás (Ma) = perspiratio; ~ó l.
paronychia l. körömgyulladás
paroophoron l. mellékpetevezeték
parorexia l. étvágy
párosujjúak l. csülkösök
paroti/deus 3, ~s, ~tis l. fültömirigy
parovarium l. mellékpetestészék
paroxysmus l. gyötrettetés
pars l. darab
parszus l. járlat
párta (MA, Hof), körömfő (Ném), körömház (T, Sz Zemplén m.), körömközi átmenet) = corona, matrix vö. guis; ~esont = os phalangis secund.
 ~ ~i = phalangealis; ~típrás (C) körömfősertés (Angy), körömháztipus (Hof), korszorúsertés (Is, 1841) = catusio coronae
parthenay marha: délfranciaországi, sárgásbarna, rövidsarvú, hármashasú
parthó! l. terelés
partialis l. darab
parti láz l. piroplasmosis
partus l. szülés
parulis l. iny
parvus 3 l. kicsi
párvás (Márt), párosodás (SzD), nőszülés (C), közösülés (PPB) = coitus, conjugatio; **párvási düh** l. gümőkór, másítás
pascuum, páskom l. legelő
passage l. átmenesztés
passualis l. járlat
passus l. lépés
pasta l. pép. **Pástétom** (pépes, fűszer máj., ill. húskészítmény) = páté (H)
Pasteur (Lajos 1822–1895) a kémia és orvosi tudomány világhírű francia kitalátója. Az erjedés gátlását (pasztörizés) 1857-ben, a selyemhernyó pebrin betegségét 1865-ben, a baromfikolerát 1880-ban, a lépfenét 1881-ben, a szétörbáncot 1882-ben, a vesztets-

elleni védőoltást 1885-ben tanulmányozta. ~f. oltás: védőoltás gyengített fertőzőképességű tenyésztettel. ~pasztörözés (70—85 C⁰-ra hevítés) = pasteurisatio. ~ módszere l. oltás. ~pasteurella (Lignières), B. bipolaris (Pr), B. plurisepticus, Bakt. multocitulum (Kitt), coccobacillus, ovoid bacillus: ált. vérfertőzést okozó bakterium faj; az általa okozott betegség = pasteurellosis, septicaemia haemorrhagica, vö. baromfivész, bivalyész, sertésvész, egér-, juh-, nyúl-, szvm. vérfertőzése

~patella l. lepényke
 ~patio l. legeltetés
 ~patkonea l. bábakakas
 ~patkuda l. szemínvaló
 ~pászma (SzD) (egyenlő hajlású szálak csoportosulása) = consortio lanæ; fűrt, farka (Kt 1937) (szálakkal egybefogott) több pászma) = villus; köteg (több fűrt csoportja) = fasciculus
 ~páunda, szőrme, ruha (HO) (összefüggő természetű szőr- vagy gyapjúkötös) = pellis
 ~pászus l. járlat
 ~pászás l. legeltetés
 ~pásztor (S) = pastor, pecorarius (az állatnevező magyar alapszó a részletkefejezések gazdagsága folytán elkallódott nyelvünkéből); számadó: ~főnök; ~pajtár, garabó csikós: ~növendék ~pajtar) török szó = állatorvos); ~pajtyigás, tanyás (HO Hortobágy), lakos (HO Kecskemét): a ~ cserénykörű munkájának végzője; csikós = equiso, ~pajquitaris; csordás, gulyás, ökörpásztor (Érdy K), tehenes, borjúpásztor, ~pajcsikás = bubulcus; juhász, ihász = ~pajpilio; kanász, kondás = custos porcorum, disznópásztor (Diet), csürzés = subulcus; ~pajpásztorpecsenye l. pecsenye
 ~patia (NyuSz), köröm (MA, Tseh) = ungula, gamba; fal (Pe) eleje: fokfal, ~patyfal, oldala: oldalfal, hátulsó része: sarokfal = paries dorsalis, latera-

lis, angularis; alsó része: szarutalp = solea és a szarunyír l. nyír; a fali és talpi rész határa: íhérvonal = linea alba, ezen túlterjed a hordozószél = margo solearis; a szarufal pártaszéle: szegélyszalag = margo coronarius, vö. csülök. ~csont = os phalangis tertiae s. unguis. ~faragókés l. köröm. ~gyulladás l. köröm. ~hántókés l. tasztókés. ~hasogató l. körömfaragókés. ~hengerízület (a nyírpatacsonti) = articulatio phalangis primæ. ~henger/gyulladás, ~lob (a nyírscsont, a patahajlító ín és nyálkatömlőjük gyulladása) = podotrochleitis. ~kutatófogó (szélespofájú fogó a szarutokon belüli fájás helyének kitapogatására) = ungulo-forceps. ~pore (a ~csont két ágának kiegészítője) = cartilago unguis. ~rák l. nyírfekély. ~rokkantság (a körömirha ált. hevenyész gyulladása) = pododermatitis acuta diffusa, vö. csülökirhagyulladás. Patások, páratlan ujjúak, hasadatlan körműek (C) (szűkebb állattani csoportosítás az emlősök rendjében, hibás az «egypatás») = perissodactyla, solipedes (περισσός = páratlan), vö. csülkösök. Patás sertés (páros lábvégesont egy szarutokban, öröklődő. Mol. szerint: «Magyarországban találni egész nyáj lókörmű és igen nagytestű sertéseket. Fáy Mihály úrnak is volt ilyen nyája Abaúj vármegyében») = syndactylia. Patász (ÁL 1906 Zimm), ~at = hoplelog/us, ~ia (πάλη = pata). Patatapasz (szaruhíányt pótló anyag): Defays-f. ~francia (gummi res. ammoniacum 100, guttapercha 200 r. melegítéskor folyékonyan összekeverve), Rotten-f. ~, Vogelér-f. ~ német készítm. ~vérfolt l. talpvérfolt

~patagium l. röpitő bőr
 ~patés l. folt, himlő
 ~patella, ~ris l. térdkalács
 ~path/eticus, ~ia, ~icus l. szenvedés; ~ogen l. betegítő; ~ogenesis l. körfejlődés; ~ognomicus l. kör-

- jelző; ~ologia, ~ologicus, ~ologus l. kórtan
- patie/ns**, ~ntia, ~tur, passio l. szenved
- patika** l. gyógyszer/tár; ~s l. -ész; ~szerszám l. orvosság
- patina** l. réz
- patkány** = Sorex; ~fark l. fark; ~irtó eb l. bangó; ~vész l. trypanosomiasis
- patkó** (Besz), padkó (Mu) = solea ferrea equi; csaváros~: két sarka kicserélhető; csukott v. hevederes~: két végét lemez köti össze; körmös~: hegyfali részén is van körme; papucs~: széles, lapos; sarkas~: két végén körme van; Lungwitz-f. ~: hegyfali kampóval, mankós lábra; Neuschild-f. ~: nyúlványa a hegyfalnak támaszkodik (mankós lábra); Stark-f. ~: széles heveder, alacsony sarkok (rokkant patára). **Patkóba-ütköző** l. bevágó. **Patkó/bafekvő**, ~kelés, ~törött daganat l. könyökdaganat.
- Patkolás** (Tseh), vasalás (HO Bakóca, Cs Veszprém m.), vasazás (Leib) = subferra/tio. Hanslian-f. patkolás: hátalsóra papucsatkó lejtős kidolgozás nélkül, az elülső lábon hegyfalí-, a hátulsón két oldalkápa; nehéz igazlóra síma sarok és ráforrasztott acélköröm, télen két éles csaváros sarok.
- Patkolni** (Besz) = -re, calceare; **patkolómester**, gyógykovács (a német Kurschmied mintájára képzett hibás műszó), tábori kovács (T) = solearius faber. **Patkós** (MNy 1919): megpatkolt = soleatus 3, vö. mezitlábás.
- Patkóvese** l. vese
- pattanás** l. kiütés
- pattintó** l. érvágó
- páva** (C) = Pavo domest.
- pavimentum** l. hídlás
- pázsít disznó** (NytSz): legelőn v. makkon tartott
- Pb.** l. ólom
- Pean** l. csíptető
- pébrine** l. szemecsekór
- pecek** l. csikló
- peccér** l. gypmester
- peckel** l. cicerél
- peccorarius** l. pásztor
- pect/en**, ~ineus l. fésű
- pect/oralis**, ~us l. mell
- pee/orinus** 3, ~ualis, ~uarius 3, ~udali ~uinus 3 l. állat, barom, marha, tult
- pecsenye** (Gy) (sült, ill. sütnivaló hús), assatura; cigány~, laci~, rabló~; zsvány~ (Cs Alf., Dunánt.), pásztor (Sz Sopron), bőrös~, nyárson-sült (Gy. dányi): nyílt parázon, lakikonyhá nyárson v. rácson hirtelen sült sertés ill. vadhús; fatányéros (Erdély) juh-húsból, fojtott/pecsenye (SI, É. Kolozsvár): párolt~, hájas~ (Sz?) hájhártyába, csepleszbe burkolva süttött sertéshús; sor~, szer~ (HO) a kondás hűsiletménye az őrzött fahából, vö. bélszín
- peesét** l. jel
- peesik** l. pöcsök
- pedamen** l. támasztópont
- pedica** l. nyűg
- pedicul/osis**, ~us l. tetű
- pedigree** l. törzskönyvi kivonat
- pedologia** l. talajtan
- pedres** l. kondor
- pedunculi** l. agyvelőkocsán
- pedzet** (Cs) vakta (a nyerőeshetőség versenyzőre vonatkozó sejtés) = tipp
- pedzés** = -elés
- Pegazus** l. ló
- pei/or**, ~us l. rossz
- pej** l. lószín
- pekk**: besugárzott ergosterin, D-vita mint tartalmazó árpadara, vö. ergosterin, vigantol
- PELLI/EULA**, ~s l. bőr
- pelvi/arium**, ~klast, ~metria, ~nus 3 ~s l. medence
- pelehezés** l. flocculatio
- pemphigus** l. buborékkiütés
- pendicularius** l. konyha
- penész** (C) = mucor; ~gomba [szervei anyagban fonala (hypha) fonadéktelepével (mycelium) élősködő virágtalan telepes növény] = eumyceta, zygomy

ceta, vö. fonalgomba. Kórokozó az Aspergillus-, a Mucor-, az Oidium-, Penicillium stb. faj, vö. tüdőpenészesedés

penetra/ns, ~tio l. átható

penia, *penia* = szegénység, vö. fehérvérsejt, vérlémez

penicillium l. ecset, penészgombafaj

penis l. hímvessző

pentastoma l. féregatka, Poroccephalus

pentose l. szénhidrát

pepőch l. gőböly

pep (C) = pasta, athara, vö. tészta; ~daganat, kásadaganat (Nyr 1883) = atharoma, cysta retentionalis

pepineria, pepinière l. törzs

pepsin, chymosin, lipase: gyomornedv enzimek, a fehérjét és zsírt oldják.

Pepton: emésztéskor albumoseból képződő fehérje hasadási terméke, vö. erjesztő

per (latin előj. tárgyessel) = -n át, keresztül; ~ anum = végbélen át, ~ cutan/eum = bőrön át, ~ os = szájon át

pera, ~ja (Sz Somogy, Vas-, Veszprém-, Zala m., Zl), megye (HO), megye (Cs Bácska), megye, meze (MGtSz VI.), megyi (HO, Cs Szikszó), möge, mögi (Sz Balaton mell.), remeke (Cs Rábászentmihály), szeméremtest, pica (S) = vulva, cunus; ~ajk = labium vulvae; ~gyulladás = vulvitis

peracut l. hevenyész

percheron ló: Franciaország Perche (e. perse) területében kitenyészett, arabs vért is tartalmazó hidegvérű

percolator l. átszűrő

percu/ssio, ~tiens, ~torius 3l. kopogtatás

percelődik l. üzekedik

perem l. szegély

perfecunditas l. túltermékenyülés

perforati/o, ~vus 3 l. átfúródás

pergéc l. bél

pergelt l. lószín

pergés l. nyű

perhydrase tej (Behring): H₂O₂-al cátrálatlanított -, vö. tejkezelés

perhydrol l. folyadék

peri-, *περί* = körül; ~alienitis l. idegentest; ~arteritis l. érkörüli; ~arthritis l. izületkörüli; ~bronchialis l. hörgőkörüli; ~card/ialis ~ ~itis, ~ ~ium l. szív; ~chondrium l. porc; ~culum l. vész; ~gastritis l. hashártyagyulladás; ~metrium l. méhfal; ~mysium l. izomköteggburok; ~neum, ~nealis l. gát; ~odius 3, ~odus l. időszak; ~orbita l. szemgödri hártya; ~ost/eum, ~ ~itis l. csont; ~pheria l. környék; ~phlebitis l. érkörüli; ~planeta l. csótány; ~pneumonia l. rag. tüdőgyull.; ~ptychus l. lónem östörzse; ~ssodaktyla l. patások; ~staltica l. bélmozgás; ~ton/eum, ~ ~itis l. hashártya; ~trich l. csillag; ~tus 3 l. szakértő; ~typhlo-hepatitis l. vakbél-májgyulladás; ~vascularis l. érkörüli; ~xenitis l. idegen test

permanens l. állandó

permeabili/s, ~tas l. áthatol

perna l. sonka

pernici/es, ~osus 3 l. vész

perniger l. lószín

pernio l. fagydaganat

pero/s, *περός* = csonka; ~daktylus l. végtag; ~gnathia l. állkapocs; ~kephalia l. arc; ~kormia l. törzs; ~melia, ~melus l. végtag; ~ne, ~neus 3 l. alcomb; ~somas l. ágyék; ~tia l. fű

peroxigenol l. folyadék

perpilosus 3 l. fark

per primam l. elsődlegesen

Perroneito (Ede dr.) a turini ao. főiskola kiváló parasitológusa és körtudósa

per secundam l. másodlagosan

persenés l. kiütés

persistens l. állandó

perspiratio l. párolgás

pertica l. közfa

pertinacia l. csökönyösség. Pertinax l. ló

perturbatio l. láz

pertussis l. hökhurut

perversitas l. visszasság

perzselés (Gya) = ustio, vö. égetés

pes, pūs l. vizelet

pessarium l. hüvelytartó
peppimus 3 l. rosz
peste boba l. trypanosomiasis
pestis, pestilentia, mirigy (SzD), **dög** (C):
 régebben minden járványos betegséget így fejeztek ki, jelentése most már csak a dőghalál (MA) = bubo pestis és a bélfekélyes fertőző betegségek megnevezésére korlátozódott; ~ **bovum** l. marhavész; ~ **equorum** l. lóvész; ~ **gallinarum** l. baromfipestis; ~ **suum** l. sertéspestis
pesznes l. beteges
pete l. petesejt; **peteátvándorlás** (a pete átjutása az ellenoldali petefészektől a Falloppia-kürt tölcserébe) = transmigration extraterina. **Petefészek** [a sertés: görgő (Sz Szatmár m.), görgető (Cs Vas m.), zúgó (Sz Mátyusföldre), malacmag (MNY 1918. Alsó-Fehér m.): női csíramirigy, melyben a petesejt fejlődik] = ovarium, oophorium (ovarium = tojástartó, *ὄβον* = tojás, *φορέω* = hozok).-**Graaf-f. tüsző** (a petesejt tartálya) = folliculus vesiculosus; tüsző kéregöv = zona follicularis s. parenchymatosa; tüsző velőöv = zona vasculosa s. centralis; tüsző határöv = zona s. corona radiata; csíradomb, csírakorong (endothelsejt felhalmozódás a pete körül) = cumulus s. colliculus oophorus
petefészek/fodor l. belfodor; ~gyulladás = ovaritis, oophoritis; ~irtás, ~kimetszés l. göbézés
petesejt, női ivarsejt, tojás = ovum; érett petesejt = ovium, éretlen ~ = oocyta; **petesejthártya, áttetsző öv** = oolemma, zona pellucida; **petesejtfest** = oosoma, külső rétege = ooplasma, belső rétege, szik = deutoplasma, vitellus, lecitus, benne a szikmag, Balbiani-f. mag = nucleus vitellinus s. oocentrum; **petesejtmag, csírahólyag** = vesicula germinativa, benne a csírafolt = macula germinativa, cicatricula. Egészben oszló petesejt =

holoblast, részben ~ = meroblast (*ὄλος* = egész, *μέρος* = rész)
petevezeték, petevezető (a petefészek - méhszerv között) = oviductus, salpinx, tuba uterina s. Falloppiae (tuba, *σάλπιγξ* = kürt) vö. tojócső; ~**fodor** l. belfodor; ~gyulladás = salpingitis, genyes / ~ ~, ~ kürt = pyosalpinx, vö. tojástartógyulladás
petechia, petecs l. folt. **Petecskór**, hagymáz, lótifusz (Dász), lódög (Angy), sárga daganat (Leib) (vérömlésekben és vizenyős duzzanatokban nyilvánuló lóbetegség) = morbus maculosus (Dickerhof), typhus equorum
petél l. cicerél
peteluk l. lik
péterke l. pipér
petézik l. cicerél
petics l. pöcsök
Petri-f. eséze: lapos fedeles üvegtartály bakteriumtenyésztésre
petrificatio l. elmeszesedés, megkövesedés
petrosum, os ~ l. halánték
Pettenkoferia (Kuhn és Sternberg): bakteriumtenyésztésben előforduló vég-lényszerű szervezet, mely a bakteriumtól magvas belső szerkezete, amoebaszerű önálló mozgása és a d'Hérelle-f. bakteriophagiához hasonló bakterium-pusztítása által különbözik
pettye/getett, ~s l. kendermagos, tarka pexi/a, ~s l. rögzítés
Pexy (János, Konrád baseli anatomus 1653-1712)-f. lemezek (vékonybéli nyirokcsomó csoportok) = noduli lymphatici aggregati, plaques (fr. e. plakk = lap) vö. nyirokcsomó
Pflanzenstill l. gyógyítómód
Pfeiffer-f. tünemény: védővérsavó hatá-sára u. a. bakteriumfaj feloldódik, vö. tünemény
Pferdesterbe l. lóvész
Ph H l. Magyar Gyógyszerkönyv
phaenomen, ~alis l. tünemény
phaenotypus l. jelleg

phagocyt/a l. falósejt; ~osis l. sejtfa-
lás
phakos l. lencse
phalakrosis l. kopaszág
phalan/gealis, ~x l. ujj
phaler/ae, ~ologia l. lószerszám
phallus l. hímvesző
phantom l. utánzat
pharma/ceuta l. gyógyszer/ész, ~cia l.
-észet, ~kodynamia l. -hatástan,
~kognosia l. -ismeret, ~kokatogra-
phologia l. -rendelés, ~kologia l.
-orvosságtan, ~kopoeia l. -könyv,
~koherapia l. gyógyítómód, ~kum
l. orvosság
pharyn/gealis, ~geus, ~gitis, ~x l. torok
phasis l. szakasz
Phenacodus l. lónem őstörzse
pheniform: karbolsav és formaldehyd
besűrítési terméke; phenol/um l. sav;
phenylum salicylicum, salol: szalicil-
savas fenilester, fertőtlenítő, csúz-
és lázellenes
philanthrop l. emberszerető
Phillips l. ujjfeszítő izom
philtrum l. ajak
phimosis l. fitymaszűkület
phleb/s, φλέψ, φλεβός = gyűjtőér, vő. ér;
~ektasia l. értágulat; ~igramm: a
gyűjtőérüktetés görbéje; ~itis l. ér;
~olith l. kőképződmény; ~otomia
l. érvágás
phlegm/a, ~aticus 3, ~one, ~onosus 3
l. nyálka, kötőszövetgyulladás, vér-
mérséklet
phlog/isticus 3, ~osis l. gyulladás
phloridzin: gyümölcsfa gyökérhámjá-
nak glikosidje, ~ próba: ~ bőr alá
fecskendezése után 30 perc múlva az
egészséges vese cukrot választ ki, a
beteg vese csak később, vagy egyál-
talan nem
phlyktaena l. hólyagocska
phobia l. kényszer
phone l. hang; ~ndoskop l. hallgatósó
phoreo, φορέω = hozok; phorometria l.
kancsalság
phos, φῶς = fény; ~phaturia l. mész-

vizelés; ~phorus: foszfor, elem, jele
P.; phototerapia l. gyógyítómód
phragma l. rekeszizom
phren, φρήν = lélek; ~icus 3, ~ologia
l. agyvelő-, rekeszizom, szellemi ké-
pesség ismerete
phthir/iasis, ~us l. tetű
phthisi/eus 3, ~s l. gümőkór
phurdinój l. kehes
phylaxia l. óvás; «~ Szérumtermelő
R. T. Budapest»: oltóanyagtermelő
intézet, távirati címe: Phylaxia, vő.
«Sera»
phyl/ogenia, ~ogenesis l. fejlődés; ~um
l. törzs
phyma l. gümő; ~tin: fertőzőképes
gümöbaccillustörzsből készített kör-
jelzőszer, vő. tuberculin
phys/a l. bélgáz; ~ema l. felfúvódás
physeter l. ambra
physi/eus l. orvos; ~ka l. természet-
tudomány; ~ographia l. természet-
rajz; ~ologia l. élettan
physostigmin/um, eserin/um: a kala-
bári bab (Physostigma venenosum)
magjának alkaloidja; hiv. a ~ salic.
és a ~ sulf.
phyto/n, φυτόν = növény; ~bezoar,
~concrementum l. álkőlabda; ~no-
sis, ~parasita, ~phagus l. növény;
~sarkodina l. nyálkagombák; ~toxin
l. toxin
pia mater l. agyvelőburok
pica l. étvágy
Piephacke l. pók
pih (S, C) 1. (pehelytoll) = pluma; 2. (a
magzat, ill. újszülött gyapjúszerű
szőre) = lanugo (lana = gyapjú, la-
nula, lanugo = gyapjacska, pih) vő.
szőrnyál
piheg l. liheg
pikkely = squam/a; ~es, ~ező = -osus
3; ~ezés, hámlás = desquamatio, vő.
korpázás; ~sömör l. sömör
pikrinsav l. sav
pilla, ~rés, ~szél, ~szőr l. szemhéj
pilledt l. fáradt
pillengő l. nyak

pilobezoar l. álkőlabda
pilocarpin/um: a folia Jaborandi alkaloidja; hiv. a ~ hydrochl.
pilula l. labdac
pilus l. haj, szőr
Pimpinella l. Csaba íre
pince, ~**ta** l. csiptető
pines l. bangó
pinealis l. tobztest
pin-u/ecula l. pisla; ~**is** l. kövér
pinkafő/i ló: ~ környékén kitenyésztett hidegvérű
pinna l. toll, uszony
pintinok l. lójegy
pinzgau/i (~ Ausztria Salzburgtól délnyugatra eső vidéke, Noricum) ló, nori: nehéz, hidegvérű igásfajta. ~ marha: sötét piros-tarka, pólyás-lábú, feje, háta, hasa fehér; rövid-fejű, hármashasznú
pióca (C), pióka (Mu), nádaly (S) (a gyűrűsférgék közé tartozó vérszívó élősd) = Hirudo; magyar ~ = -**of**-**f**-**ic**-**inalis**, német ~ = -**medicinalis**; ló~ = Haemopsis. Limnotis
píp (PPB), pipike, pipite, pipic (Sz Szatmár m., Zala m., Cs Szabolcs m.), cicák (Sz Fertő mell.), cipák (Sz Csallóköz), péterke (Sz Hont m.), zsába (Sz Háromszék, Brassó) (kóros túlhámosodás a baromfi nyelvén) = pellicula linguae, pituitas
pipa, orr-, ajk-, fül-, lópipa (Sz Székelyf., HO, Cs orsz.), zabolázó fék (T) = frenulum nasale; pipál, pipázik l. legyeskedik, liheg; pipaszárláb l. szár; pipáz: pipával fékez
pipe l. tyúk
pipi-pipi! l. hívogató
pipitér l. virág
pír, pirosság = rubor, vö. veres. Pirhanyós, pírók, piros l. marhaszín
piroplasmosis, anaplasmosis, plasmodiosis, haemosporidiosis, nuttalliosis, babesiosis, haemoglobinuria, malaria, Ausztráliában: tick fever (= kulancsláz), Romániában: carceag, vérfestékvizelés, váltóláz, mocsárláz, pa-

judismus, erdőkór, erdőkórság, erdőnyavalya (ZI), erdei nyavalya (PL): sejtélődsi spórás véglény (Piroplasma, Haemosporidium, Nuttalia, Babesia, Theileria, Piroplasma, Plasmodium) által okozott betegség. Szarvasmarha ~át Európában a Piroplasma / bovis, - divergens okozza, közvetíti az Ixodes ricinus s. reduvius; Amerikában (texasi láz) a Hyalomma Aegyptium kullancs közvetíti. Afrikában és Ausztráliában a Pir. bigeminum az okozó s a Boophilus a közvetítő. A keletafrikai parti lázat a Theileria parva okozza s a Rhipicephalus közvetíti. A pseudo-parti láz okozója a Pir. mutans, közvetítője a Boophilus. Az anaplasmosis okozója az Anaplasma / marginale és az - centrale, közvetítője a Boophilus és Rhipicephalus. A ló~t a Plasmodium caballi s. malariae equorum okozza s a Dermacentor reticulatus közvetíti. A nuttalliosist a Nuttalia equi okozza s a Rhipicephalus közvetíti. Az eb ~t a Pir. canis okozza s Európában az Ixodes ricinus és a Dermacentor-, meleg égöv alatt a Rhipicephalus és a Haemophysalis kullancs közvetíti. Juh ~át a Pir. ovis okozza s a Rhipicephalus közvetíti. Braziliában a «nambi nou» elnevezésű eb piroplasmosist a Rangelia Vitalii okozza. Az emberi váltólázat Plasmodium fajok okozzák s az Anopheles szúnyog közvetíti. A keleti-, alleppóiv. delhii daganat, kala-azar (fekete betegség) elnevezésű gőbös, fekélyes bőrbetegséget emberen a Leishmania sejtélődsi okozza = leishmaniosis (pirus = körte, πλάσμα = alakított, malaria spanyol szó = rossz levegő, Fabes román-, Nuttall és Leishman angol-, Theiler svájci [Transvaalban működött áo.] kórtudós, βίον = ökör, φίλεω = szeretek, έπις = legyező)

Pirquet l. allergia

piscic/ola, ~**ulosis**, **piscis** l. hal

pis/iiformis, ~um l. borsó
 pisikolé l. antimón
 pisla (Cs), szárnyashártya (Csa), szárnyhártya (Pl) (a pislogóhártya rásarjadzása a száruhártára) = pterygium (περὺγιον = szárnyas) vö. tünder.
 Párnápisla (Cs) (a kötőhártya felhámrétegének kóros megvastagodása) = pinguecula, vö. kövérség
 pislen l. tyúk
 pislog, hunyorgat (C) = nictat; ~ás, pillogatás (C) = nictitatio; ~óhártya l. hártya
 pista-ló l. mokány
 pistil'un l. törő
 piszra l. lójegy
 pisztrángmáj l. májgyulladás
 pittilen: fakátrány és formaldehyd süřítt terméke, fertőtlenítő
 pitu/glandol, ~itaria, ~itrin l. agyvelőfüggelék; ~ita, ~itarius 3, l. nyálka; ~itas l. píp, tárgykór
 pitvar = atrium, vö. előcsarnok
 pityriasis l. korpázás
 pius 3 l. lágy
 pix l. kátrány
 placenta l. lépény; ~ophagia l. magzatburokevés
 Plagior/rhynchus l. buzogányféreg; ~chis l. tojócsőgyulladás
 plague l. sertésvész
 plajbászszír l. kenőcs
 plankton: szabad vízben élő többféle apró növényi és állati szervezet
 Planorbis l. csiga
 plant/a, ~aris l. talp; ~atio l. ültetés; ~igradus 3 l. járás
 plan/us 3, ~ities l. lapos
 plaques l. Peyer
 plasm/a l. sejtalapanyag; ~odium (plur.: ~odia) = sejtegyesülés, vö. sejt; ~odiosis l. piroplasmosis
 plasticus 3 l. alak
 Plathelminthes l. laposférgek
 platysma l. széles nyakizom
 pleo/n, πλέων = több; ~chromia l. sárgaság; ~dontia l. fog; ~morphismus l. alak

pleketor l. meddő
 plenus 3 l. telt
 plessimeter l. kopogtatás
 plethora l. bővérűség
 pleur/a, ~itis, ~odynia l. mellhártya; ~opneumonia cont. l. rag. tüdőgyull.; ~opneumonia equorum l. náthaláz; ~opneumonia sept. l. vérfertőzés
 Pleurosigma: Bacillariophyta növényfaj; a mikroszkóplencse élességének kipróbálására használják
 plexus l. fonat
 plica l. redő
 Pliohippus l. lónem őstörzse
 plumb, ~álás l. tömítés
 Plósz Béla dr. ao., nyug. főisk. tanár, orsz. lótenyésztési főigazgató, h. államtitkár, kiváló lószakértő
 plumbum l. ólom
 pluralitas l. többváltozat
 plymouth/tyúkfajta (~ angolországi város neve, e. plajmausz): az E. A. E. Á.-ban kitenyésztett kendermagos tollazatú (van fehérszínű is), zömöktestű, fűrésztarajú, jó tojó; tojása barnahéjú, csőre, lába sárga
 plysis l. öblítés
 pneum/a, πνεύμα = levegő; ~atismus tana: szerint az élet nem az anyagban, hanem bizonyos légnemű erőben van; ~atosis l. gázbuborekkór, keh; ~aturia l. vizezés; ~ogram, ~ographia l. lélekzés; ~okoniosis l. tüdőpor; ~olith l. kőképződmény; ~omykosis l. tüdőpenész; ~onia l. tüdőgyulladás; ~othorax l. mell
 pnigma, pnoë l. lélekzés
 poe/akos, ~os l. vemhes
 poefekete l. lószín
 poes (Besz) = tenatum, pecten equi (Cs: szegytarék = crista sterni?) vö. szegy
 pod/agra l. köszvény; ~odermatitis l. körömgyulladás, nyírfekély, pata-rokkantság, szarucsap; ~otrochleitis l. patahengergyulladás
 Podewils l. dezinfektor
 podex l. bél

sajtós / bélygyulladás, malac ~ ~a (a vastagbél nyálkahártyájának megvastagodásában nyilvánuló, a B. suispestifer, kivételesen a B. Breslaviensis által okozott járványos malacbetegség) = paratyphus; ~ elhalás l. elsajtosodás saktolás l. vágás

sal l. só

S alakú l. görbület; ~ ~ pore l. orr salapszervú l. szarvállás

Salep l. kosbor

salétrom l. kalium; ~sav l. sav

salielysav l. sav

salipirin l. antipirin

saliva, ~lis, ~ntia, ~tio l. nyál

sallang (Arany J.: Toldi), sarlang (Cs

Bácska) = fimbria

sallóhátú l. hát

salol l. phenylum

salpin/gitis, ~x l. petevezeték

salt/at, ~us l. ugrás

salu/her, ~tarius 3 l. gyógyító; ~bris,

~britas, ~s, salvus l. egészség

salvarius (Ehrlich-Hata): vérbe fecskendezhető ezüstkészítmény; neo~: vérelőszdiellenes

sana/bilis, ~ns, ~t, ~tio, ~tur l. gyógy/ít, -ul

sandalion: a csírapajzs cipőtalpalakú fejlődési alakja

sanentali kecske: nagy, fehér, szarvatlan, jól tejelő svájci fajta

sanescit l. gyógyul

sangu/neus 3 l. véres; ~nicus 3 l. vérmérséklet; ~s l. vér; ~sorba l. Csaba íre

sanies l. geny

sanitas, sanus l. egészség

sánlik l. sárlik

sánta (C), csekti (Sz Rábaköz), lángi (Cs lócsiszar kif., cigányul langal) = claud/us 3, loripes; sántaság = -itas; sántít (SzD), sántál (Dict), sántikál (C), bicceg (Mak), biccent (Sz Kkhalas) = -it, -icat; sántítás = -icatio; sántul, meg~ (Pesti G Fab) = -itur; sántáz (Sz Sopron): faragja a sánta juh körmét

santoninum: flores Cinae, virágpóra féregűző

Santorini (G. D. velencei anatómus 1681–1737) l. hasnyálmirigy, nevetőizom, szarvporc, vezeték

sápadt, halvány = pall/idus 3; ~ság = -or

saphen/a vena l. rózsagyűjtőér; ~us nervus = combideg (Hyrtl szerint az al safen = rejtett arab szóból)

sápkór, ~ság l. mételeykór, sárgaság

sapo l. szappan; ~naria l. fű; ~ninum album, ~toxin: növényi gyökérből előállított glykosida, vérméreg, vö. carbozoo

sapor l. íz

sapr/aemia l. vérfertőzés; ~olegnia l. halbetegség; ~ophyta, metatroph: elhalt szerves anyagban élő alsórendű szervezet (gomba, nem kórokozó bakterium) (σαπρός = rothadt, φυτόν = növény)

sár l. epe, lószín

saraglya l. szénarács

sárat l. sárlik

sárci l. lójege, szár

Sarcina l. Coccus

Sarco~ l. Sarko~

sárcsa l. lójege

sárga (C) = luteus 3, flavus 3, fulvus 3, vö. lószín. Sárgadaganat l. petecskór. Sárgafestékkór (Cs) (világos testzővet - csont, porc, ín - sárga vérfestékes színeződésében nyilvánuló betegsége) = ochronosis (Virchow), osteo/haemochromatosis (Teutschländer), xanthosis (ώχρός, ξανθός = sárga). Sárgafolt l. ideghártya. Sárgája l. tojás. Sárgalég l. légy. Sárgaság (C), sárganyavalya, sápkór, sápkórság (PL) (a szervezet sárga színeződése epfestéktől) = ikterus, icterus, chlorosis, morbus regius; epefesték túltermelése miatti ~ = pleiochromia (ικτερος = sárgarígó, χλωρός = zöld, πλειον = több); sárgaságos = iktericus 3. Sárgaszemvív, szemorvos-ság (C) (890 víz, 100 hig. szesz, 1 sáf-

pony l. törpe
 pópiom l. mákony
 popl/es, ~iteus 3 l. térđ
 por (MA) = pulvis; Dover~ = Ipecacuanhae opiatius; porított = pulveratus 3, -isatus 3; porlás, porlás, porlasztás = pulverisatio
 poráz l. járószalag
 pore (Bug), porcogó (S) = cartilago, χόνδρος; poreanyag = chondrin; porodaganat = chondroma, enchondrosis; porchártya = perichondrium; porci, porcos = cartilagineus 3; porcosfekély l. csőseb; porcosodás = chondrosis; porcosodási rendellenesség = chondro-dystrophia
 porca l. emse; porcarius l. csürhész; porecella l. süldő
 porencephalia l. lik
 porhanyósság l. lik
 pórís l. bórax
 porlasztó = spray (ang. e. szpré)
 Porocephalus armillatus (Pentastoma moniliforme) = húsevő hasüregében élősködő Linguatula-faj, vö. féregatka
 porocka l. poroszka
 porodontia l. fogbélüreg
 poros/is, ~ítás, ~us 3 l. lik
 poroszka (S, Sz Marcal mell.), poroszkáló (MA), porocka (Mu, C, HO Nádudvar), porosz (Kálmán kir. 1234. évi rend., HO Nyírség), iromjáró (Sz Háromszék), örményes (HO Nádudvar), medvejáró (KM) = medvemenő (HO Sopron), hintázó (HO Pusztaszanda), lépő ló (Batthány F. lev. 1537-ből) (egyszerre emeli egyoldali elülső és hátulsó lábát) = tolutarius, gradarius, paiser (ang. e. pészr) (ném.; Passgänger); poroszkál (C, Sz Nagykúnság, Palócság, Bereg-, Háromszék-, Somogy-, Szatmár m.) = tolutim inedit
 porrijo l. kosz
 Porrocaecum l. gyomorféreg
 porta l. májkapu
 Perthesia l. aranyfarú
 portio l. darab

portzel l. tárgykör
 porus l. lik
 porzsá/ba l. csontgyulladás, emészhetetlenség, zsába; ~ka, ~va l. senyveség
 posellenes l. fertőtlenítő
 pozitív/um, ~us l. tény
 post (lat. előlj. tárgyes.) = után; ~embryonalis l. ébrény; ~erior, ~erius, ~icus 3 l. hátulsó; «post hoc, ergo propter hoc» = utána, tehát miatta; gyengén megokolt régi orvosi mondas; ~humus l. halál; ~ilena l. hám; ~infectionalis l. fertőzés; ~mortalis l. halál
 posth/elith l. kőképződmény; ~ion, ~itis l. fityma
 poszáta, poszka l. csökött
 poszméh = Bombus terrestris
 poten/s, ~tia l. képes
 potio, potus l. ital
 pót ló (még be nem tanított katonaló): remonda; pótlóvázás, remondázás (Gya) = vásárlás bizottságilag (ném.: remontierung)
 potroh l. has
 poulard l. tyúk
 Poupart l. ágyék
 pücedt l. dagadt
 pücsik l. legyeskedik
 pücsök (MA), pücsike (Dict), pücsik (Tsz Debrecen), pücsik (Sz Mátra vid.), pücsik (Sz Palócság), tehénlégy (Mu), fenebogár (Dict), szakadék (MNY 1935), lólégy (Márt) (a pücsökfélék — Tabanidae — családjába tartozó légyfaj) = Tabanus; lópücsök: — bromius, marha~: — bovinus, esőt-hozó ~: — pluvialis, vakító ~: Chrysops caecutiens, vö. bagócs, bögöly, légy
 püfeteg l. kocsanosdaganat
 püföd/ék l. tapló; ~és, ~tség l. fel-füvődés
 pük, ~és l. köp
 püre l. töpörtő
 pürge l. szarvállás
 pürk, var (Münc. K, Sz Székelyf., Cs

orsz.), garangyag (Sz Brassó) (beszáradt sebfeleületi váladék) = crust/a ;

pörkös, varas = -osus 3

pöröly l. kalapács

pörsen/és, ~et l. kiütés

pöszke l. marhaszín

pötyögő l. nyak, pulyka ; **pötyögős** l. bőnye

practicus 3 l. gyakorl/atiás, -ó

praecautio l. óvás

praeceadens l. előzmény

praeceptum l. rendelvénny

praecipitatio: életjelenségi folyamat, mely szerint valamely bakterium ellen immunizált szervezet vérsavója u. a. bakt. szűrt tenyészetében csapadékot okoz ; **praecipitatum**: az a csapadék, amit a praecipitin okoz praecipitinogenje oldatában ; **praecipitin** (ellenfehérje): visszahatási termék, ami a vérsavóban bakterium-, vagy idegenfajú fehérje hatására képződik ; **praecipitinogen**: a praecipitatiót kiváltó ántigen (bakt. v. idegenfajú fehérje) ; **praecipitin visszahatás**: vér-, v. más fehérjeféleség kimutatására szolgáló biológiai eljárás (praecipito = lehanyatlom)

praecisio l. szabotosság

praecogitatio l. megfontolás

praecox l. érett

praedilectio l. kedvezés

praeformatio l. fejlődés

praedisponatio l. megszabás

praegnans l. nyomatékos

praegravida l. fattyas

praeductio l. inductio

praehypophysis l. agyvelőfüggelék

praemolaris l. fog

praemortalis l. halál

praenatalis l. születés

praeparat/io l. előkészítés, ~us l. készített

praepotentia l. képesség

praeputium l. fityma

praescriptio l. utasítás

praesentatio l. bemutatás

praeseptum l. jászol

praeservati/o, ~vum, ~vus l. óvás

praesternum l. szegfő

praesumptio l. vélelem

praeter = kívül, felül, ellen, előtt, nélkül, mellett, felett, -val, -vel ; **~naturalis** l. természetellenes

praevent/ivus 3, ~us l. óvás

praevious 3 l. előlfekvő

pragmaticus l. okfejtő

Pravaz l. fecskendő

praxis l. gyakorlat

presbyopia l. látás

priap/ismus l. merevedés, ~us l. os ~i

Priessnitz l. párolás

prim/arius 3, ~ár, ~ordialis l. elsőleges ; ~igenius l. tulok ; ~ipara, ~o

paritus l. előhasi

principi/alis, ~um l. kezdet

prioritas l. elsőbbség

pro (lat. ablativussal) = -ért, miatt, részére ; ~ me! = nekem (orv. rendelv.)

proba, ~tio l. kísérlet ; ~esapolás l. csapolás ; ~galopp l. verseny ; ~kos (Leib), ~mén (KM) : a rejtett ivarzás felderítésére szolgáló hím ; ~lás l. utánpróbálás

problema l. feladvány

probosci/dea, ~s l. or(r)mány

processus l. nyúlvány

procentia l. izamodás

prodrom/alis, ~us l. kórjel

producti/o l. tehetőség ; ~vus 3 l. sarjadzás

proferment l. erjesztő

professor l. tanár

profundus 3 l. mély

profus/io, ~us 3 l. ömlés

progenies l. ivadék

proglottis l. íz

prognathia l. ajak

prognosis l. kórjóslat

progress/ivus 3, ~us l. haladás

project/io, ~us l. vetítés

prokt/itis, ~os l. bél ; ~odeum l. végbélnyílás

prolactin: a praehypophysis hormonja, a tejmirigy működését fokozza

prolan: az agyvelőfüggelék elülső lebenyének nemi-mirigyet serkentő (= gonadotrop) hormonja

prolapsio, ~us l. iszomodás

proles l. ivadék

proliferatio, ~vus 3 l. sarjadzás

promontorium l. előfok

pronatio, ~or l. csavarítás

propaedeutika l. előtanulmány

propagatio, ~vus 3 l. terjesztés

prophylactica 3, ~xia, ~xis l. óvás

proprietas, ~us 3 l. saját

prosector l. bonc

prosencephalon l. agyvelő

Prosimii l. félmajmok

prosoplasia l. fejlődés

prosupon l. arc

prostata l. dűlőmirigy

prosthogonimosis, ~us l. tojócsőgyulladás

protargol l. ezüst

proteid, ~in, ~inoid, ~ose l. fehérje;

~intherapia l. gyógyítómód

Proteus: sok alakban előforduló (polymorph) bakteriumcsoport; ~bacillosis l. vérhas; ~vulgaris (Hauser): rothadást okozó (~: átváltozó tengeri isten a mythológiában)

prothesis l. műtestrés

Protista l. bakteri/um; ~ologia l. -ológia

Prothippus l. lónem őstörzse

protomedicus l. orvos

protoplasma l. sejtalapanyag; ~aktiválás l. gyógyítómód

proto/s, πρῶτος = első, fő; ~soma (Darányi Gy. dr.): a legkisebb életelelem (nem a sejt!)

Protostrongylus, Synthetocaulus (Pseudalius, Nematodeum): kisebb kórrozdók tüdőférgességét okozó fonalféregfaj, vö. szőrféreg

Protozo/a, ~on, ~ologia l. véglény

protrahatus 3 l. elnyújtott

protrusio l. domborodás

proventriculus l. előgyomor

provertebra l. velőlemez

provisorius 3 l. ideiglenes

Prowazek l. sejtzárvány

proximalis, ~us 3 l. közelebbi

prózsa l. ordas, tarka

pruri/go l. sörör; ~tus l. viszketés

prutyi l. bokros

prüg l. terelés

prüsszög (PPB, Petöfi: János vit.), prüsköl (Arany J.: Pázmán lovag), ptrüszent (MA) = sternutat; ~és, prüszkölés (GKat) = sternutatio, vö. tüszentés

Przewalski-ló l. tarpán

psalterium l. százzrétű

psammoma l. fővenydaganat

pseudo, πσέδω = ál, csalok; ~aktinomykosis l. fonalgomba; ~(o)alius l. Protostrongylus; ~(o)aspidodera l. gyomorféreg; ~coli l. vérhas; ~immunitas: folyadékknak a hasüregbe feckendezésével falósejt felhalmozódás útján létesített szervezeti ellenállóképesség; ~lactatio l. tejelés; ~leukaemia l. álféhvérűség; ~membrana l. hártya; ~monas fragaroides: a tej eperszagát okozó bakterium; ~partiláz l. piroplasmosis; ~podit m: bizonyos sejtek és véglények (Rhizopoda) álvégtagja; ~tuberculosis l. álgümőkór

psilosis l. kopaszág

psittacosis, ~us l. papagáj

psosas l. horpasz

psor/a, ~iasis l. sörör; ~optes l. Dermatokoptes; ~ospermium l. Sarkosporidium

psych/e, ~icus 3, ~ismus, ~oanalysis, ~ologia l. lélek; ~opathia, ~osis l. elme; ~otherapia l. delejesség, gyógyítómód

ptarmus l. tüszentés

pterygium l. pislá, uszony; ~goideum l. röpcson; ~la l. toll

ptoma/in, ~tropin l. hullaméreg

ptosis l. szemhéj

ptyal/in, ~ismus, ~ogoga, ~on l. nyál; ~olith l. kő

pube/rtas l. növendékkor; ~s l. fan

pueor l. gyomor

- Pudel**, pudli l. uszkár
pudinás l. kehes
puerperium l. gyengélkedés
puffad/ás, ~tság l. felfúvódás
puha l. lágy; ~ hátszín l. hátszín;
 ~ oldalas l. oldalas
pujgat, **puj-puj!** l. úszít
pujna l. orda
Pulex l. bolha
puli (Sz Cegléd, HO Alf.), hüttyükutya
 (HO) (kb. 45 cm magas, talpig bozontos, avétt [HO] szőrű magyar terelő pásztoreb) = *Canis familiaris pastoralis hungaricus reversor* (Cs), *C. f. ovilis villosus hungaricus* (Raitsits 1924) vö. pumi
pull/astra l. tyúk; ~**orin-próba**: a B. pullorummal való fertőzöttség (fehérhasmenés) körjelzésére szolgáló agglutinációs módszer; ~us l. csikó, tyúk
pulmo, ~nalis l. tüdő
pulp/a, ~itis l. állomány, fogbél
puls/atio l. lüktetés; ~us l. érlökés
pulv/eratus 3, ~**erisatio**, ~is l. por;
 ~is **pecorum** l. terjék
pulvinus l. nyír, szaru-, vánkos
pulyka (PPB), **pujka** (Mi), **póka** (CzF), **pák** (Sz Bars m.), **pura** (Sz Szlavonia), **kurkán** (Sz Moldva), **indiai tyúk** (C) = *Meleagris gallopavo domest.* A kakas orrhátán és nyakán levő duzzadékonny (erectilis) színes bőrfüggelék: **fityegő**, **pulykatakony** (Cs Bácska), **mérge** (Cs Fehér m.), **pötyögő** (Arany J.: A Jóka ördöge); mellén sörtecsomó: **szakál**, **kefe** (Cs Baranya m.); végbélnyílása alatti fehér toll: **marabútoll**. Fajtái a tollazat színe szerint: **bronz~**, **réz~**, **fehér~**. ~ **fekélyes vakbél-májgyulladás** l. vakbél-májgyulladás; **sarjúpulyka** (Csű, Cs Győr m.): kései, második költésből való
pumi (Mi, Sz. Balaton mell., HO Dunánt.): a pulinál erősebb, hegyén lekonyuló fülf, feketés, terelő pásztoreb; Mi 1779 szerint: **kocsisok ebe** = *Canis fam. ovilis villosus terrarius* Raitsits (Anghi 1935)
- punet/io** l. csapohás; ~us l. seb; ~**um saliens** (Aristoteles): a sejtmagzat lüktető pontja (szíve)
pungit l. döf
Punica Granatum l. gránátalma
púpdagadó l. segy
pupilla l. szivárványhártya
pupipara l. bábotszülő
puplikán l. papagály
pura l. pulyka
puresi l. törpe
purga/ns, ~**tivum** l. hashajtó
purin: a húgsavcsoport alapanyaga;
 ~ **bázis**: adrenin, coffein, theobromin, xanthin stb.
pur/itas, ~us l. tiszta
Purkinje (I. E. német physiol. 1787—1869) ~**i.** fonal l. köteg; ~ **sejt**: a kisagyvelőkéreg soksarkú nagy idegsejtje; ~ **Sanson-f.** kép: a fényforrásnak a szaruhártyán, a lencse elülső és hátulsó felén észlelhető hármasképe, ~ **-f. tünemény**: a megvilágítás foka szerint változik a különböző színek viszonylagos fénye
purulen/s, ~**tia** ~**tus** 3 l. geny
purzsa l. juh
pus l. geny
pusi! l. terelés
puster/tali marha: Tirolban a ~ völgyében kitenyészített vörös-tarka hármashasznú
pustula l. genyhólyag
pusztul l. hull
put/or, ~**redo**, ~**refactio**, ~**rescentia**, ~**retio**, ~**ridus** 3 l. rothadás; ~**rid infectio** l. vérfertőzés
pyaemia l. vérfertőzés
pyel/itis, ~**ocystitis**, ~**ographia**, ~**onephritis** l. vesemedence
pygopagus l. torz
pykno/meter l. fajszálmérő; ~**is** l. sejt-magzsugorodás
pylorus l. gyomor
pyo/n, **πύον** = geny; ~ **bacillosis**: a B. pyogenes suis által malacoon okozott genygócós betegség, vö. Grips;
 ~**cephalus**: geny az agyvelőben;

podóliai l. magyarmarha
 pofa (C) = bucca, ~i = -lis; pofaszíj
 l. kantár
 pohánka l. takarmánymérgezés
 poikilos, ποικίλος = tarka; ~cyta l.
 tarkavörösvérsejt; ~therm l. hideg-
 vérű
 point, ~illage l. bírálát; ~er l. vizsla
 pók = Aranea. Epeira. άραχνός. Átvitt
 ért. C, Tseh: ínpók, inhüvelypók,
 iztokpók, incesoport, esúzpók, esúzdag
 (Zl), hímpók (Cs Göcsej), kakas-
 hímpók, ökörhímpók, szárazhímpók,
 vérhímpók, vízholýag (Ném), csoport
 (Tseh), csomó, ináütés (Mest), esánk-
 hajlásipók, sarokesontipók, éresomó-
 zás, csapfejú daganat (Hof), izintágu-
 lás, érdaganat, érgelva, iztapló, folyó-
 epe, átaljáró epe (Tseh), sarokdaga-
 nat, tojásdaganat (KM), vízpók, ke-
 resztópók, fanpók (Tá), hátulsó térd-
 daganat (Angy), madárpók (Pe) (nyál-
 katáska, inhüvely, ill. tokszalagtágu-
 lat a csánkon, ill. a száron) = bur-
 sitis, tendovaginitis, capsulitis (ném.:
 Galle. Piephacke); pókos (Sz Békés
 m., Palócság, Cs orsz.), ínpókos (C,
 u. o. «bonkos lábú»), botkos lábú
 (MA), göcsös (MA), göresös (Cs Ba-
 kony), cicaj (cigány lócsiszár kif.) =
 suffraginosus 3, scaurus 3
 póka l. pólya, pulyka, szemkupa
 pókháló/burok, ~hártya l. agyvelőburok
 pokla, poklája, poklátája l. magzatburok
 poklosság (C), elefántkór, elefántláb (Zl)
 (a bőr-, ill. a bórallati kötőszövet
 megrögzött vastagodása) = pachyder-
 mia, elephantiasis (παχός = vastag)
 vö. keményedés, tárgykór
 pokol/hólyag, ~szökés, ~var l. lépfene;
 ~kő l. ezüst, kő; ~sinnyedék l. rüh;
 ~szőrű l. lószín
 pókoz, meg~ik, pókot kap l. felfúvódás
 pokröe l. csótár
 poliosis l. ősz
 politia l. rendészet
 pollakisuria l. vizezés
 pollandchina sertésfajta (ang. e. polend-

sájn): lengyel, berkshirei és kínai faj
 tából Amerikában kitenyészített fe-
 kete-tarka, kislüül, hússal hasznosíté
 pollen l. széna
 pollex l. ujj
 pollutio l. ondó
 póló poni: kis, erős, gyorsmozgású
 sportló
 poloska = Cimex
 polosna, polostojás, polozsna l. fészek-
 tojás
 polaris, ~atio, ~ator, polus l. sarok
 poly/s, πολός = sok; ~aemia l. bővérű-
 ség; ~arthritis l. ízületgyulladás;
 ~cythaemia l. vörösvérsejtszaporodás;
 ~daktylia l. ujj; ~dypsia l. szomjúság;
 ~galactia l. tejelés; ~gonum l. takarmány.; ~id l. id; ~ka-
 ryocyta l. sejt; ~mastia l. tejmirigy;
 ~melia l. végtag; ~mer l. darab;
 ~morphismus l. alak; ~myositis l.
 izomgyulladás; ~neuritis l. ideg/be-
 tegség, -gyulladás; ~neuritis infect.
 l. trypanosomiasis; ~nuclearis l.
 mag-; ~odontia l. fog; ~odontrop
 (Karpfer): karborundos fogcsiszoló
 műszer; ~opia l. látás; ~pedia l.
 végtag; ~phagia l. étvágy; ~phy-
 leticus l. fejlődéstan; ~pnoëa l. lélek-
 zés; ~posus 3, ~pus l. kocsan;
 ~saccharid l. szénhidrát; ~thelia l.
 csecsbimbó; ~uria l. húgyár; ~va-
 lens l. hatás
 pólya (C), póla (MA), póka (Csu) (körül-
 csavarásra való szövetsáv) = fascia.
 Esmarck~, Martin~: rugalmas ~,
 vértelenítésre, vö. bönnye, kalikó, mar-
 hajegy, mull, organtín
 pomphosis l. csalánkiütés
 pondró l. nyú; pondrólégys l. bögöly
 póni, pónni l. törpe
 ponk (PPB) (töltés, ill. hídszerű emel-
 kedés, állatrakodó berendezés) = pon-
 ticulus, rampa
 pons = híd, vö. agyvelő, szásztrétű
 pontos l. szabatos
 ponttűz l. égetés
 pontyhátú l. hát; pontytetű l. halbetegség

~coelia l. hasüri -; ~cyanase (Emmerich): a B. pyocyanus tenyésztésében képződő proteo és bakteriolyticus enzim; ~cyaneus B.: kék festőanyagot (-cyanin, -fluorescin)termelő genny B.; ~dermia l. kelés; ~gen l. gennyestő; ~kolpos l. hüvely; ~ktanin/um: fertőtlenítő; ~metra l. méhgyulladás; ~nephritis, ~nephrosis l. vesegyulladás; ~peri-

cardium l. szív; ~phthalmus l. szem; ~pneumopericardium l. szív; ~pneumothorax l. mell; ~rrhoëa l. genyfolyás; ~salpinx l. petevezeték; ~septikaemia l. vérfertőződés; ~sis l. geny; ~thorax l. mell
pyr, ~exia l. láz; ~ethrum l. rovarirtópor; ~ogallol: gallus-sav termék, fertőtlenítő
pyuria l. genyvizelés

Qu

qualita/s, ~tivus 3 l. minő
quantita/s, ~tivus 3, quantum l. mennyi
quarantine l. veszteglő
quass/atus 3 l. rázott; ~it l. zúz
Quassia l. keserűfa
quenonismus: Quenon Fer. fr. áo. elmélete a tejlőképességnek külső jelek-

ből való megállapítására, vö. tejsziszike, tejtükör
Quercus l. kereg
Quetelet l. változat
qui bene diagnoseit l. kórjelzés
quies l. nyugalom
quotidianus 3 l. nap
qu. s. l. mennyi

R

Rabarbara l. gyökértörzs, kivonat
rabies l. veszettség
rablópecsenye l. pecsenye
race l. verseny
rachiofor l. csontfűrő
racka l. juh
rackó (Sz Göcsej): kondor- és símaszörű sertés keresztjezése
rács l. szénarác
radiatio l. sugárzás
radium: a Curie házaspár által felfedezett nagy sugártevékenységű elem. Ra. ~emanatio: ~kisugárzás, annak bomlásterméke; ~gyógyítás l. gyógyítómód; radio-activitas: ~sugarat kibocsátó tevékenység
radius l. alkar, sugár
Raebiger l. fecskendő
ráérkezik l. betegszik
ráfolytatás l. üzekedés
rág (S) = masticat, ~ás = -io, rágesálók (az emlősök egyik rendje) = Rodentia; rágja a habot l. dagaszt; rágóizom =

m. masseter; rágólap l. fog; rágónyavalya l. hiánybetegség
ragad = contaminatur; inficitur; ragadós, ragadó (C), dögleletes (Máty) = contagiosus 3, ~dög l. marhavész, ~tüdőgyulladás, tüdőlob, szvm. ~~ja (H), tüdővész, erőhiányos - (Zl), tüdődög (J), tüdőfene (Angy), tüdőnyavalya, tüdőrák (Nár), rákfekélyes tüdőrothadás (Angy), (szvm. tüdőszövetének szűrhető vírus által okozott izzadmányos gyulladása) = pleuropneumonia s. peripneumonia contagiosa bovum
ragály (Kov), ragályanyag (EK), fertőző anyag, ragadvány (GKát), kórmező (Bug), gerj (Ki), csíra, ragadó és emésztő mérge, ragadós moecok (Ném), mirigy (SzD), dög, dögmirigy (T) = contagi/um, infect/us, vir/us, miasma, monas, tabum (μιασμα = tisztátlan-ság, μωρὰς = őscsira, Jókai: Fekete vér e. regényében így nevezi a kolera

okozóját); **ragályos** = -osus 3, -iosus 3, -osus 3, -ticus 3; **ragályoz/ás** = -ositas, -io, -ulentia; **~ó, kórokozó, mérgező** = virulens, nem ~ = a-; **állandó erősségű** ~ = - fixatum; **utcai v. vad** ~ = - varians; **ragályhordozó, vírus/gazda, bacillus** = virus gener. Szűrhető ~, láthatatlan kórokozó (Baló) = virus / filtrabile, ultravirus, - ultra/mikroskopicum, - sub-
ragasztó/tapasz, angol ~ = kolleplastrum, sparadrap [κόλλα = enyv, σπείρω = kenek, drap (fr.) ruha]
ragya l. himlő
Raillietia (Gamasus): szvm. fülr. hősségét - gamasosis - okozó atka
raj/a van, ~os l. agyvelőgyulladás
rájön l. betegszik
rajta! l. uszít; ~ **esik** l. betegszik
rajzik l. szül
rák, ~fene, folyosó (C), farkasfene (MA), fene (Nádor K), farkasseb (Gy), rossz seb (Cs Somogy, Zala m.), fészkesfene (Cs Bácska), hidegfene (T) = carcinoma, cancer (καρκίνος = rák); **bőrrák, szarurák** = cancrioid; **rák-fekélyes** l. rag. tüdőgyulladás
rakodó, rampa l. ponk
ramus l. ág
ran/a, ~ula l. béka
rane/ídus 3 l. avas; ~or l. korhadás
rándulás = distorsio, vö. ficamodás
ráng/ás, ~atódzás = klonus, tic (fr. e. tik); ~ató = klonicus 3, vö. görög (κλονέω = rángatok)
Rangelia l. piroplasmosis
rángókór (Msz) (rángatógörcs, öntudat-zavar, máj és vese elváltozás újszülötön, ill. vemhesen) = eklampsia, thrombo-hepato-nephrosi (έκλάμπω = kicsillámlom)
Ranunculus l. szironták
Ranvier-l. gyűrű: a velőshüvelyű ideg belső szerve
ráo/vasár, ráimádkozás, igézés: az ősmagyar vallás egyik gyógyítómódja; ~sal sugallat útján működött a táltos a megszemélyesített betegség ellen

(bagonyai ~, lőtárgy, vö. ÁL. 1935 3. Cs)
rápidus 3 l. hirtelen
rar/efaciens, ~itas, ~us 3 l. ritka
rászt l. horpasz, lépfene; **rásztkór** l. kényszer
rátermékenyülés l. termékenyülés
rattler l. bangó
Rátz István dr. (1860—1917) orvos, áo., az áo. főiskolán a kórtnan, kórbonctan és parasitologia tanára
raue/edo, ~itas, ~us 3 l. rekedt
ráz (C) = succussi/t; **rázás** = -o; **ráz-kódás** = commotio; **rázós, hányó** ló (C) = equus succussor; **rázókeverék** l. keverék; **rázott** (Sz Dunánt.: rázással összekevert takarmány) = pabulum succussatum, quassatum; **rázza** l. betegszik
re- (lat. előlj.) = ismét, vissza
reactio, ~gens l. hatás
reali/s, ~tas l. tény
reás / ló: nyerő eshetősége nagyobb a kockázatnál; ~ **fogadás:** az ajánlónak nagyobb kilátása van a nyeresésre, mint az elfogadónak
Réaumur: a hőmérőn a forrás és fagyáspont közti távolságot 80 fokra osztotta fel, vö. Celsius
Rebarbara l. gyökértörzs, kivonat
rece, háló = rete; **esoda** ~ (hálószerű verő-, ill. gyűjtőrelágazódás, mely ismét egy törzsbe egyesül, verőceér, vesegomoly) = - mirabile; **receg, rece, recehártya** l. ideghártya; **recés, rece** (MA), darázsészkes (Fő), temérdek-bél (Fr), lépesgyomor (a kérődző második előgyomra) = reticulum; ~gyulladás = -itis, vö. idegen test; ~háj l. cseplez; **recés belhámkészülék** (Cs) (a szervezet szükségtelen anyagát feldolgozó mirigyes szervek különleges hámsajtjei a ny. cs.-ban, csontvelőben, lépben) = apparatus reticulo-endothelialis s. makrophag
recens l. új; ~**re** l. kisejelteni
recept, recipé l. rendelvény
receptaculum l. tartály

receptor (Ehrlich): az élő protoplasma olyan molekulacsoportja, amely a szervezetet védő anyag képzésében közreműködik

receptura l. gyógyszerkiszolgálás

recessivus 3 l. visszaeső

recessus l. zug

recidivus 3 l. visszaeső

reclinatio l. hályogműtét

reconvalescen/s, -tia l. gyógyul

record/er l. bajnok, fecskendő

recrudescencia l. kiújulás

rectrix l. toll

rect/alis, -um l. bél; **-us** 3 l. egyenes

recurrens l. visszatérő

recesgés = crepitiatio

Redia: szívóféreg fejlődési alakja, vö. járlat

redő (MA), rétegződés = plica; gyomorlép ~ = -gastro-lienalis; - genu l. haskorc; - polonica: varkocsba tapadt szőrcsomó, vö. Kerckring

reductio l. apadás

redves l. zabja

referatum l. előadmány

reflex, -io l. hajlítás; ankoneus ~ l. könyökviszahajlítás; patellaris ~ l. Achillesín-

refract/arius, -io, -ometer, -ometria, -us l. tör

refrigera/ntia, -tio l. hideg

«Refugium inscientiae» = a tudatlanság mentsvára. Ezzel rokonértelmű régi orvosi mondás még: «Ut aliquid fecisse videatur» = hogy úgy lássék, mintha valamit tenne és «Ut aliquid habeat» = hogy legyen valamije

regeneratio l. újraképződés

regi = vetustus 3, vetus (gen. veteris)

regia l. járlat

regio, -nalis l. táj

regnum l. állatország

regressivus 3 l. visszaalakulás

regula, -ris, -tio l. szabály

regurgitatio l. visszafolyás

reinfectio l. fertőzés

reinjectio l. befecskendezés

Reisser l. körömfaragó kés

Reizmann l. hörgő

reiter/atio, -etur l. ismét

rejt/ek l. tojás; **-ett** = ocellus 3; **-ett** heréjű l. hererejtő; **-öe** l. álca

rekedt = rauc/us 3; **-ség** = -edo, -itas, ravis; **berelkedni** = irraucescere

rekesz l. ketrec; **-izom** (Rác), rekesztőhártya (Tsere), általrekesztő hártya (PP), választóhártya (Márt), kereszthártya (T), ágyékharlyta (C) (a mell- és hasüreg elválasztó izomrétege) = diaphragma, phren, φράγμα, φρήν; **medenceerekesz** (a m. levator ani, a medenceüreg hátulsó elzárója) = -pelvis; **-i** = -ticus 3, -icus 3; **-gyuladás** = phrenitis. **Rekeszték** (MA, Cs Bácska) = claustrum, box (ang.), vö. ellető, ketrec

rekken l. fullad

rekord l. bajnok, fecskendő

relati/o, -vus 3 l. viszony

Remak-f. rost: velőshüvelynélküli szürke idegrost

remansio l. visszamaradás

remedium l. orvosság

remegés l. reszketés

remeke l. péra

remese l. bél; **-bélfodor** l. bélfodor

remex l. toll

remi/ssio, -ttens l. alábbhagyás

remonda, -'zni l. pótló

rén l. ágas

ren, -culus, -lobatus l. vese

rend = ordo; **al~** = sub-; **rendes** = ordinarius 3; **-ellenes, -kivüli** = extraordinarius 3, **-ellenesség** l. fonákság, vö. szabály, szabvány. **Rendelvény, orvosi ~, vény** (Bug), **rendelés** (Ki), orvosi intézet (Ném), **recepta** (Tseh), **recept, szerződula** (Pe) = praeciptum, vö. utasítás; **rendelvénytan, gyógyszerkiszolgálás** = receptura, vö. Rp. **Rendészet, állategészségügyi ~, állategészségügyrendőri igazgatás, közbátorsági rendelet, politiai rendtartás** (Ki) = politia/sanitaria, -veterinaria. **Rendszer** = systema; **-es** = -ticus 3,

- ~telen = a- — Rendtartás l. étrend
 rendement l. jövedelmezőség
 renfa l. ágas
 rengő l. szarvállás
 renyhe (Gya), rest = atonicus 3, torpidus 3; ~ség, feszültség hiány = atonia, torpor, vö. késő, lassú
 reped/és l. szakadás; ~t l. fazék
 repet/etur, ~itio l. ismét
 repkényfonat l. fonat
 repositio l. visszahelyezés
 reproductio l. újraképződés
 repül (C) = volat; ~ő tűz l. sercegő üszök, sertésorbánc; ~ő zsír l. kenet
 requisitum l. kellék
 rés (SzD), hézag = rima; hang~ = — glottidis; száj~ = — oris; szem~ = — palpebrarum, vö. hasadék
 resectio l. csonk
 reservatio l. fenntartás
 resina l. gyanta
 resisten/s, ~tia l. ellenállás
 resoven/s, ~tia l. feloldó
 resonan/s, ~tia l. visszhang
 resorben/s, ~tia, resorptio l. felszívó
 respiratio l. lélekzés
 rest/auratio, ~itutio l. gyógyulás
 resultatum l. eredmény
 resumptio l. összegezés
 rész l. darab; ~arányos = symmetri/cus 3, ~róság = —a; ~aránytalan = a—cus 3, ~róság = a—a, vö. arány
 részeg = ebr/us 3, ~ség = —etas
 reszket/és (C), remeg/és = trem/or, ~ő = —ens
 retardat/io, ~us l. csökött, késés, magzatburok
 réteg = stratum
 rete l. rece
 retentio l. visszatartás
 reticul/itis, ~oendotherl, ~um l. recés
 retina l. ideghártya, ~eulum l. tartórost
 retro = mögötti; ~bulbaris l. szem; ~flexio, ~versio l. hajlás; ~pharingealis l. torok
 reunio l. egyesítés
 rev l. rothadás
 revaccinatio l. oltás
 reversio, retroversio l. fordulás
 réz (C) = cuprum, fém kémiai jele Cu; ecetsavas ~, ~rozsdá, zöld gőrgő, patina, Grünspan, krispán (PPB); Cu. aceticum, Cu. subaceticum, aérugo; az általa okozott mérgezés = aérugismus; kénsavas ~, ~gálic, kékkő: Cu. sulfuricum; schweinfurti zöld: mérgező réz tartalmú zöld festék: cupriacetometarsenit; timsós ~: Cu. aluminatum, lapis divinus 3, lapis ophthalmicus 3; rézderes l. lószin
 rezegtető l. gyömöszölés; rezgés = oscillatio
 Rhabd/itis: eb bőrében, szemében stb. élőszködő fonalféreg faj; ~omyoma l. izomdaganat.
 rhachi/s, ~schisis l. gerinc; ~tinogen, ~tis l. angolkór
 rhagades l. bőrrepedés
 rhaphe l. vonal
 rheostat: villamos váltóáramkészülék (ῥέος = áram, ἵσθημι = megállítani)
 Rheum l. kivonat
 rheuma, ~ticus 3, ~tismus l. csúz
 rhexis l. szakadás
 rhin/os, ῥίς (gen. ῥίως) = orr; ~encephalon l. agyvelő; ~itis gangren. l. orrhurut; ~orrhagia l. orrvérzés; ~orrhöa l. orrfolyás; ~oskopia, ~olaryngoskopia l. orrtükör
 Rhipicephalus l. piroplasmosis
 rhizo/ma l. gyökértörzs; ~poda l. véglény
 Rhode Island red (ang. e. ród ájlend red = R. szigeti vörös): veresszínű, jó tojó, nagytestű tyúk fajta
 rhombencephalon l. agyvelő
 rhonc/issath, ~hus l. hortyog, lélekzés
 rhusiopathia suis l. sertésorbánc
 rhythmicus 3, ~us l. ütem
 ribincos l. csökönnyös
 ricin: a ricinus- és a crotonolaj mérge; ~us l. olaj
 Rickettsia Prowazeki: a kiütéses (foltos) tífusz (XVI. századbéli elnevezése: febris castrensis Hungaricus = magyar tábori láz) okozója, vö. Bartonella

rictus lupinus l. szájpadrás
 rideg l. gulya, ménes
 ridz/hetne, ~ik l. görög
 rigó l. lőjegy
 rigolyás l. bokros
 rig/íditás, ~idus 3, ~or l. merevség
 rihedzik l. görög
 rihog l. röhög
 rima l. rés
 ringatózik l. sző
 Riolapi l. Horner
 riská, roska (Sz Hegyalja, Háromszék, Cegléd, HO Kiskúnhalas), kuli (Sz Balaton mell., Cs Győr m., Somogy m.), bucsak (Sz Székelyf.), busa (KM), bodacs (Sz Csikszentdomokos), cseta (Sz Zala m.), csig-big (HO): kicsiny, vörhe y 3s-pírók, ill. deresszínű, kurzarszárú, jól tejelő marhafajta
 ris/us, ~orius l. nevetés
 ritka = rarus 3; ~ság = raritas; ritkító = rarefaciens; ~ ritkulat l. üreg
 ritualis l. metszés
 rivanol: chinin-gyártási melléktermék, forró vízben oldódó fertőtlenítő por
 rivóka/féreg, ~kór, ~tömlő l. galandféreg
 Rivolta/-próba: ecetsavas víz hozzáseppentésére az izzadmányban (exsudatum) zavarodás keletkezik, az átzadmányban (transsudatum) nem; ~sia l. tollatka
 rizseg l. liheg
 roarer l. hörgős
 roastbeef l. hátszín
 robagó üszök l. sercegő üszök
 roborans l. erősítő
 robustus l. nagy
 rodentia l. rágesálók
 rogács l. méh
 roh l. lószín
 roham (a versenyző előretörése) = rush (ang. e. rös) vö. verseny
 róka l. lószín
 rokan/ás = depravatio, vö. csikarás; ~t (Tseh, Sz Kemenesalja, Cs Alf.), nyomor/ék, -odott, -ult (MA), le-tört (KM), megmacskásodott (Cs

Bácska), merevedett (PL), elridegült (Leib) = afflictus 3, depravatus 3 (ném.: strupiert); ~tín l. Achilles-in; ~t pata, arbronsos köröm (Mátty), bakpata (Schw) (kórosan alaktalano-dott, gyűrűs, ferde) = ungula defor-mata, vö. pata
 rokon (C) = cognat/us 3, propinqu/us 3; ~ság (Diet) = -io, -itas; ~szenv l. szenvedés; ~tenyésztés (Tor) = cog-natio propinqua, vérfertőző ~ ~ = incestum, vö. beltenyésztés
 romadur l. sajt
 Romanowsky l. Giemsa
 ronesol l. zúz; ~ó l. orrhurut
 rontja l. betegszik
 roob l. íz
 roquefort l. sajt
 Rosenmüller l. mellékpetesteszek
 roseola l. bőrpirosság
 roska l. riska
 rosseb l. rák
 rost, kanaf, cafrang (C) = fibr/a, -um, taeniae; ~oeska = -illum; ~os = -osus 3; ~kötegi = -illaris
 rosta l. szita; ~alj, ocsu: ~laskor kü-lönvált apróbb gabonaszem, gyom-mag stb.; ~esont (az orrüregtől elvá-lasztó koponyacsont) = os ethmoidal/e; ~ ~i = -is; ~lemez l. lemez
 rost/ellum l. szívókorong; ~rum l. ajak, csőr
 rostélyos l. hátszín
 rostonya (Bug) (a megalvadtt vérsavó rostanyaga) = fibrin/a; ~'s = -osus 3; ~tlanítás = de -atio; ~ vizelés = -uria
 rossz = malus 3, ~abb = peior, peius, leg ~abb = pessimus 3; ~aság, ~baj, ~nyavalya l. kórság; ~er-kölesű l. bokros; ~/indulatú, gon-nosz ~ (MA), megátalkodott (Ném) malignus 3, ~ ~ fejbetegség l. orrhurur; ~ ~ vizenyő (a B. oedematis maligni által okozott betegség) = oedema malignum; rosszul = male
 rotat/io l. forgatás; ~oria: kerekas ál-latkák, sodróférges (Si)

rothad/ás (Apor K), redv (SzD) = putor, putredo, putretio, putrescentia; ~ás elleni szer l. fertőtlenítő; ~ó, redves = putridus 3; ~ok = putreo, putresco; rothaszt/ás = putrefac/tio; ~ok = -io; ~ó hideglelés, ~ó láz l. vérfertőzés

Rotten l. patatapasz

Rotz l. tárgykör

roueni l. kacsá

roup betegség l. baromfihimlő

rovar (Bug) = insectum (Arthropoda, Hexapoda); ~ás, ~tudós = entomolog/us; ~tan = -ia (έντομος = bemetszett); ~irtópor, dalmát ~ =

Pyrethrum Dalmatinum, Chrysanthemum cinerariifolium és vulgare növény pora, vö. Derris, varádcis, vissex rózsa l. fehérpecsenye; ~ gyűjötér, ~visszér = V. saphena

rozda l. fém oxidálódásának terméke, vö. réz, vas; 2. kórokozó növényi gombafaj, vö. gomba; 3. l. lószín

rozslérg l. bagócs

rölg (SzD), görnicsöl (Sz Ipolyvölgye), kornyicsál (Cs Kkfélegyháza), nyikorog (Szik) = grunnit; ~ó tulok l. yak

rög, ~ény l. lépfene, sercegő üszök, sertésorbánc; ~zik (Sz Somogy m., HO Balaton mell.), megszöki a rögény (Cs Göcsej); rögben megbetegszik

rög/eszme = mania, vö. kényszer. Rögztés = pexia, pexis; cseplesz ~ (oda-varrása a hasfalhoz) = omentopexis, méh~ (hasfalhoz varrása) = hysteropexia. Rögzött, meg~ (MA), idült (Bug), idősült (T), megöröködött (Pe, Cs Tolna m.), meggyökerezett (Ben), belegyökeresedett (Cs Veszprém m.), sínlódtetű (Mol), örökös (Cs Göcsej) = chronicus (χρόνος = idő), vö. hevenyész

röhög (MA, PL, Arany J.: Toldi estéje, «A vén ló is megröhögi az abrakot» közm.), röhörész, rihog (Jókai MNy 1925) (örömét jelzi a ló) = grunnit, vö. horkan, nyerít

rök l. marhaszín

rökönys l. csökönyös

Röntgen (K. müncheni fizikus) a sok átlátszatlan tárgyon áthatoló igen rövid hullámú sugarak felfedezője; ~ologia: a ~ sugárral foglalkozó tudomány; ~oskopia: ~ sugaras vizsgálat

röpösont (az ék-, a szájpaddás- és az ekecsont közti páros arcson) = os pterygoideum; röpítő bőr (Cs: repülést segítő bőr, a szárny és a törzs között) = patagium; röpke (Cs) (rövid távolságon igen gyors) = flyer (ang. e. flájer = repülő)

röt l. lószín, marhaszín

rövid (MA), kurta (Oklsz. XVI. száz.), kúza (Sz Tisza mell., Cs Bácska), kura (Sz Bihar m.), suta (Gya), konta (Sz Szatmár m.), guja, guji (Tájsz Székelyf.) = brevis. vö. farok, szárnyállás; rövidesápuak l. légy; rövidítés = decurtatio; rövidlátás l. közellátás

Rp.: recipe! = végi! (a régi orvosi rendelvényen Jupiter segítségét kérő jel: advocatio, JD. = juvante deo, CD. = cum deo, ND. = nomine dei = maradványa)

~rrhoé, ροή = folyás

rubeola l. bőрпиrosság; ruber 3 l. vörös; rubeus rubinus l. lószín; rubor l. pir; rubicundus l. marhaszín

ruca l. bajnok, kacsá

ruct/atío l. kérődzés; ~ator, ~itatio, ~uosus 3 l. levegőnyelő; ~us l. kérő

rudas (Nyr 1925. XVI. száz.) l. (orsz. a jobboldalra fogott ló) = dextrarius, vö. fogat, nyerges; 2. az ökörfogatban a hátulsó (rúdmelletti) pár, vö. vezér rudiment/arius 3, ~um l. csökevény

rufus l. lószín, marhaszín

rúg = calcitrat; ~ás = -us; ~ó = calcitrosus 3, vö. bokros; rúgott l. választott; ruganyos, rugalmas = elastic/us 3, ~ság = -itas; rugyanta l. gyanta

rugae l. szájpaddás

rum/en l. bendő; ~inatio l. kérődzés; ~initis l. bendőhurut

rumpit l. zúz

rumpsteak l. hátszín
runa l. pászma
running l. Bruce Low
ruptura l. szakadás
rush l. roham
rusika l. arzén
ruta l. istenfája
rüesök l. bibircs
rüdzik l. görög
rüh, rih (C, Sz Palócság), rühkór, rühös-

ség, senyedék (MA), sönyedék (Sz Vas m.), pokolsinyedék (Tsere), senyede (C, Sz Székelyf.), kosz (Tseh, Cs Veszprém m.), var (Sz Székelyf.), kuprec (Sz Balaton mell., Vas m.), gibinye (Sz Jászó), vaktetű (PPB, Cs Vas m.) = scabies, vö. atka, Sarkoptes; rühelődik l. vakarózik; rühes = scabiosus 3; rühet, rühedzik, rüvik l. görög

S

S. l. kén, a rendelvényen: signa! = jelezd!

s.: sive = vagy

s. a.: secundam artem = a művészet (mesterség) szabálya szerint

saburra (lat. = fövény), kum-gata (török = homok): homokévéstől származó gyomorhurut, vö. hiánybetegség

sacchar/inum: túlédes benzoésavsulfimid; ~omyces, ~omykosis l. járv. nyirokgyulladás, szájpenész; ~omy-ceta l. élesztő; ~um l. cukor

sacr/alis, ~um l. keresztcsont

sadismus (Marquis de Sade): kínzással kapcsolatos nemi érintkezés

sagax l. vizsla

saginatío l. hizlalás

sagittalis l. párhuzamos

Saglawi, saklavi (KM): kiváló arabs lőtörzs

sagma, ~rius l. málna

saját (MA), ~os = propri/us 3, genuinus 3; sajátság (Bf) = -etas

saj/dít, ~og, ~gás l. fáj

sajkaesont l. elülső lábtő

sajt (Besz) = case/us; sajtos = -osus 3.

Brie ~ (fr. város neve): puha, kövér, korong, 2-4 × 25 cm. Camembert ~ (normandiai helység): puha, kövér, hengeralakú 3 × 10 cm. Cheddar (ang. helység): kemény, kövér, változatos alakú és súlyú. Édami ~ (hollandiai város): kemény, kövér, piroshéjú, 1½-3 kg-os gömb. Emmentáli ~ (svájci): kemény, kövér, 60-80 kg-os

korong, 15-20 × 60-80 cm. Gorgonzola ~ (felsőolaszországi): puha, kenyérpénészes, 12-15 kg-os, 20-30 cm. Gouda ~ (hollandiai város): puha, kövér, 5 kg-os korong. Groyi ~ (svájci város): kemény, kövér, az emmentálinál gyengébb minőségű, 34-45 kg-os, 8-10 × 60-80 cm. korong. Imperial ~: túlkövér puhasajt. Kaskaval ~: erdélyi, romániai, ill. bulgáriai félkemény, juhtejből, 2½-3 kg-os, hengeres. Limburgi ~ (belgiumi helység): félkövér, puha, hosszúkás, 1 kg-os, 8-15 cm. Monostori ~: kolozsmonostori félkemény, téglalakú, juhtejből. Ostyepka ~: felvidéki, félkemény, félkövér, füstölve, juhtejből. Parenyica ~: félkemény-kövér, szalagalakú, juhtejből. Parmezan ~ (pármai, grana, olasz, ország): kemény, félkövér, zöldeshéjú. Romadur ~ (fr. remoudre = utánfejni): puha, kövér, téglalakú, ½ kg-os, 4-5 × 4-5 × 11-12 cm. Roquefort ~ (fr.): kenyérpénészes, félkemény, morzsalékony, juhtejből, 2-2½ kg-os, 8-10 × 18-20 cm korong. Strachino ~ (olasz): puha, sárgára festve, 4-5 × 12-19 × 15-19 cm. Til-siti ~: félkemény, kövér, korongalakú, 4-5-5 kg-os; ilyen az óvári és az illmici (Moson m.) is. Trap-pista ~: félkemény, kövér, 1-3 kg-os, 5-6 × 15-22 cm, korong

sajtár l. fejedény

rány, 2 kámfor, 5 cínksulfat, 2 szalmiak) = collyrium adstringens luteum. Sárgatest, sáros test (Bug) (a pete kiválása után sárga luteinsejtekkel megtöltődő Graaf-f. tüsző) = corpus luteum; fehérlő test (a sárgatest világos hegesedése) = corpus albicans

sár/hatnék, ~hít, ~hodik, ~hotik, ~hozik, ~íthatnék l. sárlík

sarj l. ivadék

sarjazás (Cs Nagykapos vid.), sarjazás (Mí) = proliferato, granulatio; túl~, burjazás, vadhús (Tseh) bűdöshús (MGSz. VI.); gyilok (Sz Székelyf., Cs Bácska), békavar (Sz Somogy m., Nyr 1883, Cs Bakony, Csú) (eredeti felszínét túlhaladó sebszövet szaporodás, ill. annak a pártán való elszarusodása) = caro luxurians, carnificatio, granuloma; sarjadzó = proliferativus 3, productivus 3

sarjzógomba (bimbózással vagy sarjzással szaporodó egysejtű növényi szervezet) = blastomyceta

sarju l. pulyka, takarmány

sark l. sarok

sarkantyú, serkentő (Besz) (kakas lábának karomszerű szaruképlete) = calcar; ~ér = vena thoracica externa

sárlíknyér (Tseh): a Calamus draco fa gyantája

Sarko/eystis l. ~sporidium; ~lemma l. izomrosthüvely; ~ma: rosszindulatú, sejtben gazdag daganat; sejteinek alakja szerint: csont/sejtű ~ = ~ osteoides, edényes v. érfali ~ = ~ perivasculare s. haemangiomasarkoma, festékes ~ = ~ melanoticum, fészkés ~ = ~ alveolare, gömb ~ = ~ globocellulare, hengeres ~ = ~ cylindrocellulare, kocsonyás ~ = ~ mucosum, óriás ~ = ~ gigantocellulare, orsó ~ = ~ fusocellulare, velős ~ = ~ medullare; ~matosis = ~ma-okozta betegség; ~phaga, ~fila l. légy; ~physema l. sercegő üszök; ~psylla s. pulex l. Amerikában és Afrikában élő bolhafaj; ~pterus, Harpirinchus:

baromfi tollvég-csomójában élősködő atkafaj; ~ptes (Latreille), Akarus (Linné) (a pókfélék osztályába s a rühatkák családjába tartozó élősködő atkafaj); ~ptes scabiei, ~ptes mutans, Akarus siro; ~sporidium, ~cystis, Balbiania (az izomrostban élősködő spórás véglény), ~sporidiasis: a ~sporidium psorospermiuma — Miescher-f. tömlő — által okozott betegség (sárgás = hús)

sárl/ás (SzD), sárlhotás (Tsere) (a kanca ivarzása) = equitio; ~ási takony l. nadár; sárlík (SzD, Sz Zala m., Cs Alf., Dunánt.), sárlít (Sz Kecskemét), sárlík (SzD, Sz Gömör m.), sárlat (Sz Palócság), sárlhít (Sz Zemplén m., Márt), sárlhatnék (HO Székelyf., Cs Nagykapos vid.), sárlíthatnék (Cs Szabolcs m.), sárlhodik (Sz Szabolcs m.), sárlhotik (Sz Székelyf.), sárlhozik (SzD, Sz Hegyalja), sárlík (T), sárlík (SzD, Sz Göcsej), nőszekedik (Leib), ménzik (Sz Zemplén m.) = equit caballa, vö. görög, koslat, üzekedik

sárlóhatú l. hát

saroglya l. szénarác

sarok, sark (C) = calx, polus; ~i = calcaneus 3, polaris; ~csont, ~gumó l. csánk, ~esontí pók l. pók; ~daganat l. pók; ~vánkós l. nyír. Sarkítás (az aetherrengéssel egyező fény-, hő-, ill. villanysugár irányítása) = polarisat/io, sarkító készülék = -or. Két-sarkas = bipolaris

sárpecsenye l. felsál

sár/sántaság, bűdös ~ (juh körmének a B. nekroseos által okozott elhalálos gyulladása) = nekrobacillosis

sartorius l. szabó

sárvíz l. vizenyő

sasszem l. szem

saturat/io, ~us 3 l. telít

saturni/nus, ~smus l. ólom

satyriasis: kórosan fokozott hím ivarószton (a görög regékben: Satyros faun), vö. másítás

sauciat l. sebesít

sav (Bug) = acidum; ~álló (festék-
anyagát savkezelés után is meg-
tartja) = acido resistens; ~anyú (C) =
-osus 3, acetosus 3; ~fok = -itas;
~i állapot = -osis; ~kedvelés = -o-
philia; ~as tejszírmeghatározás (Ger-
ber-f. ~) = kénsav-amylalkoholos
kezelési módszer = acidbutyrometria.
Arzénessav = - arsenicosum, kis
adagja hízlaló, vértisztító. Borkósav =
- tartaricum, lázellenes. Bórsav =
- boricum, fertőtlenítő. Csersav =
- tannicum, összehúzó, fertőtlenítő.
Ecetsav = - aceticum, vö. ecet. Foszforsav =
- phosphoricum, csontfej-
lesztő. Karbolsav = - carbolicum,
phenolum, fertőtlenítő. Kénsav =
- sulphuricum, edző. Pikrinsav =
- picronitricum, féregűző. Salétrom-
sav = - nitricum, edző. Sósav =
- hydrochloricum, higan savanyító,
töményen edző. Szalicilsav = - sali-
cylicum, láz és csúzellenes. Szalicil-
savas acetyl, aspirin = - acetylo-sali-
cylicum, láz és csúzellenes. Szénsav =
- carbonicum, gáznemű. Tejsav =
- lacticum, fertőtlenítő

savó (S), szerdék (Besz) (a vér, a nyirok,
a tej hígabb anyaga) = serum; ~s =
serosus 3; ~s hártya l. hártya; ~tan
= serologia; ~gyógyítás l. gyógyítómód

sávolyos l. marhaszín

scabi/es, ~osus 3 l. rüh

scaeva l. balog

scalenus l. bordatartó

scalp/ellum, ~rum l. kés

Scansores l. papagály

seapha: a fülkagyló belső homorulata

scapula, ~ris l. lapocka

scarificatio l. bemetelés, köppölyözés

scarlatinoid l. vörhenyeg

scatula l. doboz

scaurus l. pókos

schechita l. vágás

schema l. alak

Schick-f. bőrpróba: az immunis szer-
vezet diftéria-toxin bejuttatására nem
reagál

schindylesis l. izület

schisis = hasadtág, torzfejlődés; schis-
to/s, σχιστός = hasadt; ~daktylia l.
köröm; ~prosopia l. arc; ~soma l.
has; ~soma, Bilharzia: a verőce-
érben élősködő metelyféregfaj; az
általa okozott betegség: ~somiasis,
bilharziosis

Schizomyeeta l. bakterium

Schleich l. érzéstelenítő

Schmidt J. koldingi áó. (Dánia), az ellési
bénulás kezelésmódjának feltalálója

Schmidt-Lantermann-f. / befűződés: el-
vékonyodás az idegroston, aminek a
környéki idegrost okpálásában van
szerepe. ~ i. tag: a velős hüvelyű
ideg belső szerve

Schwann-f. hüvely: a környéki ideg
tengelyszálának burka = neurilemma,
vö. Henle

schweinfurti zöld l. réz

schweinsbergi betegség l. májgyulladás

schwitz/i marha: Svájc ~ kantonában
kitenyészett barna, vegyeshasznú,
rövidszarvú, nagyhomlokúval keresz-
tezett fajta

sciatica l. zsába

scilla l. hagyma

sei/ndit, ~ssura, ~ssus l. szakít

scirpicula l. kés

sceler/a, ~ema, ~itis, ~odermia, ~osis,
~ostoma l. skler~, Strongylus

sclopeticus 3 l. seb

score card (ang. e. szkör kárd): bírál-
lati lap-rendszer, a tejtermelés ellen-
őrzésének egyik módja, az É. A. E.
Á.-ban

serof/a l. sertés; ~ulosis l. hajlam

serot/alis, ~um l. here

serupulus l. mérték

scutulum l. kosz

seb (So), sérés (PL, Sz Hont m.) = vul-
nus (sn.), égett ~ = - ustum, fer-
tőzött ~ = - infectum, harapott ~ =
- morsum, lött ~ = - sclopeticum
s. ab ictu, szakított ~ = - laceratum
szúrt ~ = - punctum, vágott ~ =
- caesum, zúzott ~ = - contusum.

Sebeső l. csőseb. Sebesít (MA) = sauciat. Sebesítés, sebesülés, sérülés, sérv (NytSz), sértés (Gy), sérelem (MA), sérelem (Birk K), sebzés = vulneratio, laesio, sauciatio. Sebes = saucius 3. Sebesített, sebesült = vulneratus 3, laesus 3. Sebesül, sebesül (Nádor K), sérül, sérszik (Birk K) = vulneratur. Seborvos, sebész (Helmezy 1832) sebgyógyító orvos (Com), barbély, cirillikus (C), cirolicus (L), physicus cerugiaie (Wesz) = chirurg/us; sebeszet, seborvosi tudomány (Ném), kézzel gyógyítás (Tsere), borbélyság (C) = -ia (χρῆσις = kéz, ἔργον = mű.) Sebhely(y) l. heg. Sebmérő l. kutató. Sebeszi műszertan = akiurgia (ἀκίς = hegyes). Seb- ták l. genyszalaghúzás seb/aeus 3, ~orrhöa, ~um l. faggyú sebes, gyors, sérény (SzD), fejementő ló (Kákonyi P. 1544), hamar ló (Régi m. k. t. Szilády Á.) = equus celer Secale cornutum l. anyarozs secernál l. váladék seclusio l. szivárványhártya secoin l. anyarozs secretio, ~um l. váladék; ~um cervicale l. nadár sectio l. boncolás, metszés; ~ alta, ~ perinealis l. húgyhólyagmetszés; ~ aurea l. aranyselet secund/ae, ~inae l. tisztulmány secundarius 3 (secundár) l. másodlagos securis l. tagló sedativum l. csillapító sedimentum l. üledék segg l. bél; ~bőr l. nyereg segíteni l. Hippokrates; segítő, javító = adjuvans, auxiliaris, vö. leplező segmen l. szelvény; ~talis l. függélyes; ~tatio l. csírafejlődés Seignette l. borkő, só sejt (Bug) (a szervezet legkisebb működési egysége) = cellula, cytum (cellula = kamrácska, κύτος = méhléptüreg). Sejtalapanyag (Cs) = protoplasma (πρωτός = első, πλάσμα = alakulat). Sejtmag = nucleus, κάρων. Sejt-

magvacska = nucleolus. Sejtközpont = centrosoma, cytocentrum; ~pontocska = centriolum; ~ sugáruvlar = sphaera. Sejtburok, sejthártya = pellicula. Sejtitan = cellulologia, cytologia. Sejtzérékenység = sensibilitas, irritabilitas, chemotropismus, heliotropismus. Sejtmozgás = motus (-us). Sejtszaporodás = mitosis, amitosis. Sejt-táplálkozás = nutritio. Sejtnövekedés = crementum. Sejtmagozlás = karyo/mitosis, -kinesis. Sejtmag szét- esése = karyo/rhexis, -schisis, chromatotexis. Sejtmag oldódása = karyo-lysis. Sejtmag zsugorodása = karyo-pyknosis. Sejtmagszín (Cs a sejtmag osztódó eleme) = chromosoma. Őriás-sejt = megakaryocyta; sokmagú őriás-sejt = polykaryocyta. Sejtgyesülés, Sertoli-f. sejt = syncytium (κάρωνος = dióbel, μίτος = fonal). Sejtgyenlőt- lenség (a szabványos = normocyta-sejtnél nagyobb = megalocyta, vagy kisebb = mikrocyta) = anisocytosis. Sejtgedés l. beszűródés. Sejtfalás (Pr) = phagocytosis; ondosejtfalás = spermophagia (Wegelin). Sejtészül- tés = turgor, vö. osmosis. Sejthanyat- lás, sejttökéletesedés l. fejlődés. Sejt- magzat (Cs: megtermékenyült pete- sejt) = spermovium, zygota, zygospora (σπερμα = vetek, ζυγόν = pár, egyes- sülés), vö. csírafejlődés. Sejtoldódás = cytolysis. Sejtreactio, Freund-Kamin- ger-f. ~: a ráksejtet a rákmentes szervezet vérsavója elpusztítja, a rá- kosé nem. Sejtvizsgálat = cytodia- gnostica. Sejtzárvány, záradéktestecske (ném.: Einschlusskörperchen) (himlő, veszettség stb. esetén a megtámadott sejt alapanyaga magába zárja a kóro- zót) = chlamydozoon, strongyloplasma, Negri-f. test (veszettség), madár- ban: Bollinger-f. testecske, emlős- ben: Guarneri-f. himlőtestecske (cy- toretetes), molluscum contagiosum (baromfihimlő), Kurloff-f. test (ten- geri malac lymphocytumában), Todd-

- test (Chameleon vörösvérsajtjében), stegosoma (sarkoma sejtjében), Pro-wazek-f. testecske, Joest-Degen-f. testecske (ló bornai betegsége) (χλαμύς = ruha) vö. származástan
- selectio** l. válogatás
- selejt** (CzF), mustra (MA), kiverés, kiverő, kutya (csak sertésre: Győr, Kőbánya, Fejér m.), gönc (Sz Udvarhely m.), füttye-lotya (Sz Kemenes-alja), hullaj (Nyr 1883), brak (csak lóra Cs Győr) = animal recensum
- sella** l. agyvelő, nyereg; ~rius l. nyerges
- sellenc** l. cserény
- selym** = serie/um; ~ből való = -eus 3; ~birka l. juh; ~fehér l. lószín
- semen** l. mag
- semer**, ~ges l. sömör
- semiologia** l. kórjelten
- semi/s** l. fél; ~mortuus 3 l. halál
- Semmelweis** (Ignác magyar orvos 1818–65) az asepticus módszer megalapítója
- semmi** l. cink
- sendice** l. zsendice
- sen/ectus**, ~ex, ~ilis, ~ium l. öreg
- Senna** l. levél
- sens/ibilin**, ~ibilinogen l. anaphylaxia; ~ibilis, ~ibilisatio, ~ibilitas, ~orius, ~us l. érzék
- senye** l. szarvállás
- senyed/eg**, ~ék l. rüh
- senyvedés** (Weszprémy K), sínylődés, sínlődés (Nyr 1877), = tabe/s; **senyvedéses** = -ticus 3; **senyv/esség** (MA) ~etség (C), aszkór (Bug), léság (Cs Réde), porzsába, pozsáka, porzsáva (Sz Zala m., HO Tapolca) = kachexia; **pajzsmirigyhiány miatti** ~ = -strumipriva; **senyves** (Nyr 1883), lépés (Cs Bakony) = kachecticus 3, vö. aszás, sorvadás
- separat/io**, ~us 3 l. külön
- sephthaemia** l. vérfertőzés
- sepsi/n**: romlott gomba ptomain mérge; ~s l. ev, fertőzés
- septik/aemia**, ~opyaemia l. vérfertőzés
- septum** l. válaszfal
- sequest/er**, ~ratio, ~rum l. üszök
- sér**, ~ik l. fáj; ~és l. seb, sérv
- «Sera» Állatorvosok Beszerző Szövetkezete Budapest X., Szállás-u. 3. vö. Phylaxia
- serceg/és**, ~ő zörej (Az) = strepitus (-us). **Sercegő üszök**, kocsonyás tályog (Cs Nagykapos vid.), vízi tályog (Ba), sitergő tályog (H Nyírség), tálé, sárga vértálé, tálló (Sz Göcsej), rög; rögény (Sz HO Somogy, Vas, Zala m.), tályogos orbánc, üszögös orbánc, repülő tűz, Szent Antal tüze (FG), robogó üszök (Tseh), végbél/tályog, ágyék-, hátvér-, üszögös vérdag (Zl), armurar (HO Kapnikbánya), külső armura (H) = emphysema gangrenosum, sarkophysema haemostaticum (ang.: black leg = fekete láb). **Sercegő vizenyő** (Köves J. 1914), Köves-f. betegség, farfene (T), sertepárlás (Pe), sörterothadás (P), gázoedema (a B. oedematis maligni Ghon-Sachs-f. változata által okozott véres, savós izomcsoport- és gyomorfalgyulladás sertésen) = emphysema oedematosum
- serdülés** l. növendékkor
- serege**, seregély l. lószín
- sérelem** l. baj, sérülés, sérv
- serény** l. szőr
- sérés** l. seb, sérülés, sérv
- serétezés** l. sörétezés
- serialis homologia** l. számfelettség
- serie/eus** 3, ~um l. selyem
- Serinus** l. kanári
- serke** l. tetű
- serkent/ő** (MA), élénkít/ő, izgat/ó (szer) = excitan/s, stimulan/s, analeptic/um (több.: -tia, -a); ~és, ösztönzés (C) = stimulatio
- serlegcsíra** l. csírafejlődés
- sermo** l. beszéd
- sero/diagnostica** l. vérsavó; ~logia: a vérsavó tulajdonságaira és alkalmazására vonatkozó ismeret; ~sus 3 l. savós; ~therapia l. gyógyítómód; ~vaccinatio l. oltás
- serotinus** 3 l. késő
- sérődött** l. sérves

serpig/inosus 3 l. kopasz, ~o l. sömör
serpillum l. olaj

serratus 3 l. fűrészes

sérszik l. fáj, sebesül

serte l. szőr. ~esikgyökér l. gyökér.

Serteláb l. sömör. Sertepárlás l. sercegő vizenyő. Sertés (SzD, Mu: Hystrix = sertés disznó), sertvés (T), gisno (NytSz), disznó (S), koca (SzD, Cs Bácska), gyisznó, gyeszno (Oklsz), damasz (SzD), domosz (Tseh, törökül = domuz) = sus scrofa, vö. ártány, emse, kan, süldő, malac. Sertéshimlő l. himlő. Sertésinfluenza (Koen 1918. É. A. E. Á.) (szűrhető vírus és a B. influenzae suis által okozott járv. betegség) = influenza suis. Sertéskereskedő l. kereskedő. Sertéskolera l. Sertéspestis. Sertésorbánc, orbánc (Nyr 1879. XVI. száz.), tarjagos (Cs Nagykapos vid.), rög, rögeny (Sz Somogy, Vas, Zala m., HÖ, Cs Göcsej), folyosó (Ma, Sz Zala m.), bőrborbánc, vörös hévkelés (Oktatás), vérelfutás (Cs Komárom m.), orbánctűz, futótűz (Pe), repülő tűz (Zl), Szent Antal tüze (Ma), kanyaró, veres szeplő (Angy), csúz (Ma, Sz Dunánt.) = erysipelas s. rhusiopathia suis (ἐρυθρός = vörös, πέλλα = bőr, πέλος = sötét). Sertés/pestis (Pr), ~kolera (H) (szűrhető kórokozótól származó fert. ~betegség) = pestis (cholera) suum (Salmon szerint: hogcholera) vö. ~vész. Sertésseptikaemia l. ~vész. Sertésszem l. szem. Sertés színe: szőke, kesely, fekete, vörös, tarka, baris, prózsa, círmos, vö. ordas

Sertés/vész (H), ~septikaemia (Pr) (Pasteurella [B. bipolaris suisepiticus] által okozott vérfertőzés) = pasteurellosis (septikaemia haemorrhagica) suum (Billings szerint: swine plague) vö. ~pestis

Sertoli l. sejt

sértő ok (Dely) = trauma, τραύμα

serum l. savó, vérsavó

sérül, ~és, ~i l. sebz

sérv (SzD, Bug), sérvés (NytSz, Sz Székelyf., Kecskemét), sérés (Sz Bereg m.), sérelem (Sz Mátyusföldre), szakadás (PP), léság (Sz Pozsony m.), tökösség (C) (eredeti helyzetéből idegen szerv folytonossághiányán [sérveskapu, burokban: sérvtömlő] átjutott szerv) = hernia, kele, κήλη; sérvés, szakadt (Sz Háromszék), sérvéses, sérvódott (Cs Göcsej), léságos (Cs Réde), húros (SzD, Sz Hegyalja) = herniosus 3; agyvelőburoksérv (a sérvtömlőben savó van) = hydromeningocele; agyvelősérv = encephalocele; bélsérv = enterocele; hereburoksérv = hernia scrotalis s. hydrocele; húgyhólyagsérv = cystocele; izomsérv (a pólya szakadáson nyomult át) = hernia muscularis; köldöksérv = hernia umbilicalis; lágyéksérv = hernia inguinalis; szaruhártyasérv = hernia corneae s. keratocele. Sérvkötő l. felfüggesztés. Sérvlefűződés l. kiszorulás. Sérvműtét (a sérv megszüntetése műtéttel) = herniotomia

sesam/esont l. íncsont. A ~um orientale növény magjából készített erőtakarmany (liszt, pogácsa), szórhullást és viszketést okozhat

sesqui l. fél

seta l. szőr; ~ria l. Filaria

sétér l. fejlődény

setézik l. cicerél

setter l. vizsla

sevum l. faggyú

sexu/alis, ~s l. ivar

Sharpey (ang. e. sárpi)-rost (a csontszövet el nem meszesedő, a csonthártyához fűző rostja) = fibra ~i shetland pony l. törpe

shire (ang. e. sájr): angolországi, nagy, hidegvérű igásló-fajta

shock l. megrendülés

shorthorn (ang. = rövidszarvú): angol kitenyésztesű sárgás, ill. vörös-tarka, kettős — hús és tej — hasznú őstulokfajta

Si. l. silicium

sialo/goga, ~n, ~rhoëa l. nyál; ~lith l. kőképződmény
sibilus l. hörgősség, lélekzés
sicc/atus 3, ~us 3 l. száraz
siderosis l. vas
sigmoid/eum, colon ~: a lehágó remese
 S alakú kettős görbülete, mellyel a végbélbe megy át; ~itis = remesegyulladás
sign/atura, ~etur, ~um, **sigillum** l. jel
sih! l. terelés
sik l. lap
sikárszörű l. szőr
sikertelen menés l. ügetés
siket l. süket
sikkad l. hull
sikverseny l. verseny
silicium: nem fém elem, kémiai jele: Si.
simafejű l. galandféreg
simarius l. máhlás
similia similibus l. gyógyítómód; **similis** l. hasonló
simmentáli marha: Svájcban a Simme folyó völgyében kitenyészített vöröstarka, vegyeshasznú
Simondsia: sertés gyomorfalában élősködő fonalféregfaj
simpl/ex, ~icitas l. egyszerű
Simulium l. légy
sinapis l. olaj
singesont l. alkar
singultus l. csuklás
sinister 3 l. bal
sinkorán l. szelindek
sinlődtető l. rögzített
sintér l. gypmester
sinus, ~itis l. öböl
sinylődés l. senyvedés
sipesont l. alcomb
sipho l. fecskendő. **Siphona** l. légy
sipolás l. hörgősség, lélekzés
sipoly l. csőseb
sipos l. hörgős; ~ pecsenye l. bélszín
sire l. Bruce Low
sirlain l. bélszín
síróka l. galandféreg
sirupus l. szörp

sisakvirág: *Aconitum napellus*, mérge: aconitin
siska l. kónya, mangalica, szarvállás
sistergő tályog l. sercegő üszög
sitis l. szomjúság
sitke l. szarvállás
situs l. fekvés
skarlat/inoia l. vörhenyeg; ~ vörös: a zsirt pirosra festő, bőrhámosító készítmény (ném.: scharlach-rot)
skatol, indigórubin, indikán (indoxyl-kénsavas kálium) indoxylglykuronsav: vizeletféhérje rothadási termék (σκαώρ gen.: σκατό; = bélsár) vö. indikán
skelet/ologia, ~um l. csontváz
skepsis l. kételkedés
skiaskopia l. árnykép
skler/a, ~itis l. inhártya; ~ema, ~odermia, ~osis l. keményedés; ~ostoma l. Strongylus
skolex l. szívóka
skoliosis l. hát
skopia l. vizsgálat
skorbut/us l. hiánybetegség
skót / hegyi marha (fekete v. sárgásbarna, hosszúszarvú őstulokfajta) = highland cattle (ang. e. hájlend kettl = felvidéki marha); ~ juhászeb l. collie
skybal/a, ~on l. bélsár
sléri l. tőgygyulladás
smegma l. faggyú
Smith l. anaphylaxia
Sn. l. ón
só (Dict) = sal, sn. Glauber~, csudasó (Mi) = natrium sulfuricum, sal mirabile G-i. Karlsbadi ~ = sal thermarum Carolinum, természetes ~ ~ = ~ ~ naturale, mesterséges = ~ ~ factitium (22 r. Na. sulfuric., 1 r. Kal. sulfuric., 18 r. Na. bicarbonic.) Késérű~ = magnesium sulfuricum, sal amarum. Kettős ~ (a H atomot több bázisos sav, vagy a hydroxyl csoportot több savas bázis különböző módon helyettesíti) = ~ duplum. Konyhasó = ~ culinare. Közömbös ~ (a savmolekula minden helyettesíthető

H atomját fém-atom helyettesíti) =
 - neutrale; **alji** ~ (a bázisnak nem
 minden hydroxyl csoportját helyette-
 sítí sav) = - alkalicum, - basicum.
Seignette ~: kálium natrio-tartari-
 cum. **Sósvíz** = muria (-ae), ~i = -ti-
 cus 3. **Sózás** (Cs orsz.: ~hintés a
 szvm. szájába, hogy több vizet
 igyék) = salsura
sodoku l. Spirochaeta
sodomia l. zoo
sodró, ~tt l. szarvállás; ~lérgek =
 Rotatoria
sógerhátú l. hát
sóhajtás (C) = suspirium, -atio
soissonais l. juh
sok/alakúság l. alak; ~fejú l. galand-
 féreg; ~hatású l. hatás; ~izületi l.
 izületi gyulladás; ~magú l. mag;
 ~szögű csont l. elülső lábtő; ~tagú
 l. darab; ~vérű l. telivér
solan/in, ~um l. burgonya
solea l. pata, patkó
solidus 3 l. szilárd
solu/bilis, ~tarius 3, ~tio, ~tum, ~tus 3,
 solve l. oldat
sólyom/szem l. szem; ~szügy l. szegy
soma, ~tologia l. test
somn/ambulismus l. delejesség; ~ifera,
 ~olentia, ~us l. álom
sonda l. kutató
sondaicus 3 = Szunda-szigeti, vö. ban-
 teng, tulok
son/ifer l. levegőnyelő; ~or l. lélekzés;
 ~us l. hang
sonka (CzF, Cs orsz.), sódar (Gy; Sz
 Székelyf.), sódor (MA), hemszi (Sz
 Máramaros) = perna
soor l. szájpénész
sóp l. őf
sopor, ~osus 3 l. álom
sordidus 3 l. szennyes
sore/heels l. lóhimlő; ~shin l. csont
Sorex l. patkány
soroche l. magaslati betegség
sorozatos l. védelmezés
sorpecsenye l. pecsenye
sorvadás (SzD) = atrophia; ~os =

-cus 3 (σπάρα = táplálok) vö. aszás,
 senyvedés
sósav l. sav
souma, ~ya l. trypanosomiasis
southdown l. juh
sovány (MA), ösztövér (C, Sz Székelyf.),
 szikár (SzD), nyivász (MNy 1905),
 geher (Tsz Bodrogköz), hitvány (He
 Fabul), leromlott (Cs orsz.) = macer;
 ~it = emacerat; ~odás = emaciatio;
 ~ság = macies. Madárhúsú (SzD, Sz
 Fejér m., Cs Szabolcs m.), félhúsú
 (MNy 1917), kákabélű (SzD, Sz
 Nagyal), gazdagyalázó (Cs Bácska):
 jó tartás ellenére is sovány
sózás l. só
sömör (MA), sömörög (PP), semer (Cs
 Dunánt.), pikkelysömör, viszketeg (So,
 Sz Zilah), vizes tetű (Sz Zala m., Cs
 Esztergom m.), vaktetű (Cs Vas m.),
 izzag (H), nedves var, mók, mókvar
 (Ném), békavár (T), borzas láb, borz-
 láb (Nár), bőrmoh (Tseh), serteláb,
 bodzás láb, csürökdaganat (Pe), csüdév
 (Hof), evdaganat (Leib), bokakelés
 (PL), süldísznő láb (Zl) = ekzema,
 herpes, psoriasis, prurigo, serpigio.
 Övsömör = zoster (Έρζεμα = hőkiütés,
 φώρα = pikkely) vö. tarló ~
sőnyedék l. rüh
sőre l. göboly, szarvállás
sőrénny l. szőr; ~él l. nyak
sőrét/es kiütés (Gram szerint festődő
 coccusok által okozott, apró kékes
 bőrhólyagocskákban nyilvánuló bőr-
 betegség) = hypotrichosis localis
 cystica; ~ezés: ~eresztés az emse
 méhébe az ivarzás megátlására
sörte l. szőr; ~él l. nyak; ~rothadás
 l. sercegő vizenyő
sővény l. választék
spado l. herélt
spaniel l. vizsla
spanyol l. juh
sparadrap l. ragasztótapasz
Sparganum Raileti: sertés izomközötti
 kötőszövetében előforduló Botryo-
 cephalus plerocercoid, vö. galanféréreg

spas/mus, ~ticus 3 l. görcs
 Spat l. tetem
 spatium l. hézag
 spatula l. lapátka
 speci/alis, ~alítás, ~ficus 3 l. faji, különleges; ~alista l. szak; ~es l. gyógyítótea
 spectr/oskop, ~um l. szín
 speed l. vágatás
 Spengler l. gümőkór elleni oltás
 sperm/a, ~atio, ~io, ~ium l. ondó; ~ovium l. sejtmagzat
 sphaecelus l. üszök
 sphaer/a, ~oideus 3 l. gömb
 sphincter l. korc
 sphygmo/graphia l. érlökés; ~manometria l. vérnyomásmérés
 spice l. spitz
 Spigel (~ius Aadr., páduai anat. 1578–1625) l. máj
 spina, ~lis l. tövisnyúlvány; ~ bifida l. gerinc; ~ ventosa l. esontlágylulás
 spiralis l. csavart
 Spirill/um: a ~aceae családba tartozó hasadó gombafaj, ~osis: ~um által okozott betegség (σπειρα = csavart)
 spiritus l. lélek, szesz
 spiro l. lélekzem
 Spirocerca (Spiroptera) pectinifera: madár-, ~ sanguinolenta: eb-, ~ scutata s. Gongylonema: szvm., juh, kecske és sertés nyelőcsőve falában élősködő fonalféregfaj; spirocercosis = ~ által okozott betegség
 Spirochaeta (Treponema, Spirosoma, Spiromema): a vérplasmában élősködő véglény; ~ anseris: lúdban élősködik; ~ gallinarum: óvantag oltja a tyúkba vérszíváskor. ~ faj a lues (syphilis), a fert. sárgaság v. Weil-f. betegség, a sodoku stb. okozója; spirochaetosis = ~ által okozott betegség, vö. Burri (χαίτη = szőr)
 piss/atus 3, ~us 3 l. sűrű
 spitz (ném. = hegyes): hegyesorrú, felálló hegyesfülű, szörgalléros, zászlós-farkú diszebfajta
 splanchn/icus 3, ~ologia l. zsiger

splen, ~isatio, ~itis l. lép; ~ium l. lágyító
 sporidium l. szén
 spondyl/itis, ~os l. csigolya
 sponso l. fogadás, szavatosság; spon-taneus 3 l. önkéntes
 spóra, σπορά l. a rejtvenősző (kryptogam) növény, ill. a szemcseállat (Sporozoon) termése = sporoit; 2. bizonyos bakteriumfajban található erősebben festődő, fénylő szemese. Sporadicu/m, ~s 3 l. járvány. Sporangium sporidium, konidium sporocysta = spórát termő csíratömlő. Sporoblast = spórát termő anyasejt. Sporogen l. magszín. Sporogonium, sporulatio = spóranezmzés. Sporotricho/n, ~sis l. fonalgomba, vö. véglény
 spray l. porlasztó
 sprinter l. ugró
 sput/ere, ~um l. köp-spum/a, ~osus 3 l. tajték
 spurius 3 l. ál
 squam/a, ~osus 3 l. pikkely
 sráglya l. szénarács
 ssaba l. kumys
 stabulum l. ól
 stadium l. állapot
 stagnatio l. pangás
 Stahl l. kenet
 stamina l. kitartó
 standard l. szabvány
 Stannius-l. szerv (az ővese ektoder mája, melyből a mellékvese velőállománya fejlődik) = organum suprarenale
 stannum l. ón
 stapes l. kengyel
 staphyl/e, ~itis l. szájpaddás; ~ococcus: fűrtszerűen helyezkedő gömbalakú bakteriumfaj; ~oma l. saruhártyacsap; ~omykosis: ~ococcus által okozott vérfertőzéses baromfijárvány (σταφυλή = szőlőfürt)
 Stark l. patkó
 starter l. indító
 stásis l. pangás
 stat/im l. gyorsan; ~iva l. állvány; ~ua l. ágas; ~us l. állapot

stayer l. győzős
 stear/in: zsiradék vegyiánya; steatit,
 steatoma l. magnesium; steatorrhoëa
 l. faggyú
 steep l. verseny
 Stego/myia l. szúnyog; ~soma l. sejt-
 zárvány
 Steinach-műtét: fiatalítás az egyik ondó-
 vezeték lekötésével, vö. Voronoff
 Steingalle l. talpvérfolt
 Stellwag l. tünet
 stemma l. törzskönyv
 stenocardia l. szívzorítás
 stenosis l. szűkület
 Stensen (latinosan: Stenon, Niels dán
 anat. 1638–86) l. vezeték
 Stephanurus dentatus: sertés veséjében
 élősködő fonalféregfaj
 stereora/lis, ~tio, stereus l. bélsár
 stereo/metria, ~skop, ~typ l. terület
 sterili/s l. csíráatlan, meddő; ~satio,
 ~tas l. fertőtlenítés
 stern/alis, ~ebra, ~um l. szeg; ~ax
 l. levető; ~ohyoideus l. torkalja
 sternutat, ~io l. prüszög
 stertor/osus 3 l. horkolás, lélekezés
 stetho/phon, ~skop l. hallgatócső
 steward l. versenyintéző
 stheni/a, ~eus 3 l. erő
 stibium l. antimonium
 stigma, στίγμα l. apró szűrásszerű vér-
 folt: hysteriás, ill. elfajulási tünet;
 2. a kisebb légyújtörek szájadzása
 a nagyobbakba: ~ Malpighii; 3.
 lélekezényílás alsórendű állatfaj test-
 felszínén
 stimula/ns, ~tio l. serkent, izgatás
 stipatus 3 l. tömött
 stipes, stípites l. virágszár
 stirps l. ivadék
 stogos l. juh
 stom/fa, ~ia l. száj; ~chicum, ~chus l. ét-
 vágy, gyomor; ~titis l. szájgyulladás,
 ~ aphtosa l. száj- és körömfájás, ~
 papulosa l. tulok jóindulatú szájfájása,
 ~ ~ s. pustulosa l. ló rag. szájfájása;
 ~tologia l. fog-; ~totherapia l. gyó-
 gyítóméd; ~(a)oxys l. légy

Storch-próba: a nyers és a forralt tej
 megkülönböztetésének kémiai mód-
 szere, vö. Arnold-próba
 stösser l. rázós
 strabismus l. kancsalság
 strachino l. sajt
 Strahfäule l. nyírfekély
 strájsza l. közfa
 stramentum l. szecska
 strang/ulatio l. bélelfűződés, hurkolás;
 ~uria l. vizeletrekedés
 stratum l. réteg
 strepitus l. zörej
 Streptococcus: láncszerűen helyezkedő
 gömbalakú bakteriumfaj; ~ által
 tyúkon okozott vérfertőzés = strepto-
 coccus; ~ pyogenes = genyesztő
 bakterium; ~ versavó: mirigykór
 ellen; strepto/mykosis, ~trichosis,
 ~thrix l. fonalgomba, súly (στρογγύος
 = láncc); ~cara l. gyomorféreg
 stria, ~tus 3 l. folt
 strichnin/um: a Strichnos nux vomica
 (ebvézsmag) mérge
 strictura l. szorulat
 stride l. verseny
 stridor l. lélekezés
 strobilus l. íz
 strigilis l. vakaró
 stroma l. alapszövet
 Strongyl/oïdes, ~us (Sclerostomum): em-
 lős belében élősködő fonalféregfajnak
 a különféle gazdához alkalmazkodott
 törzsváltozata; ~oidosis, ~osis: ~
 által okozott betegség; ~oplasma l.
 sejtzárvány
 Strophanth/us: az Apocynaceae csa-
 ládba tartozó gyógyítónövény; mag-
 jának hatóanyaga: ~in szívizgató
 szer, hivat. a festvénye: tinctura ~i
 (στροφέω = csavarok, άνθος = virág)
 structura l. szerkezet
 struma l. golyva
 strupiert l. rokkant
 stupa l. kóc
 stup/escit, ~iditas, ~idus 3, ~or l. ájul,
 kába, tompa
 stuttgarti ebjárvány l. ebhagymáz

tomia l. száj

stypticus 3 l. összehúzó
styrax l. benzoe
sub = alatt; ~**acutus** 3 l. hevenyész;
 ~**albus** l. lószin; ~**arachnoidealis** l.
 agyvelőburok; ~**classis** l. osztály;
 ~**conjunctivalis** l. hártya; ~**cutaneus**
 3, ~**cutis** l. bőr; ~**duralis** l. agy-
 velőburok; ~**endocardialis** l. szív;
 ~**febrilis** l. láz; ~**ige** l. keverd;
 ~**jectivus** 3, ~**jectum** l. alany;
 ~**lethalis** l. halál; ~**limatus** 3 l.
 fellengített; ~**limis** l. magas; ~**lin-
 gualis** l. nyelvvalatti; ~**luxatio** l. fica-
 modás; ~**mandibularis** l. állcsont;
 ~**maxillaris** l. állkapocs; ~**mentalis**
 l. áll; ~**mikron** l. mikron; ~**mucosus**
 3 l. hártya; ~**normalis** l. szabvány.
 ~**ordo** l. rend; ~**phylum** l. törzs;
 ~**rufus** 3 l. lószin; marhaszín;
 ~**scapularis** l. lapocka alatti; ~**sel-
 lium** l. csótár; ~**serosus** 3 l. hártya;
 ~**stantia** l. állomány; ~**stramentum**
 l. alom; ~**sultat** l. cikázik; ~**tilis**
 l. finom
subat l. görög, ~**io** l. görgetés
subigit l. köpül
Subularia l. gyomorféreg
subuleus l. kondás
successiv/e, ~**us** 3 l. fok
succula l. malac
succus l. lé
success/io l. loccsanás; ~**or** l. ügető
suctus l. szopás
sud/amen, ~**atorius** 3, ~**or** l. izzadás,
 ~**oriferus** 3 l. izzasztó
sufferat l. szenved
sufficiens l. elég
sufflatio l. fúvás
suffocat l. fullad
Suffolk (ang. e. szőffök): könnyebb
 hidegvérű, barázdáltfarú angol gaz-
 dasági lófajta
suffraginosus 3 l. pókos, **suffrago** l.
 Achilles-in
suffusio l. beivódás
sugall/ás, ~**at** (Cs), akaratátvitel = sug-
 gestio, vö. delejesség
sugár = radius, vö. lójege; ~**gomba** l.

süly; ~**szarvú** l. szarvállás; ~**test**
 (Bug) (a szemlencsét körülfogó ér-
 hártya; övrostja: sugárlemezek
 [= zonula ciliaris Zinnii] tartja a
 lencsetokat) = corpus ciliare; sugár-
 testgyulladás = cyclitis; sugártörés l.
 tör; sugárzás = radiatio
sugeat l. szopik
suggestio l. sugallat
sugillatio l. beivódás
suhogós l. gyeplős
suj l. süly
sujtás l. lójege
sula l. szarvállás
sule/atus 3, ~**us** l. barázda
sulf/at, ~**id**, ~**ur** l. kén
suly l. süly; **súlyarányosító** (Cs) (aki
 megállapítja a versenylő megterhelési
 súlyát) = handicaper; ~/verseny,
 előny~ = handicap (ang. e. hendikep)
sumen l. has-alj
summitas l. gallycsúc
sunya l. szarvállás
suny/it, ~**or**at l. konyít
super = felett, felül, túl; ~**arbitrum** l.
 felülvélemény; ~**cilium** l. szemöl-
 dök; ~**secundatio**, ~**fetatio** l. ter-
 mékenyülés; ~**fici/alis**, ~**es** l. felü-
 let; ~**ior** l. felső; ~**menstruatio** l.
 üzekedés; ~**oxydase** l. erjesztő
supinat/io, ~**or** l. hajintás
supponatio l. feltételezés
suppositorium l. végbélkúp
suppurati/o, ~**vus** 3 l. geny
supra (lat. előlj. tárgyessettel) = felett;
 ~**renin** l. adrenalin
sura l. lábikra
surd/itas, ~**us** l. süket
súrlónyavalya l. idegbetegség
surma l. juh
surnia l. szőrnyál
súrolás l. bokázás
surra l. trypanosomiasis
sus l. sertés
suska (Sz Székelyf., Cs Bácska: a szarv-
 csapról levált szarutok) = cornu ab-
 lectum
suski l. szarvállás

suspensio, ~orium l. felfüggesztés
 suspiratio, ~ium l. sóhajtás
 suta l. rövid, szarvállás
 sut ki! l. terelés
 sutura l. varrat
 suta l. szarvállás
 süge, sügene l. süldő.
 süket, siket (S) (1. nem halló; 2. Cs
 Dtúl: elzáródott csecsbimbójú) =
 surdus 3; süketség = surditas
 süldisznóláb l. sömör
 süldő (S), südő (MA, Sz Vas m.), süldelék (Sz Pest m.), süge (Sz Halas), sügene (Cs Kunszentmiklós), sütkő (Sz Baranya m.) = porcellus, vö. malac, sertés
 sült (C) = assarius 3, vö. pecsenye; sült-szörű l. lószín
 súly (Gy, Sz Csallóköz, Palócság, Zl), sül, süle (Mest, Cs Bácska), sű (HÓ Bugac), suly (Sz Székelyf.), suj (Sz Szilágyság), mól(a) (Cs Gyékényes), sugárgomba (H) (a Wolff-Israel-f. baktérium [Streptothrix, Aktinomyces, Corynebacterium], ill. az Aktinobacillus Lignièresi, a Bact. pyogenes, Staphylococcus pyogenes aureus által okozott sugárszerű tőkés daganat) = aktinomykoma; súlyos = aktinomykoticus 3; súlyosság = aktinomykosis, aktinobacillosis (ἀκτις = sugár, μύκηξ = gomba) vö. aranyér
 süllyedés = hypostasis, ~es = -ticus 3, vö. vérpangás
 sürgősen l. gyorsan
 sűrű (C) = densus 3, spissus 3, πυκνός, vö. mokány; sűrűség = -itas; ~mérés l. fajszálmérés. Besűrített = condensatus 3, spissatus 3; besü-

rító = -tor, besűrűsödés = -tio, besűrűsödő = -ns
 sütkő l. süldő
 süveg (az ondósejt feji része) = galea
 süvöltés l. hörgősség
 sweet l. bizakodó
 swine plague l. sertésvész
 sykosis l. faggyú
 Sylvius l. agyvelő
 sym/biosis l. együttélés; ~biotes l. Dermatophagus; ~metria, ~metricus 3 l. részarányosság; ~pathia, ~pathicus 3 l. szenvedés; ~physis l. összenövés; ~plekoptes l. Lamino-pleptes; ~ptoma, ~ptomatikus 3, ~ptomatologia l. körjel; ~ptomatiatria l. orvoslás; sym, sym = együtt, össze, -val, -vel; ~anche l. szorítás; ~arthrosis, ~chondrosis l. ízület; ~blepharon l. szemhéj; ~cheilia l. száj; ~chysis l. üvegtest; ~cytium l. sejt; ~daktylia l. ujj; ~dektomia, ~desmitis l. hártya; ~desmosis l. ízület; ~echia l. összenövés; ~ergia l. együttműködés; ~gamosis, ~gamus l. gégecsőféreg; ~kope l. szívbenulás; ~ophthalmia l. szem; ~opsis l. foglalat; ~ostosis l. ízület; ~otus l. fül; ~ovia l. ízületi nedv; ~ovitis l. ízületi gyulladás; ~taxis l. illesztés; ~thelia l. csecsbimbó; ~thesis, ~theticus 3 l. összetétel; ~thetocaulus l. Protostrongylus
 syphilis l. Spirochaeta
 syringo/myelia l. gerincevelőgyulladás; ~philus: baromfin élősködő tollatka; syrxin l. cső
 systema, ~ticus 3 l. rendszer
 systole, ~icus 3 l. összehúzódás

Sz

sz l. terelés
 szabad = liber, -a, -um; ~szék l. hatósági --; ~ szemmel látható (nagyítás nélkül) = makroscopicus 3; ~ test l. test

szabály = regula; ~os = -ris; ~ozás = -tio; ~talan = irregularis
 szablat l. adag; ~os, pontos, tökéletes = accuratus 3, exactus 3; ~osság = praecisio

szabó/izom = m. sartorius; ~ kréta l. magnesium

szabvány (Nyr 1886), átlag, minta (Bf) = norma, standard (ang. e. sztenderd), *εμμετος*; ~os = -lis; ~os szem, ~os látás (a párhuzamos sugarak alkalmazkodás nélkül egyesülnek az ideghártyán) = emmetropicus 3; szabvány/talan = abnormalis; ~alatti = subnormalis, ~feletti = enormalis; ~mérég (egy kemében 100 egér halálos adagja van) = normal/is virus; ~ vérsavó (egy keme egy kemnyi szabványmérget közömbösít) = normal/is serum

szád l. szájadék

szag (C), illat (S), szimat = odor; szagol = odorat; szagos = -atus 3; szagtalan = inodoratus 3; szagtalanító = desodorans. Szaglás = olfactus (-us, hn.), *ὄσμή*; kiváló ~ú = makrosmaticus 3, gyenge ~ú = mikro-, hiányzó ~ú = an- 3; szaglási = olfactorius 3, ~ központ l. agyvelő, ~ szerv (orr ny. h., szaglősejt, Bowman-mirigy) = organon olfactus (olfacio = szagolok)

szagatás l. fájdalom

száguldás l. vágatás

száj (Mu) = os (oris, sn.), *στόμα*; száji, szájhoz tartozó = oralis, szájtól távolabbi = aboralis; szájhiany = astomia, syncheilia; kisszájúság = mikro/stomia, magyszájúság = makro-. Csuka~, nyúl~, ponty~ l. ajak. Kemény~ erős~ (a zabla iránt érzéketlen; Rákóczi Gy. lev. 1643: «A ló erős szájú ne legyen») = - durum; lágy~, puha~ (érzékeny) = - molle. Szájadék, szád (SzD) = orificium. Szájadzás = ostium; méhkürt-hasúregi ~ = - abdom. - tubae; pitvar-kamarai ~ = - atrio-ventricularare; visszászajadzás = anastomosis. Száj- és körömfájás (Angy), ragadós szájfájás, körömbetegség (T), járvány szájfájás (Kéz), körömnnyavalya és szájfakadék, körömdög, szájdög (PL), szájkórság

(Angy), szájróhadás (Okt) = stomatitis aphthosa, aphthae epizooticae, febris aphthosa, vö. zsebrzés. Szájfekély l. Guatemalában előforduló, penészgombafonal által okozott lóbetegség: boca rajada = hyphomycosis destruens equi, 2. a B. fusiformis és a Spirochaeta Vincenti által okozott ebbetegség. Szájfene l. lépfene. Szájfenek = cavum sublinguale. Szájfeszítő, szájráma (Pe), szájék (Bayer-f.): szájnyitó műszer. Szájgyulladás = stomatitis. Szájpaddás, kemény ~ = palatum durum; kemény-szájpaddási = palatinum 3, ~ redők = rugae palatinae; lágy szájpaddás, inyvitör (Bug) (a garatüreget elválasztó ny. h. kettőzet) = palatum molle, velum palatinum (velum = vitör). Nyelvesap (SzD) (a légyszájpadlás nyúlánya) = uvula, staphyle; nyelvesapgyulladás = staphylitis. Szájpaddás-hasadék, farkastörök (fejl. rendell.) = cheilo-gnatho-palatoschisis, rictus lupinus. Szájpenész, íz (SzD, Sz Göcsej), szájrev (P), zsebre (Hof), szájtaplósság (KBM), borjúk szájfájása (Angy) (saccharomyc/es, endomyc/es, monili/a, v. oidi/um gomba lepedék a száj ny. h.-ján) = -osis, soor. Szájpöffedék l. béka, tapló

szak, ~képzettség, szakma (SzD) = specialitas; szakképzett = specialis(a)ta; szakértő = artis peritus; szakvélemény = arbitrium, ellen~ = contra-zsak (Cs Bácska): olajmagpogácsa

szaka l. bakló, torokgyulladás
szakad, szakít = scindit, rumpit; ~ás, repedés = scissu/ra, ruptu/ra, dilacerat/io, rhexis; ~t, ~ott = -s 3, laceratus 3; kiszakítás = avulsio, vö. sérv. Szakadék (Sz Székelyf.): a tyúk utolsó tojása megkotlása előtt, vö. pöcsök

szakáll (C) = barba, vö. bakló, pulyka; ~as esüd l. szőr

szakasz = phasis, vö. nemleges ~ szakesont l. nyelvcsont

szákja l. fityma
 Szaklavi, syglavy (arab szó): a telivér arab ló egyik családja
 szakol l. horzsol
 szalad (T): malátacsíra takarmányozásra
 szalag (Bug), kötő (Rác) = ligamentum (ligo = kötök); ~féreg l. galandféreg;
 szalámi l. kolbász
 szalamiasó l. ammonium
 szálás = lacertus 3; ~hús l. izom. Szálásfn (Cs), karszj (S), húsos kar (C), tollas inashús (Kov) (a kétféjű karizom - m. biceps brachii - eredő és tapadó ínas vége) = lacertus fibrosus, vö. inbeirat
 szaláz (ált.), dévánkodik (Cs Nagyszalonta): kedvetlenül eszik az állat
 szállféreg l. szőrféreg
 szalicilsav l. sav
 szállás (MA): telephely, vö. cserény, ól, szín
 szalma l. takarmány; ~has l. has
 szalmiakszesz l. ammonium
 szalonna (MA), fejár (Sz Székelyf.) = lardum; ~bogár (hússal táplálkozó rovar) = Dermestes lardarius, álcái csibén tettességhez hasonló bántalmat okoznak; ~féreg l. nyű; ~kő l. magnesium; ~nyak l. nyak
 szalontai disznó: a mult század hetvenes éveinek végéig a Tisza felső vidékén tenyésztették; veres-szöke színű sertésfajta volt, átkeresztelés folytán jellege eltűnt
 szám = numerus. Számfeleltetés (Cs) (a szabványos mennyiségen felüli testrész) = pallilogia (Rabl K.), serialis homologia (Owen), homodynamia (Gegenbauer) (παλλιολογία = ismétlés)
 számadó l. pásztor
 számár (S) = asinus; ~fi, csacsi = asellus, ~fakó l. lószín; ~fül l. fül; ~hasú, ~orrú, ~szabású l. lójege
 számítás-összetétel l. gyógyítómód
 számos állat: teljes korú ló, ill. marha szánizület l. izület
 szapor/a, gyakori = frequens; ~odás =

fetura; ~ulat l. tenyészet; szaporafű (Tseh) = Verbena
 szappan (C) = sapo; házi ~ = - domesticus; káli ~, bécsi ~ (Tseh) = - kali-nus, - viridis; ~fűgyökér = radix Saponariae; ~ízű tej okozója a Bakt. lactis saponacei
 szar l. bélsár, ~ik l. ürít
 szár (S), elülső / lábszár (T), ~ lábközép (Zimm) = metacarpus (emberben, húsevőben 5, sertésben 4, lóban 3, kérődzőben 2 csont); lóban a III.: szárcsont = os metacarpale III., mellette a két kaposcsont, nyílászár, nyílcsülök (HO Lengyeltóti), török (MA) = os mc. II. et IV, vö. alcumb. Hátulsó / lábszár (T), ~ lábközép = metatarsus. Pipaszárláb (KM), orsóláb (Hof), szárcsi, sárcki (Sz Pápa): nagyon vékony lábszár. Árvahús, ínas-hús, mócsing (Fr), bócsing (Sz Sopron m.): a lábszárizmok húsipari megnevezése
 szárbán jár (Cs Dunánt.): feszes gyeplőszárral
 száraz = siccus 3, aridus 3, καρσρός; ~betegség l. gümőkór, xerosis; ~himpók l. pók; ~keh l. keh; ~kórság l. gümőkór; ~on áll l. apaszt; ~ság = siccitas, kraurosis. Száritó, szárazító (Tseh) = siccans, száritott = siccatus 3
 szárcsa l. lójege
 szarka l. tarka
 szárlábú l. lójege
 származás = gene/sis; ~tan = -alógia. (Harvey /~i elmélete: «Omne vivum e vivo» = minden élő élőből -; Virchow ~ ~: «Omnis cellula a cellula», Bard kiegészítésével: - - - - eiusdem generis» = minden sejt azonos fajú sejtől származik) vö. fejlődéstan
 szárny (C) = ala, pterygium, πτερόν; ~as, ~as baromfi, ~as majorság, ~as marha l. baromfi; ~as hártya l. hártya, pislá; ~asok kolerája l. baromfi-vész; kétszárnyúak (állatt.) = Diptera
 szárnyék l. cserény

szaru (C) = cornu, sn., κέρας, gen. κέρατος; **bőrszaru** = - cutaneum; ~**esap** (Bug), csüdcsap (a köröm irharétegének túltengése) = pododermatitis chronica hyperplastica; **csuhoş** ~ (Tak), molyos ~ (Cs Dunánt.): foszlékony; ~**daganat** = kerato/ma, ~**túltengés** = -sis hyper-sis. **Szaru/gesztenye**, ~**béka** (KM), ~**szemölcs** (Sza), **béka** (Sz Heves), **békavar** (T), **ördögjegy** (Sz Zemplén m.), **köldököröm** (HO Kiskúnság) (ló lábszára belső oldalán levő gesztenyenagyságú szaruképlet) = pulvinus carpalis et metatarsalis. **Szaruhártya** (Márt), **üveg-hártya** (Pe) (az ínhártya átlátszó eleje) = cornea, ~**i** = -lis, **széle** = limbus-, **közepe** = vertex corneae, ~**csap** = staphyloma corneae, ~ **felhőske** = nube/cula, -ola, ~ **folt**, **krétafolt** = incrustatio, ~ **gyulladás** = keratitis, ~ **kiszáradás** = xerophthalmia. **Szaru-rák** I. rák. **Szaru/repedés**, ~**rés** I. **körömrepedés**. **Szarusarkantyú** (Hof), **kisbékavar** (T) (ló csüdészőre közötti hegyes ~képlet) = pulvinus plantaris. **Szaruszegély** I. pata, szegély

szarv (C), **tülök**, **tülk**, **türk** (SzD) = cornu, κέρας; **szarvalt** = cornutus 3, corniculatus 3; **szarvatlan** = akeros (ang. : hornless, középhosszú szarvú : middlehorn, hosszúszarvú : longhorn). **Ammonszarv** I. agyvelő. **Kétszarvú** = bicornis. **Szarvállás**: **Balogos** (MNY 1917), **balog** (Sz Heves), **kancsal** (HO Udvarhely m.): felemás, egyik rövid, másik hosszú, ill. egyik előre-, a másik hátrafelé fordult. **Bogár** (Sz Székelyf.), **bagar** (HO Gyergyószentmiklós), **bagri** (HO Csikszentdomokos), **cserebogár** (HO Peszéradacs), **karika** (HO Debrecen), **karikabuga** (HO Bugac), **búbos** (HO Balaton mell.), **bige** (MNY 1915), **bodor** (HO Békés-, Hajdu-, Somogy m.): hegye összehajlik mint a bogár csápja. **Buga** (Tsz, Sz Halas, Cs Bácska), **guba** (CzF), **gubis** (Sz Heves), **suta** (Gya, HO, Sz Székelyf.),

sutya (Sz Cegléd), **csíra** (MNY 1915), **sőre** (HO Orosi pta), **csobán** (HO Békés): csökevényesen fejlett szarvú, ill. szarvatlan. **Címeres** (Petőfi : A kisbéres) = nagy, szélesen ívelő. **Csutak** (Sz Heves, Cs Bácska), **csuta** (Sz Vas m., MNY 1917), **kurta** (HO Orosi pta), **kupak** (HO Békés), **kuli** (Sz Vas m.), **csuli** (Sz Kkúntélegyháza), **csuliga** (Sz Háromszék), **csula** (HO Kecskemét), **csopak** (Sz Abauj-, Zemplén m.), **csapák** (Csú), **suski** (Cs Csongrád m.), **siska**, **sitke** (Sz Somogy-, Vas-, Zala m., Tak, Debrecen): rövid, vízszintesen oldalt álló. **Kajla** (SzD, Sz Nagyalf., Dtúl), **csajla** (Csú), **herge** (HO Tinnye), **kajsza** (SzD), **kukó** (HO Hortobágy), **kükura**, **kuklya** (HO Debrecen), **kukora** (Sz Debrecen), **kukorodott** (Sz Halas), **tukora**, **tukorodott** (HO Halas) **csálya** (HO Mezőkövesd), **csitri-csutri** (HO Székelyf.): lefelé, ill. egyik le-, a másik fölfelé irányuló. **Katlandőfő** (HO Kaba), **vellás kiálló** (HO Csokonya), **nyársszarv** (We): előre meredő. **Kecskes**, **kecskeszarvú** (HO Bugac), **geda**, **gedő** (HO Mezőkövesd, Hortobágy, Nádudvar), **szilaj** (HO Udvarhely m.), **bokorbúvó** (HO Békés m., Orosi pta), **búváros**, **zsákabúvó**, **zsákos** (HO Bugac), **horgás** (Oklsz, Nyr 1893): hátrahajló. **Lantos** (HO Túrkeve), **lant** (HO Békés), **tulipán** (HO Kecskemét), **virág** (HO Hajdu m.), **csákó** (CzF, Sz Székelyf., HO Hortobágy, Somogy m., Tak Debrecen, Kecskemét), **cakó** (Tak), **csengő** (Csú): **lant**-, ill. **stilizált tulipánalakú**. **Lombár** (Arany J.: Toldi, HO Orosi pta), **rengő** (HO Túrkeve): szélesen ívelő. **Sodrott**, **sodrós**, (HO Mezőkövesd, Hortobágy, Lengyeltóti), **sodró**, **pörge** (HO Bugac, Kkfélegyháza), **senye** (HO Békés m.), **facsaros**, **tekeres** ((HO Udvarhely m.), **bajúsz** (HO Túrkeve), **bajúszos** (Csú), **cifra** (HO Hortobágy): **dugóhúzószzerű**. **Táblás** (HO Somogy m.), **gallyas**, **gajjas** (Sz Kún-

ság), vállas (Tak Debrecen), salap (Oklsz, HO Kecskemét), lapos (HO Túrkeve): oldalt alacsonyán szétterülő. Villás (HO Túrkeve, Tak Debrecen), vellás (HO Balaton mell.), karószarvú (HO Bugac), merőszarvú (Tak Debrecen), cövekszarvú (Tak Kecskemét), tornyos, tormos, toromszarvú (HO Hajdu m., Somogy m.), hegyes (HO Békés), gyakós (HO Udvarhely), fennálló (HO Kecskemét), sugárszarvú (HO Hajdúhadház): párhuzamosan fölfelé irányuló

szarvas (C) = cervus; ~ betegség, ~ nyalya l. dermedés; szarvasmarha l. tulok; ~ bőrférge l. fonalgomba; ~ fert. idéült bélyguladása l. álgümőkór; ~ időfertőzése, vadvész, Bollinger-f. vadjárvány, argentinai betegség, enteque [Lignières: a Pasteurella bovis (B. bipolaris bovissepticus) által okozott hevenyész betegség] = pasteurellosis (septikaemia haemorrhagica) bovum

szarvpore: (a kanna porchoz csatlakozó páros gégepore) = cartilagineae corniculatae Santorini

szattin l. öleb

szattyán l. bőr, lószín

szavatos (SzD), kezés (C), jótálló (Cs Alf.) = fidejuss/or; ~ság (SzD) = -io, sponsio; ~sági hiba l. hiba; ~sági határidő = spatium temporis sponsionis

százzrétű (orsz.), pacal (T, Sz Baranya m., Cs Bácska), levelesgyomor (Cs Bakony), oszlató (PL), öregbél (MA) (a kérődző redős előgyomor) = omasum, psalterium; levelei (ny. h. redői, szvm.-ban kb. 100) = laminae, feneke = fundus s. pons, az oltóba vezető vályuja = canalis, oltógyomorba szájadzása = ostium omaso-abomasicum; százzrétű hurut = omasitis

szecska, szacska (NytSz) = stramen concissum

szeder = Morus; ~csíra l. csírafejlődés; ~jes = cyano/ticus 3; ~jesség, kék-

ség (C) = -sis, livor, livedo (κύανος = kék)

szédülés (MA) = vertigo; bénító ~ (H) (macskán észlelt mulékony bénulásos roham) = -paralysans; Ménier-f. ~ (a hallóideg bántalma) = -labyrinthina

szeg = clavus, vö. lószín; szegbehágás = vulneratio a clavo; szegesonkvágó (Schw) (patkószeg levéső) (ném.: Haftling)

szegély, szél, perem (Dict) = marg/o, limbus; ~es, ~i = -inatus 3; pillaszél = -palpebrarum; szaruszegély, szegélyszalag (vékony körömrteg a pataszélen) = margo coronarius s. occultus, vö. pata

szegett / feju: (szegybe csapott feju) vö. levető; ~ fül l. csipkézett

szegezés l. fájdalom

szeglet (Tsere) = angulus, vö. harapós szegy, szügy (MA) = pectus, vö. mell; szegycsont, porcogó (Nyr 1887, Csa), pocs (Besz) = sternum, στήθων; szegyfő (SI, Sz Szatmárnémeti), szegfeje, markolat, hollócsőrporc (a ~ eleje, annak húsipari megnevezése) = praesternum, episternum, manubrium, sternebra, crista sterni; szegydereka (Sz Szatmárnémeti), vastagszegy (Fr) (a szegy középrészének húsipari megnevezése) = mesosternum, corpus sterni; szegyszárnya, kődökremek (Sz Szatmárnémeti), vékonyszegy, puhaszegy, szegykötés (Fr), dagadó, púpdagadó (a ~ lapátosporci végének húsipari megnevezése) = processus xifoideus s. ensiformis, m. cutaneus maximus, m. pectoralis, m. serratus ventralis; szegyirtás (Sz Debrecen), szegyvérese (Sz Szatmárnémeti): elvéreztetési szűrőhely. Oroszlánszegy: széles, kecskeszegy: keskeny, kakaszegy, sólyomszegy, madárszegy: kiálló

szék I. bélsár. Székállás I. állás. Székálló I. húsaros. Székbró l. húsvizsgáló. Széke l. tojás. Székeröltetés, széklet,

székmegállás, székrekedés, székszorulás l. bélsárpangás

székelytúró l. túró

székér l. fogat

székfűvirág, mádráfú (MA), kamilla, szikfű, pipitér (Cs Veszprém m.), szögfü (PL) = flores Chamomillae

szekrényhártya l. izületi tok

szekszenás l. málhás

szél l. felfúvódás, levegő, szegély; szélcsap l. szúrócsap; széldaganat l. légdaganat; szél érte, szélütés l. benulás; szélfogó, szélnyelő, szelet kapó l. levegőnyelő. Szélfű, disznóparéj (Euphorbiaceae, mérges gyomnövény) = Mercurialis; szélkőlika, szélkórság l. felfúvódás; szeles l. bokros

széles = latus 3, ~ebb = latior; leg~ebb = latissimus 3; szélesfarkú l. juh; széles méhszalag l. méhszalag; széles nyakizom = platysma myoides; szélesség = latitudo

széleszt/és (SzD) = diffusio, dispersio; ~ett (C) = -us 3

szelet l. szelvény

szelidit/és (Gal) (a kórokozó képesség csökkentése) = mitigatio, attenuatio; Manninger-f. ~: védőoltás tenyésztő módszerrel ~ett törzzsel, vö. BCG, Mazzuchi; ~ett = -us 3

szelindek, szeléndek (Gy), szilindek (NytSz), véreb (MA), sinkorán (Jókai: Kétszer kettő négy), melák (Sz Szeged, Cs Bácska), muffli -, oroszlán orrú kutya (Gya) (muffle fr. = torzorrú), dog, dogge, bull/dog (ang. = bikaeb), dalmát~, dán~, ulmi~, német~, francia~ = canis molossus, sanguinarius Anglorum

szélső l. oldal

széltüre / fogni (HO Debrecen): egymás mellé ~. A nyerges melletti bal: embertülső, a rudas melletti jobb: hajzás lógós, vö. előre fogni

szelvény, szelet, gerezd (C) = segmen, -tum

szem (S) = oculus, ὀφθαλμός, vö. mag.

Szembeli = intraocularis. Szembogár l.

szívárványhártya. Szembolt, járomív = arcus zygomaticus. Szemesarnok, elülső ~ (a szaruhártya-szívárványhártya-lencse között) = camera oculi anterior; hátulsó ~ (a szívárványhártya-lencse-sugaróv között) = - - - posterior; szemesarnoki geny = hypopyon; szemesarnoki vérzés = hyphaema. Szemellenző l. kantár. Szemészet = ophthalmologia. Szemfájás = -ia. Szemfejeire l. ínhártya. Szemfény l. szívárványhártya. Szemfog l. fog. Szemgolyó (SI), szemteke, szemgömb (Sz Zala m.), szembuga (MNy 1914) = bulbus oculi; szemgolyó / beesetség = enophthalmus; ~ düledtség = exophthalmus; ~ genyessedés = pyophthalmus; ~ mögötti = retrobulbaris; ~ sorvadás = phthisis bulbi; ~ vízkór = hydrophthalmus. Szemgödör (Kov) (a ~golyó csontfészke) = orbita, ~i = -lis, ~i hártya = periorbita, ~i mirigy = glandula zygomatica, ~i mirigyvezeték = D. glandulae zygomaticae Nucki. Szemgyógyítás, szemorvoslás = ophthalmotherapia, -iatria. Szemgyulladás = -ia, panophthalmus. Szemhéj (C), pilla, szemnek őtalma (Mu) = palpebra, βλέφαρον vö. Müller-f. izom; ~befordultság = entropium, ~kifordultság = ektropium; ~gyulladás = blepharitis; ~hiány (fejl. rendell.) = a/blepharia, mikro-, koloboma palpebrae; ~kettőzöttség = di/blepharon, ~odanőttőség = syn-, ~összenőttőség = ankylo-, ~lógás = ptosis (πτῶσις = leesés); ~nyitottság, nyúl szem = lagophthalmus (λαγώς = nyúl), vö. Moll-f. mirigy. Szemi, szeméhez tartozó = ocularis, egy~ = mon-, két~ = bin-. Szeminvaló (Tseh, HO, Cs Dunánt.), szemrül való (Cs Hódmezővásárhely), szemdög (Z), paszkuda (Cs Nagykapocs vid.): gyűjtőkif. a kötőhártya bővérűségében nyilvánuló többféle betegségére (tüdőbővérűség, agyvelő-, lépfene); tübefűzött cernával kihűz-

ták a kötőhártyát s megmetszve vért eresztettek, vö. vérhüdik. Szemkupa (Cs Somogy m.), vakszem (C, Sz Tiszadob, Cs Bácska), halántékgödör (Hof), póka (Sz. Baranya m.), szemgödör (Angy) = fossa temporalis, tempora. Szemlencse l. lencse. Szemnátha l. baromfi-himlő. Szemorvosság (Rác), szemgyógyító (MA) = ophthalmicum. Szemöldök (S), szemszőr (C) = supercilium. Szempillaszór = cilia, ~kettőzöttség = distichiasis (στυχος = sor). Szempróba (a kötőhártyára juttatott kórjelző anyag allergiás visszahatása) = ophthalmoreactio, vö. mallein, tuberculin. Szemrehúzó l. havivak. Szemrés, pillarés = rima / palpebrarum, ~hiány = atresia-, kryptophthalmus; ~szűkület = blepharophimosis. Szemreszketés (Pl) = nystagmus (νωστήζω = szundikálok). Szemsorvadás = ophthalmophthisis. Szemszék l. szivárványhártya. Szemteke l. szemgolyó. Szemtegeltyelhajlás l. gyújtóponteltelődés. Szemtükör = ophthalmoskop, oculo-speculum, ~özés = -ia. Szemtükre l. szivárványhártya. Szemüveg, pápaszem (C) = ocularium. Szemzúg = commissura palpebrarum, ~redő = epikanthus. Csókaszem (Sz Csallóköz, Háromszék, Cs orsz.), csókás/szem, üveg~ (Hof), fejjerszemű (Diet: caesius), macskaszemű (MA: glauciolus) = albinismus iridis. Sas/szem, sólyom~ (Hof) = melanosis iridis. Ökör/szem (KM) = nagy, düledt~, sertés~ (Leib), disznó~ (T): kicsi, bentülő~. Csökevényes szem = mikro/pthalmus; óriás~, ökör~ = makro-, bu-. Szemhiány (fejl. rendell.) = anophthalmia, -us; egy/szeműség, fél~ (Dict) = synophthalmia, -us, cyclopia, kyclopia, (κύκλωπ a görög hitregében)

szemes (Bug) = granu/m. Szemesállat l. véglény. Szemseke (Au) (Nosema, Cornalia, fonalgomba által okozott selyemhernyóbetegség) = pébrine (Pas-

teur). Szemescs = -losus 3, vö. hüvelyhurut; szemecske = granula szemérem/csont l. fan~; ~rés, ~test l. péra, hímvesző

szemestakarmány l. abrak

szemle, megszemlélés, nézés, meg~ (C), megfigyelés, megtekintés, felügyelés = inspectio, autopsia; felügyelő = inspector; szemléltet/és = demonstrati/o, illustrati/o; ~ő = -vus 3; szemledj = honorarium, vö. vizsgálat

szemők l. marhajegy

szömölcs (Bug), szömölcs (C), szümölcs (Tseh), szömöres (PL), szőcsing (Cs Győr m.), szőcsény (Sz Göcsej), fűgöly (Hof) = verruca, papilla; ~dagának = -oma, epithelioma; ~kór = -omatosis; ~ös = verrucosus 3; szén (C) = carbo, άνθραξ, kémiai jele C; állati ~ = - animalis; csont~ = -ossium, spodium (σπόδιον = hamu); fa~ = - ligni; ~kéneg = carboneum sulfuratum, CS₂; ~lerakodás a szervezetben = anthracosis; ~hidrát: cukorféleség = saccharid, mono-: hexose, szőlőcukor, gabonacukor, galactose, laevulose, pentose; di-: nádecukor, tejcukor, maltose; poly-: keményítő, dextrin, glykogen; ~sárga l. lószín; ~sav = acidum carbonicum, CO₂

széna l. fű, takarmány; ~has l. has; ~láz: a fű-, ill. gabonafélék hímpora (pollen) által okozott betegség; ~rács (Na), lajtorja (Is 1841), saraglya, saroglya (Sz Baranya m., Cs Bácska), sráglya (T), rács (KBM), kerekrács (Leib), kas, létra (Cs Felvidék): rácsos szénaetető

szenna l. level

Szent / Antal tüze = ignis sacer, vö. csúz, lépfene, orbánc, sercegő üszök, sertés-orbánc; ~bernáthegyi / eb: a ~ ~ kolostorban embermentő szolgálatra használt 65-75 em magas, zömök, sárga-tarka, barázdált homlokú, inycáfrangos ~. ~ Imre füve (Tseh) =

Chenopodium; ~ László fű l. gyökér;
 ~ Vitis l. Vidtáne
 szenved (MA), kínlődik = patitur, suf-
 fert; ~és, ~ély = patientia, pathia,
 passio, πάθος; ~élyes = patheticus 3;
 ~ő = patiens, pathicus 3, passivus 3;
 rokonszenv, együttérz/és (Bug) = sym-
 pathi/a, ~es, ~ő, tengőéleti (Bug) =
 -cus 3; együttérző idegrendszer =
 systema nervorum sympathicorum =
 ellenszenv = antipathi/a, ~es = -cus 3
 szenvtelen = apathi/cus 3, ~ség = -a;
 elsődleges bántalom = idiopathia
 szenzál l. csiszár
 szenzibilizálás l. érzékenyítés
 szennyes (C) = sordidus 3, vö. lószín
 szep/e, ~es, ~lős l. lószín
 szépjársás l. lejtőző
 szépvaktság l. hályog
 szer l. orvosság
 szerdek l. savó
 szerezsen/dió-máj l. máj; ére~ l. hi-
 gany; ~fejű l. lójeggy
 szerelmesség l. gümőkór
 Szeremley-tyúk l. kopasznyakú
 szerezni l. kiszolgáltatni
 szerkezet (Bf) = structura; ~i = -lis
 szerpecsenye l. pecsenye
 szerszám = instrumentum; ~törés =
 vulnus a jugo, vö. eszköz, hímvesző,
 készülék, lószerszám, műszer
 szérumbetegség l. anaphylaxia
 szerv (Bf), életmű (Pe) = organ/um,
 ὄργανον; ~es, ~i = -icus 3; ~etlen
 = an-icus 3; ~ülés, ~ezés = -isatio;
 érzék~ = -sensus; húgy~ = -uro-
 poëticum, húgy- és nemi~ = -uro-
 genitale; ízlelő~ = -gustus; nemi~
 = -genitale; szaglő~ = -olfactus;
 tapintó~ = -tactus, vö. készülék
 szervvel orvoslás l. gyógyítómód
 szesz, bor~ = spiritus, alkohol; fa~ =
 methylalkohol, CH₃ OH; bigított
 ~ = dilutus 3; Hoffmann~ =
 -aethereus; káliszappan~ = -sapo-
 nis kalini; kámfor~ = -camphora-
 tus; tisztított~ = -absolutus, (99.4-
 99.1 súlyszázalék vízmentességű); tö-

mény~ = - concentratus; alkohol
 sulfuris l. szénkéng
 szétfolyó, szétterülő/ő, elmosódó = dif-
 fundans; ~t, ~tt = diffusus 3 (dif-
 fundo = szétöntök)
 szétszórt = disseminatus 3
 szétválás (Cs) = diaeresis, διαίρεσις, vö.
 átnyomulás, átmaródás
 szettyin l. ebtej
 szíj l. bőr; ~as in l. izom; ~hátú, ~alt
 hátú l. lójeggy
 szik, ~e l. tojás
 szika-szika! l. hivogató
 szikár l. sovány
 szike l. kës
 szilaj, ~os l. bokros, szarvállás
 szilárd, tömött = solidus 3; nem ~ =
 in- (Galenus szilárdnak tekintette a
 szerveket a testnedvekkal szemben, vö.
 kórtan)
 szilindek l. szelindek
 szimat l. szag
 szimultánözás l. oltás
 szín, állás (PPB), félszer, pajta = stabu-
 lum apertum, vö. cserény, szállás
 szín (S) = color; színehagyott, hóva
 (Csü) = decoloratus 3; ~es = -ius 3,
 chromaticus 3; színtelen = achro-
 matic/us 3, színtelenítő lenese = lens
 -a; színekép = spectr/um, színekép-
 elemző = -oskop; kétszínű = bi/chro-
 maticus 3; színvaktság = daltonis-
 mus, veleszületett ~ = a/chroma-
 topsia, dys-; színvizsgálat = chro-
 matoskopia, vö. hólyag
 szíta (rosta) = cribr/um; ~kötő, ~ló
 l. szövő; ~szerű = -osus 3, vö. lemez
 szív (S) szí (Debr K) szű (Mu), joh (S) =
 cor, (-dis, sn.), καρδιά. Szívhaj =
 vitium cordis. Szívbékája, szívfülecske
 l. béka. Szívbelső hártya = endocar-
 di/um, ~i = -alis, ~alatti = sub-
 -alis, ~gyulladás = -tis. Szívbénulás =
 synkope (συνκοπή = agyonütök).
 Szívbillentyű l. billentyű. Szívburok =
 pericardi/um; ~i = -alis; ~alatti =
 sub-
 -alis; ~beli = intra-
 -alis; ~gyul-
 ladás = -tis; ~genyedés = pyo-
 -um;

geny és levegő a ~ban = pyopneumo -um; ~vízkór = hydro -um s. hydrops -i. Szívburok zsigerszíne (Cs) = epicardi/um; ~i = -alis. Szívesont (szvm. életere kezdetén fordul elő) = os cordis. Szívdobogás (MA), ideges ~ = palpitatio cordis nervosa, tachycardia, hyperkinesis cordis. Szívfogásos (Sz Rábaköz), szívszorító (Sz Csetény): szívhajos. Szívzorítás, szívverő l. kórság. Szívhang (a szívösszehúzódnak [= systole], ill. a kitágulás [= diastole] hangja) = sonus cordialis. Szívkitágulás előhangja = prae/diastole, proto-; ~ egyenköz (magzatszerű szívhang, rendellenes életéri nyomás miatt) = embryocardia. Szívizgató szer = cardiacum. Szívizom = myocardi/um; ~i = -alis; ~gyulladás = -tis. Szívkamra, szívgyomrocs, szívkebele (Tszere) (jobb~ a tüdőverőér, bal~ az életér kiindulása) = ventriculus cordis, dexter, sinister. Szívlégzőrejt (társult levegő mozgási hangja) = sonus cardiopneumaticus. Szívpitvar (MA) (jobb~ az üres gyűjtőér [= vena cava], bal~ a tüdőgyűjtőér [= V. pulmonalis] kiindulása) = atrium cordis, dexter, sinister. Lower-f. zsák (a jobb szívpitvar kiöblösödése) = sinus venosus L-i; Lower-f. domb = tuberculum intervenosum L-i, ennek fali bemélyedése: tojásdad árok = fossa ovalis, ennek széle: Viussen-f. gyűrű = limbus fossae ovalis. Szívpor (sertés és hűsévő életere kezdetén fordul elő) = cartilago cordis. Szívszorítás, szívszorogtatás (Ném) = stenocardia, angina pectoris. Szívátogat = dilatatio cordis. Szív-tompulat (a szív feletti kopogtatási hang színezete) = obtusio cordis. Szív-túltengés = hypertrophia cordis. Szívverés (Ném) = actio cordis; kihagyó ~ = - - - intermittens; renyhe ~ = bradycardia; ~i ütemváltás = a/rhythmia, allo-; ~i görbe = cardio/gramm, ~írás = -graphia

szívványhártya (Pe) = iris; ~gyulladás = iritis; ~hiány = aniria, iridemia (ἔρημος = magános); ~ki-metszés = iridektomia; ~nyirokrés = spatium anguli iridis Fontanae; ~re-kesztő (a mikroszkóp látóterének szűkítője) = -diaphragma. Látá (Nyr 1883), szembogár, szemszéke (Kov, Sz Vas m.), szemtükre (Cs Bácska), szemfény (S), csillag (Ném) = pupilla, κόρη; ~egyenlőtlenség = anisokoria; ~eltolódás = korektopia; ~szűkítő = mioticum (μειώω = szűkülök); ~szűkület = miosis; ~tágító = mydriaticum (μύδρωσ = tüzes vas); ~tágulat = mydriasis; ~zárdóáskór = seclusio pupillae (secludo = zárok) szívás, be~ (Tszere), félrenyelés = a/spi-ratio, in -

szívó/ férgek = Trematoda (τροφημα = lik); ~ka = skolex (σκόληξ = féreg); ~ko-rong = rostellum (rostrum = csőr ki-esinyítője); ~s = tenax, ~sság = tenacitas

szó = vox, vocabulum; szófejtés, szószármazástan = etymologia (ἔτυμος = valódi); szótár (PPB), szókönyv (Márt), szójegyzék (Szamota I.), szószedet (HO), szóhalmaz (Bug) = vocabularium, dictionarium; műszótár = - technicum; műszó, mesterszó (Ve), szakkifejezés = vocabulum technicum, terminus technicus; műszótan = terminologia; műszavász = -us, nomenclator; név/jegyzék, neves-könyv (Szik) = nomenclatura, onoma/sticon (ὄνομα = név); ~tan, nevezék-tan = -tologia

szóda l. nátrium; maró~ l. kálium szomjúság (C) = sitis; csökkent ~ = a/dypsia, fokozott ~ = poly- (δίπτω = szomjazom)

szop/ás (C) = suctus (-us); ~ik (C), emik (Münc K) = sugat, lacteat; ~ós, esecsemő (C) = lactens, infan/s; ~ós kor = -tia, vö. életkor; ~tat (C), imlet (Königsbergi tör.) = lactat/; ~tatás, ~tatós = -us

szoporny/ca, ~ka l. tárgykór, zsigora szorítás = angina, synanche, vö. mandula, szív. Szorul/at = strictura, ~t pata (L), szűkült ~ = strictura unguale szórvány l. járvány szotyjak l. ajak.

szó (Dász), szítal (Cs Szaboles m., Dunánt.), ringatódzik (KM), vö. lószín; ~vés, szítálás; ~vő, takács (E), szita-kötő (Leib) (rossz szokásból fejét jobbra-balra lóbázó ló) = textor, vö. önműködő

szöcs/ény, ~ing l. szemölcs szög l. lószín; ~fű l. székfű szökdecel l. cikázik.

szöke marha: Stájerországban a mariahofi, Karintiában a lavantali ~, vö. marhaszín, sertésszín

szökő/csonk l. csánk; ~dik l. fedez; ~ér l. ér; ~izület l. csánk

szöllő/eukor l. szénhidrát; szöllő/hártya (Bug), ~s hártya (Pe), ~gerezd (Hof) (a szivárványhártya barnaszínű része a felső látaszélen) = tunica vasculosa s. uvea oculi; ~gyulladás = uveitis; ~mag (a szivárványhártya fogazott széle) = granula iridis

szömö/les, ~res l. szemölcs

szőnye l. lószín

szőnyeghártya, kárpit (az érhártya fémfényű rétege) = tapetum

szőr (S), fedőszőr (Hof), alapszőr = pilus; szálszőr (Cs Dunánt.) (bizonyos testrész hosszabb szőre) = cirrus; esűd-szőr, bokaszőr (KM), bokaiüstök, esűd-bojha (Máty), bokaserény, fűrtszőr (Hof), kapca (HO Lengyeltóti), csüngőszőr (HO Nádudvar), esűd-szakáll (Herczeg F.: Pogányok) = cirrus pedis; farkbojt, lomb (HO Lengyeltóti) = cirrus caudae; sűrény, serény (C) = juba; sörte, serte (S) = seta; tapintószőr (az ajk, orr és szem környékén) = vibrissae, pilus tactilis; üstök (S) (a fejtetőn) = cirrus capitis, caesaries. Felszőr (We) (durva gyapjú közt levő fedőszőr) = pilus intermedianus. Sima/szőr = - laevis;

borzas~ (C), bojszi (Sz Bács-, Torontál m) = - hirsutus, hispidus, villosus; kondor~ = - crispus; sikár~, szálkás~ (HO Kecskemét, Halas), uzos (HO Gyergyószentmiklós) = - festucarius. Szőrtaraj (KM) (szembenőtt szőrmezők érintkezési vonala) = corona s. crista pilorum. Örvény (C), zőrcsiga, zőrcsillag, szőrösvény (KM) (sugarasan körbe nőtt ~) = vortex. Varkoes (szőrfonat, ill. összetapadt ~) = plica polonica

szőrborzongató izmok = mm. erectores pilorum. Szőrén megülni: nyereg nélkül. Szőrféreg (Angy), szálféreg (Zl) (a tüdőben élősködő fonalféregfaj) = Metastrongyl/us, Diktyokaul/us, Protostrongyl/us; ~kór = -osis. Szőr-kötél, ~madzag, ~zsinog, ~zsinór l. genyszalag. Szőrnyal (Mu) = «surnia», Cs ÁL 1935) magzatmáz (He) (az újszülött pihét bevonó nyálka) = vernix caseosa (= sajtos máz). Szörtelen eb l. agár. Szörtelenség = a/trichia, oligo-, atrichiasis, hypo-; túlszőrözöttség = hypertrichosis. Szörtetű = Trichodectes (Mallophaga); ló~ = - pilosus; szvm. ~ = - scalaris; eb~ = - latus canis; macska~ = - subrostratus; juh~ = - sphaerocephalus; kecske~ = - climax, vö. tyúktetű. Szörtüszőrűhösség, tüszős rüh (H) = demodicosis (Demodex folliculorum) (δημός = zsir, δῆξ = kukac)

szőreségés l. szörtyzörej

szőrp (Bug) = sirupus; ~lé = melasse szősz l. kőc

szővés l. sző

szövet = 1. tela, ιστός; hóralatti kötő~, vastaghús (SzD) = - subcutanea, subcutis; ~gyulladás, gyulladó daganat (Ném), kövérbőrgyulladás, krisishéli daganat (T), kóbor keh (Cs Veszprém m.) = phlegmon/e, ~i = -osus 3, -alis; ideg~ = - nervosa; izom~ = - muscularis; kötő~ = - conjunctiva; ~daganat = fibroma; porc~ = - cartilaginea; sejt~ = -

cellulosa; zsír ~ = -adiposa. Szövet-átalakulás (más sejtszövetűvé) = metaplasia, vö. fejlődés. Szövetátültetés = transplantatio. Szövetképződés = histogenia. Szövetköz, terimbél (Bug) = interstitium, ~i = -alis. Szövetsejt (az érfalból levált s a vérben keringő fehérvérsejt) = histo/cyta. Szövettan (Sza) = -logia, vö. alapszövet, állomány. 2. textil ~; átitatott ~ vászon (Dict) = tela impregnata; vízszívó ~ = gaze hydrophilum (e. géz)

szívódmény (Nyr 1883) kór ~, bonyodalom = complicatio; ~es, bonyolult = -us 3 (complico = összecsavarok)

szíronga l. cserény

szú (C), óság (Dict), csontfene (Rác) = cari/es; ~vas = -osus 3

szublimát l. higany

szuka l. eb

szűkelevény l. tárgykór

szúnyog (MA) = Culex; az Anopheles, Stegomyia és a Theobaldia-faj plasmodiumos vérfertőzést közvetíthet, vö. piroplasmosis

szúrás l. fájdalom, vágás. Szúrócsap, csapos tör (Kéz), körpőj (Sz Háromszék), szúrály (P), szélcsap (Pe) = trokár (PL) (trois carres, fr. = három él); szúrócsapolás l. csapolás. Szurkálás l. ügetés. Szúródj: vágóhídi illeték.

Szúróka, l. tejmentő. Szúrólég l. légy.

Szúrómarha, apró ~: a borjú, sertés, juh, kecske húsipari megnevezése

szurok (Dict) = pix

szuszka, szuszogó kór l. angolkór, hör-gősség; ~ás = streptitus

szutyak l. ajak

szügy l. szegy; ~elő l. nyereg

szűkül l. ugat

szűkül/et = stenosis; ~és l. szivárvány-hártya; ~t l. szorult

szül (C), ellik = par/it (-io, -ere, peperi, -tum). GKat: «az asszony szül,

a ló csikózik, a szamar vemhezik (Sz Veszprém m.: vemhedzik), a tehén borjúzik (T: borjazik, Cs Dunánt.: borjadzik), a juh bárányozik, a kecske gedélyezik (Cs orsz.: gidázik, Sz Székelyf.: ollózik), az eb kölyközik (Tere: kölykezik, Cs Bácska: kölkezik, vet), a disznó malacozik (HO Nádudvar, Cs Bácska: fiadzik, Heves m.: fial), a madár költ, a hal ívik, a méh ereszt v. rajzik.» Szülep l. lepény. Szülés (MA), ellés (C) = partus, (-us), *tókos*; idejére ~ = -maturus (a kanca 11-12, a tehén 9-10, a juh, kecske 5, a sertés 4, az eb, a macska 2, a nyúl 1 hónapra), kora ~ = -immaturus, megkésített ~ = -serotinus, gyors ~ = -praecipitatus. Szülészet, ~tan = obstetricium, tokologia (obstetrix = bába), ~i mű-téttan = bujatria (*βύω* = elzárók). Születés (C), ellés, fiadás (orsz.), fialás (Heves m.); kölykezés = natus, genitura; ~i = natalis; ~előtti = praenatalis; veleszületett = congenit/alis, -us. Születik = nascitur. Szüллáz l. ellési láz. Szülő = paren/s, ~i = -teralis. Szülőfájdalom l. vajudás

szűmőles l. szemölcs

szűnik = cessat

szűr/és (C) = filtra/tio; ~hető = -bilis, vö. ragály; ~let = -tum, colatura. Szűr meg! = cola! Szűrő = filter, Berkefeld-f. ~: agyagból, Chamberland-f porcellánból való, szűrő gyertya. Ultrafiltratio: szűrés nyomással, gellatinával telített hártán át, Bechthold-f. ~: a molekula nagyságának meghatározására

szürke = cinereus 3, vö. lószín; ~hályog l. hályog

szűz/hártya l. hártya; ~nemzés l. nemzés; ~pecsenye l. nyula; ~toklyó l. juh

T

Taban/idae, ~us l. pöcsök
tabe/s, ~ticus 3 l. senyvedés; **tabum**
 l. ragály
táblás l. szarvállás
taches vierges l. tárfort
tachy/cardia l. szív; ~pnoëa l. lélekzés;
 ~s, ταχύς = gyors, szapora
taetus l. tapintás
taeskó l. borzeb
taedium l. undor
taenia, ταινία = szalag, -szerű hosz-
 szanti izomzat a vastagbélben, vö.
 galandféreg, rost
taette, lang mjölk (svéd); szobahőmér-
 sékleten (20° C) ~erjesztővel oltott
 sűrű, nyúlós, savanyú tej, vö. tarhó
tag l. darab, végtag; ~elesés l. bénulás;
 ~fa (Sz Kézdivásárhely): húshordó
 rúd; ~ló, bárd (Gya) = securis;
 ~lott l. csonka; ~olás l. boncolás
tagadó, nemleges = negativus 3
tág/asér l. ér; ~ultság = dilatatio, ek-
 tasia, έκτασις
táj/ék = regio; ~i = -nalis; ~fajta
 l. fajta; ~kór l. járvány, vö. környék
tájrag l. tályog
tajték (Mu), hab (C) = spum/a; ~os =
 -osus 3; ~öld l. magnesium
takács l. sző; ~ol l. dagaszt
takár l. tárgykór
takarmány (NytSz), széna (C), sarjú-
 széna, szalma (C), kóst (PPB) =
 foenum, stramentum; ~mérgezés (a
 csillagfürt [= Lupinus], a hajdina,
 pohánka, tatárka, haricska [Gya]
 [= Fagopyrum], a lóhere [= Trifolium],
 a lucerna [= Medicago] stb.
 fogyasztása után előforduló megbete-
 gedés) = intoxicatio albuminosa, lupi-
 nosis, fagopyrismus, lóhere/betegség,
 lucerna-
taki l. tarpán
taknyos l. tárgykóros; **takony** l. nyálka,
 tárgykór; ~erszény l. in hüvely;
 ~hártya l. hártya; ~kór, ~mássa,
 ~kóros nyirokérgyulladás l. tárgykór

takosis (Mohler és Washburn É. A. E. Á.)
 a Mikrococcus caprinus által okozott
 megrögzött fertőző kecskebetegség
tala! l. terelés
talaj = tellus (-ris) πέδον, ~ismeret,
 ~tan = pedologia
találkozás l. versenycsoport
talcum l. faggyú
tálé l. lépfene, sercegő üszök, tályog;
 ~húzás l. genyszalag
tálgúy l. golyva, tályog
tallérfolt (Than) = dermatitis neurotica
 circumscripta, vö. tenyészbenáság
tálló l. lépfene, tályog
tálmosófű l. zsúrló
talo-cruralis l. csánk
talp (S) = solea, planta pedis, vö. pata;
 ~i = -ris; ~fene l. nyírfekély;
 ~gomba l. tapló; ~gyulladás l. kö-
 röm-; ~lohadás, sugár- l. nyír-
 fekély; ~vágás l. bevág; ~vérlet
 (Hof), pata~ (Schw), kékfolt (PL),
 körömkelés (T), körömepe (Ném),
 kőepe (Tseh, a német: Steingalle),
 kőcsomó (Leib), tyúkszem (Cs Mo-
 son) = contusio soleae
táltos l. ló
talus l. csánk
talyga l. fogat; ~s l. pásztor
tályog, tájog (PPB, PL), tájrog, tarjag
 (SzD, Sz Cegléd), tárgyog (Sz Palóc-
 ság), tárgyag (Sz Székelyf.), tályag
 (SzD), tájag, tárgy (Sz Somogy m.),
 tárgy (CzF), tárgy (MNY 1917), tálé,
 tálló (Sz Dunánt., Göcsej), tálgyu
 (MA), ülemér (Sz Háromszék), mi-
 rigy (NytSz), merigy (C), ereszkedés
 (Köss) = abscessus; **tályogosodik**, el-
 genyed (abscedál) = abscedit (ab-
 scedo = elkülönülök) vö. genyszalag,
 kelés, lépfene, tárgykór; **tályogos or-
 báne** l. sercegő üszök
támad l. keletkezik; ~ás l. kelés
támasz (C), támpont = pedamen; ~tő-
 fal l. nyír
tampon, ~álás l. kőr

Tamworth-sertés: nagy, vörösszínű angol húsos fajta
tan- összetételei (Bug) = -logia
Tanacetum l. varádics
tanácskozás = consultatio
tanár = professor; ~**segéd** = assist/ens (-o = mellé állók); **segéd** ~ = adjunctus
táncmester l. állás
tannalbin/um: fehérjetartalmú cseszav-készítmény; **tannin/um** l. cser; **tanno/form,** ~**phen:** cseszav és formalintartalmú fertőtlenítőszer
tántorgás (C) = titubatio
tanu (Mócsy J. *ÁL* 1937, 20), ellenőrző = controll
Tannystomata l. pöcsök
tanyás l. pásztor
tányérfarkú l. juh
tapad/ás = insertio; ~**vány** l. kő
tapasz = emplastum; hólyaghúzó ~, kőrisbogár ~ = - Cantharidum; kátrány ~ = - picis; kéneső ~, higany ~ = - hydrargyri; pata ~: Defays-f. stb.; ragasztó ~ = - adhaesivum
tapasztalat = empiri/smus; ~**i** = -cus (C: «paraszt orvos»), *ἐμπειρία*
tápaszatorna, tápműelet l. készülék
tapetum l. szőnyeghártya
tapintás, tapogató (C) = palpato, contractatio; ~**i** szerv = organon tactus (-us); ~**i** sejt = terminatio intercellularis; ~**i** testecskék = corpuscula terminalia
táplálék, eledel (C), eleség (Ki, orsz.), élelemény (Ném) = alimentum, vö. étel, takarmány; ~**i** = -aris; **táplálkozás** = nutritio/atio, -io, alitura; ~**i,** tápláló = -ius, trophicus 3; ~**i** szervtan = enterologia; ~**i** zavar = dystrophia (τρέφω = táplálok); **tápláltság** l. erőállapot
tapló (C) = fomes, **iny** ~, **térd** ~ (Zl), **taplós** hús (T), **gomba** (Hof, Sz Székelyf.), **talp** ~ (Cs Veszprém m.), **térdgümő** (Pe), **pöffedék** (T) = tyloma (τύλος = tapló)
tapos l. dagaszt

táppor = pulvis alimentarius
tar, tarló l. kopasz/tó
tárgy l. tályog; ~**gyökér** l. genyszalag
taraj (MA), **taréj,** **taré** (CzF) = caruncula, corona, crista galli, *λόφος*
taresa l. tarka
táreszás l. fecskendő
tardus 3 l. késés, lassú
tarfoltképződés (Darányi Gy. dr.) (bakteriumtenyészet álbakteriumfalásos tünete) = taches vierges (fr. e. tas vierzs)
tárgy, állat (HeFab) = objectum; ~**i** = -ivus 3; ~**lemez** l. lemez; ~**lencse** l. lencse
tárgykór (Cs) (tárgy: Szelestei-f. nyelvémlék, vö. Cs *ÁL* 1935), takonykór (Mest), **takár,** **taknyosság,** **gyanús-mirigy,** **féregmirigy,** **zsinórféreg** (Zl), **szopornyica** (Pe, Hof, Sz Tokaj), **Háromszék), bőrféreg** (Ném), **bőrkirágó** **fene féreg** (T), **takony,** **lófene** (PL), **takonymássa** (Angy), **kirágó féreg,** **frantzuféreg,** **kis portzel,** **kigyóféreg** (Tseh), **szűkevény** (P), **lómirigy** (Pe), **takkór** (Sze) (a B. mallei által okozott fert. betegség) = malis, maliasmus, malleus, morbus pituitosus, coryza (vö. Cs, *ÁL* 1936. 4.) (*μάλις, μαλή,* pituita = takony, ném.: Rotz, Wurm fr. = farcin); **tárgykóros,** **taknyos** (HO) = maliosus 3, malleosus 3; ~ **nyirokér- és nyirokesomógyulladás,** **olvasó, bőrféreg,** **elefántkór** = lymphangioitis s. elephantiasis maliosa
tárgy/ag, ~**og** l. tályog
tarhó (S, Sz Kecskemét, Szabadka, Cs Bácska), **tarh** (PPB), **tar** (Besz), **yoghurt,** **jogurt,** **jaurt** (bolgár kif.) (forralás után lehűtött s a B. bulgari-cussal, tarhómaggal (Gratz) v. maja [török kif.: beszárított ~por], ill. borjúgyomoroltóval megelvasztott édes aludtej) = coagulum, vö. orda, taette
tarja (Gya, Sz Alf., Cs Dunánt.), **medvehús** (CzF, Sz Székelyf.) (a vágott marha vállóvi húsrésze) = m. trape-

- zius, m. rhomboideus, m. brachiocephalicus, m. sternoccephalicus, m. deltoideus; tarjahegy, porcostarja, könnyűtarja (Fr) (a lapocka izom) = m. supra-, m. infraspinatus; csontostarja, nehéztarja, cipőpecsenye, kősepcsenye (Fr) (a karizmok) = m. deltoideus, m. biceps brachii, m. brachialis; keresztarja, virágostarja (Fr) = m. scalenus, m. serratus ventralis; kistarja (SI): a bal, nagytarja (SI): a jobb tarja
- tarjag** l. tályog, tarlósömör; ~os l. sertésorbánc; ~osság l. kiütés
- tarjog** l. tályog
- tarka** (MA), iromba (Sz Székelyf., HO Kisújszállás), pettyes (CzF), hímes (Sz Somogy m.), babos (PPB), prózsa (Sz Udvarhely), szarka (MNY 1915. XVII. száz.), tarcsa (Oklsz), tarsó (Ta Debrecen XVII. száz.), tar (Besz), ősi (Oklsz), üsti (PPB), peg (S), bonta (Gvadányi: Pel nót, HO) = variegatus 3, versicolor, vö. lószin; ~vörösvérsejt = poikilocyta (πικίλος = tarka)
- tarkó**, ~daganat l. nyakszirt; ~merevség, járv. agy-gerincvelőgyulladás, bornai betegség (az agyvelő érkörűli beszűremkedésében nyilvánuló, szűrhető vírus által okozott betegség. Borna német városban észlelték) = encephalitis et myelitis enzootica; ~szalag l. nyakszirt
- tarlósömör** (Áz), tarjag (Angy), torjag (Tseh), koppasztó sömör (H) (a Trichophyton tonsurans fonalgomba által okozott bőrbetegség) = herpes tonsurans, dermatomykosis, trichophytia, tinea decalvans, vö. kopasztó, kosz (έρπειω = terjedek, tonsura = borotválás)
- tarmes** l. nyű
- tárnics** l. gyökér, kivonat
- tarpán**, európai ~ = Equus caballus Gmelini Ant., ez a lófajta, vagy eredeti keleti származású lófajtájuknak a **taki** (= Equ. cab. Przewalski Polj.) vadlóval kereszteződött, roh-, zug-, egér-, ill. fakószínű, 130 cm magas alakja volt a honfoglaló magvarság lova
- tars/alis**, ~us l. csánk, Meibom
- tarsó** l. tarka
- tarsoly** l. táska
- társulás** = as/sociatio; ~ megoszlás = dis-
- tartály** = cisterna, receptaculum
- tartarus** l. antimon
- tartatlan** l. erőtlen; tarthatatlanság = incontinentia, bélsár ~ = - alvi, tej~ = - lactis, vizelet~ = - urinae
- tartórost** = retinaculum
- tasak**, ~ba vizelő l. fityma
- táska** (C), tarsoly (C), tömlő = bursa; Brauell-f. ~ (nyálkás ~ a patahajlító ín és a nyiresont közt) = - podotrochlearis B-i; cseples~ (a Winslow-f. nyílás mögött) = - omentalis; Fabrici-us-f. ~ (nyirokhámképlet madár ürügyje felső részén) = - F-i; nyálkátáska = - mucosa; ~ gyulladása = bursitis; petefészektáska = - ovarii
- tas-tas!** l. hívogató
- taszitókés** (To), körömhántó, hántóvas (P), patahántókés, körömvás (Sz Székelyf.), köröm (SzD): körömfaragó kovács szerszám
- tatárjuh** l. juh
- Tattersall**: angol idomító, aki Londonban 1777-ben sportintézetet létesített. Nevét átvették a hasonló intézmények megnevezésére
- tau/ochol**: a vizeletben előforduló epe-sav; ~uman l. gümőkór elleni ol-tás; ~us l. tulok
- tavalyi** l. növendékkor
- távol** = procul; ~abbi = distalis; ~ság = distantia (disto = távolállók) vö. távoszlop; ~állás (a keresztcsont kóros eltávolodása a csípőcsonttól) = diastasis; ~hatás (He), csírafertőzős (az a balhiedelem, hogy az utóbb termékenyítő hím ivadékan az előzően alkalmazottnak tulajdonsága jelentkezhet) = telegonia, impregnatio, infectio (τῆλε = távol, γονεῖα = nem-

zés). Távolít/ás = abduc/tio, ~6 = -ens, -tor (abduco = elvezetek) vö. közelítés. Távoszlop (a versenyter utolsó 200 m távolságát jelző pózna) = distantia

taxa l. árszabás
taxis l. illesztés
Taxus l. tiszafa

T B bélyeget égetnek a tenyészbéna kanca nyaka bal oldalára (100.000/1932. sz. F. M. r. 442. §-a)

tbc. = tuberculosis, gümőkór
tebecin l. gümőkór elleni oltás
tectivum l. bevonó
tégely l. fazék
tehén (C), ünö (Mu) = vacca; ~állás l. állás; ~i = vaccina, vö. oltóanyag; ~es, ~ész l. pásztor; tehenészesomó l. fejesi göb; ~észet l. tejgazdaság; ~himlő l. himlő; ~hús l. hús; ~légy l. pöcsök

teher l. mála

tehetőség (To), tétemény/képesség, termelő-, teljesítő- = productio; ~re való tenyésztés = zootechnia ad productionem (Zucht auf Leistung)

tej (Mu), téj (C) = lac (gen. lactis sn.), γάλα, (gen. -κτος). Tejbőség l. ~elés. Tejucor = laktose, glykose, galaktose, lāvulosa, vö. cukor, ~vizelés = laktosuria, vö. cukorbetegség. Tejesepegés l. ~folyás. Tejesészike (Nád, Cs Dunánt.) (a tőgygyűjtőér mellülső (Nád) ágának bemélyedése) = calix venosus. Tejegészségügy l. egészségügy. Tejelés = lactatio; ál~ (vemhesség és szülés nélküli ~) = pseudo-, vö. boszorkánytej; bőtejelés (egyedi képesség a faj és fajta kereten belül) = -abunda, vö. bajnok; gyenge ~ l. ~hiány; tejbőség, soktejűség (folytonos ~, szárazon állás nélkül) = polygalaktia, galaktoplerosis. Tejelést ellenőrző egyesület: társulat a tejelőképesség egyedenkénti, ill. csoportonkénti hiteles megállapítására. Magyarországon az első ~~~ Kamond községben (Veszprém m.) 1910-ben ala-

kult. Tejellenőrzés (a tej termelésével és forgalombahozatalával kapcsolatos egészségi és minőségi vizsgálat) = laktoskopia, invigilatio lactis. Tejelő = lactiferus 3, lactescens (ang. = dairy e. déri); ~bajnok l. bajnok. Tejesbél, tejesgyomor l. csecsemőmirigy, oltógyomor. Tejesedényecske l. nyirokér. Tejesszájú, tejelesszájú l. lőjegy, marhajegy. Tejfolyás, tejesurgatás, tejesepegés (~ fejes nélkül, a bimbócsatorna záróizmának ernyedsége miatt) = lactorrhöa. Tejföl, tejfel, tejszír = laccinium; tejszín: ~ az édes tejről; habtejszín: 20-25%, kávétejszín: 10-14% zsirtartalmú. Tejgazdaság, tehenészet, csirászat (Czi): tejhaszon céljából tartott tehenállomány. Tejhiány (kórosan csökkent tejelékenység) = a/galaktia, oligo-, dys-, vö. apaszt. Tejhiba = defectus lactis. Tejhygiéne l. egészségügy. Tejképző = galakto/gogus 3, -phorus 3. Tejláz l. ellési láz. Tejkezelés 1. biorizálás (Lobeck): a tej tartóssá tétele 74° C-ra hevítés után 4° C-ra való hűtéssel, 2. buddizálás (Budde dán mérnök): a tej csirátlanítására 50° C-nál 25% H₂O₂-ot adnak a tejhez s két óra hosszat 52° C-on állni hagyják. Tej(téj)mentő (Cs Csetény), szűrőka (Cs Boldog), kerekcsip (Sz Székelyf.), palóka (Sz Mezőtúr, Cs Békés m., Bihar m.), libiek (Sz Halas), kantár (HO Tyukod, Cs Baranya m.), orradzó, öküla (Cs Somogy m.), lapicka (Ecs Hortobágy), tuskédisznó (Cs Bakony) (a választott borjú orrára erősített készülék, hogy ne tudjon szopni, vagy a szúrása miatt elrúgja az anyja) = objectaculum succus. Tejmirigy, emlő (S) = mamma, uber, μαστός; ~i = -lis, -ricus 3, mastoideus 3, vö. csecsg; tőgy (S), tölgy (C): a nagy ~, a tehén, a kecske, a juh ~e; tőgyel (Nyr 1909), tölgyel (C), meg~: a ~ tejfelhalmózódás miatt duzzad; fejl. rendell. :

~hiány = amastia, aplasia uberis; hiányos fejlettségű ~ = mikromastia, hypoplasia s. dysplasia s. dystrophia mammae; hiányos számú ~ = hypomastia; számfeletti ~ = hypermastia, poly-; hímen kifejlődött ~ = gynaecomastia. Tejpangás = galaktostasis. Tejsav B: a tej megalvasztója, vö. sav. Tejsipoly l. csőseb. Tejtrypsin l. erjesztő. Tejtükör (KM): a tőgy alakja a hasítékban, vö. quenonismus. Tejvezeték, ~gyulladás l. csecs. Tejzsrabajnok l. bajnok

teke, golyó = conus, sphaera, κωνος, σφαίρα; fél~ = hemisphaera

tekenős tályog l. vizenyő

teker/edés = volvulus (volvo = göngyölök) vö. csavarodás; ~eg, ~geti magát l. csikarás; ~es l. szarvállás; ~vény = gyurus, agyvelő ~ = -cerebri tela l. szövet

tele = plenus 3; telít/ett = saturatus 3, ~és = -io

tele/angiektasia l. értágulat; ~gonia l. távolthatás

telepések (a virágtalan spórás növények Kryptogamae, Sporophyta egyik csoportja) = Thallophyta

Telesphorus: a görög hitregében a gyógyulás nemtője

teli/talpú, tele~ (Ném), papucs~, gombás~ (Sz Székelyf.), lúd~ (Ta); teljes/ köröm (Tseh), papucs~ (MNy 1915), lapos~, domború~ (P), lúd~, tányéros~ (Mátty) = pes planus. Teli van l. vemhes. Telivér (Hof), televér (Leib), egész- v. teljesvérű (Széch), épvér (Arany J.: Murány ostroma), vér, vérbeli (KM) (tisza fajtájú, jellegét biztosan és híven örökítő) = varietas solida, thorough bred (ang. e. tszrú- = egész tenyészet); félvér, magasvérű (KM), sokvérű (nem tiszta fajtájú, nem szilárd vérű) = varietas insolida, half bred (ang. e. háf- = féltenyészet)

teljes = completus 3; ~korú l. megett; nem ~, hiányos = in-

-of (széles) ~-et ~-es (széles) ~-es

telum l. megölés

tembladera l. fonalgomba

temérdek/bél l. recés; ~ség l. állomány tempera/mentum l. vérmérséklet; ~tura l. hő

tempora, ~lis l. halánték

temporex (Karpfer): tömegejtást gyorsító fecskendő (tempo = időmérték, ütem)

tena/citas, ~x l. szívósság

tend/ineus 3, ~initis, ~o, ~ovaginitis l. in

tenesmus l. erőltetés

tengélet l. zsigeri élet

tengeri/hagyma l. hagyma; ~malac, egyiptomi ~ (Mátty) = Cavia cobaya; ~nyúl l. nyúl

Tenon-f. pólya (a szemgolyó szaruhártyai szélétől a látóideg hüvelyébe menő köteg) = fascia bulbi Tenoni; ~f. üreg (a ~ pólya és a szemgolyó közti nyirokrés) = spatium interfaciale Tenoni

teno/nitis, ~tom, ~tomia l. in

tensio l. feszítés

tentamen l. kísérlet

tentorium l. agyvelő

tenu/alis, ~e, l. bél; ~is l. vékony tény, valóság = positiv/um, reali/tas, concret/um; ~ező l. ok; ~leges = -us 3, -s

tenyér (S) = vola manus, palma; ~i: volaris (volare = repülni) vö. talp

tenyészt/állat, mag/állat, ~kanca (Cs Dunánt.) = animal ferax, vö. apaállat; ~bénaság l. trypanosomiasis; ~érett (tenyésztési szempontból kelően fejlett) = ad feturam maturus 3, vö. ivarérett; ~és l. termékeny; ~et (MA) = vegetati/o, bakterium ~ = cultura; ~i = -vus 3, -lis; ~ki-választás = selectio ad feturam; ~tés (Tsere), állat~, növény~ = fetura, feracitas; túltenyésztett = hyperfeturatus 3

tepertű l. töpörtő

tépis l. kéro; tépő-kutató l. kutató tér l. terület

~-es (széles) ~-es (széles) ~-es

terat/a, ~ologia, ~oma l. torz
 térd (S) (a konc-alcombi [femoro-patel-
 laris] ízület) = genu, γόνο; ~alatti
 daganat l. tetem; ~es l. elülső lábtó;
 ~gomba, ~gümő l. tapló; ~hajlat =
 poples, ~i = popliteus 3; ~/izületi
 gyulladás = gonitis, gono-trochlitis;
 ~elt test l. test; ~kalás (So) (a
 négyfejű combizom íncsontja a comb-
 sípcsonti ízületen) = patella, ~i =
 -ris, vö. íncsont, ~visszahajlás l.
 Achilles-ín

terebinthina l. terpentín

tereh l. málna

terelés, I. lovat indulásra biztató: gyí!,
 nel (Cs orsz.), hí!, nye! (Nyr 1909);
 megállító: hó!, hóhal, hó!, hóhel,
 sz! (Cs orsz.); balra terelő: a jobb
 oldali ló neve után: co ide! (Cs Dány,
 Mezőkövesd, JNK Szolnok m.), hoz-
 zád! (Cs Csallóköz, JNK Szolnok m.);
 jobbra terelő: a bal (kéztülső) ló neve
 után: tüled! (Cs Mezőkövesd), hője!
 (Nyr 1909). Csikó elhajtó: csett! (Cs
 Bácska), csina ne! (Cs Dány, Mező-
 kövesd). II. Tulok indításakor 1. neki-
 fohászkodás: «No uram Jézus segíts!»
 (Cs JNK Szolnok m.); 2. a rudas
 (hátsú) pár neve után a vezér
 (elülső) pár nevének szólítása; 3. ne!,
 nye! A hajtó mindig a fogat bal olda-
 lán jár. Balra fordítás: 1. a hajzás
 neve, 2. hajsz!, hajsza, hojsza! (Sz
 Kkhalas, Cs Alf.), ha! (Cs Somogy
 m.), hakk (Cs Gelse), hócl, hócs! (Sz
 Székelyf.), hó! (Cs Bakony), hó meg
 ide! (Nyr 1909), ne! ide! (Cs Szerencs).
 A hajzást hajszolják, mert a hosszú-
 ostor odavág s az ütés elől elhúzódvá
 a csást csára nyomja. Jobbra fordí-
 tás: 1. a csás neve, 2. csá! (Sz Szé-
 kelyf., Cs orsz.), csálé! (Sz Csallóköz),
 csáli! (Sz Veszprém m., Cs Zala m.),
 cselő! (Cs JNK Szolnok m.), cseli!
 (Petőfi: A kisbéres), cselihól! (Cs
 Bácska), hól! (Cs Somogy m.), hí!
 (Cs Bakony). Helyből elmozdításra:
 fartó!, tala ne! (Cs Bácska, Szaboles

m.), farta! (Tsz, HO Zilah, Cs Mező-
 kövesd), parthó! (Cs Dány). Sertés-
 kihajtó: Hücs ki!, huj ki!, hü ne!,
 kuss ki! (HO Székelység, Szentgál,
 Kisújszállás), hucs ki nel (Cs Gelse),
 hida ne! (Cs Bácska); ~ behajtó:
 trücs be!, prüg be! (Tsz), hule! (Cs
 Csallóköz), cseka nye! (MNY 1907
 Háromszék), Juhterelő: hú te! (Cs
 Alf.), sih! (Tompá M.: A bojtár),
 pusi! (Cs Csallóköz). Eb elhajtó:
 csiba! (HO Nógrád m., Brassó m.,
 Cs Bácska), coki! (HeFab, HO Tolna
 m.), kusti! (Gya, HO), kuss! (Cs Du-
 nánt.). Macska elhajtó: sicc! (Cs orsz.)
 Tyúkelhajtó: hess ki! (Nyr 1883,
 Cs Alf.), ss ki! (Cs Páty); ~behajtó:
 lel be! (HO Heves m.); libaelhajtó:
 háj ki! (Cs Páty), lel le! (Cs Gelse),
 jejj! (Cs Csallóköz), jaja! (Cs Bácska),
 sut ki! (Cs Mezőkövesd); kaesa-
 elhajtó: kács ki! (Cs Páty), keccs!
 (Cs Csallóköz) vö. hívogató

teres l. gömbölyű

tergenye l. málna

tergum l. hát

terhelő l. nyereg

terhes l. nyomatókos, vemhes

terim/bél l. szövet

terjedelem, terime (EK) = volum/en,
 ~es = -inosus 3

terjék (PPB), törjék (C) (a keleti marha-
 vész ellen védő- és orvosszerűl aján-
 lott többféle dróg és ópium keveréke) =
 mitridat, medridat, pulvis peccorum,
 theriaca diatheseron (Szék) vö. má-
 kony; ~fű l. gyökér

terjeszt = propagat, ~és = -io, ~ő =
 -ivus 3

termékeny, tenyészékeny (GKat) = fer-
 tilis, fecundus 3; ~ség, tenyészés
 (C), termőség (C) = -tas, -itas;
 ~ítés = -atio; ~ülés, fogamzás, fo-
 ganás (C), fogantatás (Dict) = con-
 ceptio; túl~, felül~, túlszaporaság
 (Nád) (egy ivarzáskor több pete ~e
 külön-külön hímtil) = superfecunda-
 tio, perfecunditas; rá~ (vemhes fo-

gamzása) = superfetatio. — Terméketlenség l. meddőség
termelő/képesség l. tehetőség; ~**takar-**
mány l. erély
termés, gyümölcs = fructus (-us); bo-
 rókabogyó = Juniperi; kömény-
 mag = Carvi
természet (C) = natura, φύσις; ~**es** =
 -lis, vö. bokros; ~**ellenes** = praeter-
 naturalis; ~**rajz** = physi/ographia;
 ~**tan** = -ologia, vö. élettan; ~**tudo-**
mány (Ve) = -ka. (Régi orvosi mon-
 dás: «Natura morborum medica-
 trix» = a természet a betegség orvosa)
termin/alis, ~**us** l. határ; ~**atio** l. ta-
 pintás; ~**ologia**, vö. technicus l. szó
terpentin = Terebinthina communis,
 oleum -e
terra l. agyag
terrier (ang. = ijesztő) (több változat-
 ban [rövid-, hosszú-, szálkás szőrű]
 kitenyésztett eb fajta). Airdale ~:
 nagyobb, barna; fox~: rókaiejesztő
 30-40 cm magas, foltos; bull~:
 bikaiejesztő, erős, nagyobb; skót~
terror l. ijedősség
terület, tér (Gya) = area (σπερος = szil-
 lárd); ~**kémlő** = stereo/skop, ~**mé-**
rés = -metria; ~**szilárd** = -typus 3
test (S) = corpus (-oris sn.), soma, σώμα;
 ~**alkat** l. alkat; ~**es** = corpulentus
 3; ~**igazítás**, ~**idomítás** (Ba) = or-
 thopedia; ~**tudomány** (Bac) = soma-
 tologia. Fehérlő ~ l. sárga~. Hám~
 l. pajzsmirigy. Heges ~ l. agyvelő-
 gerenda. Idegen ~ = -alienum. Ke-
 ményítő ~ = -amylaceum s. ory-
 zoideum. Merevedő ~ = -caverno-
 sum. Szabad ~ = -liberum. Térdelt ~
 (a látótelep két kiemelkedése) = -
 geniculatum. Testecske = corpusculum;
 tapintó~**k** = cc. terminalia, lemez
 ~**k** = cc. lamellosa, Grandry-, Herbst,
 Vater-Pacini-f. ~~, vö. csikolt ~,
 iker~, sárga~, sugár~, toboz~, üveg~
testa l. tojás
testi/culus, ~**s** l. here
testimonialis l. járlat

tészta (MA) = massa, magma, vö. pép
 tetar/ia (merevgörccsös idegbetegség za-
 vartalan öntudattal) = neurosis; ~**us**
 l. dermedés
teteje l. csúcsa
tétel l. lejtőző
tetem (S) a régi nyelvben: esont; csont-
 pók, keményhimpók (Cs Göcsej),
 csontkinövés (T), csontfészek (PL),
 toboj (CzF), növés (Tseh), vagon
 (Leib) = exostosis (ném.: Überbein);
 ~ a csánk belső oldalán: holt~
 (Tseh), ökör~ (ném.: Spat); ~ a
 csánk külső oldalán: őz~ (Hof); ~ a
 csánk hátsó részén: nyúl~ (Hof);
 ~ a csüd körül: kaptatetem (C),
 kapta (So Sz Heves, Komárom),
 vápátetem, vápás csontpók, gyűrű-
 tetem (Zl), kaptatetem (SzD), kapca
 (Cs Bácska), bokaabroncs, koszorú-
 daganat (Leib), karimadaganat (Ném),
 csontörv; jelzőként: kaptás, kapeás
 (Sz Székelyf., Cs Bácska)
tétlen l. cselekvés
tető (Gya) = culm/en, ~zés = -inatio,
 vö. csúcs
Tetrameres l. gyomorféreg
tetszés szerint = ad libitum
tett l. cselekvés
tetű (S), birke (Sz Somogy m.) = Pe-
 dicul/us, Phthir/us, φθειρά; tetves =
 -osus 3, ~ség = -osis, -iasis. Serke
 (Mu) = lens, serkés = lendinosus 3
 Disznótetű = Haematopinus (nivó =
 izsom). Tetülég (Bac), csimbe (R),
 pakilincs (SzD) pak/lincs, -elencs,
 -ullancs (Sz Kkhalas, Mátyusföldre),
 kéker (Sz Moldva), juhbogár (SI)
 (juh gyapjában futkosó szárnyatlan
 légy) = Melophagus ovinus, vö. eblég
teve, egypúpú~ = Camelus drome-
 darius, kétpúpú~ = Camelus Bak-
 trianus
tévedés, tévelyedés (MA) = error, er-
 ratio; el~ = ab-; eltévedő = aber-
 rans
tevékeny l. cselekvés

tevőleges, tényleges = positivus 3; ~ szakasz (a fertőzés, ill. immunizálás utáni idő, amikor a szervezet ellenállóképessége a vérsavó opsonin és tropin tartalmának növekedése-folytán magas) = phasis positivus
 texasi láz l. piroplasmosis
 textor l. szövő
 tézsla: a négyes és hatos ökörfogat toldalékrúdja
 thalamus opticus l. látótelep
 Thallophtya l. telepesek
 thana/sia, ~thos l. halál
 thea = tea
 thebaicum l. mákony
 Thebesi/us-l. gyűjtőér (a szív gyűjtőere - v. cordis - mellett a szívfalat látja el) = vv. cordis minores; ~nyílás (a szív gyűjtőérének szájadzása) = foramen Th-i, vö. billentyű
 Theileri/a, ~osis l. piroplasmosis
 theion l. kén
 theka l. tömb
 Thelazia l. Filaria
 thel/e, ~itis l. csecsbimbó
 Theobaldia l. szűnyog
 theor/eticus 3, ~ia l. elmélet
 therap/euticus, ~ia l. gyógy-, orvoslás
 theri/acum l. mákony, terjék; ~oma l. aranyér
 thermo/s, θερμός = hő; ~(o)icus l. erély; ~kauter l. égető; ~phil = hőkedvelő, ~bakterium: csak 50 C°-on felüli hőmérsékleten tenyésztethető; ~praecipitatio, ~praecipitin l. Ascollí; ~meter, ~regulatio, ~stabilis, ~stat l. hő; ~therapia l. gyógyító-mód
 Thiernesse l. ujjfesztítő izom
 Thiersch l. Müller-
 thio~ l. kén
 thora/calis, ~cicus 3, ~cocentesis, ~copagus, ~coschisis, ~x l. mell
 thorough bred l. telivér
 thrix l. szőr
 thrombo/arteritis, ~phlebitis, ~sis, thrombus l. vérrög; ~eyta l. vérlemezke; ~hepatonephrosis l. ránkókor

thrypsis l. zúzás
 Thuja l. fa
 thüringiai keeske: barna, jól tejelő németországi fajta
 thymus l. csecsemőmirigy
 thyre/a, ~odektomia, ~oidea, thyroxin l. pajzsmirigy
 tibia, ~lis l. alcomb
 tie l. rángás
 tick l. piroplasmosis
 tikmony l. tojás
 Tilia l. hársfa
 tilsiti l. sajt
 timpogyökér = radix Tormentillae
 timporál (Tseh: mérsékli a hatást) = temperat
 timsó = alum/en, ~s = -inatus 3; égett ~ = -ustum
 tinctura l. festvény
 tineia l. kosz, tarlószömör
 tinó = juvenalis, vö. ökör
 tipoly l. légy
 tipp, ~elés l. pedzet
 tiszafa = Taxus baccata
 tiszta = purus 3; ~ság = puritas; tisztított = depuratus 3; tisztítja magát, tisztítkokzik, tisztul l. nadárzik; tisztulás (Rácz, Cs Veszprém m.: a magzatburok eltávolítása után a méhből ürülő vér, nyálka, hámsejt) = lochia (λοχέϊος = szülési); tisztulmány (Cs: a szülést követően a méhből kiürülő anyagok gyűjtőneve) = secundinae, secundae (sequor, secutus sum = követek)
 tiszteletdíj = honorarium
 titer, titrálás l. hatás
 titubatio l. tántorgás
 tizenkétujnyi l. bél
 toboly l. tetem
 toboz/test, ~mirigy (az agyvelő látótelepi részén helyeződő belsőelválasztású szerv) = epiphysis cerebri, corpus pineale s. coronarium, glandula pinealis (pinealis = fenyőserű, πύω = nők)
 tőcsa (MA) (a sejtek közti folyadék-tartó) = lacuna

Todd-f. test l. sejtzárvány
todorit (Chincin) a bismuthkészítmény
piroplasmosis ellen

toggenburgi keeske: barna-tarka,
szarvatlan, németországi fajta

tojás (MA), tikmony (Mu, Cs Zala m.),
tyukmony (Tsere) = ovum; ~**héj** =
testa; ~**hártya** = membrana testa-
cea; ~**fehérje** (Mu) = albumen;
~**sárgája**, szike, széke (Mu.) = vitel-
lus, luteum ovi, a rajta levő fehér
folt: **csirakorong**, **kakashágás** = cica-
tricula, s. discus germinativus, alatta
a palackszerű **rejte**k = latebra; két
végén a **jégzinór** = chalaza; **lég-
kamra** = cellula; **sizkhártya** = mem-
brana vitellina s. chalazifera. **Tojás-
dad** = ovoid, ~ **árok** l. szív. **Záptojás**
(Gya) = - putridum. **Tojásdaganat**
l. pók. **Tojást kikölneni** = excludere pul-
los ex ovis. **Tojni** = ovum parere v. gige-
nere. **Tojó** = oviparus 3. **Tojós**, monyas
(Cs Göcsej) = ovipariens. **Tojóeső**, **tojás-
vezető**, **tojástartó** = oviductus, ~**gyul-
ladás**, **mételyes** ~ (a Prosthogoni-
mus, Plagiorchis, Echinochasmus mé-
telyféregnek a ~ben, ill. a Fabricius-f.
mirigyben való élőködése) = prosthogoni-
miosis. **Tojóz** = l. az ürügyün át
kitapintja a tojást. 2. cicerél

tok = capsul/a : ~**szalaggyulladás** = -itis,
vö. pók

toka, **tokája** l. torkospescenye

tóka l. kacsa

tokló, **toklyó** l. juh

toko/gonia l. nemzés; ~**logia** l. szülészet
tokszalag l. izületi tok; ~**tágulat** l. pók
toll (C), szárny~, farok~ = pinna; **pe-
hely**~ = pluma; **evező**~ = remex
(-igis); **kormány**~ = rectrix; ~**as** =
-tus 3; ~**as ínas** hús l. szálás ín;
~**as mező** = pteryla; ~**asodás hiánya**
= retardatio -rum; ~**atka**: Rívol-
tasia, vö. Analges, Sarkopterinus;
~**csipegetés** l. hiánybetegség; ~**tetü**
l. tyúktetű

Tolnay Sándor orvos, a pesti állatorvosi
iskola szervezője és első tanára. lrt

és fordított több szakmunkát. Sz.
1747. Megh. 1818.

tolófájás l. vajudás

tolut/arius, ~**im incedit** l. poroszka

tombol (Petőfi: János vitéz): nyugtala-
nul tipródik

tomp, ~**or** l. combesont

tompa (C) = obtusus 3; ~**ság** =
stupid/itas; **tompult** = -us 3, depri-
matus 3; ~**ság** = depressio, vö. kába

Toncie, tucí (arab szó): a nedvedi öt
arab; **telivér** lótörzs egyike

ton/icum l. erősítő; ~**ogen** l. adrenalin;

~**ograph**, ~**ometer** l. vérnyomásmérő;

~**us** l. feszültség

tonsilla l. mandula

tonsura/ns l. kopasz

toph/us l. köszvény; ~**osanyl** (Richter):
phenylechinolincarbonsavas készit-
mény köszvény ellen

top/icus 3, ~**ographia** l. hely

topos hús l. combizom

torha l. nyálka

torjag l. tarlósmör

torkalja l. torkospescenye

torkolati/barázda l. nyak; ~**gyűjtőér**,
~**vívőér**, ~**visszér** (Bug), **nyakér**
(Ném), **nyakvérér** (Angy) = vena ju-
gularis

torkos l. étvágy; ~**pecsenye** (Sz Pest
m., Cs Veszprém m.), **torkalja** (Sz
Cegléd), **toka**, **tokája** (PPB, Cs Bácska),
lollás hús (Sz Csallóköz), **lolva**, **lolu**
(Sz Rimaszombat), **lolja** (Sz Tápíó-
szele), **lollya** (C), **borsós hús** (Sz Zem-
plén m.) (sertés toroktáji izmának
húsipari megnevezése) = m. sterno-
hyoideus, m. omohyoideus

torlat l. vese

torm/en, ~**ina** l. csömör

tornác l. előcsarnok

tornyos, **tormos**, **toromszarvú** l. szarvállás

torok (S), **garat** (SzD), **nyelögége** (Máty),
evögéga (Cs Szikszó), **girtyán** (Sz Ud-
varhely), **gergány** (Sz Karancs vid.),
gerkány (Sz Hont m.) = pharynx,
iaux, **guttur** (φάρυγξ = hasadék); ~
-**gealis**, -**geus** 3, **gutturalis**; ~

gyulladás (Angy), ~lob (P), ~gyík (C Tseh, Cs Göcsej, Bácska), ~gyék (MA), csík, torokcsík (Mi, Cs Bakony), torokdaganat (T), szaka (MA), madara székótt (Sz Székelyf.), zubolya (Sz Heves); bringa (Sz Kapnikbánya) = pharyngitis. Torok/él l. nyak; ~la l. járom; ~járat (T) = regio infra-mandibularis; ~mögötti = retropharyngealis; ~penész = gutturoomykosis; ~ v. garatszoros (a légyszájpadlás- és a nyelvgyökér közti rés) = isthmus faucium

toronyg l. aranyér, körömgulladás

torp/idos 3, ~or l. renyhe

tor/quatus 3, ~sio, ~ticollis l. esavarodás;

~queat l. kínoz; ~tor, ~tura l. kín

torus l. nyír, vánkös

torz (fejlődési rendellenesség) = teratoma, dysgenesisia, monstrum (τέρας, τέρατος = csoda, monstro = mutatok); alakatlan ~ = amorphus; bezárt ~, magzat a magzatban = inclusio fetalis, fetus in fetu; magzat/a fejben = enecranius; ~ a hasban = enagasticus s. inclusio abdominalis; ~ a gátorközben = incl. mediastinalis; ~ a mellkasban = incl. thoracalis: fejtelen ~ = acephalus, akephalus; kettős ~ = di/cephalus, syn -, diprosopus, Janus, cephalo/pagus, kranio -, prosopo -, thorako -, sterno -, xypho -, ischio -, pygo -, dipygus, paradidymus (pagus, πῆγμα = kettős, πύγη = far); torzfejlődéstan = teratologia; torzítás = deforma/tio; ~ő = -ns; torzulási időpont = momentum teratogeneticum

totalizátor (totaliser fr. = összeadni): össegező, versenyfogadó, fogadási iroda

toulousi l. lúd

tourniquet l. érleszorító

tox/aemia, ~inaemia, ~ikaemia l. vérmergezés; ~askaris l. orsóféreg; ~icologia, ~icus 3 l. méreg; toxin: fajlagos növényi (abrin, crotin, ricin), állati (kigyó, méh, pók), ill. bakterium-

méreg = phytotoxin, zootoxin, endotoxin, ektotoxin. Antitoxin: toxin hatására a szervezet által termelt ellen-méreg. Toxoid (Ehrlich), anatoxin (Ramon): nem mérgező - legyen-gült - toxin. Toxocera: húsvetőben élősködő fonálféregfaj. Toxogenin l. anaphylaxia. Toxoplasm/osis: ~a véglény által okozott betegség

többetszülő = multiparus 3; többváltozat = pluralitas (multus 3 = sok, plus = több)

tőgy, tőgyel, tőgyelő, tőgy l. tejmirigy; tőgygyulladás = mastitis; fertőző ~, jányos ~, üszkös ~, sléri (ÁK 1929) = mastitis s. agalaxia contagiosa. Tőgyzacskó (juh tőgye két oldalán a lágycbőr betüremkedése) = sinus mammaricus

tök l. here. Tökmag geleszta l. métegyféreg. Tökösség l. sérv. Tökszékje l. mellékhere. Töke ere bennmaradt l. hererejtő

tőke (C) = truncus; tőkeárú = fiatalon könnyű súlyra (120-130 kg) hizlalt sertés; tőkehús: kimérni való ~

tökéletes l. szabatos; ~edő l. fejlődés tölesér (MA) = infundibul/um; ~es = -aris

töltelék l. állomány

tömb = theka; tömbhús l. combizom

tömees = molecula; ~i = -ris

tömény (SzD) = concentrat/us 3; ~ítés = -io

tömítés (plombálás) = plumbatio (plumbum = ólom). Tömött (PPB), dugott (Sz Szatmár) = stipatus 3, fartus 3

tömkeleg l. fül

tömlő l. táska

tömődés (Cs), tömület (FL) = infarctus (infarcio = eltömődöm) vö. keményedés. Tömör, tömegecs = massivus 3. Tömörödés (Cs), kódaganat (Máty) = cirrhosis (καρρός = sárga). Tömött l. szilárd

tönk l. törzs

töpörtő, tepertyű (MA), pörc (SzD) = cremium

tör (C) = frangit, refringit, conterit; **törd meg!** = contere!; **töredék** = fragmen; **törekeny** = fragilis; **törés** = fractura, fractio; **törött** = fractus 3, refractus 3, fractionatus 3, contritus 3. **Sugártörés** = refractio; **~mutató** (műszer, ill. eljárás *a*) a szem távpontjának, ill. a lencse fénytörési kitévőjének, *b*) a vérsavó törésmutatójának meghatározására) = refractometer. **Visszatörő** = refractarius 3. **Töri** l. betegszik. **Törő** = pistillum

török / **eb** l. agár; **~ juh** l. juh; **~ nyereg** l. agyvelő; **~ tyúk** l. kopasznyakú

török l. szár

törös légy l. légy

törpe; **törpeség** (Pesti G Fab) = nanus, nanismus, nanosomia, mikro/melia, -somnia, ateleiosis, infantilismus; **~ agár** l. agár; **~ ló**, **kis ló** (Mu), **purcsi** (HO Barkóság), **ponny**, **poni**, **shetlandi** **~** = equulus, vö. bidet, cob, exmor, mokány, póló

történés l. eset

törvényes / **hiba** l. szavatossági **~**. **Törvény/széki**, **~kezési** állatorvostan, veterináriai orvosi törvény (Mol) = ars veterinaria forensis

törzs (Kazinczy), **törzsök** (Dict), **tönk** (Si), **derék** (So) = 1. truncus, κορμός; **~tenyészet** (To), **~öktenyészet** (Leib), **~öknyáj** (CzF) = pepinaria (fr. pepinière); **~hiány** = akormus, amorphus; **csónka** **~**, **csuta** = perokormia (πηρός = csónka). 2. phylum; **al** **~** = sub-, vö. állatország. **Törzsfejltség** = kainogene/sis, **~i** = -ticus 3. **Törzsfejltségi szerv** (Cs) (csupán magasabb rendű fajban meglévő, pl. emlő, magzatzaburok) = organum -ticum. (Haeckel E, **καυός** = új.) **Törzsfejlődés** l. fejlődéstan. **Törzsfejlődésálló szerv** (Cs) (magasabbrendű fajban is megmaradó, pl. kopoltyú, sziktómlő) = organum palingeneticum (Haeckel E, **πάλιω** = ismét). **Törzskönyv** (tenyészegyedi nyilvántartás) = stemmarium; **~i** **kivonat**, **szármezási tábla** = stemma,

pedigree (ang. e. pedigri = származásfa)

tötyög l. üget

tövis (C), **~nyulvány**, **hát or** (S, elavult szó, maradványa az: orja, orozva, orvul) = spina; **~i** = -lis; **~rés** l. gerinc; **~kés** **pecsenye** l. nyula

tözsér l. kereskedő

Trab l. ügetés

trabecula, **~ris** l. gerendezet

trache/a, **~alis**, **~itis**, **~otomia** l. gégecső

tractus l. húzal

trágya l. bélsár; **~'zik** l. ürít

traha, **~lis** l. izület

train/er, **~ing** l. idomító

trans = át, keresztül, túl; **~fusio** l. át-

ömlésztés; **~latio** l. behurcolás;

~migratio l. vándorlás; **~plantatio**

l. ültetés; **~sudatum** l. átzadzomány;

~versalis, **~versus** l. haránt; **~volutio**

l. fejlődés

trappista l. sajt

trappol l. üget

trauma l. sértő ok

Trematoda l. szívóféreg

trem/or, **~ens** l. reszketés

trepan, **~atio** l. lék

Treponema l. Spirochaeta

trial l. verseny

tri/angulum l. Viborg; **~ceps** l. fej;

~cuspidalis l. hegye; **~ennis** l. meg-

lett; **~folium** l. lóhere; **~gonella**

l. bakszarvmag; **~gonum** l. Lieutaud

Trich/inella (**~ina**) spiralis (a szőrféreg

családjába tartozó fonalféregfaj) =

fonalóc (Zl); **bél** **~** (a belben élősködő

nemileg érett alak) = **~** intestinalis;

izom **~** (az izomban betokolódo álca)

= trichinella spiralis. **Fonalóckór** (Zl)

= trichin/ellois, -osis (**θαλί**, gen.

τρίχως = haj, szőr). **Trichobakterium**:

csupán egy irányban növekedő f. nal-

gombafaj (Cladothrix, Leptothrix, stb.)

Trichocephalus l. ostorféreg. **Tricho-**

dektis l. szörtű. **Trichomon/adosis**,

~iasis: Trichomonas (Chilomastix,

Cercomonas, Trichomastix, Ccchlo-

soma, Hexamita, Giardia) ostoros vég-

lény által okozott betegség (madárban: bélhurut, májelhalás, tehénben: elvetélés). *Trichonema* (*Cyathostomum*, *Cylicostomum*) *tetracanthum*: ló vastagbélében élősködő fonalféregfaj; toxinja megrögzött szájgyulladás okoz: **Zdare-l. betegség**. *Trichophyt/ia*, ~on l. tarlóösmör. *Trichorhexis nodosa* (Kaposi): esomósodó haj-, ill. szőrbetegség. *Trichosomum* l. hajszálféreg. *Trichostrongylus*: ló, juh, madár gyomrában élősködő fonalféregfaj. *Trichotrachelidae*, *Trichuris*: a fonalféregek egyik családja, vö. ostorféreg

triennis l. meglett
trismus l. dermedés

troch/anter l. combesont; ~**iscus** l. korongcsa; ~**lea** l. csiga; ~**oideus** 3, ~**os** l. ízület

trokár l. szúrócsap

Trombi/eula, ~**diosis**, ~**dium** l. bársonyatka

trombita l. kürt

Trommer-l. próba: a vizeletben előforduló szőlőcukor kimutatásának módszere, vö. Fehling

Trommsdorf-l. fehérvérsejt próba: a tej genybakteriumos fertőzöttségének megállapító módszere

trophicus 3 l. táplálkozás

tropismus l. fordulás

trott, ~**atio** l. ügetés

trull/a, ~**um** l. vályú

trunc/atus 3, ~**us** l. csonk, törzs

trücs l. terelés

trypa/flavin, ~n vörös: festékkészítmény vérelődsi ellen. **Trypano/somiasis**, ~**sis**, **haemosporidiosis**, Chagas-betegség: ~**soma** vérséjtelődsi véglény által okozott betegség (*trypanov* = körfűró, *σώμα* = test). **Álomkór**: Afrikában a *Glossina*-légy közvetítésével a *Trypanosoma* / *Gambiense* által okozott emberi betegség. **Baleri**: Szudánban patásnak és ebnek a *Glossina* közvetítésével a ~ *Pecaudi* által okozott betegsége. **Gambiai láz**: Szene-

gambiában a *Glossina* közvetítésével a ~ *dimorphon* által levon okozott betegség. **Mal de caderas** (spanyol = csipőbaj): szűrőlégy közvetítésével a ~ *equinum* által okozott lóbetegség Argentínában; ugyanott e néven ismert szvmarha betegséget a veszettség gyengült vírusa okozza. **Murrina**: Panamában a ~ *hippicum* által patásan okozott betegség. **Nagana** (= erőtlen): Afrikában a *tsetse*, *cece* (Ka) légy (*Glossina morsitans*) közvetítésével a ~ *Brucei* által patásan és kérodzón okozott járványszerű betegség. **Peste boba**: Venezuelában a ~ *Venezuelense* által patásan okozott betegség. **Soumaya**, **souma**: Szudánban a ~ *Cazalboui* által patásan és kérodzón okozott betegség. **Surra** (= megrontott): Indiában a *Tabanus* és *Stomoxys* légyfaj közvetítésével a ~ *Evansi* által patásan, kérodzón és húsevőn okozott betegség; azonos az afrikai *mberi* és el *debab* tevetegséggel. **Tenyészbénaság** (Than), **idegbénaság** (Zl), **bujakór** (P), **dourine** (arab = tisztátlan pázás) (patásan a ~ *equiperdum* által okozott betegség) = polyneuritis infectiosa equi (Mar), **exanthema coitale paralyticum**, **lues venerea equi**. **Zoufana**: Algériában a ~ *Sudanense* által patásan okozott betegség

trypsin, **trypcase**, **pankreatin**: a tejben, a hasnyálmirigyben található erjesztő enzim (*θρυπτινω* = töröm)

tsin l. öleb

tuba l. kürt; **tubage** l. gégecsövezés

tubercul/in (Koch R.): gümöbaccillus tenyészetéből, v. **syntheticus** úton nyert körjelző készítmény; ~ **visszahatás** (a gümökóros szervezet allergiás visszahatása ~nak a szervezetbe juttatása után) = ~ **reactio**; ~**osis**, ~**osus** 3, ~**oticus** 3, ~**um** l. gümő

tubu/laris, ~**losus**, ~**lus**, ~**s** l. cső

tuei l. toncra

tud/ás, ~**at** (Si), **tudatalatti** l. ösztön;

tudatlanság = ignorantia; tudomány = scientia, con-; tudor l. értekezés, vö. mesterség, tan

túl = super, ultra, vö. felül

tulajdonság (Bf) = attributum

tularaemia: a Bakt. Tularensis által okozott pestisszerű betegség (Kalifornia Tulare nevű területében észlelték először. Rovar közvetítésével a rágszálóról emberre is áterjed)

tulase l. gümőkór elleni oltás

túlérzékenység = idiosyncrasia (ιδιοσυγκρασία) = sajátos testnedv vegyü-lék)

tulipán l. szarvállás

tülnyújtás l. feszítés

tülnött (Hof), elől ~: a test elülső -, hátul ~: a test hátsó részének aránytalanul erősebb fejlettsége

tulok (HeFab, Cs orsz. ökör ért.), barom (S), barum (Mu), marha (orsz.), lábasmarha (SzD), szarvasmarha (Ki), jószág (HeFab) = bos, pecus, jumentum, brutum (familia: Bovidae; subfam.: Bovinae; genus: Bos; species: Taurus, Sondaicus = taurusi, Szunda-szigeti); ős~ = Bos/taurus / primitivus; nagyhomlokú ~ = - - - frontosus; rövidfejű tözeg ~ = - - - sond. brachy - s. euricephalus; rövidszarvú tözeg ~ = - - - sond. brachyceros; szarvatlan tözeg ~ = - - - sond. akerosus, vö. marha; ~i = bovinus 3, pecu/alis, -arius 3, -dalis, -inus 3, jumentalis, brutalis. Tulok jóindulatú szájtájása (rag. szájfájás a lábvég megbetegedése nélkül) = stomatitis papulosa bovis specifica (Ostertag és Bugge)

Tulpius l. billentyű

túl/sarjadzás l. sarjadzás; ~szaporaság l. termékenyülés; ~tengés l. fejlődés; ~tenyésztett l. tenyésztés; ~termékenyülés l. termékenyülés

tum/essentia l. duzzanat; ~or l. daganat; ~ulus l. domb

tunica l. burok; ~ nervosa l. ideghártya; ~ vasculosa s. uvea l. szőlőhártya

túrás = fodicatio

túr, ~kelevény, ~os, ~zik l. fekély, ~helyes l. löjegy

tureni (We, Cs Győr) (horpadt orrhátú) = nasus depressus

turgidus 3 l. domború; ~or l. duzzadás, osmosis

turha l. nyálka; ~mirigy l. agyvelőfüggelék

türkomán ló: Irán nemes, gyors, szívós keleti fajtája. Jell.: félkosfej, fejlett mar, lapos törzs, csapott far

turma l. nyáj

túró (S), csoré (GM), tehén~, juh~, kecske~ = caseus mollis musteus. Brinza, brindza (Cs Felvidék), brenze, bronza, boronza (Tak) (5% kecsketúrót tart. liptai~) = caseus Bresnensis (Oklsz.: Breznóbánya vidékéről került forgalomba.) Gomolya, gömölye (Sz Székelyf.) : ökölnyi csomókba gyúrt száraz ~, hortobágyi juh~: a Hortobágyon készülő ~, liptai ~: felvidéki ~, székely ~: nem fabödönbe rakják, mint az előbbieket, hanem marhabélbe.

túrókarima l. ajak

tuska l. mangalica

tussis l. köhögés; ~ convulsiva l. hökhurut

tux/i marha: Tirolban a ~ folyó mentén tenyésztett fekete-barna tarka, rövidfejű, hármashasznú

tű (C) = acu/s; hegyes = ~tus 3; ~fogó l. fogó

tüdő (S) = pulmo (hn), πνεύμων; ~i = -nalis; ~eső l. hörgő; ~dög, ~lene l. rag. tüdőgyulladás; ~lérgesség (H), férgecs ~ nyavalya (Zl), férgecs ~vész (J) = bronchopneumonia verminosa; ~gyulladás (Angy), ~lob (Zl), ~fájás (MA), gőzkór (Leib), ~rothadás (Mi) = pneumonia; gócos, elhalásos ~ = - necrotica multiplex; ~ hólyagoscska = alveolus, vö. hörgő; ~kő l. köképződmény, ~lebenyék = lobuli s. insuli -nis; ~ mellhártyagyulladás = pleuropneumonia; ~ nyavalya

l. rag. tüdőgyulladás; ~penészesedés
 - pneumomonomykosis; ~porlerakodás
 - pneumo(no)koniosis (κόπος = por);
 ~rák, ~rothadás l. rag. tüdőgyulladás;
 ~tágulat = emphysema -num, légsej-
 tes ~ ~ ~ - interstitiale; ~űszkő-
 sődés = gangraena -num; ~verőér l.
 szív; ~vész l. gümőkór, rag. tüdő-
 gyulladás
 túl d l. terelés
 túl/köl l. dőf; ~ök l. szarv; túlőkhártya
 l. inhártya
 tündér: 1. = magus; 2. (Sz Dunánt.: a
 szaruhártya kóros sarjszöveve) = pan-
 nus, vö. pisla; ~es l. bokros; ~es be-
 tegség (Ben): változékony; ~ség =
 magia
 tünemény (Bf), jelenség (MA) = phaen-
 om/en; ~es = -inalis (φαίνο = mu-
 tatok) Arthus-f., Smith Theobald-f. ~
 l. anaphylaxia. d'Hérelle-f. ~ l. bak-
 tériumfalás. Tyndall-f. ~: az élénk
 megvilágításban lebegő porszemcsék
 sötét háttér felé nézve láthatók, vö.
 Danysz~, gyógyítómód, impedin~,
 lúgjelenség, Pfeiffer~, Purkinje~, vér-
 sejtsoportosulás
 tünet (Bf) = symptoma; ~i = -ticus 3;
 Stellwag ~: Basedowkóros szemem
 ritkább a pislogás, vö. körjel
 türköf l. dőf
 tüskés/disznó l. tejmentő; ~peesnye l.
 oldalas
 tüsző (C), ~cske = acin/us, follicul/us;
 ~s = -osus 3, -aris. Graaf-f. ~ l. pete-
 fészek; nyirok ~ = - lymphaticus;
 szőr ~ = -pili
 tüszőszentés = ptarmus, vö. prüszögés
 tüttüs l. gömböc

tüzel l. koslat
 tüzes/edés, ~ség: 1. láz; 2. élénk vér-
 mérséklet, vö. bokros; ~vas l. égetés
 tűzött l. löjegy
 tyloma l. béka, tapló
 tympanitis l. felfúvódás, hártya
 Tyndall l. tünemény
 typhl/itis l. vakbélgyulladás; ~oculum
 l. Monostomum; ~otomia l. csapolás
 typh/oid, ~us l. hagymáz; ~canum l. eb-
 hagymáz; ~equorum l. petecsőr;
 ~exsudativus l. baromfipestis; ~mu-
 rium l. egérhagymáz
 typ/icus 3, ~us l. jelleg
 ütör l. virág
 tyúk (C), tik (MA, Cs Veszprém m., Gö-
 csej), emetyúk (Besz) = gallina; (ré-
 gen: ált. a tyúkfélé); jérce (MA) (1
 éven aluli -) = pullastra; kotlós ~ =
 - glaciens; paripatik (Cs. Göcsej)
 (ivartalanított ~) = poulard (fr.);
 ~ász (~kereskedő) = gallinarius;
 esirke (Gya), csibe (MA), pislén (Tsere)
 tilki (Diet) = pullus, pullaster, vö.
 baromfi, kakas, kappan; ~fajták l.
 bantam, kochinchina, kopasznyakú,
 langsan, leghorn, orpington, plymouth,
 rhode island red, wyandotte; ~kolera
 l. baromfivész; ~mony l. tojás;
 ~nátha l. baromfinátha; ~pestis l.
 baromfipestis; ~poloska l. óvantag;
 ~szem l. talpvérfolt; ~takony l. ba-
 romfihímlő; ~tetü, tolltetü (levált
 hámsejttel, tollpikkelyel, táplálkozó
 futkározó atka-faj): Menopon, Go-
 niodes, Gonicotes, Lipeurus; ~ty-
 phus l. fehérhasmenés, ~vaktság l. há-
 lyog
 tyur-tyur l. hívogató

U

uber l. tejmirigy
 ubi = ahol; ubique = mindenütt (régí
 orvosi mondás: Ubi pus, ibi evacua!
 - a genyet ürítsd ki!); ubiquitous 3
 (ubiquitär) l. mindenütt előforduló
 Uffelmann-l. visszabátás; tejen, tejter-

mékben a tejsav kimutatható: kar-
 bolsav (3 csepp), vasklorid (3 csepp)
 és víz (20 csepp) hozzáadására sárgu-
 lás észlelhető
 ugat (Domonkos K), csahol (MA), csihol
 (Mi), = latrat; ~ás = -us. Vakkant

(Rok), kaffant (HO Palócság, Gárdonyi G.: A falu reggel), erreget (Com) poszog, horgol (MNY 1908) = ringitur.
Morog (C) = murmurat; ~ás = -io.
Vonyít, nyüszít (MNY 1908, Cs Bácska), üvölt (Gya), nyút, szűköl (Arany J.: Toldi), virrong = ululat, nictit
ugrás = saltus; **ugrik** = saltat; **ugrócsont** l. csánk. **Elugró** (Cs) (rövid távolságon jól futó) = sprinter, vö. verseny. **Megug/orja** l. fedez; ~ró: megszökő
új, mostani (MA), friss = novus 3, recens, vö. neos; ~ **fejős** l. fejős; **újföldi** l. newfoundlandi; **újképződmény**, **újképlet** (FL) (kóros szövetképződmény) = neoplasma, blastoma, vö. daganat; **újraképződés**, **megújulás** = regeneratio, reproductio; **újraltás** l. oltás; **újszülött** =, neonatus, neogonos, ~ **hasmenése** l. vérhas, ~ek **genyes és egyes vérűse** l. vérfertőzés
ujj (S) = digitus, δάκτυλος; ~**fesztő**, **izom**, közös ~ ~ = m. extensor digitalis communis, segítő izma a singcsonton eredő Thiernesse-f. izom és az orsócsonton eredő Phillipps-f. izom; **ujjperce** = phalanx; ~i = -gealis. **Hüvelykujj** = pollex; **mutatóujj** = index. **Újjhiány** (fejl. rendell.) = adaktyl/ia, ~us, hypodaktylia; **ujjösszenőttség** = syn/daktylia, aschisto-; **fülösszámú ujj** = hyper/daktylia, poly-
ulcus l. fekély
ulitis l. iny
ulmi dog l. szelindek
ulna l. alkar
ultra = túl; ~ **filtratio** l. szűrés; ~**mikroszkop** (Siedentopf és Zsigmondy): mikroszkópi felszerelés a submikron (ultramikron) meglatására, vö. górcső; ~**violet** l. ibolyántúli; ~**virus** l. ragály; ~**visibilis** l. látás
ululat l. ugat
umbilic/alis, ~**us** l. köldök
uncia l. mérték
uncina/ria, ~**riasis**, l. bányaféreg; ~**tus**, **uncus** l. horog

undor = taedium, vö. émelygés, utalat
undulatio l. hullámzás
unguentum l. kenőcs
ungu/is, ~**la**, ~**lata** l. pata; ~**ligradus** l. járás; ~**lotom** l. körömfaragókés
uni/lateralis l. oldal; ~**para** l. egyet-szülő; ~**potens** l. képes (unus 3 = egy)
urachus l. húgyinda. **Uraemia** l. húgyvérűség. **Urát** l. húgsavas só. **Urea**, **ureometer** l. hűgyany. **Ureter**, ~**itis** l. húgyvezető. **Urethr/a**, ~**itis**, ~**otomia**, l. húgycső. **Uria** l. vizezés. **Uricaemia** l. húgsavvérűség. **Urina** l. vizelet. **Urobilin**: húgyfestőanyag. **Urocysti/s**, ~**tis** l. húgyhólyag. **Urodaeum** l. végbél.
Urogen l. húgyszervi. **Urogenitalis** l. húgy-ivarszervi. **Urolith** l. kőképződmény. **Urologia** = húgyszervtan. **Uropoëticus** 3 l. húgyképző. **Uropygium** l. faroktorzsa. **Uroskopia** l. húgyvizsgálat. **Urotropin**: formaldehydtartalmú fertőtlenítőszer. **Urovagina**: húgyrekedés a hüvelyben
uralkodó = dominans, vö. öröklés
urda l. orda
urtica, ~**ria**, ~**tio** l. csalánkiütés
urusos l. kuruzsló, orvos
urvos, ~**ol**, ~**ság** l. orvos/ság
Ustilago l. üszökgomba
ust/io, ~**us** 3 l. éget-
usura, ~**tio** l. kopás
usus l. használat
uszít (PPB), **pujgat** (Cs Bácska), **kapat** (Arany J.: Toldi), **herreget** (köz.m.: «már a jó kutya herregetés nélkül is») = concitat. **Uszító szó**: uszszu l, rajta l, kurja l (Gvad.: Pel nót), **puj!**, **puj!** (Cs. Bácska) vö. elkapatott
uszkár, **pukli** (Fő) (ném. Pudel) = canis aquaticus
uszony, **úszó szárny**, **hátí~**, **farki~**, **végbélnyílási ~** = pinna; **melli~**, **vízszintes~**, **hási~** = pterygium. **Usztató-próba**: 1. a kelteget tojás a 21. napon mozog a vízfürdőn, ha van benne élet; 2. a lélekzés előtt elpusztult újszülött tündeje nem úszik a vízen
ut = hogy. **Ut aliquid habeat, aut ali-**

quid fiat» = hogy történjék vele valami. «Ut aliquid fecisse videatur» = hogy úgy lássék, mintha valamit tett volna (a reménytelen beteg körüli orvosi eljárás)

utáloom (C) = fastidio, aversor

után = post. Utánpróbálás (KM) : kíséreltet arra, hogy fogamzott-e a kanca, vő. próbamén. A kilencedes kanca (a fedezetetési utáni kilencedik napon) elrúgja a mént, ha előzően fogamzott

utánzat = phantom, vő. medence

utasítás, orvosi ~, előírás = praescriptio
utcai virus l. ragály

utensilia l. eszköz

uterus l. méh

utili/s, ~tas l. haszon

utitárs (Miskoltzy F.: Manuale chirurgicum vagy chirurgiai utitárs. Győr 1724) = vademecum

utó/d l. ivadék; ~lájás l. vajúdás; ~fejlődés l. fejlődés; ~here l. mellékherecső; ~válság l. válság

Uva ursi l. medveszőllő

uve/a, ~itis l. szöllőhártya

uvula l. szájpadlás

úzos l. szőr

Ü

Überbein l. tetem

üdü l. gyógyul

üdzik l. üzekedik

üget (Dict), iget (MA), trappol (Cs orsz.), kocog (Sz Balaton mell., Cs Bácska), koszog (PPB), gantat (Sz Pest m.), gyentet (Sz Baranya m., Somogy m.), kullog (közm. : «Farkast emlegetnek, kert alatt -».) = trottat; ügetés, Trab (ném.), trapp, repülő ~, lebegő ~, úszó ~, virgone ~, minta ~, tömör ~ (Hof) : gyors~ = trottatio celera; topogó ~, tötyögő ~ (Cs Bácska), toppantós ~, szurkáló ~, tüzdelő ~, kemény ~, laza ~, bökö ~ (Hof), farkas ~ (Tsz, Cs Göcsej), farkasgantatás (Sz Fejér m.), sikertelen menés (Cs Szikszó) : lassú ~ = trottatio tarda. Üget/és, ~ökör, ~önya-valya l. idegbetegség. Ügető = trottator, succussor

ügyelés l. szemle

üklődő l. levegőnyelő

üledék = sedimentum; húgsavas ~ = lateritium (lateritius 3 = homokos, téglás)

ülemér l. tályog

üllő (Besz) (a középső hallócsontocska) = incus (plur. : incudes)

ülöcsont = os ischii, ischi/um, vő. isch~;

~i ~ ~ ~ adicus 3; ~i ideg = n. ~ ~ ~;

~i ~lájás = -algia, -as. Ülőizom = m. glutens; ~i visszahatás (a csípőizülettáji bőr simogatására kiváltódó rángás) = reflexus glutealis

ültetés = plantatio; át~ = trans-, be~ = in-, meg~ = incubatio (tyúk ~e a tojáson)

ünő l. üsző

üreg, odu (C), ritkulat = cavum, caverna, cavitas, cavatio, vacuum, vő. barlang, vájulat. Dob~ (~ a belső fül és a dobhártya között) = cavum tympani. Üregecske, sejtplasma ~ = vacuola. Üreges = cavus 3, cavernosus 3, ~ daganat = cavernoma.

Üregi nyúl l. nyúl. Üres (Dict) = vacuus 3; ~bél l. bél; ~fal (Zl), elvált köröm (Angy), (kóros szaruhány a pata fehérvonala mentén) = parietes separati; ~ gyűjtőér (vivőér) l. szívürgyű l. végbélnyílás; ~s állatok = Ornithodelphia. Ürgyűalukulás (fejl. rendell.) = anus vulvo-vaginalis, alantoiisolocaa

ürít, trágyázik, gané(j)zik, szarik = excernit; ~és l. bélsár

üröm (C), irem (Tsch) = herba Absinthii (az Artemisia absinthium levele és virágzála)

ürtér (üreges szerv belső tere) = lumen

ürü l. juh; ~farkok l. farkok

ürülek l. bélsár
 üsti l. lószín
 üstök l. szór
 üszkös l. üszök
 üsző (S), ünö (C), inó (Sz Székelyf.
 Törökül: inek = tehén) = juvenca,
 vö. tinó
 üszögös l. gümőkóros; ~ orbánc, ~ vér-
 dag l. sercegő
 üszök, üszög (MA), fene (C), holt/fene
 (SzD), hideg ~, meleg ~ (T), fekete ~
 (Sz Székelyf.), feketesár (Gy), elhalás
 (PPB), farkrohadás (Pe), farokkór-
 ság (P) (körülírt testszöveti elhalás) =
 gangraena/a, sphacelus, nekro/sis, se-
 questratio, demarcatio, mortificatio
 (γάγγραινα = korhadás, σφάκελος =
 levágás, νεκρός = holt, sequestro =
 körülválasztok, demarquer = fr. el-
 határolni); ~ös = -osus 3, -ticus 3;
 ~ös ellökődmény = sequestrum, vö.
 elsajtosodás; ~ gomba: növényen
 élősködő gombafaj: Ustilago, vö.
 anyarozs, gomba
 ütem = rhythm/us, ῥυθμός; ~es = -icus
 3; ~zavar l. szív
 ütér, ütér l. ér. Ütés (C), csapás (C) =
 ictus (-us), villám ~ = - fulminis,
 vö. megrendülés, napszúrás. Ütés-
 mérő l. kopogtatás. Ütőszin l. vágóhíd

üvecs l. juh
 üveg (MA) = vitrum, ὄαλος = átlátszó;
 ~ben = in vitro; ~ből való = vitreus
 3, hyaloideus 3. Üvegtest (Bug) (a
 szemlencse és a látóideg közötti ko-
 csonyaszerű anyag) = corpus hyalo-
 ideum s. vitreum) ~i elfolyósodás =
 synchysis, ~ gyulladás = hyalitis,
 ~i verőér maradvány (ha a magzat-
 kori ér születés után nem tűnik el,
 zavarja a látást) = A. hyaloidea per-
 sistens

üvölt l. ugat
 üzdüh, üzekedési düh l. gümőkór, másí-
 tás. Üzekedés, folytatás (Cs orsz.)
 (a kérődző ivarzása, párzása) = aestus
 venereus, catulitio; rá~ (vemhes ké-
 rődző ~e) = supercatulitio. Üzekedik
 (T, SzD, Cs Dunánt.), üzekszik (Sz
 Csallóköz), üzelkedik (Cs Somogy m.),
 üdzik (Cs Esztergom), üz, fel-, meg-
 (Sz Balaton mell.), kereskedik (Sz
 Göcsej), berreg (Sz Székelyf.), berreg
 (Cs Tolna m.), folytat, meg- (Sz So-
 mogy, Zemplén m., Márt., Cs Bácska),
 futos, meg- (HO Székelyf., Cs Nagy-
 kapos vid., SzD), bőrcöl (Sz Vas m.),
 perceselődik (Sz Szolnok-Doboka m.),
 fajadzik (Sz Kisküküllő m.) = aestuat,
 catulit, vö. görög, koslat, sárlík

V

V., v. a bonctanban: vena = gyűjtőér,
 a rendelvényen: vitrum = üveg,
 egyebütt: vel = vagy
 vacca/a, ~ina l. oltóanyag, tehén; ~ina-
 tio l. oltás; ~inotherapia l. gyógyító-
 mód
 vacillatio l. ingadozás
 vacora l. fityma
 vacu/ola, ~um, ~us l. ür~
 vadas l. bokros, ordas
 vadászkolbász l. kolbász
 vadamecum l. utitárs
 vad/hús l. sarjadzás; ~járvány, ~vés
 l. szvm. vérfertőzése; ~ók, ~szőrű
 l. marhaszín

vág, előre~: elülső lábával előre csap
 vagabundus l. bolygó
 vágás (C), le~, szúrás, le~ (fogyasztás
 céljára való elvéreztetés) = desectio;
 kényszer~ (~ a húsérték megmentése
 céljából) = - coactione (ige alakban
 különválasztva: kényszerből levágni;
 mn.: - vágott, -szürt); hopsa~,
 hapsa~ (HO Székelyf.): kis társa-
 ság közös ~a; saktolás, sechchita,
 bedikah (héber): zsidó ritualis ~, vö.
 metszés, ölés; vágatási biztos, vágó-
 biztos l. húsvizsgáló; vágó, legény
 l. húсарos; vágóhíd (Pesti G. Fab.),
 vágószin, vágószék (Arany J.: Toldi),

ütőszin (Sz Kézdivásárhely), zehána, zohána (Sz Háromszék), vágóhely (Kassa város 1699. évi szab. r.) = laniena, macellaria; vágósúly: a vágott állat élelmezésre használható súlya, vö. élősúly
 vagin/a, ~ismus, ~itis l. hüvely
 vagon l. tetem
 vagonia l. feszültség
 vágottfarkú l. farkvágás
 vágta, ~tás (Széch, Petőfi), száguldás (MA), nyargalás (MGt, SzVI, Cs Bácska), iram (NyuSz), iramlás (Nyt Sz), karaj (Sz Karancsvid.), lovasság (Rákóczi Gy. lev.), habókolás (Márt) = cursus citatus, Galopp (ném.), speed (ang. e. szpid), versenyvágta = canter (ang. e. kenter), karrière (fr. e. karriér), vö. ügetés
 vagus l. bolygó, feszültség
 vaj (S, tejszínből: tea~, tejfelből: főző~, vagy sajtgári savóból: savó- vaj köpüléssel készülő tejsírtermék) = butyrum
 vajákos l. kuruzsló
 vajadás (MA) (szülőfájdalom) = labores parturientium; előfájás: méhszáj-nyitó méhösszehúzóadás; tolófájás: a hasprés nyomása a magzatra; utó- fájás: magzatburkot kiszorító méh-összehúzóadás; vajúdik (PPB), fogja a fájás (Cs Somogy m.), készteteti az ellés (Cs Győr m.) = languescit
 vajulat, ki~ = excavatio, vö. ideghártya, méhszalag, öblösödés, üreg
 vajuszik l. betegeskedik
 vak (C), világtalan (köz. m.): «Vak vezet ~t», kóró (Cs lócsiszár-kif., cigányul: korroj = vak) = caecus 3, vö. fél- szemű; vakság = caecitas, ablepsia (á = fosztó, βλέπω = látok)
 vakar, gyaratol (P): vakaróval (S, Sz Székelyf., Cs orsz.), vakaccsal (Sz Palócság) = strigilis, antiae = tisztítja az állatot. Vakaróznak, dörgölő- dik, rühelődik = scabit
 vakbél l. bél; ~fodor l. bélfodor;
 (A) vakgyulladás = typhlitis; ~ májgyulla-

dás, pulyka fekélyes ~ ~ a (Cs GL 1911) (a Histomonas meleagridis (Smith) ostoros véglény, ill. gomba- féleség által okozott járv. pulykabe- tegség) = entero-hepatitis infectiosa s. perityphlo-hepatitis meleagridum. Black head (ang. = fekete fej Th. Smith); ~szúrás l. csapolás
 vakfolt l. ideghártya
 vakisa l. marhajegy
 vakító l. légy
 vakkant l. ugat
 vaklégy l. bögöly
 vaklics l. marhajegy
 vakmetszés (Sz Sztárnémeti, Cs orsz.) (lefejtéskor a bőrön ejtett bemetszés) = sectio cutanea
 vakondtúrás l. nyakszirt
 vakseb l. heg, zúzódás
 vakszem l. halánték, szemkupa
 vakta l. pedzet
 vaktetű l. rüh, sömör
 vakul = caecutiati; ~ás = -io
 váladék = secretum; orr~ = dejectio nasalis; elválasztás = -io; elválasztok = secerno; kiválasztás = excretio vö. belső elválasztás; válasz/hártya l. rekeszizom; ~tási l. választott; választék, sövény = septum; kamra- közti ~ = - ventriculorum; pitvar- kamrai ~ = - atrio-ventriculare; méhsövény = - uteri; mellkasi ~ = - mediastinale; orrsövény = - nasi; pitvar-közti ~ = - atriorum (sepio = elválasztok). Választófa l. közfa. Választott, csecstől ~, elszakasztott (Gy) = ablactatus 3; nyírott csikó (Sz Heves, Cs Bácska): a csikó farkát és sörényét lépcsőzetesen megnyírják; rúgott borjú (SzD, Cs Alf.): a tejmentővel kantározott borjút anyja elrúgja; választási malae (HO Kecskemét, Lengyelóti, Cs Győr, Veszprém m.), vö. életkor
 val/eo, ~idus 3 l. egészség
 valen/s, ~tia l. hatás
 Valeriana l. gyökér
 válfaj l. fajta

váll (S) = humerus, ὄμος; vállas l. szarvállás; vállficamodás = luxatio humeri; vállrándulás = distorsio articulationis scapulo-humeralis; vállsántaság (Hof), lapockasántaság (Nár), vállbénaság, lapockabénaság (Angy) = omarthritus

vállon l. flamand

váló/di, igaz = verus 3; ~tlan l. ál; ~ság l. tény

válogat/ás, ki~ = selectio, ~ott = -us 3
válás (Az) = crisis, κρίσις; ~os = criticus 3; utóválás = epicrisis; megzavartulás l. láz

Valsalva (A. M. 1666-1723 bolognai anatómus és sebész) ~f. kísérlet: zárt száj- és ornyílással való kilélekzés-kor a levegő kifelé nyomja a dobhártyát; ~f. nemleges mellkasi nyomás: erős belélekzés-kor a fokozódott mellkasi nyomás gátolja a vérnek a szívbe való visszarámlását; ~haustrium l. gurdély

vált/ivarúság l. ivari különváltság. Váltóláz l. láz, piroplassmosis. Váltott (Sz Balaton mell., Cs Veszprém m.): két fogó foga kiváltódott (a tulok 1½, a csikó 2½ éves) vö. fiatal

váltó/ás (MA) = muta/tio, vö. meta; ~ékony = -bilis; ~ékonyosság = variabilitás; ~ó (C) = -ns; változat = variatio; ~os = -us 3. Változatosorozat [egyedeinek megoszlása binominalis képletnek (a+b)ⁿ felel meg: Quetelet törvénye] = varians seria. Váltakozó, váltó = alterna/ns, -tivus 3

valvula l. billentyű

vályu, válu (S), vällu (Sz Zala m.), váló (HeFab), vāju (Sz Szatmár m.) = trulla, -um

vanal l. gyógyul

vándor = migratio/ns; ~lás = -tio, át~ = trans-tio

Van Es l. gümőkör

vánkos = torus, pulvinus, vö. nyír, párna

vápa (Cornides K), izületi ~ = acetabu-

lum (= ecettartály); ~'s esontpók, ~ ~ tetem l. tetem

vapor l. vízgőz

var/as, l. kosz, pörk, sömör

varádies: Chrysanthemum vulg. virága, vö. rovarpor

vargalégy l. bögöly

varia/bilis, ~bilis, ~ns, ~tio, varius 3 l. változ-; varie/gatus 3, l. lószín; ~tas l. fajta

vari/cella, ~ola l. himlő

varix l. értágulat

varjas l. lószín

varkocs l. szőr

Varol-híd l. agyvelő

varr/ás (C), ~at (CzF, ált.), varrány (Bug) = sutura (suo = varrok), Lemberf. ~: savóshártyák egyesítése; varróselem = filum sericeum

varus 3 l. hajló

vas = ferrum, σιδηρος, kémiai jele Fe.; kénsavas ~, zöldgácis = -sulfuricum; vaslerakodás = siderosis; vasklorid = -sesquichloratum; vaspor = -pulveratum; vasrozda = ferrugo; vastartalmú szerek = Martialia (Mars isten anyaga)

vas, vasa vasorum, vascularis, vascularisatio, vasculitis, vasculosus 3, vasektomia l. ér

vasalás, vasazás l. patkolás; vasalatlan l. meztlábás

vásár l. állatvásár; vásári levél l. járlat

vaselinum: vazelin, vasogen: ~oxygenatum

vasoconstrictor, vasodilatator, vasomotoricus 3 l. érdegy; vasopressin: az agyvelőfüggelék hátsó lebenyének érszűkítő hormonja

vasszörű l. lószín

vastag = crassus 3, παχύς; ~bőrűek = Pachydermata; ~hús l. szövet; ~ oldal l. oldalas

vástfonat l. ondózsín

vasúti láz l. mellhártyagyulladás

vaszar, vaszara, vaszora l. fityma

vászón l. szövet

Vater (Abr. wittenbergi orvos: 1684-

1751) l. öblösödés, vezeték; ~-Pacini-f. tapintó testecskék = corpuscula lamellosa

vatta l. gyapot

vatulya, vóvulya l. juh

váz l. alapszövet; vázvonat (Cs) = a változás feltüntetése a függőleges és vízszintes vonalhoz viszonyítva = diagramma, vö. ~graphia

véd/elem, ~ekezés, ~és, ~ő l. óvás; ~elemhiány l. anaphylaxia. Védelmezés (Cs), oltalom (C = defensio) = immunisatio; cselekvő ~ (a szervezet fejleszti a bejuttatott anyag hatására) = - activa; tétlen ~ (készen juttatjuk a szervezetbe a védőanyagot) = - passiva; sorozatos ~ = - seriosa; túlvédelmezés = hyperimmunisatio. Védett = immunis; védettség = immunitas; védettségtan = immunologia (in = fosztó-, munia = szolgálatok). Védőanyag (Pr) = complementum (Ehrlich) alexin (Buchner), (compleo = megtöltek, álléσω = védek); védőanyag eltérítés (az a jelenség, hogy a védővérsavó feleslege gátló hatást fejthet ki) = complementum deflexus (Neisser és Wechsberg); védőanyagkötés = complementum fixatio, vö. csoportosulás. Védőberendezés: a szervezetnek káros hatástól mentesítő szervei: falósejt, nyirokcsomó stb. Védőoltás l. oltás. Védőszer l. óvás

vedlés, vetkezés (C) = mutatio s. vernaatio pilorum, pennarum, exuviarum; vedletlen, tollasszórú (Cs Magyarorszentkirály) = immutatus 3; vedlik megvetkezik (MNy 1914) = mutatur (exuviae = levedlett bőr

vég = finis; véges = finalis; végtelen = infinitus 3

végbél (PP) = rectum; végbéli = - alis; végbél/gyulladás = proctitis; végbélkörüli ~ = peri- s. para-; ~előesés l. izsamodás; ~fodor l. bélfodor; ~húgy-ivarszervi nyílás (madár végbélnyílása: ürügy) = cloaca (cluo = tisztítok), procto/daeum, uro- kopro-

végbélkúp, végbélcsap (PP) = suppositorium; végbélnyílás (népiesen: segg), = anus; ~i = analis, vö. bél

vége l. csúcsa. Végelbírálás l. válság. Végelgyengülés, végkimerülés = marasmus, végelgyengült, kimerült = marasticus 3 (μαρπαλω = kialszóm). Végonal l. gerincevelő. Véghurka l. bél. Véghiram (a verseny utolsó szakasza) = finish (ang. = vég). Végként (egysejtű állattörzs) = protozoon (plur.: protozoa, πρωτοζος = első); a végkéntek osztályai: gyökérlábúak = Rhizopoda, ostorosok = Flagellata, ázalékfergek (Fő) = Infusoria, csillangósok = Ciliata, szemeállatok (Cs) = Sporozoa; végkénttan = protozoologia

végző l. határ

végtag (Bug), tag (C), kéz, láb (S) = extremitas, membrum, artus, μέλος; fejl. rendell.: végtaghiány = amel/ia, -us, apodia; combhiány = aknemia (ακμήνη = comb); csonkavégtagú = peromel/ia, -us, perodaktylus (πηροδία = csonka); kisvégtagú = mikromelia, nanomelus; nagyvégtagú = makromelia; számfeletti végtag = hypermelia, poly-, polypedia, melodidymi; hiányos számú végtag = mono-, hypopodia, -brachia

végzet = fatum; ~es = -alis, vö. átkos vegetati/o, ~vus 3 l. tenyészet, zsigeri élet

vegetus 3 l. egészséges

vegy(i) elemzés = analysis; vegyész, vegytan = chemia; élet~ = bio-, kór~ = - pathologica (χημεία = ércöntés); vegyi befolyásolás = chemo/taxis, -tropismus; vegyrokonság = affinitas, aviditas; vegyszerelés l. gyógyítómod

vehem l. magzat; ~ő l. csikó

vehiculum l. fogat, vivószér

véknya l. lágycék

vékony = tenuis, gracilis; ~ hátszín l. hátszín; ~ oldalal l. oldalal; ~a l. lágycék

velamentum l. magzataburok

véjelem, jogi ~ = praesumptio legalis s. juris; ~i/idoszak, ~i határidő = spatium temporis praesumptionis

veleszületett l. születés

vellás, ~ kiálló l. szarvállás

velő (S) = medulla; ~i = -ris; **esont** ~ = -ossium; **gerine** ~ = -spinalis; **nyúlt-agy** ~ = -oblongata, bulbus medullae s. rachidicus s. spinalis, ~ ~i = bulbaris; ~ ~ **gyulladás** = bulbitis; **velőbélés** (Cs) (az agyvelőkamara, gerincvelőcső bélele) = ependyma (ἐπένδυμα = felsőruha); **velő/lemez** = lamina / neuralis, ~barázda = sulcus -, ~cső = canalis -: a sejtmagzat gastrulatiója folyamán kifejlődő őscsigolya = provertebra

velox l. gyors

velum palatinum l. szájpapula

vémhedzik l. szül. **Vemhes** (Ném) terhes, hasas (C, Sz Bácsm., Háromszék), viselős (Máty), várandós (SzD csupán nőre), magzatos (Debr. K) kisebb állatfajra: pocos, potsos (T), pocakos (SzD), teli van (Cs Veszprém.) = gravidus 3, fetus 3; ~ség = -itas, κήσις, méhen kívüli ~ = -extrauterina, para/kyesis, ek -

vén, ~ded, ~ülés l. öreg

vena l. ér; ~ azygos l. páratlan ~; ~ cava l. hátulsó üres gyűjtőér; ~ jugularis l. torkolati gyűjtőér; ~ portae l. verőce-ér; ~ pulsatio, ~undulatio l. ér; ~e sectio l. érvágás

vénasszonyfej l. fej.

venen/osus 3, ~um l. méreg

venereus 3 l. ivarszervi

vent/er, ~ralis l. has; ~riculus l. agyvelő, gerincvelő, gyomor, öböl, sziv

vény l. rendelvény

vér (Mu) = sanguis, αμα, vö. lépfene, tellyér. **Véraláfutás** l. folt. **Véralvadék** = thrombus (érbeli ~); **crur**, placenta sanguinis (éren kívüli ~). **Véralvadékonyság / csökkenés** = hyp/inosis, ~ fokozottság = hyper- (ζ, gen. ivós = rostonyta). **Vérár** l. bővérűség. **Vérátömlesztés** = transfusio. **Vérbe-**

hullás l. lépfene. **Vérboesátás** l. érvágás. **Vérbőség** l. bővérűség. **Véresik** l. folt. **Véresomó** l. vérrög. **Véresoport-meghatározás** = isohaemagglutinatio (Landsteiner). **Vérdaganat** = haematoma. **Vérdússág** l. bővérűség. **Vérelfogyott**, vérhíányos, kevésvérű, vérszegény = an/aemicus 3, olig-, hydr-, ~ság = an/aemia, olig-, hydr-. **Vörösvérsejtfogyottság** = oligo/cythaemia; **haemoglobin-fogyottság** = -chromaemia; **helyi / vérfogyottság** = anaemia localis s. ischaemia; **fertőző** ~, ~ kevésvérűség = virusanaemia, anaemia infectiosa eorum; **vészes** ~ = anaemia perniciosa progressiva, vö. fehérvérsejt. **Vérelfutás** l. sertésorbánc. **Vérelősi** = haem/atozoon, -osporidium. **Vérér**, **véredény**, **verőér** l. ér. **Véres** = sanguineus 3 (friss), cruentus 3 (száraz). **Vérfejes** = haematomulctus. **Vérfel/frissítés**, **vér** ~ l. vérújítás. **Vérfertőzés** (Pr), **vérrómlás**, **rothasztó hideg-lelés** (Ma) = viraemia, bakteriemia, vö. pasteurellosis, rakontenyésztés; **eves vérfertőzés**, **evesvérűség**, **rothasztó láz** = septikaemia, ichoraemia, sapraemia, sephthaemia, putrid(a) infectio; **genyesevérfert.**, **genyesevérűség** = pyaemia; **genyes-evesvérűség**, **áttelepüléssel vérfertőzés** = pyoseptikaemia, septikopyaemia, septikaemia metastatica; **újszülöttek / genyes evesvérűsége**, ~ **bénasága** (H), **bárány**, **borjú- és csikóbénaság** (Angy), **báránymerülés** (Zl) = pyoseptikaemia neonatorum. **Vérfesték** (vérfestő fehérje = chromoproteid) = haemoglobin/um, Hb, **vérfesték/vérűség**, **bénelásos** ~ = -aemia paralytica; ~ **vizelés** = -uria, vö. piroplasmosis. **Vérfészek** l. értágulat. **Vérfolt** l. folt. **Vérfolyás** l. Vérzés. **Vérfrissítés** l. Vérújítás. **Vérhas** (Margit-leg.) = dysenteria, okozója szerint: **zöld hasmenés** = colibacillosis, **paracoli** - (pseudocoli-), **metacoli** -, **proteus** -, **pyocyaneus** -, **aérogenes** -, **abortus** -, **diplococcus**,

ill. B. enteridis, B. nekroseos, B. nekrophorus fertőzés. **Vérhímpók** l. pók. **Vérhűdik** meg~, **vérhűszik**, **vérhűdik** (Sz. Székelyi.), **mégvérül** (Sz. Erdőszék), **vérlik** (Sz. Udvarhely m.): bővérűségben nyilvánuló többféle betegség gyűjtő kifejezése, vö. bővérűség, lépfene, motoz, szeminalvó. **Vérív** l. gerinc. **Vérizzadás** l. izzadás. **Vérképző szerv** (a lép, a máj, a csontvelő, a nyirokcsomók) = organum haematogenum; ~ **i** = haematogen. **Vérkeringés** = circulatio sanguinis, vö. Harvey. **Vérkiesapolás** l. érvágás. **Vérkimutató** l. aloin/próba, benzidim -, Guajak -. **Vérköpés** l. köpni. **Vérkör**, nagy ~ (a testben elszó ~) = circulus sanguinis major v. aorticus; kis vérkör (a szívből a tüdőbe ~) = - - minor v. pulmonalis; kapu-**vérkör** (a gyomor, bél, hasnyálmirigy, lép gyűjtő ereit a májba s onnan a szívbe vezeti) = - - portalis. **Vérlemezke**, **Bizzozero-f.** ~ = thrombocytum; **vérlemezke** fogyas = thrombopenia. **Vérliszt** l. husliszt. **Vérmennyiséghiány** = hypoaemia. **Vérmérgezés** (Pr) = toxinaemia, toxaemia, toxikaemia. **Vérmérséklet**, **mértéklet** (Ben), **mérsékmeny** (Bug), **természet** (Máty) = temperamentum; **egykedvű** ~ = - phlegmaticum, **épés** ~ = - cholericum, **mélabús** ~, **fekete épés** ~ = - melancholicum, **vesztes** ~ = - sanguinum. **Vérmesség** l. bővérűség. **Vérnyirokcsomó** l. nyirokcsomó. **Vérnyomás/mérés** = sphygmomanometria, ~**mérő** = tonograph, ~**meter**, vö. érlökés, feszültség. **Vérömlés** l. **Vérzés**, ~**es** **kórhajlam** l. **hajlam**. **Vérpangás** = hypostasis; ~**os** = -ticus 3 (σάσις = állás). **Vérrög** (Já), **vércsomó** (Nyr 1883) (az ér belső falán tapadó véralvadék) = thrombus, **θρόμβος**; ~**ösödés** (Cs), **eltömülés** (R) = -osis (Virchow); ~**ös verő**, ill. **gyűjtőérgyulladás** = -oarteritis, -ophlebitis. **Vérsavó** (Bug), **vérvíz** (Ném) = liquor

sanguinis, serum; ~**betegség** l. anaphylaxia; ~**fehérje** = serum/albumin, -globulin, fibrinogen; ~**gyógyítás** l. gyógyítómód; ~**kórjelzés** = serodiagnostica; **védővérsavó** = immun/serum, anti-, vö. savó, szabvány. **Vérsejt**, **vörös** ~ = erythro/cyta, **fehér** ~ = leuko-; ~**csoportosulás** l. csoportosulás; ~**süllyedés** (a natrium-citrat-oldattal kezelt vér vörös ~jeinek süllyedési sebessége a szervezet különböző fiziologias állapotai szerint változó) = cytoposis. **Vérszemese** = haemokonia. (κόμις = por). **Vérszilárdság** (KM), **kitenyészetttség** (az egyéni tulajdonságot híven és biztosan átörökítő képesség) = constantia, vö. öröklés, telivér. **Vértályog** l. lépfene. **Vértáp** (Cs) (magzatnevelő anyai véranyag) = haematroph. **Vértár** l. lépfene. **Vértolulás** l. bővérűség. **Vérűjtés**, **vérfrissítés** (Mo), **vérfelfrissítés** (Czi) (azonos fajtájú, de nem rokon szülők után való tenyésztés) = interbreeding (ang. e. -bridin). **Vérvész** l. lépfene. **Vérvíz** l. vérsavó. **Vérvizelés**, **vérhugyozás** (Angy) = haematuria; szym. takarmányozástól származó ~e = -vesicalis bovum. **Vérvizgálat** = haematoskopia. **Vérvonal**, **tiszta**~, **fajtaelem** (We) (tiszta fajtájú szülők u. i. származéka) = homozygota biotypus, vö. jelleg, öröklés. **Vérzékenység** = haemophilia (φίλω = szeretek). **Vérzés**, **vérfolyás** (Jókai K), **vérömlés** = haemorrhagia, -oë, haemorrhoeë (ήρρωμι = szakítani, **ρέω** = folyom); **agyvelő** ~ = -s. apoplexia cerebri, vö. gutaütés; **bél**~ = entero/rrhagia, **bőr**~ = dermato-; **átmaródás** ~ = - per diabrosin, vö. **átmaródás**; **átnyomulás** ~ = - per drapedesin, vö. **átnyomulás**; **szakadásos** ~ = - per rhexin, vö. **szakadás**; **szétválasztásos** ~ = - per diaeresin, vö. **szétválasztás**. **Elvérzés** = effluentia s. extravasatio s. amissio s. profusio

sanguinis omnis; belső ~ = -- interna; elvéreztetés = evacuatio sanguinis omnis, vö. megölés. Vérzés-csillapít/ás = haemosta/sis, -sia; ~ó = -ticus 3

véra (Sz Udvarhely m., Kriza J. Vad-rózsák): «gyulladás a szarvasmarha v. a juh vmely tagján».(?)

Veratrinum l. zászpa

verber l. ostor

vérese l. lószín

véreb l. szelindek

verejték l. izzadság

veres/szeplő l. sertésorbánc; ~ tej (a Bakt. lactis erythrogenes, a Bakt. prodigiosum, a Sarcina rosea, ill. a Rubia tinct. növény festőanyagától származó tejhiba) = lac rubrum, vö. vérfejes, vörös

vergens l. forduló

vergődés l. vonaglás

verhenyés l. marhaszín

Verheyen (Fülöp németalf. anatómus 1648–1710) l. csillag

veríték l. izzadság

vermis l. féreg. **Vermitan**: széntetra-klorid készítmény bélféreg ellen (Chinoïn)

vernatio l. vedlés

vernix l. szőrhyál

veronal: acidum diaethylbarbituricum, idegzsongító

verő/ártány, ~disznó l. malac

verőceér (Bug), kapu-visszér (Tsere) (a máj csodareccés működési ere) = vena portae (verőce SzD: kiskapu, verőce Csú: rácsos ajtó); ~gyullad-ás l. ér

verres l. ártány

verruca l. szemölcs

verseny (Com Janua), l6~ = certamen equestre, vö. elugró, győzős, kitartó, roham, röpke; akadály~ = steeple chase (ang. e. sztípl. cséz); gát~ = hurd (e. hördl); kísérleti~ = trial (e. trájel); sík~ = race (e. rész); vágtaugrás = stride (e. sztrájd). **Verseny-csoport** (Cs), találkozás = meeting

(e. mitin), vö. mezőny. **Versenyintéző** (Kar): steward (e. sztuord), vö. indító, súlyarányosító. **Versenypálya**-betegség l. izomgyulladás

versio, **versor**, **versura** l. fordulás

vertagus l. borzeb

vertebra l. csigolya; ~ta l. gerincesek

vertex l. fejtető; **verticalis** l. függőleges

vertigo l. szédülés

verus 3 l. valódi

vervex l. juh

Vesalius (Andr. brüsszeli anatómus 1514–64) l. lábikra

vesanus 3 l. egészség~

vese (S), **lesenye** (Sz Zemplén m.) = ren

(hn), νεφρός; ~kéregállománya =

subst. corticalis s. glomerulosa; ~

Malpighi-f. testecskéje = pyramis re-

nalis; ~kanyarutos húgyesator-

nácskái (= tubuli contorti) érgomoly-

torlatot (Bug) (= glomerulus) alkot-

nak a **Bowman** v. **Müller-f.** tokban

folytatásuk a **Henle-f.** kacs (= ansa

H-i), majd az egyenes húgyesatornács-

kák (= tubuli recti Bellini), végül a

vesekhely v. vesemedence (= calix s.

pelvis renalis). Az összetett vesé-

(= ren lobatus) több veséskéből (=

renculus) áll. ~gyulladás, **Bright-kór** =

nephritis, **gyenes ~** = pyonephriti-

-osis, kéregállományi ~ = glo-

merulonephritis; ~kehelygyulladás =

pyelitis, pyelonephritis (πύελος = ke-

hely), szvm. vesekhelygyulladása =

-bacteritica bovum s. -bacillosa

~kehelyhúgyhólyaggyulladás = pyelo-

cystitis; ~röntgenezés = pyelogra-

phia. **Ösvese** (magzatkori Wolff-f.

test) = mesonephros. **Vesevíz**kór l. víz-

kór. **Fejl. rendell.** = patkóvese = ren-

soleiformis s. concretus; **lebenyze-**

vese (simaveséjú állatban) = ren lo-

batus. **Vesepecsenye**, **vesés~**, **vese-**

pecsenye l. bélszín

vesica l. hólyag; ~ntium, ~torium l.

hólyaghúzó; **vesicula** l. hólyagocsk

Vespa l. darázs

vestibul/aris, ~um l. előcsarnok

vész (SzD), **veszély**, **veszedelem**, **dög** (Jókai K) = pernici/es, pericul/um, vö. baromfivész, lóvész, marhavész, sertésvész; a rendelvényen: periculum in mora = veszély a késedelemben, vö. gyorsan; **veszélyes**, **veszes** = -osus 3; **átvészelt** (veszélyes, fertőző betegségen átesett) = immunis
veszekszik, meg~ l. hull
veszett = rabiosus 3, rabidus 3; **veszett-ség** (GKat), **dühösség** (C), **düh** (SzD), **dühödés** (CzF), **dühösbetegség** (Mu), **dühödség**, **dühöbetegség** (Sz Háromszék), **ádázat** (MA), **ádázás** (PPB), **víziszony** = lyssa, rabies, hydrophobia (ὄραω = víz, φόβια = félelem)
veszsző = comma, vö. pálcá
veszteg/eti l. betegszik; ~lés l. pangás; ~lő, ~zár = contumacia, quarantine (olaszul: 40, ennyi napig tartott a megfigyelés)
vet l. szül; **vetél**, el~ (MA, Sz Székelyf.), el~kedik (Ném, Sz Moson m., Cs Göcsej) elveti a csikót, a borjút (Diet, Cs Győr m., Veszprém m.), elhányja a malacot (Cs Bakony, Nagykapos vid.), megvet (Sz Zilah, Cs Nagykapos) = abortur (abortion = el-megyek); **vetélés**, el~ = abortus (-us, hn.); **elhugyozás** (kanca elvetélése fogamzása után 8 héten belül) = coulure (fr. e. kulür); **fertőző elvetélés**, járv. ~ l. brucellosis; **elvetéltető** (szer) = abortivum, ekbolicum
vetélőesont l. nyiresont
veterinarius l. állatorvos; az «Állatorvosi Lapok» címe 1878–1903-ig, vö. Nádaskay. **Veterinarium** l. állatgyógyító intézet
vetés l. hányás
vetít/és = project/io; ~ett = -us 3
vetrece l. hátszín
vettet l. villog
vetus, ~tus l. avas, régi
vezér: az ökörfogatban az első pár; ~vonal l. vonal
vezeték (Msz) = ductus, hn., D.; **állati nyál** ~ = D. glandulae submaxil-

laris s. Whartoni; **Aranti/us-f.** ~ (kérődző és húsevő köldökgyűjtőere és hátulsó üres gyűjtőere közti ~ a magzatkorban) = D. venosus A-i; **Bartholin-f.** ~ = D. sublingualis; **szájadzása** l. éhszemölcs, nyelv; **Botallo-l.** ~ (az életér és a tüdőverőér közti ~ a magzatkorban, később szalaggá zsugorodik – ligamentum arteriosum) = D. arteriosus B-i; **epe**~, **máj**~ = D. biliferus s. choledochus s. cysticus s. hepaticus; **szájadzása** az epésből ny. h.-ján: **papilla duodeni** s. Santorini s. Vateri; **fültőmirigy** ~ = D. parotidea Stenseni: **szájadzása** a pofa ny. h.-ján: **papilla buccosalivalis**; **Gartner-f.** ~ (ősvese~ a hüvelybejárat két oldalán) = D. epoophorus G-i s. paraurethralis; **hasnyálmirigy**~, **Wirsung-f.** ~ = D. pancreaticus; **szájadzása** az epevezetékkel együtt; **His-f.** ~ = D. thyreoglossus; **könny**~ = D. naso-lacrimalis; **szájadzása** a szemhéj szélén: **papilla lacrimalis**; **Nuck-f.**~, **szemgödrü mirigy** ~ = D. glandulae zygomaticae; **nyelvalatti nyál**~ l. **Bartholin-f.** ~. **Stensen-f.** ~ (latinosan Stenon) 1. (a sejtmagzat szájjpadlásrészeének maradványa) = D. naso-palatinus s. incisivus; **szájadzása** a szájjpadlason: **papilla incisiva s. palatina**; 2. l. **fültőmirigyvezeték**. **Wharton-f.** ~ l. állati ~. **Wolff-f.** ~ (a sejtmagzat elsődleges húgy~e) = D. W-i, vö. csatorna, járat, húgyvezető, ondóvezető
vezető ló l. iramszínálól
viador, **maláji**~, **batam**~, **törpe**~ = Gallus domest. pugnans
viasz = cera, κηρός; ~os = -ta, cerosus 3
vibex l. folt
Viborg-f. **háromszög** (a szegy-állkapcsi izom, a külső állcsonti gyűjtőér és az állkapocs hátulsó széle közti terület) = triangulum V-i
vibratio l. gyömszölés
Vibrio: a Spirillacea családba tartozó

apró állati élősd; ~ cholerae Asia-
ticae: a kolera okozója; ~ fetus (Th.
Smith): elvetélést okoz, coecoid alak-
ban is előfordul (Vizy L.). ~ Metschni-
kovi (Gamaleia); baromfi járvány
okozója, vö. paracholera, Spirochaeta
vibrissae l. szőr
Vick d'Azyr-f. köteg (középagyvelőbeli
idegrostosport) = fasciculus thalamo-
mamillaris
vicsorít l. höcsörít
Vidi/us (Guidi olasz anatomus megh.
1569) csatorna (az éksont szárny-
csontjának árka) = canalis pterygoi-
de/us; ~ verőér = A. canalis -i;
~ ideg = N. -i s. canalis pterygoidei
vidra/borjú l. angolkór; ~elecke =
Trifolium fibrinum
Vidtáne, Szent Vitus tánc (az akarati
izmok célszerűtlen működése lelki
zavar folytán) = chorea; chorea pa-
ralytica ovis (ang.: coupling ill):
neotrop szűrhető vírus okozta agy-
gerinevelő gyulladás
Vieussen l. szív
vigantol: besugárzott ergosterint (D vi-
tamin) tartalmazó olaj, vö. ergosterin,
pekk
vigasz/ik l. gyógy/ul; ~ság l. orvosság;
~t l. -ít
vigor l. életerő~
világ/os l. látás; ~talan l. vak
villám/csapás l. ütés; ~lik l. villog;
~os orvoslás l. gyógyítómód. Villany =
elektricitás (ήλεκτρον = borostyánkő);
~áram: áramlás a kisebb feszültség
felé; ~egység l. Ampère, Ohm,
Volt, Watt; ~feszültség: törekvés
-a vezetékbeli a környezetbe hatolni,
vö. elektro
villás l. szarvállás; villaág l. elágazó-
dás
villog (Cs Boldog, Erdély), villámlik
(Békés m., Csallóköz), vettet (Cs So-
moggy m.) (a sárló, vizelő kanca hügy-
csőnyílását és csiklóját ki-kifordítja) =
evértit clitoridem
vill/osus, ~us l. bolyh

vilos l. bokros
Vincent l. szájfekély
vinum l. bor
vinnyog l. nyihog
vioform: jodchloroxychinolin, fertőtle-
nítő
virág, ~csa 1. l. lójegy; 2. = flos (plur.
flores); cina ~, ezítvor (Tseh): az
Artemisia cina Berg. virágzata, ill.
magja, élősdellenes; kén~ = - sul-
furis, sulfur sublimatum; koso~:
a Hagenia Abyssinica virága, féreg-
űző; székfű~, pipitér, kamilla: a
Matricaria chamomilla virágja;
~szár = stipes (plur. stipites) vö. La-
minaria
virgászárví l. szarvállás
Virchow (R. berlini kórtudós 1821-1902)
a kórtan kiváló művelője
vir/aemia l. vérfertőzés; ~osus 3,
~ulens, ~ulencia, ~us l. mérég, ra-
gály; ~us anaemia l. vérefogyottság
virrong l. ugat
virstli l. kolbász
vis l. erő
viscera l. zsiger
viscos/imeter, ~imetria, ~itas, ~us 3 l.
nyúlós; ~osus septikaemia: a Bakt.
~um equi s. pyosepticum által oko-
zott vérfertőzés
vis/ibilis, ~us l. látás; ~um repertum
l. látélet
vissex, dalmát rovarpor: oxychinolen,
élősdellenes
viszket/eg l. sömör; ~és = pruritus, vö.
sömör; ~ő merevengés l. idegbetegség
viszony = relati/o; ~os = -vus 3;
~osság, kölcsönhatás (Cuvier: a szer-
vezet valamely részében keletkező vál-
tozás más szervben is változást hoz
létre) = correlatio
visszaalakul/ás (Het), begöngyöledés
(Bal) = involut/ió; ~ó, ~t = -us 3,
regressivus 3 (regredior = visszatérek)
visszaes/és, kórismétlet (Nyr 1883), kór-
ismétülés (Bug) = recidiv/a; ~ó =
-us 3, recessivus 3 (recido = vissza-
esem)

vissza/folyás, ~esurgás = regurgitatio
visszahajlás l. hajlítás
visszahat/ás, ~ó l. hatás
visszahelyezés, helyreigazítás = repositio
(repono = visszatészek)

vissza/maradás, ~tartás = remansio, re-
tentio; fogzáshiány = remansio/den-
tis; hererejtés = - testis; magzat-
burok/visszamaradás = - secundina-
rum; tojás~ = - ovi

visszásság = perversitas, vő. fonákság
visszaterő = recurrrens, vő. öröklés

visszaütés (KM), visszafajtázás (Tor),
visszafajzás (Hof) (összülője tulajdon-
sága jelentkezik az utódban) - ata-
vismus (atavus = ős) vő. öröklés;
Galton ~i törvénye: az ivadék nem
csupán szülőitől, hanem őseitől is
örökli tulajdonságát, faja közepes jel-
lege irányában

visszaverődés l. hajlás

visszér l. ér; ~kő l. kőképződmény
visszhang, ~zás = resonantia; ~zó = -s
vita: D vitaminkészítmény (Richter)
vit, ~lis, ~lismus, ~litas l. élet

Vitali-f. genypróba: a megsavanyított
genytartalmú anyag guajak-festvény-
től megkékül

vitamin (Funk C. 1911): az anyagcse-
rére előnyösen ható nagy molekulájú
szerves anyag; hiánya jellegzetes kó-
ros elváltozást okoz; A) ~: az állati
zsírban és zöld növényben van, hiánya
folytán szaruhártya ellágyulás (= ke-
ratomalacia) fejlődik; B) ~: a kor-
pában, rizshéjban stb. van; hiánya
sokidegygyulladást (= polyneuritis,
beri-beri) okoz; C) ~: a gabona-
csírában, gyümölcsben, tejben stb.
van; hiánya skorbutot okoz; D) ~:
a csukamájában található; mes-
terségesen előállítható koleszterinből
kvarcfény ibolyántúli sugarával; hi-
ányára angolkór fejlődik; E) ~: csíra-
élénkítő (= germinativus) hatású;
hiánya meddőséget okoz

vitell/in, ~ús l. petesejt, tojássárgája
vitiligo l. festékhányókór

vitium l. hiba

vitriol/um: nehéz fém (réz, vas, cink)
sója; ~olaj: nyers kénsav

vitri/eus 3, ~um l. üveg

vitulus l. borjú

Vitus l. Vid

vivi/parus l. elevenszülő; ~sectio l. bon-
colás

vívőér, ~gyulladás, ~lüktetés l. ér

vívő/szer, alakadó ~ (Kócs) (közömbös
folyadék, nyálka, zsír, szappan, ör-
mény agyag stb.) = vehiculum, consti-
tuens

víz (C) = aqua, ὕδωρ (ὕδατος); H₂O;

vízgőz, pára (MA) = vapor, vő. nedv;

vízadagant = hygroma, vő. pók; víz-

elvonó = hygroscopicus 3; vízszívó =

hydrophil. Goulard-víz (I ólomacet,

4 borszesz, 45 víz) = - G-i; klóros

víz = - chlorata; mandulás víz = -

amygdalarum amararum; meszes

víz = - calcis; párolt víz = - des-

tillata, A. d.

vízburok l. bárányhártyaburok

vízdag l. vizenyő

vízelegyes vér l. vérefogyottság

vizel, hugyoz/jik (C) = urinat, mingit.

Vizelés, ~ás = uria; ~i rendellenes-

ség, nehezen vizelés (Hof), huddásnak

nehéz volta (MA), húgyszorulás (Angy)

= dysuria; gyakori vizelés = polla-

kisuria (πολλάκις = gyakran); leve-

gő~, gázbuborék vizelés = pneumatua-

ria. Vizelet (Pesti GFab), húgy, hud

(S), pös, pes (Sz Székelyf.) = urina,

lotium; ~folyás l. húgyár; ~hiány,

~csökkenés = oliguria; ~kiszorító

izom = m. detrusor urinae; ~reke-

dés, ~megállás (C), húgy~ (P), húgy-

felakadás (Hof), huddásnak megreke-

dése (MA) = anuria, ischuria, stran-

guria (strango = szorítok) vő. ischo;

vizeltető (Rácz), húgyhajtó (Gal) =

diureticum (δία = át, ούρεω = vize-

lek)

vizenyő, vízadagant (Hof), vízdag (Zl),

vizidagant (T), sárvíz (Tsch. Tsz

Székelyf.), tekenős tályog (ÁL. Nád-

udvar), hidegtályog (PP) = oedema, anasarka (*οίδημα, ανά σάρα*) vö. sercegő ~

vízér l. nyirokér

vízeres l. öreg

vízestető l. sómör

vízgyógyászat l. gyógyítómód

víz hólyag l. bárányhártyaburok, pók

víziféreg l. csikarás

víziszony l. veszettség

vízkór/ság (C), vizibetegség (Nyr 1877) = hydrops, ascites (*ἀσκίς* = tömlő); agyvelő ~ = hydro/cephalus; gerincvelő ~ = -rrhachis; has~ = -coelia, hydrops ascites; méh~ = -metra; mell~ = -thorax; szemgolyó~ = -phthalmus; szívburok~ = -pericardium; vese~ = -nephros(is)

vízorvoslás l. gyógyítómód

vízpók l. pók

vízszintes = horizontalis

vízszívó l. szövet, víz

víztelenítés = dehydratisatio

vízvezeték = aquaeductus; Falloppia~ = -F-e, canalis facialis; fülcsiga ~ = -cochleae, ductus perilymphaticus; Sylvi/us-f. ~ = -cerebri S-i

vízgálat, orvosi ~ = skopia, exploratio, investigatio

vízsla (S), nyomonjáró (S) (a vadat ki-nyomozó, megálló s lövés után elhozó vadászeb) = Canis fam. venaticus sagax; angol ~, hosszúszőrű: setter, rövidszőrű: pointer; skót~: gordonsetter; ir~: irish setter; spanyol ~: spaniel; német ~, rövid, hosszú- és szálkásszőrű; francia ~: griffon

Vleminecx l. oldat

vocabul/arium, ~um l. szó

Vogeler l. patatapasz

vola, ~ris l. tenyér

volat/ilis l. illó, repül, - 6

Volkmann l. csatorna

Volt: a villamos feszültség egysége

volum/en, ~inosus 3 l. terjedélem

volutaf l. hempereg

volvulus l. tekeredés

vomer l. ekecsont

vomituri/tio l. ökröndözés; ~um l. hánytató, vomit/io, ~us l. hányás

vonaglás, vergődés = convulsio; vég~, halálküzdelem = agonia, *ἀγωνία*

vonat = linea; fehér ~, varrány (1. világos csík a garat, a has, a hímvessző, a herezacskó és a gát közepén) = rhaphé, *ῥαφή* (2. a szarutalp és a szarufal egyesülési vonala) = linea alba; irányvonal, vezérvonal (Nád) (a magzatnak a medencén való áthaladási iránya) = linea directrix s. directiva; vonaltűz l. égetés

vonaglás, ~ódás l. zúz

vonyít l. ugat

vorax l. étvágy

Voronoff eljárása: a szervezet megifjítása majom nemi mirigyének átültetésével

vox l. szó

vörhenyeg (Cs) = scarlatinoid; ~es l. marhaszín

vörös = ruber 3, *ῥυθρός*, vö. lószín, marhaszín; ~hévkelés l. sertésorbánc; ~vérsejt (a haemoglobin hordozója, az emlőse magtalan, a madaré magvas) = erythro/cytum, ~-képző = -poëticus 3; -gonium, -blast: a vörösvérsejt előalakja; vörösvérsejtmegszaporodás = polycythaemia, vö. vér

vulgaris l. közönséges

vulgivagus 3 l. bolygó

vuln/eratio, ~us l. seb

vulv/a, ~itis l. péra

W

walkower l. elstáló

wallisvölgyi kecske: fekete-fehér, szarvált, edzett svájci fajta

Wassermann-próba: a szifilises fertőzöttség kimutatása vérsavós módszerrel, vö. Spirochaeta

- Watt** (James skót mérnök 1736–1819):
a villamos áram egysége – 1 Volt-Ampère
- wattle disease** l. baromfivész
- Wellmann** Oszkár dr. ao., az egyetem állatorvosi osztályán az állattenyésztés tanárja, ny. r. tanára, M. T. Ak. I. t.
- Wharton** (Tamás ang. anatómus 1614–73) -f. kocsonya (magzati köldökzsinór) = gelatina W-i, vö. állalatti nyálmirigy, vezeték
- whitmorin** l. melioidosis
- Wichmann** l. hangszerv
- Widal** l. Gruber
- Williams** (Charles ang. orvos 1805–89)
-f. műtét: hörgősség megszüntetése a Morgagni-f. tasak kimetszésével
- Willis** (Tamás londoni orvos és anatómus 1622–75) l. agyvelő-vérőrkoszorú, húr, járulékos-, kör-wilstermarschi l. holsteini
- Winslow** (párizsi anatómus 1669–1760)
l. lik
- wipptali marha** (Wipp az Inn mellékfolyója Tirolban): szürke, foltos, rövidszarvú, hármashasznú
- Wirsung** (János, Gy. augsburgi és páduai anatómus megh. 1643) l. vezeték
- wismut** l. bismuthum
- Wolff** (G. Frigy. 1733–94, szentpétervári anatómus) l. vese, vezeték
- Wolff-Israel** l. süly
- Wright** (Alm. londoni kórtudós 1861–)
l. gyógyítómód
- Wrisberg** (Henr. göttingeni anatómus (1739–1808) l. ékalakú porc
- Wurm** l. tárgykör
- Würstel** l. kolbász
- wyandotte-tyúk** (ang. e. vājendott) északamerikai kitenyésztes, rózsás-tarajú, fehér, kendermagos, ezüst és arany színben

X

- xanth/in**: a húgykőben található purinbázis; ~oma: sárgaszínű, jóindulatú daganat; ~osis l. sárgafestékkór (ξανθός = sárga)
- xenia** (az anyai szervezetben a hím csírasejt hatására keletkező megváltozás elmélete) = idegenhatás, vö. idegen
- xero/dermia** l. fagygyútlanság; ~form
- l. bismuthum; ~**phthalia** l. szaruhártyakiszáradás; ~**sis**: szerv kóros szárazsága (ξηρός = száraz)
- xipho/ideus** 3 = kardalakú, vö. szegy; ~**pagus**: lapátos-porcukon összenőtt iker, vö. torz (ξίφος = kard)
- xylo**: dimethylbenzol, C₈H₁₀, oldja a zsírt és a kanadai balzsamot

Y

- yak, rőfögő tulok** = Bos gruniens domest.
- «yaten vaccina»** a Behring-művek készítménye ingergyógyítómód céljára
- yearling** l. növendékkor
- yoghurt** l. tarhó
- yohimbin/um**: az afrikai Yohimbe fa kérgének alkaloidja, ivarzástkeltő; ~hydrochloricum: hivatalos
- yorkshire/i sertés**: az angolországi ~grófságban kitenyésztes keselyszínű, gyorsfejlődésű, szapora, turcsi-orrú, felálló-fülű húsos sertés fajta

Z

- zab** (Dict) = avena; ~**ja** (Sz Székelyf., Heves m., Cegléd, Szerencs, Cs Bácska), árpája (Cs Baranya-, Somogy-, Sza-
- bolcs-, Zala m.), borostája (Cs Gyula-firátót), redves (Cs Tolna m.), csókoló (Sz Szatmárnémeti) (a tulok pofai

nyálkahártyájának hegyes ízlelő szemölcssei) = papillae buccales
 zabál/ás, meg~, ~ódás, ~t, l. csömör
 zablá (S), zabló (Diet, Petőfi, Arany J.),
 zablya (MNY 1916. XVI. száz.),
 (csikó~ [Hof] két részből izesül,
 fészítő~, német~ [Hof, Sz Heves:
 egytestű) = frenum
 zabolázó fék l. pipa
 zabos ló l. hidegvérű
 zaeszkó = saccus, vö. fül, here, könny
 záp l. fog, tojás
 zár/adéktestecke l. sejtzárvány; ~esz-
 kőz l. kaloda; ~lás l. dermedés;
 ~óizom l. korc; ~ok = clau/deo;
 ~t = -sus 3
 zászpa (C) = Veratrum sabadilla; mag-
 jának alkaloidja: veratrin/um, vö.
 gyökértörzs
 zdare l. Trichonema
 zebra = Equus zebra
 zehána l. vágóhíd
 zémes l. irha
 Zenker l. elfajulás
 zigara l. juh
 zihál l. liheg
 ziliz l. gyökér
 zillertali marha: a Ziller (az Inn mellék-
 folyója) völgyében kitenyésztett
 meggypirosszínű, hármashasznú
 Zimmermann Ágoston dr. áo., az egye-
 temi áo. osztályon az anatómia és
 fejlődéstan tanára, a mezőg.-áo. kar
 volt dékánja, volt főiskolai rektor, a
 M. T. Akadémia r. tagja, a Termé-
 szettudományi Társulat elnöke
 zincum l. cink
 zingiber l. gyökértörzs
 Zinn l. 1. ón; 2. sugártest
 zinnober l. higány
 Zlamál Vilmos (1803–1886) orvosdok-
 tor, áo., az áo. tanintézet tanára;
 mint országos áo. először szervezte
 meg az állategészségügyi rendőri el-
 járást
 zohána l. vágóhíd
 zona l. öv; zonula ciliaris l. sugártest
 zoster l. sömör = állat; ~erastia, sodomia:

állattal való fajtalankodás; ~genia
 l. fejlődéstan; ~gloëa, palmella:
 összetapadt bakteriumtömeg; ~logia
 l. állattan; ~nosia, ~nosís l. beteg-
 ség; ~parasita l. élősd; ~philus l.
 állatbarát; ~spermia l. ondósejt;
 ~techn/ia, ~~ologia l. állattenyészt/és,
 ~ ~icus l. -ó; ~tomia l. bonctan;
 ~toxin l. toxin
 zoster l. sömör
 zousfana l. trypanosomiasis
 zöld = viridis; ~gálic l. vas; ~ görög
 l. réz; ~hályog l. hályog; ~ has-
 menés l. vérhas; ~ szappan l. szappan
 zömök l. mokány
 zőrej = strepitus, crepitus, vö. recsegés,
 szuszogás; apáca~: gyűjtőéri ~ a
 háromhegyű billentyű betegsége esetén
 zubolya l. torokgyulladás
 Zucht auf Leistung l. tehetőség
 zug: 1. l. görög; 2. l. lószín; 3. (a lép,
 máj, petefészek, tüdő, vese behúzó-
 dása ér, ideg, vezeték stb. kapcsoló-
 dása helyén) = hilus, *ίλεός*; 4. (redős
 öblözet) = recessus (-us)
 zúgás = fremitus
 zúgó l. petefészek
 zugpocok l. nyír
 zuhany = douche (fr. e. dus)
 zurdun l. lószín
 Zuwage l. nyomtatók
 zúz (MA) = contundit, rumpit, quassit;
 zúzás, zúzódás, ronccsolás, rongálódás,
 vakseb (NytsZ), megtörődés (Ma) =
 contusio, corruptio, destructio, thryp-
 sis (contundo, corrumpto, destruo,
θρύπτω = rombolok) vö. horzsol, tör
 zúza (CzF), zúzaja (Cs Alf.), zúz (So),
 izmos gyomor (Szak) (a madár valódi
 gyomra) = pars muscularis ventriculi
 avium
 zuzmó = Lichen
 züllik l. apaszt
 zymo/ma, ~maticus 3 l. járomesont;
 ~myceta l. penészgomba; ~spora,
 ~ta l. sejtmagzat
 zym/ase, ~ogen l. erjesztő; ~ologia l.
 erjedés

ZSÁBA

Zs

me), porzsába (Sz Dunánt),
 zsába, fészvény (Angy), csipőbénaság
 csú íchias, sciatica (PP), coxitis, vö.
 szűz, idegzsába
 zsákabúvó, zsákos l. szarvállás
 zsálya (Margit leg.) = Salvia
 zsebre (Sze) = aphtha, enanthena
 (ἀφθαί = szájhólyag), vö. kiütés, száj-
 penész; zsebrézés = apththisatio, vö.
 szájpenész
 zsembe/lygós, ~s l. beteges
 zsendice (Cs Bihar m., Felvidék), sendice
 (MA) (felforralt juhtejsavója) = lac
 ovinum fervefactum vö. orda
 zsetér l. fejtöedény
 zsiba l. lúd
 zsidóesont l. íncsont
 zsiger (CzF, Sz Cegléd, Kecskemét, Sze-
 ged), joh, juh (PPB, Arany J. : Buda
 halála), belsőség (ném. : Innerei, törö-
 kül: dsijer) (a mellkasi és hasi szer-
 vek) = viscera; ~i = splanchnicus 3;
 ~tan, béltan, belrésztanítmány (Bug)
 = splanchnologia (τὰ σπλάγχα = bél);
 zsigeri élet (Je), tengélet (Bug), ön-
 szerv (Gal) = vita vegetativa; zsigeri
 élet-szerv (emésztő szerv, együttérző
 ideg stb.) = organum vegetativum
 zsigora (CzF, Sz Székelyf., HO), szopor-
 nyica, szopornyika (Sz Tokaj, Három-
 szék, Nagykúnság, Szabolcs m.), eb-

vész, ebnyavalya, ebtaknyossság (Zl),
 kutyabetegség (Mi) (fiatal húsevó he-
 venyész rag. betegsége hurutos, ki-
 ütéses, ill. ideges tünettel) = febris
 catarrhalis et nervosa canum
 zszindelytetű l. óvantag
 zsinór = funiculus; ~húzás l. geny-
 szalag; köldök~ = - umbilicalis;
 ondó~ = - spermaticus
 zsír (S), kövér (Debreceni K), zsiradék
 = adeps, axungia, lardum, λίπος,
 vö. háj; disznózsír, sertészsír =
 - suillus, - porci; gyapjúzsír =
 - lanae, lanolin; zsírdaganat =
 lipoma; zsírmáj = hepar adiposum;
 zsírpárna = panniculus adiposus;
 zsíros sertés (súlyszaporodásával sok
 zsírt termel) = sus adipalis, vö. húsos-
 sertés; zsírtest (eb és macska szív-
 burkán, az életéren helyeződő szerv) =
 corpus adiposum; zsírvizelés = li-
 puria
 zsziványpecsenye l. pecsenye
 zsong, ~ó l. feszültség, ~ító l. erősítő
 zsufa l. lószin
 zszugorodás (MA) = contractio, -ura,
 vö. aszás
 zsúrló, békarokka (MNy 1914, Cs orsz.),
 tálmosófü (PPB), kannamosófü (Márt)
 = Equisetum

